

في المطلع اربع قضايا المنفع الاول ٧ فيه عشرة مجالس الاول في تعظيم القضاء على نفس قضايا

الثاني في الخصومات اربع قضايا آداب مجلس قضا جلوس قاضي ٨ وقت قضا جليس قاضي ١٢

لهواه قاض ١١ اخلاقه الهدية له دعوة عامة ١٤

1 المسمّى بمناشير القضاة والحكام

تملكه العبد [illegible] محمد [illegible]

[illegible] من عواري الزمان لدى [illegible]
محمد القاضي [illegible]

وقد [illegible] الكتاب بمدرسة [illegible]
[illegible] يوم [illegible] وانا الفقير السيد
ادريس [illegible] الحافظ بقلعة [illegible]
[illegible]

الحمد لله العليم الذي اظهر حقايق العلم باقلام العلماء الاعلام • الكريم
الذي ازهر حدايق الفضل بانفاس عباده ائمة الاسلام • العظيم الذي
تشرف باسمه الشريف مناشير القضاة والحكام • ويتزين بذكره الاقدس
فواتح مفاتيح الاحكام • بعث محمدا نبيه الى كافة الانام • وجعله
فاطعا بين الحلال والحرام عليه وآله مفاتيح الكلام • واصحابه مصابيح
الظلام • تحف الصلوة والسلام • ما دارت الافلاك ودامت الليالي
والايام • بو عبد حقير كه ايام صبا وشبابدن اوان كهولته كلنجه
نقد عمر گرانبهاسی لآلئ فضائله صرف ايدوب اوقات عزيزه سن
تحصيل كسب كماله • وايام شريفه سن تحصيل فضل وافضاله خرج ايليكله
علوم دن بهره ور • واسلوب كتابتدن دخی نوعا اهل هنر ظن اولنانلردن
اولوب قضايله منصب قضايه مبتلا اولدقده قضاة ونوابدن اكثر
طايفه احوال فسادن خبر • يولوب اعانة لهم تمهيد قواعد شريعت

نبويه • وتشييد قوانين مصطفويه • عليه السلام والتحيه كه • امهات مهمات
دين ودولت • وبنيات مبينات • ملك وملت اولوب تاسيس اركان امور
جمهور اهل عالم • وترصيص بنيان انتظام مهام بنی ادم • نی استحكام قواعد
شرع مبين • واستعلام ضوابط شريعت سيد المرسلين • محكم ومتين
اولمايوب بلكه حفظ دما وفروج اهل اسلام بو جهتدن حصينله متحيز
وخزينه متاع احوال اموال خواص وعوام بو بروج متين ده متمكن
اولماغن امر جليل القدر قضا كه بو بحر وسيع الفضاينك فرايد فوايدن
متضمن در بلا شبهة • جواهر زواهرينه قدرت وتمكنی توسل وسايل
مسايل وتعلم فروع واحكام ودلايل وتتبع آداب قضاة ورسوم حكام
وتفحص وتجسس احوال واقعات واحكام وبلا علم كتابت صكوك وسجلات
ومعرفة شروط ووثايق وقبالات دن تيسير وبدا امكانن اولماغن
وكبار مجتهدين واكابر محققين آداب قضاة ورسوم حكامه متعلق
يازدوقلری شروط واحكام دن اول طايفه كه نصاب كامله يتمشلر
بی نصيبلر اولوب • آنلر كه تحصيل علوم وتكميل نفوس ايتمشلردر • بعض
تطويل واطناب سببيله ترك ايدوب بعض كتبه عدم اقتدارلرندن بعض
قالماغن بو اقتادو خالك نماد اضعف العباد حاجی علی بن الحاج مراد الاقشهری
مولدا محميه آمدده قاضی ايكن قصد ايلديكه مسايل آداب قضاة وشروط كتاب
حجج وسجلاته متعلق زبان تركيله بر رساله ايدم كه نفع عام اوله • لاجرم كتب
شروط وفتاوی معتبره دن استخراج ايلدم كه جامع جميع مراسم

وآداب قضاة ومستجمع ضوابط صكوك وسجلات اوله ارباب عرفان
واصحاب واخواندن مطالعه ایدنلردن مسئولدرکه سهو وخطایه اطلاع بیوردقلری
قلم عفوله اصلاح ایدوب • کمال مرحمت بنم نقص کناهم کرکه
نی هم از قد نظر به عیب کنمه مصراع وعين الرضا عن كل عيب كليلة
امیدم هست از عیب کریمان • که بر عیبش بپوشانند دامان • امید درکه
عیوب ذیل خطا پوشله ستر بیوروب دعاء خیرله یاد ایدهلر • رباعی
ازین کتاب الهی مباد برخوردار • کسی که او بدعائی نیاورد یادم •
چو شادمان کندت نکتهای او چه شود • اکر برحمت واحسان توهم کنی یادم •
لا يقدم على التصنيف الا مائق او فائق • ان من صنف فقد
استهدف ومن الف فقد استقذف • نکته سنجدن غفلت ایتمدم لکن من تشبه
بقوم فهو منهم علمایه تشبه قصد ایدوب حال حیاتمده کندو نفعم ایچون
بعد الوفات اثر حسن اولادیو اصحاب متقدمین ومشایخ متأخریندن
کتب معتبره ده واقع اولان مسائلی انلرک عبارات مستعذبه واشارات
مستملحه لریله نقل ایلدکم مجموعه دن ترکی لغتله ترجمه ایلیوب مسائل
شرعیه ده قطعا زیاده ونقصانله تصرف اتمیوب بلکه دیباجه لرده
جزوی تصرف ایلدم الحمد لله اولی الالاء والنعماء نعمت عظمی دکلمیکه بو مقوله نی نام
نشان ذره سان بی بر وسامان اولان پریشان حال بو مثللو امر خطیر ذی باله
اشتغاله توفیق وتلفیق حق رفیق اولا • خصوصا پادشاه کامل وعالمپناه عادل
دوران که خورشید شفقت ورأفتی مغارب ومشارقده درخشان وسایهٔ

همای همتی جنوب وشمالده شمس کبی تابان صدای حشمت وسعادتیله شش جهات
هفت اقلیم مملو وصیت نصفت ومعدلتیله اطراف واکناف ربع مسکون
طوپطولو اوقات همایونلری اعلاء اعلام دین • واحیاء شرایع سید المرسلینه
مصروف وتربیت اصحاب فضل وتقویت ارباب عقله معطوفدر • آنکه
از دور فلک کون غرض دوران اوست • حکم اجرای قضا موکول بفرمان اوست •
عقل کل طفل دبیرستان ابجد خوان اوست • جام جم رسمی ز عکس خاطر رخشان اوست •
آیه نصرت همیشه همره ازمان اوست • کوی دولت دایما اندر خم چوکان اوست • السلطان ابن السلطان
حضرت سلطان سلیم خان ثانی ابن سلطان سلیمان ثانی حادی عشر سلاطین عثمان •
واضع بنیاد جهانبانی حامی قوانین ملک وملت ماحی قواعد ظلم وبدعت السلطان
الاعظم سلطان سلاطین العالم • راعی بلاد الشرق والغرب • والی ممالک العرب
والعجم ظل الله في الارض • مالك ازمة البسط والقبض • ستاره جیش زحل هیبت
سهیل مکین • شهاب رمح سها ناوک هلال کمان • بزرک همت وقدر بلند افسر وفرخنده بخت
خجسته رایت ورای کزیده نام ونشان • لا زال في عرصة الممالك مرفوع اللواء •
خلد الله ملكه وسلطانه مظفرا على الاعداء • لا جرم لسان دانی وقاصی وزبان
مطیع وعاصی • بو بارکاه جاه وجلال • ودرکاه دریا نوال که قبلهٔ اقبال وکعبهٔ
آمال در دعاء صالح ابد پیوند • وثنای فایح ثبات سطوت ارجمندلریله رطب اللسان
وعذب البیاندر • توفیقات رحمانیه • وتاییدات سبحانیه دندرکه ایام عنوان سلطنتلری
وازمان عدالت ونصفتلری • بر وزیر بی نظیر ومشیر مشتری تدبیر زمانته مقرون
اولدیکه انتقال اوقات سلطنت دار الحربده کفار خاکسارله قلعهٔ سکتوار فتحنده

وزیر صاحب التدبیر
۹۷۳

ایكن دیار بعیده دن پادشاه عالم پناهی خبردار ایدوب سعادتله كلنجه هیچ
بركمسنه واقف اولمایوب اعداء دین دولت بلكه اولیاء ملك وملت
هر بری غفلنده ایكن جلوس همایونلری مسموع لری اولدی فكر صایب
ورای ثاقبلری رعایت عامۀ رعایا وحمایۀ كافۀ برایا جانبنه متوجه
اولوب تعظیم علماء دیندار وتفخیم فضلاء عالی مقدار مقتضای همت
بلند پایه ومبتغای نهمت ارجمند سایه لرینه فرض عین فراغ بالله نظام
احوال وانتظام آمالترئ اموری عین فرض اولمشدر الا وهو سلطان
الوزرا فی الشرق والغرب مقدام الامراء یوم الضرب والحرب سمی
رسول الله حضرت محمد پاشا یسر الله ما یسره ویشاء بو بندۀ ضعیف مور
مثال وذره خصال ده نه قدرت وار كه وصف نامتناهی لرینه زبان قلمه
كتوره كه شرف سطوتلری اوج افلاكه یتمشدر ومظلۀ سعادت
وحشمتلری طنابن كردون آفتابه آتمشدر سبب جرات وتجاسر قصۀ سلیمان
وتحفۀ مور در پای ملخی نزد سلیمان بردن • عیبست ولیكن هنرست ازمور
بو رساله بر مطلع واوج منفع وبر مقطع اوزره مرتب در مطلع قبول
قضاده واجتنابده در دورت قضیه مشتملدر قضیۀ اولی قضا قبول اتمكن
ومحاسننده در قضا بالحق اقوای فرایضدندر بعد الایمان بالله مسبوط
شمس الائمه السرخسیده كتاب قضاده اشرف عبادات اولدوغی حق الله
تعالی آدمه خلافت اسمن اطلاق ایدوب انی جاعل فی الارض خلیفة دیدی وجمیع انبیا
بونكله مأمورلردر قال الله تعالی انا انزلنا التوریة فیها هدی ونور یحكم بها النبیون وقال الله تعالی

احكم بینهم بما انزل الله ولا تتبع اهواءهم • بو اجلدن دركه قضا بالحق
اظهار عدل واقامت فرض • وبالعدل قامت السموات والارض در •
ودفع ظلم مظلوم وملهوف • وبو وجه اكمل نهی منكر وامر معروف دركه هر عاقلك
عنان عقلی بوكه مصروفدر • ادب قاضی خصافده مسروقدن مرویدركه •
بر كون حق وعدلله قضا ایتمم بانمده بر ییل جهاد ایدن سوكلودر دیر • بو قول
خلاصه ده دخی مذكوردر • ادب قاضی امام محمددن نقل ایلر • بر حدیث
حسن روایت ایدركه بر كون حاكم عادلك اجرى افضلدر • اول كسنه نك
اجرندن كه اوینده التمش ییل نماز قله • اكابر دیندن اصحاب وتابعیندن
بعض قضایه شروع ایدوب بعض امتناع كوسترمشلردر • اما ترك
دخول یعنی امتناع قبولدن اصلحدر • وهو احكم الحاكمین •
خصاف قضایه دخوله رخصتده احادیث كثیره ذكر ایتمشدر • شرحنده
ایدر • وبالجمله قوم صالحون دخول ایلمشدر • وقوم صالحون اجتناب
ایلمشلردر • فالتحرز عنه اولی اذا كان ثمه من یصلح للقضا • اكر بر شهرده
بر جماعت اولسه كه انلرده اهلیت قضا اولسه • بری قبول قضادن
امتناع ایلسه آثم اولماز • اكر او كسنه قضایه متعین اولسه امتناعله
آثم اولور • اكر جماعت كه قضایه صلاحیتلری واردی • جمیعیسی
امتناع ایلسه لر • بر جاهلی قاضی قلسه لر • حال بوكه سلطان بنفسه
فصل خصومت ایلمسه جمیعیسی آثم اولور • احكام الله ضایع ایتدكلری
ایچون • خلاصه ده دخی بو اسلوب اوزره مذكوردر • خزانة الفتاوینده

شهرده بر کسنه اولا که انوك مثلی اولمایه • اگه قضا قبول ایتمك فرضدر
دیر • **قضیهٔ ثانیه** قضایه دخولدن تحذیرده در • شرح ادب قاضیده
خصافك قضایه دخولك جوازنده اختلاف واردر دیر • بعضلر
عن اختیار دخول جایزدر • زیرا صحابه اشتغال ایتدیلر • ولانه نیابة
عن الله دیر • بعضلر انکار ایلدی • زیرا ابا حنیفه اوچ کره قضایه دعوت
اولوندی ابا ایلدی • هر کره ده اوتوز سوط اورلدی قبول ایلمدی •
خزانه ده طوقسان سوط اورلدی دیر • خلاصه ده امام محمد قبول قضاده
الله کوندن زیاده حبس اولوندی دیر • صحیح بودر که اختیار ایله قضا قبول
ایلمك رخصتدر وامتناع عزیمتدر • هدایه وخزانه ده دخی بویله در • خلاصه ده
اجتماع شرایط بولنسه قبول قضاده اوچ قول وارد • بعض مکروه در
دیر • بعض لا باس در دیر • بعض قبول رخصت وامتناع عزیمتدر دیر •
عامهٔ مشایخ قول آخیر اوزره در دیر • خصاف ابوهریره دن حدیث
ذکر ایلر • قال رسول الله ع م • من جعل علی القضا فکانما ذبح بغیر سکین •
شرحده بو انوکیچون در که بچاق ظاهره وباطنه تاثیر ایلر ذبح بغیر سکین
انجق باطنه تاثیر ایدر • قضا دخی ظاهرا جاه در ومنصب در باطنده
هلاك در • حادث بصریدن ذکر ایدر که بنی اسرائیلدن برکسنه که التمش یل
عبادت ایدیدی خلق پیغامبر اولماسن طمع ایدرلردی • برکسنه قاضی
اولسا پیغامبر اولماسندن نا امید اولورلردی • یعنی قضایه مشغول اولنسه
طمعلری اول کسنه نك نبی اولماسندن منقطع اولوردی خصاف تحذیرده

احادیث ذکر ایدر • ابوهریره دن مرویدر که والله لیرمین القضاة
یوم القیمة بشرر اعظم من هضاب حسمی • هضاب دن مراد تلال در یعنی
دپه لر شرردن مراد شرار آتش در • حسمی بادیه ده بر موضعك
آدیدر که بوجه دپه لری واردر • ابوهریره بر حدیثده ذکر ایدر که
ویل لدیان اهل الارض من دیان اهل السماء • دیان اهل الارض دن
مراد حاکمدر • دیان اهل سمادن مراد الله تعالی در • معناسی
ویل حاکمه الله دن دیمکدر • خلاصه ده حضرت علیدن روایت ایدر که • القضاة
ثلثة واحد فی الجنة • واثنان فی النار • اما اللذان فی النار فرجل
عالم فقضی بخلافه • ورجل جاهل فقضی بغیر علم • واما الاخر فرجل اتاه
الله علما فقضی به • فذلك فی الجنة • ابوهریره روایت ایتدوکی حدیثلرك
تاویلنده مراد قاضیان جور در دیمشلردر • اما ظاهر حدیث عادله
وجابره متناولدر • خزانة الواقعاتده قضاة سلاطینله حشر اولنور
علما انبیا ایله حشر اولنور دیر • مادا بکن همین قدر دسترس است •
در خانه اگر کس است یك حرف بس است • عصمت است اینکه نیست قاضی
کرچوباشی زخواجه ناراضی • ماش ان حکم با یمال کنی • خون او برکسان حلال کنی •
قضیهٔ ثالثه طلب قضاده در خلاصه ده باب قضادن جنس ثانیده
ایدر طلب قضا هیچ حالده حلال اولماز اکثر علما قاتنده اما طلب بالمنزلین
ویرسلر شروع حلال اولمز جبر واکراه اولمایجه بو قول کرخی وخصاف
وعلما عراق قولدر • وابو حنیفه دن دخی مختار بودر وعند مشایخ بلادنا

اول کسنه که صالح اوله جوردن وغیردن نفسینی منعه امین اوزره اوله
قضا قبول ایلسه لا باس در • قاضی خانک کتاب وقفنده وخلاصه
وتجنیسده ایدر بر کسنه که طلب تولیت اوقاف یا طلب قضا ایلسه
اکا بونلرک تفویضی ایتمیه لر • خلاصه ده ابو حنیفه دن ومحمددن
حسن روایت ایدر که • اکر طلب ایتمکسزین قضا ویریلوب قبول
ایدرسه لا باس در • اکر طلبله اولورسه قبول مکروه در مسیئ اولور
منتقی ده دخی بویله در • عیوندن فان فعل فهو مسیئ دیر • انس دن مرویدر که
خصاف ادب قاضیده ذکر ایدر • قال رسول الله ع م من سأل القضاء
وُكِلَ الى نفسه ومن أُجبِرَ عليه نَزَلَ عليه مَلَكٌ يُسَدِّدُه • یعنی یُلهِمُهُ الرُّشدَ
وَيُوَفِّقُهُ للصواب • طالب قضا اولانک اکر قضایه صلاحیتی یوغسه
بی شرم وبی حیادر • زهی خسران زهی خذلان • اکر صلاحیتی اولوب
ورع وفقاهتنه اعتماد وتقوی ودیانتنه استناد ایدوب کندوی
بو کار عظیمه لایق کوروب خودبینلک ظلماتنه واعجاب کرداننه کرفتار
اولماغله طالب اولورسه • انوار الهام رشد وشاد کابیل سداده
ضیا ویرمیوب • توفیق وتلفیق حق اکا رفیق طریق اولماز • اما جواد
طبعن تازیانهٔ اکراه ایله راهه کورولی • البته دست اعتصام عروهٔ
وثقی لا انفصامه اوروب توکل تام درکاه سلک علامه ایلیوب فارس
ومن یتوکل علی الله فهو حسبه • بدرقهٔ راه اولوب سلامتله سرحد هدایته
وسرمنزل عنایته یتشدورر • والله غنی حمید • خصاف ادب

قاضیده ایدر • واذا ابتلی الرجل بالقضاء ودخل فیه فلیتق الله وحده
لا شریك له فان الانسان انما ینال الثواب بالتقوی ثم قال ویؤثر طاعة
ویعمل للمعاد لان ما یأتی به القاضی یصلح ان یکون سببا لنیل الکرامة فی العقبی
ویصلح لنیل متاع الدنیا فینبغی ان یختار ما عند الله تعالی فان ما عند الله
خیر وابقی • انتهی کلامه **قضیهٔ رابعه** عزلده در خلاصه وفصولینده
وغیرده مذکوردر که • قاضی سلطان عزل ایتمک جایزدر • کرك
احواللرک شبهه ایلسون کرك ایلمسون • امام اعظم حضرتلری قاضی بر
سنه دن زیاده قضاده قومیالر بلکه عزل ایدوب درسه مشغول قلالر
خلاصه ده کیلا ینسی العلم دیر • بوندن فهم اولنان تجانا عزل ایدوب
الم ملازمتدن بلدوکی دخی اونوتدرمق دکلدر بلکه مدرس ایتمکدر •
یه شرعله لازم اولان کفایه قدری ویریلوب فراغ خاطرله علمه مشغول قلمقدر
ذخیره ده بر کسنه بر شهرده قاضی ایکن پادشاه بر قاضیه دخی ویرسه
صریح عزل قلمسه • اولکه قاضی عزل اولوردیمیسوز وجهی واردر عزل
اولماز دیمیسوز دخی وجهی وار لکن بو اظهر واشبه در • اسروشنی
بو قول صدر الاسلام ابو الیسر اختیاردر دیر خلاصه ده دخی واردر
ذخیره ده وغیرده بو دخی مذکوردر که سلطان قاضی عزل
ایلسه قاضی معزول اولماز تا خبر وارمایینجه • ابو یوسفدن
مرویدر که مجرد خبر وصولیله معزول اولماز مادام یرینه پادشاه
آخری قاضی نصب ایتمینجه حقوق مسلمین صیانت ایچون وسلطان

فوت اولسه نصب ایتدوکی قضاة معزول اولمازلر • اما سلطان
قاضیئ عزل ایلسه نایب دخی عزل اولور لکن قاضی فوت اولسه
نایب معزول اولماز • اما لایق بودرکه قاضی معزول اولماغله نایب
معزول اولمیه • زیراکه نایب یا سلطان نایبیدر یا عامه نایبیدر
قاضی عزلنک نایبه سرایتی اولماز • اکثر مشایخک قولی بودرکه
ذخیره و فصول و خلاصه ده مذکوردر • استروشنیده و غیرده
واردرکه • اکر عدل کسنه قاضی ایلسه لر فاسق اولسه مستحق
عزل اولور معزول اولماز • اما سلطان عزل ایتمک واجب اولور •
قاضیه ردت نسنه ایله معزول اولور • کوزسوز • و صاغر • و مرتد • و مجنون
اولماغله • اکر قاضی فاسق • یا کر • یا کور • یا مرتد اولسه • نعوذ بالله
اندن صکره صالح اولسه • و قولاغی ایشیدر • و کوزی کورر اولسه •
و مسلمان اولسه • همچنان قاضیلغی اوزره در بو حالاتده ایتدوکی حکم
نافذ دکلدر • بو دلالت ایدرکه قاضی فسق ایله معزول اولماز • اکر قاضی
نفسینی عزل ایتدم دیسه پادشاه بونی بلسه قاضی معزول اولور • اکر
پادشاه بلمسه معزول اولماز • بونک کبیدرکه پادشاهه قاضی عرض یازسه
عرض پادشاهه کلسه و بلسه معزول اولور • بعضلر قاضی کندو عزلیله
معزول اولماز زیرا قضاسنه حق عامه متعلقدر عامه ناسک نایبیدر •
کندو عزله مالک اولماز دیرلر • بو جمله استروشنیده مذکوردر خلاصه ده
فصل اولدن جنس رابعده فواید شمس الاسلامدن نقل ایلرکه سلطان

مطلب مهم
عزل نفس ایدن قاضی معزول اولمز

تقلیده

تقلید ده شرط ایلسه که هیچ برکمسنک امرنه امتثال ایلمیه قاضی مخالف ایلسه
منعزل اولور لکن اول وقته دک ایتدوکی قضا باطل اولماز • اکر تقلید
ایلسه اندن صکره فلانک خصومتن دکلمه دیو خبر واصل اولسه اول
فلانک حقنده منعزل اولور • خزانة المفتین ده فصول عمادیدن نقل
ایلرکه سلطان بر رجله قضا تقلید ایلسه قاضی ایتدوکی رجل رد ایلسه
اکر مشافهةً ایسه رددن صکره قبول یوقدر • اکر مغایبة ایسه مثلا
منشور کوندرسه رد ایلسه اندن صکره قبول ایلسه جایزدر • اکر
تقلید رسالةً ایسه رد ایلسه بعده قبول ایلسه کرو جایزدر ما دام
که سلطان رد ایتدوکن بلمیه کما فی الوکاله • امثالدن کتورمشلردرکه
الغزل طلاق الرجال و حیض العمال دباغی چهار چیزکه اصل منافعت و منال
نیر زدان چهار دیکر با خوحال • کته بنزر ملامت عمل المخجل عزل •
بقا بتلخی مرک و عطا بذل سوال المنبع الاول اداب قضاتدن
و اکه متعلقاتندندر اون مجلس مشتملدر المجلس الاول تغیر قضا ده
و صحت تقلید ده و اهلیت قضاده در بو دخی اوچ قضیة مشتملدر ۱
تفسیر قضاده ۲ مقلد ده ۳ اهلیت قضا بیانند در المجلس الثانی
فصل خصوماتده در بو دخی درت قضیه اوزرنه در ۱ آداب مجلس
و خصومله معامله ده در ۲ طریقهٔ تفتیشده و لوازمنده در ۳ احضار
خصمده و محضر کوندرمکده در ۴ تسویه بین الخصمین ده در المجلس
الثالث اخذ کفیلده و ملازمت بیورمقده در المجلس الرابع یمین

بياننده در بو يدي قضيه يه مشتملدر اولى يميندن اجتنابك ويمينك
تغليظي وعدم تغليظي بياننده در ثاني كيفيت استحلافده در اوز بر
حكمي مشتملدر اول حكم اولنمواضعك بياننده دركه يمين عليه سيدر بابنه در
سيدر ٢ اول مواضعك بياننده دركه يمين حاصله سيدر باسبيه سيدر
٣ بيع وشري تحليفنده در ٤ دعوى عيبده اولان تحليفده در ٥ طلاق
وعتاق دعواسنده تحليفده در ٦ ارث وكالت سبيله اولان مال
دعواسنده كي يمينده در ٧ وراثله مال دعواسنده يمينده در ٨ دعواي
ابراده يمينده در ٩ دعواي تعزيرده يمينده در ١٠ دعواي قتلده يمينده در
افرادده كذب دعواسنده يمينده در قضيه ثالثه يمين ويرمك جايز
اولان واولميان مواضعك بياننده در رابعه اول كسنه لرك بياننده در
كه يمين ويرمك جايز اولورمي واولمازمي خامسه نكالده در سادسه
نكولده در سابعه متفرقاتده در المجلس الخامس تزكيه وتعديل
ومايكون من هذا القبيلده در المجلس السادس حبس بياننده در ايكي
قضيه يه مشتملدر قضيه اولى كيفيت حبس ووقتنده در ثانيه
حبسه تمكن قابل اولان واولميان كسنه لرك بياننده در محبوسله
معامله بياننده در ومحبوسك حالندن سؤالده در المجلس السابع
اثبات وكالت وتوكيل وجوازنده در ومسايل محضر واثبات تحضيرده
ومسايل وكالتدن بعض مذكورده در المجلس الثامن قوامت ووصايت
وبونكه متعلقاتنده در ايكي قضيه يه مشتملدر قضيه ١ تعريفده ومراتب

اوصيا وقوام وبونلرك نصب وعزل ومال صغارده تصرفلري ومحاسبه لري
بياننده در ٢ اثبات وصايتده در المجلس التاسع قضا توابعنده وقضاته
احتياج اولان نسنه لرده در بش قضيه يه مشتملدر اولى كاتب طوتمقده در
ثانيه قسامده در ثالثه اجور بياننده در قاضينك ومفتينك اجرتي
كبي كاتب وقسام ووكيل ومحضر اجرتي كبي رابعه مجلس قضاده نه ادب ملكايدن
لرك تاديبنده در خامسه حكم قاضي كمكچون جايزدر وكمك اوزرنه
جايزدر انوك بياننده در وقاضي مذهبنه مذهبين مخالف اولانلرك
فصل خصوماتنده در المجلس العاشر آداب فتوى وعلماتنده وفتوايه
مراجعتنده در والله اعلم بالصواب ومنه اتمام المقاصد في جميع الأمور

المجلس الاول تغيير قضا وصحت تقليد واهليتنده در

اوج قضيه يه مشتملدر القضية الاولى في تفسير القضاء لغة وشريعة
خصاف ادب قاضيده قضا لغتده برقچه معنايه كلور الزام معناسنه
كلور احكامله الزام ايتدوكيچون حاكمه قاضي ديرلر تقدير معناسنه كلور
قضى فلان على فلان بالنفقة اي قدرها امر معناسنده اولور وقضى
ربك الا تعبدوا الا اياه اي امر شرعده متعارف قضا فصل خصومات
قطع منازعات نهايه ده دخي بويلجه مذكوردر كافيده وكفايه ده قضا
لغتده احكامدن يعني محكم قلمقدن عبارتدر شرعده الزامدر ديرزوزني
لغة مصادرده كنوزر القضا حكم كردن وبكزاردن آنچه برتو واجب باشد
وتمام كردن ومحكم كردن كاري مجمل اللغه ده القضاء المنية لانها تقضي

علي الميت دير بو معنا بو روزكارده مشاهد اولنه ملائم در .
هر كس كه درين زمانه قاضي كردد . في الحال بهرك خويش راضي كردد .
قضيه ثانيه مقلد ده در خصافده هدايه وكافي وفصولينده
مذكور در كه تقليد قضا سلطان عادلدن وجايردن جايزدر عادلدن
جوازي ظاهردر . حضرت رسول عم امير المؤمنين علي رضي قاضي ايتدوكي
ومعاذ جبلي يمنه قاضي ايلدوكي دليل باهردر . اما جايردن تقلدك جوازي
معاويه دن صحابه تقلد ايتديلر حتى امير المؤمنين علي لدن ايكن يزيد
بن معاويه دن ايتديلر فسق وفجوري واركن تابعين حجاج ظالمدن
تقلد ايتديلر اهل زمانه نك افسقي ايكن . ابو حنيفه حضرتلري عمل غير
اهلندن قبول حلال دكلدر . اكرچه مستحق عمل ايسه زيرا ظالمك ظلمنه
عون در ديرلر . شرح خصافده جايردن تقلد جايزدر . اكر قضا بحق
ايلمكه تمكين ايدرسه دير بزازيه ده ايدر . وفي زماننا الحكم للغلبة ولا
يدري العادل من الباغية وكلهم يطلبون الدنيا ولولا علي لما علمنا
القتال مع البغاة فان سيف الردة بيد الصديق وسيف الفتح بيد
الفاروق حتى فتحت في عهده اثني عشر الف منبر وسيف البغي كان
بيد علي رضي انتهى كلامه . خلاصه ده ايدر اكر سلطان بر قومي بر شهرده
امير ايدوب بطريق النيابه نصب قاضي ايله ديو امر ايلسه سلطان بنفسه
نصب ايتمش كبي اولور . قاضي نصب ايلمه سي جايزدر . اما قول كندوسي
بنفسه قضا ايلسه نافذ اولماز . عبد اولمغله اهليت قضايه مانع در .

اما سلطان قضايا ده حكم ايلسه ايكي روايت واردر ذخيره ده صحيح
بودركه جايزدر دير . لان القضاء استفادة الولاية من السلطان وتقلد
القضاء منه فمن المحال ان ينفذ قضاء القاضي ولا ينفذ قضاء السلطان
خلاصه ده ايدر سلطان واليه دلدوكك كسنيه قضا تقليد ايله ديسه صحيح
اولور . اكر قلد احدا ديسه صحيح اولماز موكل وكيله وكل من شئت ديسه
وكيل نصب ايلمك صحيح اولوب وكل احدا ديسه صحيح اولمادوغي كبي اكرچه پادشاه
بر اميره فلانه ولايتي سكا ويردم ديسه تقليد قضايه مالك اولماز زيرا بو لفظ
تفويض مال القضا ايلمز . اكر قاضينك بر كسنه ايله خصومتي اولسه طريق
بودركه پادشاهدن قضيه لرن فصل ايچون بر قاضي طلب ايده لو تعيين بوره
يا خود بر شخصي حكم ايدوب اوڭا لوندن حكم ايده ولو وفي الفصول الاستروشنيه
اذا كان للقاضي خصومة مخاصم عند خليفته فقوله له او عليه يجوز حكمه له وعليه وفي
لا يجوز خلاصه ده منتقي دن نقل ايلر . سلطان بر اميري بر ناحيه يه والي
ايلسه خراجني يوكا ايليوب رعيتده تصرفي كما يقتضيه الامارة بوكا ايلسه تقليد و
عزل قاضي جايزدر عماديه ده ايدر قاضي كه استخلافه ماذون اولمايه نصب ايتدوكي
نايبك قضاسي جايز دكلدر ماذون اولسه نصب ايتدوكي خليفه سي پادشاه قبلندن
اولور عزله مالك اولماز مكر كه استبداله وعزله دخي ماذون اوله خلاصه ده [illegible]
دردنجي فصلده اقضيه دن نقل ايلر السلطان اذا قلد رجلا القضاء
واجاز له الاستخلاف للخليفه ان يستخلف ثم وثم . اكر استخلافه ماذون
اولميان قاضينك خليفه سي مجلس قاضيده قاضي حضورنده حكم اتسه

جایزدر مجلس قاضیدن غیرده حکم منزله سنندر • اکر قاضی حکمین
امضا ایلسه نافذ اولور • بو مسئله دن معلوم اولدیکه شمدیکی زماننده
قضاته اخر قضاده بر قضیه استماعی ایچون حکم شریف کلدکده بالذات
یه بنفسه کوره شرفیدی اولمادوغی وقتده نایب نصب ایلمکی جایز اکلیوب
استخلافده اول قاضی اولدقلری قضیه ده اجازت یوغکن نایب
کوندردکلری جایز اولمایه • مکرکه نایب قاضینك حضورنده حکم ایده
یه حکم منزله سنده اولوب قاضی اصل حکمین امضا ایده فصولین وغیره
کتبده مذکوردرکه • قضانك شرطه تعلیق و مستقبلده بر وقته اضافت
و بر زمان ایله توقیت • و بر مکان ایله تقیید جایزدر مثلا فلان شهره واردکده
قاضی اول دیسه جایز اولور • خلاصه ده فصل اولدن جنس ثالثده
ایدر قاضی بر انسانی بر کون تقلید ایلسه جایز اولور • یا بر ناسیبی
مسجد معیننده نایب نصب ایلسه جایزدر • نایب بو مسجددن غیرده
قضا ایتمك یوقدر • سلطان بر رجلی بر شهرده قاضی ایلسه قرئی داخل
اولماز • مادامکه منشورنده یکلنده و سواد یازلمیه فتاوای صغراده بویله
مذکوردر محیطده ایدر بو روایت نوادر اوزره مستقیمدر • زیرا
نوادر روایتی اوزره مصر نفاذ قضایه شرط دکلدر • اما ظاهر روایت
اوزره مصر نفاذ قضایه شرطدر قری اوزرنه مقلد اولماز • اکر
منشورنده یازلورسه دخی • فصل اولدن جنس ثانیده ایدر اکر
سلطان بر مصرك قضاسن بر صبی یه تقلید ایلسه انونکچون قضا ایتمك

بوقدر جنس ثالثده ایدر سلطان بر کمسنه یی قاضی ایلسه اما
فلان خصومتی یه فلان شخصك خصومتن استثنا ایلسه صحیح اولور
اول خصومتده و اول شخص خصومتنده قاضی اولماز • جنس رابعده
ایدر قاضی نصب اولندقدن صکره فلانك خصومتن استماع ایلمه دیو
قاضیه حکم یا خبر واصل اولسه اول خصومت حقنده قاضی معزول
اولور • شمدیکی زمانده پادشاه اوزرنه اون بش یل کچمش قضیه
استماع ایلمه مکه امر ایلشدر منصبده ایکن وارد اولدیسه قضاتده
بو خصوصده معزول اولورلر • تقلید اولنمازدن مقدم وارد اولدیسه
بو خصوص مستثنی اولور قاضی اولمازلر • اکر قاضی بر حادثه ده حکم
ایلسه حقنده صکره پادشاهدن حکم وارد اولوب اول حادثه یی علی حضورنده
ثانیا استماع ایله دیسه قاضیه اول خصومتی ثانیا استماع فرض دکلدر
کذا فی الخلاصة فی الفصل الاول من الدعوی بو مسئله دن فهم اولنور یعنی فرض دکلدر
که استیناف قضیه امر سلطان ایله جایز اولا • اکی کشییه بر ولایته قاضی
ایلسه لر یالکز بریسینك قضاسی جایز اولماز • مکرکه منشورلرنده هر
قنغیکز منفرد اولورسه حکم ایلیه سز دینله • بو مسئله دن منفهم اولورکه
اکی قاضیه بر قضیه استماع ایچون امر وارد اولسه پادشاهدن هر بریسینك
یالکز اول قضیه ده حکمی جایز اولمایه • سابقا مطلعدن قضیه رابعه ده
ذخیره دن نقل اولنان مسئله که ابو الیسر اختیاریدر • قاضینك بریسینك
بو قضیه تحت قضاسنده اولوب اخری قاضی اولماغله بو معزول اولمادوغی

نقد برجه منفردًا استماع ايلسه حكم ايتسه جايز اولمق اكلنور **القضيه الثالثه** اهليت قضا بياننده در • شرح ادب قاضى خانده اهليت قضا عالم اولمقدر كتابده وسنتده اجتهاده ودرايه قادر اولمقدر • زيرا قاضى درست حكم اتمكله مامور در • بحر محيط حوادث ونوازلنى پايانده نمايان نصوص وآيات كه بونلره توسل ايله ساحل نجاته يتشلور قليلدر • اكر كرداب واقعه ده ملاحان نصوصه دسترس اولماسه سباحت اجتهاد واسطه سيله بطريق الطافه الى واياغيله جهد ايدوب كندوى كناره چقرمق كرك • اما اجتهاد اول وقت مجتهد ركه مخالف كتاب وسنت اولمايه • بو اول وقت معلوم اولور كه كتاب وسنت معلوم اوله جمله يه علم شرطدر • فصول استروشنيده وخزانة المفتين ده عماديدن نقل ايلر قاضى عدل اولمق يا مجتهد اولمق شرط دكلدر • جاهلى وفاسقى قاضى ايلسه لر قاضى اولماغه صالح اولور عدالت شرط اولويد ظاهر روايتده • اما نوادر روايتده شرط صحت تقليددر نهايه ده ايدر شهادته اهل اولان قضايه اهلدر شهادته اهل اولمانك شرط قضايه اهليتك شرطدر • حر اولوب مسلم وعاقل وبالغ وعدل اولمق كرك كبرى ده ايدر هر قاضى كه شهادتى جايز اولمايه قضاسى جايز اولماز • خلاصه ده الاصح انه يصح تقليد الفاسق دير • خلاصه ده وفصولده رشوتله قاضى اولانك قاضى اولماسنده مشايخك اختلافى وارد رصحيح بودر كه قاضى اولماز وحكمى نافذ اولماز • اكر قاضى يا اوغلى يا كاتبى

يا بعض اعوانى قاضى امرى ورضاسيله قضيه ده رشوت السه لر اول قضيه ده حكمى نافذ اولماز • بيرا اولماغك وجواز اولماغك قضاده دخلى يوقدر • مبسوط شمس الائمة السرخسيده كتورر كه حضرت رسول عم عتاب بن اسيدى اون سكز ياشنده ايكن مكه يه امير وقاضى ايلدى • حضرت عمرك خلافتنده بر تازه كسنه شام ده قاضى ايدى بعض كسنه لر حديث السنده رد ايده دخل ايلديلر • حضرت عمر طلب ايلدى بلجمه قضادن بعض نسنه سوال ايلدى • هر برنه جواب صواب ويردى • امير المؤمنين بو مقوله امرده تمام مجدّ ايكن آنى قاضيلقده مقرّر ايلدى • حكايت ايدرلر كه مامون قضاى بصره يى يحيى بن اكثمه اون سكز ياشنده ايكن ويردى • بونك حداثت سننه بعض كسنه لر دخل ايلديلر • مامون بوكه مكتوب كوندردى قاچ ياشكده سن ديو سوال ايلدى • جوابنده بنم سنم عتاب بن اسيد سننده در كه حضرت رسول عم آنى مكه يه امير وقاضى ايلدوكى وقتده ديدى **مجلس ثانى** فصل خصومات دردت قضيه مشتملدر • **قضيه اولى** اداب مجلسده وقضاتك خصما ايله معامله سنده در • امير المؤمنين عمر رضى الله عنه بو بابده ابو موسى الاشعرى يه مكتوب يازمشدر كه كتاب سياسة القضاة ديرلر • امام محمد مبسوط ده كتاب ادب القاضى قولنده كتورمشدر • خصاف ومتقدمين ذكرى ايراد ايتمشلردر • كتب فقهيه يه مناسب اولانى بو رساله ده ذكر ايدرز **اول** موضع جلوس خلاصه ده ايدر افضل مواضع مسجد جامع در • اكر

محلّ مسجددن یاخود اوندن اوتورسه جایزدر • امام علی بزدوی بو اولد
وقتدرکه مذکور اولان اوچ موضع شهراوناسنده اولادیر اکر بو طرفدن
اوله شهراوناسنده مسجد اختیار ایلیه سلف مسجدده اوتورمقده
اختلاف ایلمشلردر • بعض مکروه بعض غیر مکروه دیمشلردر ثانی نظر یقله
اوتوره یا صنوبر اوتوره و یا مربع اوتوره وقضیه دکلیه مشایخ
انوک اوزرنده‌درکه • ارقاسن محرابه ویره خلقی وکندی قبلیه قارشو
اوتوره‌لر بولدیکیدرکی قضیه استماع ایلیه • فتاوی ظهیریه‌ده احسن
ثیاب واعدل احواله طاشره چقه دیر • خصاف ادب قاضیده وینبغی
أن یتکلف القاضی للباسه فی مجلس القاضی لیکون أهیب ولهذا کان
رسول الله صلعم یلبس جبّة فنك فی الاعیاد والجمع ودخول الوفود علیه
ثالث نه وقت اوتوره صباحله واخشامه قارشو اوتوره چوق اوتوروب
کندویه تعب ویرمیه • قضاة متقدمین هفته‌ده برکون بعض اوچ کوندن
برکون اوتورورلردی • ابو حنیفه زماننده هراین اوچ کون اوتورورلردی •
حکم ایلیکچون امامین زماننده مختلف ایدی • ابو یوسف قولاهراین برکون
اوتورردی • صکره ایکی اوچ کون اوتوردی • شرح ادب قاضی خصافده
قاضی‌یه استراحت ایچون برکون لابددر تاملول اولمیه وکندو امورینی
وغیرده تأمل ایلیه • امام اعظم زماننده یوم تعطیل شنبه ایدی اول کون
درس دیمزلردی • خصاف زماننده دوشنبه • وسه شنبه متردد اولدی
بزم زمانمزده اهل علم اولانه یوم الثلثاءدر زیرا عمل قضا عمل سلطان

جنسندندر سلاطین بو کونده اشتغال ایلمزلر یوم دمدر قابیل هابیلی
بو کونده قتل ایلدی دیرلر • عوام ناس یوم بطالت جمعه‌در رابع کملوسه
اوتوره خلاصه‌ده ایدر قاضی دلوسه فقهادن بعض کسنه ایله اوتوره
غلط وخطا ایدرسه تنبیه ایده مبسوط سرخسیده لایق بودرکه رعایت
حشمت ایده قاضینک خطاسنه واقف اولدوقده خلقی مطّلع قلمیه
قاضینه اقربا ولان کسنه دیه اولدخی قاضیه خبر ویره وفقت
خلوتده قاضی دخی مطّلع اولدقدن صکره رجوع ایده خلقدن اوتنمایه
وفور فهمایه • اکر قاضی فقیه وعادل اولسه کسنه قومازسه جایزدر •
امام اعظم حضرتلری مشاوره ایچون قاضی کندو ایله برکسنه قوسه جایز
دردیر دیانتنه وفقهنه وامانتنه اعتماد شرطیله • اما شویله‌مناوده
ایده که خصمانه واقف اولمایه • سؤال ایدیلورسه که اصحاب کبار چون
انلاره مشاوره ایدرلردی • جواب بودرکه انلرک زمانی حدیث شریف
موجبنجه صدق وخیر ایله آراسته ایدی • مابینلرنده واقع اولان دعاوی
وخصومات حق وباطلدن اشتباه اولدوغیچوندی • قاضیه کلسه‌لر
محق ولانی مبطلدن تبیین مراد ایدرلردی • یمین ایلسه‌لر یه شهادت
ایلسه‌لر راست ایدرلردی • امام اعظم زمانیکه تابعین زماننده ظاهر
عدالته اکتفا ایدرلردی • مسلمانلرهپ عادل دکلدرلردی زمان ماضیده
خود بین وشاهده احتیاج اولمزدی داود نبی عم زماننده جانب
آسماندن اصلنمش زنجیر ایله قضایای فصل ایدرلردی هرکسنه که محق

اولايدي زنجير ايرشوردي • مبطل اولان ايرشمزدي • صكن زنجيرلت
دفعي قصه بيي سهو ددر • شرح خصافده وغيرده مذكوردركه زنجير رفع
اولندقدن صكره الله تعالى امر ايلديكه • مدعيه شهود مدعي عليهيه يمين
اوله بو زمانه دك بو منوال اوزره باقي قالدي خامس اعوان قاضيده در
ادب قاضي خصافده ايدر قاضي اوكنده طوران كسنه لر ايراقدن طوره لر •
مهابت مجلس ايچون دخي اما اين كسنه يا قن طوره الله سوط اوله • سوء
ادب ايدني منع ايده • منية الفقهاده باب جلوس قاضيده ايدر لا بد
بودركه قاضي بر كسنه نصب ايده خصماي قاضي اوكنده قالدوره • وشويلده
اوتورديه وشهودي كوزه وكيدره • وادب بوزكلايني منع ايده بوكه صاحب
مجلس ديرلر وجلواذ دخي ديرلر • قضاء لم الغناوين اكنجي بابنده ايدر
ينبغي بودركه قاضي بر معتمد عليه كسنه نصب ايده خصومت وقتنده
ادملري حاجت اولميان سوز سويلكدن منع ايليه سادس اخلاق حميده
ايله متخلق ولا كتاب عمده كه سياستده القضاة ديرلر • ايدر قاضي كركدركه
خصما قضيه دفع اندوكي وقت خاطرندن فراغ اوزره ايده • تا بونلرك كلامن
كوكلك استماع ايليه • سمعني وفهمني بونلره متوجه قله شايد
كه مدعي دعواسني مبطل اولوردنشنده يه اقرار ايده • يا مدعي عليه اوزرنه
ملزم اولوردنشنيه اقرار ايده • پس قاضي بونلرك كلامن استماع وفهم
اينميجك اولورسه بونلرك مابينلرنده نيجه حكم ايدر • قاضي فقيه وغليظ
اولمايه يعني بر اكنك خاطر ودرشت اولميه • ادب قاضيده خصافده عمربن

عبد العزيز روايت ايدركه • بش خصلتك قاضي بريني ترك ايليه يعني
قاضيده بولنماسه معيوب اولور • نيك فهم • وحلم • وعفت • ديننده
وسوزنده صلابت • دايما صايب اولوب علمده كثير السؤال اولمق كرك •
ادب قاضيده كتوردركه شريح بر قضيه ده حكم ايلدي محكوم عليه والله بنم
اوزرمه ناحق ايلدك ديدي جوابنده • ما انا بالشاء في الشعر شعريه
ديدي يعني بن اول مجتهدين دندكلم كه اجتهادلرنده اصابت حق ايده لر
نته كم بر قلبي كه يارمغه قادر دكلم بودلالت ايدركه حليم اولا بو مقوله كلماتدن
ملول اولميه • كتاب عمده ده ايدر غضبدن واضطرابدن پرهيز اوزره اوله كه
حديث حكيله غضبده دنيا واخرت ضرر وار در يوزن اكشدميه
وخلقك يوزنه چاغرميه غايت اجلقدن وصوسزلقدن وغايت طوقلقدن
قضيه استماع ايلميه • اكر قاضي جوان اولورسه اهليله قضا شهوندن صكره
چقه تاكه بركنج عورت كلورسه ميل ايلميه بو اجلدندركه مشايخ قاضيه
قضاكوننده نافله اوروج طوتمقدن منع ايدرلردي • كتاب عمده اولان
تمام اولدي سابع هديه ده در قاضيه هدايا بوبجه نوعدر • اول
اول كسنه نك كه خصومتي ولا قاضيه هداياسي قبول ايتمك جايز دكلدر •
خزانة الواقعاتده استقراض واستعاره قاضيه هديه حكمنده درديو ::
حسن بن رستم عمر بن عبد العزيزدن سؤال ايلدم نيچون هديه قبول ايلمزسن
حضرت رسول عم ايدردي ديدم دير جواب ويرديكه اول زماننده
هديه ايدي • بزوم زمانمزده رشوتدر بو زمانك فسادنه اشارتدر

ایلدی دیر خلاصه ده باب قضاده . فصل ثانیدن جنس ثانیدن ایدر
هدایا اوچ نوعدر . برسی لاندن ویرن حلالدر بو توددد و محبت
ایچون اولان هدیه در . برسی لاندن ویرن حرامدر بوظلمه معین
اولسن ایچون اولان هدیه در . برسی ویرن حلال آلان حرامدر .
بونفسندن ظلمی دفع ایچون ویرلن هدیه در بو نلنا لاندن حلال اولماسنک
حیله سی بو کتابده وابن همامدن ذکر ایلدکه نفسنی اجاریه ویره اوچ کون
یادخی اکسوک اکر عمل ایچون . اول دخی استعمال ایده استیجار جایز اولور
فعلده مثلا تبلیغ رساله کبی . اکر مدتی ذکر ایلمسه جایز اولماز .
بوشمدیه دک ذکر اولنان هدیه ده شرط اولدوغنه کوره در اکر هدیه نك
شرطسز ویرسه لکن بو یقینا بلسه که بوکه هدیه ویرمزالا سلطان یاننده
معاونت ایچون ویرر بعض مشایخمز فاتنده بو مقوله هدیه نك قبول ایلمك
لابأس دردیر . اکر حاجتنی شرطسز و طمعسز قضا ایلسه اندن صکره بوده
هدیه ویرسه بو حلالدر قبول لابأس در ابن مسعوددن هدیه ده کراهة
نقل اولنان بوزعگاردیر . خزانة المفتین ده ایدر بو قاضینك غیریده در
اما قاضی هدیه قبول ایلمیه الا قضادن اول هدیه ویرندن اول هدیه
مقداری یا اقل اولور خصومتی اولمدوغی تقدیرجه . خلاصه ده اچینی
وقریب ابردیر . شرح خصافده ایدر هر کسنه که عمل مسلمیندن بر عمله
مولی ولا اکه هدیه قبول ایلمك ده انوك حکمی قاضی حکمی کبیدر دیر قدوری
شرحی قطعده ایدر رشوتله هدیه بیننده فرق اودر که رشوت کندو ویره .

تغ ح

معین اولمق شرطیله ویردکیدر . هدیه شرطسز ویرلن در ٨ قاضیه دعوة
عامّیه اجابت سنت بو قدر . سنت دکلدر کبی واولنمك کبی دعوة خاصّه
اجابت ایتمیه خاصّه بودر که قاضی حاضر اولماسه اولی دعوتی ایتمیه لر ٩
مسلمانلرك مریض اولاننی عیادت ایده وجنازه لرینه حاضر اوله چوق کلنوب
مصالح مسلمینی معطل ایلمیه عاشر قضیه استماعنه وارسه خصمایه سلام

تمع ح

ویرمیه انلر دخی قاضیه سلام ویرمیه لر قاضیه جواب لازم اولماز اما
مجرّد سلامی اَلسِنَ الناسدن اولور ثانی عشر خصماجمع اولسه فصل خصومات
باشلیه خصاف قرعه ایله تقسیمنك اول کلورسه اکا ابتدا ایده تطییب
خاطر ونفی تهمت ایچون دیر مبسوط سرخسیده مهمان غربایی تقدیم ایده .
مزاحمه اولورسه دیر ثالث عشر وصفحالر زوب ویردلرسه مجلس
قضاده المایه غیر مجلسده اله اوقیه . اکر نفسی اوزرینه اقرار اولورسه
انوکله مؤاخذه قلمایه قضیة ثانیه طریقه تفتیشیدر . ادب قاضی خصافده
ایکی کسنه قاضیه کلسه دلرسه قاضی مدعی ولاندن دعویسنی رد بو سؤال
ایلیه . امام محمد قولدر . اکر دعوی یازلمش دکلسه یازه بلا زیادة ولا
نقصان وتامل ایلیه . اکر دعواسی صحیح دکلسه مدعی علیه دن جواب
صورمیه مدعیه دعواکی صحیح ایله دیه خصاف ویکون فتوی من
القاضی دیر . اکر دعوی صحیح اولورسه یوزن مدعی علیهیه قل مدعینك
کیفیت دعواسن دیه وجواب صوره . اکر اقرار ایدرسه اقراردن بلا
زیادة ولا نقصان تاریخله دعوی یازدوغی کاغدی یازه ومقرره

امر ايدن اقراردن اوتوك عهدن سندن كله • ادب قاضيدن يتمش التنجي
باب بن ايدركه ابتدا محاضر يازمق عادت دكلدي مدعي خاطرندن دعوى
ايدردي خصم جواب ويرووردي • قاضي دعواي خاطرندن حفظ ايلردي
وحكم ايدردي اما بو خيلي مشكل اولماغين ابن شبرمه محاضر احداث
ايلدي اندن صكره قضاة دن كمسنه ترك ايتمدي چون قاضي خصمنك
اسمن ونسبن يازمق دلسه • اكر اسم ونسبيله بلورسه فلان بن فلان
اقرار ايلدي فلان بن فلان ايچون ديو يازه اكر اسمن ونسبن بلمسه
آدم فلان بن فلاندر دربن كمسنه اقرار ايلدي ديه اكر حليه لرين
يازمق دلرسه يازه • مدعي دعواي تمام قلدقدن صكره اكر مدعي عليه
انكار ايدرسه انكارن يازه زيرا مدعي عليهك انكارن بلمكه چوق يردن
احتياج اولور • مثلا وديعت دعواسن ايلسه مدعي عليه انكار ايلسه اندن
صكره رديا هلاك دعوا ايلسه مقبول اولماز • پس انكار يازمق
لازم اولور اما شرط بودركه هرنسنه كه يازه بونلرك لفظن وعبارتن
يازه تغيير ايلميه تمام ايتدوكدن صكره يازدوغن مدعي ومدعي عليه
اولانه اوقويه ايله دردلرسه يازدوغن حفظ ايدن اندن صكره
مدعي عليه انكار ايدرسه مدعيه قاضي خصمك انكار ايدر شاهدلك
وارمي ديه اكر واردر مجلسده حاضردر ديرسه بالاتفاق آنده ويرميه
شاهدلرن طلب ايليه اكر مجلسده حاضر دكلدر مصرده دردرسه
مدعي يمين طلب ايدرسه يمين ويرميه • امام اعظم قولي اوزره امام ابو

يوسف قولي اوزره يمين ويره • اما امام محمدك قولي مضطربدر • مدعي
شاهدلرن حاضر ايلسه بربر سؤال ايدن شهادتلرندن ونه نسنيه شهادت
ايدرسز ديه ونه وجهله طا نقلق ايدرلر دكليه • اكر شاهدلك
بري لازم اولان اوزره تفسير ايدوب مقبول اولور شهادت ايلسه
آخر شهادت ايدن بندخي بونك كبي شهادت ايدرم ديسه قبول ايلميه
لازم اولدوغي كبي بيان ايلمينجه • امام شمس الائمه الحلواني بو اجمالي
قبول قلمامق امام محمددن طريق احتياط دردير • اما بزوم يانمزده
برشاهدكه ابو شهادت ايدن شاهد آخر بو شهادت ايتدوكي نسنيه بندخي
شهادت ايدرم ديسه كافي دردير • بعض ايدر مختار بودركه تفصيل
ايدن يوز • اكر شاهد فصيح اولوب اول شاهد كبي شهادتن بيانه قادر اولا
اجمالي مقبول دكلدر • امام شمس الائمه السرخسي ايدر مختار بودركه بر
نوعله دخي تفصيل ايدله اكر قاضي خيانت كليوب كذب توهم ايدرسه
هر شاهدك تكليف تفسير ايدن • اكر خيانت وكذب كلمزسه تكليف قلمايه
دابيله عمل ايليه امام محمد بودركه هركاه كه شهوددن قاضي كذب توهم
ايلرسه شهودي تفريق ايدن • زماندن ومكاندن سؤال ايدن اكر كذب
توهم ايلمزسه تفريق لازم اولماز • اكر شهادت صورتن كاغد يازسه لو
شاهد ويا اجنبي اوقوسه اندن صكره شهادت ايدرم كه بو مدعي عينك
بو مدعي عليه اوزرنده كاغدده اوقونن حقي واردر ديسه شهادت
درست اولور • شاهد حاضر اولانه شهادت ايلسه اوج نسنيه اشارت

لازمدر و شرط در مدعیه • ومدعی علیه اولانه • ومشهود به اولانه
اکر شهادت غایب ویا میتا اوزرنه اولسه انوک اسمن و باباسی اسمن
ونسبن جدنه ویا قبیله یه نسبت ایدرمك ویا صناعتن ویا برنسنه که
انوکله اکلنه بیان ایلمك شرط در • اقسام تعریفن ذکر اولنه کرك
چون شهود مدعینك دعواسنه موافق شهادت ایلیه شهودك اسمن
ونسبن یازه • اکر شاهدلری بلرنسه محله لرن ویولرن ذکر ایدن احوال
تعدیل ان شاء الله ذکر ایدیلور • اکر مدعی شاهدم یوقدر یا وار در لکن
غایبدر دیبه یمین طلب ایلسه قاضی مدعی علیهه یمین ویره • دعوی
اقتضا ایتدوکی کبی **فضیلة ثالثه** احضار خصم ومحضر کوندرمکدن
ادب قاضینك اوتوزنجی بابندن ذکر ایلوکه قاضی کوفه سعید بن اشوع
الصابری خاتمنه اجب القاضی سعید بن اشوع نقش ایدوب ومشدیکا غدن
مهر ایله کوندرردی • بوندن عادت اولدیکه قضاتك بعض مهر ارسال
ایدر بعض بر پاره کاغد یازر کوندرر • خصاف مختاری بودرکه اکر مدعی
علیه شهرده اولسه قاضی انوك احضاری ایچون مهر کوندره • اکر خارج مصرده
اولورسه محضر کوندرر • حالیا قضاة عکس اوزرنه ایدرلر شهرده اولانه
محضر خارجده اولانه علامت کوندررلر • امام ابو یوسف ایدر اکر بر کشی
قاضیه کلوب فلان کسنه ایله دعوام وار در دیبه محضر طلب ایلسه
اول کسنه شهرده اولسه قاضی مدعینك دعواسی حقدر یا باطلدر بلسه
قاضی محضر کوندرر مدعی علیه حاضر اولا • بو استحسانله در قیاس مجرد

دعوا ایله محضر کوندرمکدر • اکر شهردن خارج اولسه مجرد مدعی دعواسیله
ارسال ایلمیه مصره بعید ایسه • اکر شهره قریب ایسه کوندره • قریبله بعید
اورتاسندن حد فاصله بودرکه • اکر مجلس قاضیه حاضر اولوب خصمه جواب
ویردکدن صکره منزلنه وارە بلورسه قریبدر • اکر یولده یاتمق لازم کلورسه
بعیددر اما مسافه بعیده اولسه مدعی محضر طلب ایلسه بعض مشایخ ایدر
قاضی مدعی اولانه دعواسنه موافق بینه اقامت امر ایلیه اکر شهود کوترسه
مستور الحال اولورلرسه دخی محضر کوندره • خصم حاضر اولا اوزرنه
دعوی ایلیه کیرو طانوق دکلیه • بعض مشایخ مدعیه دعواسنه کوره یمین ویره
دیر • اکر یمین ایدرسه ادم کوندره • اکر نکول ایدرسه کوندرمیه دیر •
بعضلر ایدر مدعیدن قاضی استفسار ایده که احضار ایتمك استدکك کسنه ایله
ما بینکزده الم وصاتم ویا مضاربه اولشمیدر دیر • اکر بونلردن برسن
تفسیر ایدرسه ادم کوندره • والا کوندرمیه • اولکه روایت اصح در
اکثر قضاة بونك اوزرنه در بو ارایه کلنجه خصافده مذکوردر حالیا
مختار بودرکه استفسار ایده • اکر ما بینلرنده اخذ واعطا ومعامله وارسه
کوندره • والا کوندرمیه • خزانة الواقعاتده ایدر • اکر مدعی علیه بن قاضیه
وارمازم • اما هر نسنه که شرعا بنم اوزرمه متوجه اولا مدعیه تسلیم
ایدرم دیسه قاضی جبر ایلیه احضار ایده • عورت واره محضر کوندرمکده
برابردر • مکر ادم مریض اولا عورت مخدره اولاکه ضروری اولمایینجه
طاشره چقمایه بونلره محضر کوندرمیه • اما مشایخ محضر کوندرمکه مانع اولا

مرضنك مقدارندن اختلاف ایتمشلردر . بعضلر بیان کلمك ممكن اولمیه طوره
بندر مكله یا ادم طانیماغله كوزرسه لر مرض زیاده اولادیر . بعضلر پیاده
محكمیه كلمك ممكن اولمایه طواره ادم طانیماغله كلدوكی وقت مرضی زیاده
اولمق شرط لازم دكل دیرلر . ذخیرده ده بو قول ارفق واصح در دیدی قنیه ده
كتوردركه اكر عورت كندو مهماتی ایچون وحمام ایچون وبوكه یكوزنسنه ایچوز
اوندن طاشره چقسه اجنبی ارلر ایله اختلاط ایلمسه مخدره در دیر
باب توكیلده باقی تفصیل ایدیلور . قضیهٔ رابعه تسویه
بین الخصمین ده در . هدایه ده ایدر . قاضی خصمینك اوتاسنده
وكندونك انلره توجهنده ونظرده برابر ایده . وتلقین حجت ایتمیه یوزلرینه
كلمیه ومزاح ایتمیه . مزاح قاضی اولمیانه دخی منهی در قاضیه بطریق اولی
مجلس قضانك غیرده دخی خصمینك بریله سویلشمیه خصمینك بریله
مجلسنده دخی اخر خصوصه متعلق سویلشمیه . یوزنیه دكه خصمینك
برن بریانه یون بریانه آلمایه . واكیس دخی بریانه آلمایه . زیرا
صاغ طرفك صول اوزرنه فضلی واردر . صورت ثانیه ده بریسی قاضیه
اقربا اولور بجنیسده ایدر اكر بركسنك پادشاه ایله خصومتی اولسه
پادشاه قاضی یانینه اوتورسه . قاضی لایق بودركه یرندن قالقه خصم
قاضی یرینه اوتوره قاضی قارشولرنه اوتوره تا تسویه بین الخصمین
بوله ابن همام ایدر بو مسئله دلالت ایدر كه قاضی كندوی نصلیدانك سلطانك
اوزرنه حكمی جایز اولا . هدایه وبجنیسده نقل اولنانك غیریسی ادب قاضیده در

مطلب تسویه بین الخصمین

١٧

107

خزانه

الواقعاتده خصمین قاضی اوكنده ایكی دزی اوزرنه اوتوره مربع اوتورمیا
چوملسه لر قاضی منع ایلیه . دعواجی چوغلسه باب پنجمده ادب قاضیده اول
كلنله ابتدا ایده دیر متقدمین قولنده خصاف قرعه ایده دیر شمس الائمه السرخسی
متقدمین قولی احسن خصاف قول حسنده دیر مجلس قضاده شهود كوردیكك
وبیله اولاجق قضایا اولسه وغربا ونساجمع اولسه قاضی دلرسه شهودی
اولاجغی تقدیم ایده . اكرام شهود له مامور اولدوغیچون دلرسه یملیله
اولاجغی تقدیم ایده فصل آسان اولدوغیچون دلرسه غربای تقدیم ایده .
تاخیرله ترك حق ایدوب غربا كتمك احتمالی اولدوغیچون دلرسه نسا
مهماتن تقدیم ایده بونلرك امر ستراوزره اولوب اولرنده قرار لسه
مامور اولدقلری ایچون . ادب قاضیده تسویه ده بو حكایتی ایدر كه
بر كون امیر المؤمنین عمرك خلافتی زماننده عمر رضی الله عنه ایله ابی بن
كعب اورتاسنده بر حوطه ده منازعه اولوب هر بری ملكیت دعواسن
ایندی زید بن ثابتی حكم ایتدیلر . واوینه واردیلر زید بن ثابت عمره
كردی ایتدی یا امیر المؤمنین ایچون بنی آندن طلب ایلمدك دیدی
عمر ایتدی فی بیته یؤتی الحكم . پس عمره یاستوق قودی بوندن اوتور
دیدی عمر ایتدی هذا اول جورك دیدی . هر بریسی زید اوكنده اوتوردیلر
خصومتلرن قطع ایلدی . بو حكایتده بر نیچه اشارة وارد راول بودركه
اصحاب كبار اورتاسنده خصومت اولدی كرچه اظهار حق ایچون اولمغه
محمول ایسه ده ثانی تحكیم جایز امش . ثالثا مامك دعواسی اولسه كندو

حكایت حضرت عمر رضی الله عنه

حكم ایتمیوب اخري حكم ایتمك كركمش . رابع حكمي یاننده طلب ایتمیوب لدنه
وارمق كركمش . خامس احد خصمینه حاكم تعظیم جایز دكلمش بیوده شمس
الائمه السرخسي بو حدیثك بیاننده ایدر تسویه خصمین لازم ایدوكي
زید بن ثابته خفي دكلدي اول اجلدن كه فقهده متقدم ايدي و فقاهتله
معروفدي حتى ابن عباس حضرتلري . بو قدر كمال الله زیددن استفاده
ایدردي و انده بندكي ركابن طوتردي اشرافه بویله ایتمكله مأمورز
دیردي . اما زیدك خاطرینه بو كلدیكه تسویه بین الخصمین ده حكم قاضي
كبي ولمایه . واكرام كريمان . بر موجب حدیث . اذا اتاكم كريم قوم فاكرموه
سندو بدر . بو اجلدن عمر رضي الله عنه وساده قودي . امیر المؤمنین
بوندن ایله ایتمكي حسن كورمدي . هذا اول جورك دیدي بو حدیثك
آخرنده كتور ركه چون امیر المؤمنین عمره یمین متوجه اولدي . زید بن
ثابت أبي بن كعبدن یمینه شفاعت ایلدي . پس عمر رضي الله عنه وهذا
ایضا دیدي یعني بو دخي جور در دیدي . و ایتدي یمین ایلوم اننك
أبي بن كعب ترك خصومت ایلدي . امیر المؤمنین عمر هذا ایضا دیو اول اجلدن
دیدیكم حكم احد خصمینه دلالتله و صراحتله میلدن اجتناب واجبدر
مجلس شفاعت مجلس حكومتك غیریدر . بو حدیث بر نجه فوایدي دخي
متضمندر تأمل صادقله معلوم اولور . تمم الفتاوي ده ایدركه برادرلر یا ابناء
عم اورتاسنده خصومت اولسه لایق بودركه قاضي دفع ایدوب حكمي تعجیل
ایتمیه شاید كه صلح ایدهلر ایدنلر دیر . بو خصوص قاریه مخصوص دكلدر اجانبده

دخي بو معامله ایدوب اول اجلدن كه جایز كه بغض و كینه پیدا اولوب فساده
باعث اولا مبسوط سرخسیده منقولدر كه قاضي خصماي صلحه دعوت ایلیه
خصوصا موضع اشتباه والتباسده دیر . لا خير في كثير من نجويهم الا من
امر بصدقة او معروف او اصلاح بين الناس **المجلس الثالث**
اخذ كفیلك و ملازمتك در . خصاف ادب قاضیده ذكر ایدركه طقوزنجي
بابده ایدر مجرد دعوا ایله مدعیدن كفیل بالنفس آلماقده متقدمین
و متأخرین اختلاف ایلمشلردر . امام اعظم و اصحابي بودر كه بر كشي
بر كشیدن حق دعوي ایلسه و شهودم شهرده حاضردر دیسه و طلب
كفیل ایلسه یا شهود دكلوب تعدیل اولنمادن مدعي علیهدن كفیل
بالنفس طلب ایلسه كركسه مدعي علیه معروف اولسون كرك اولماسون
دعوي ایلدوكي نسنه كرك حقیر كرك خطیر اولسون قاضي كفیل آلمق جایز
امام محمددن نقل ایدرلر كه . اكر مدعي علیه معروف اولوب بو مقدار نسنه دن
قاچمق كلنمیه یا دعوي اولنان حقیر اوله بو مقدار نسنه دن كسنه قاچر
اولمیه كفیل ویردیو جبر ایلمیه . اكر كندودن كفیل ویررسه آلالر .
و نه مقدار زماندن كفیل ویره بونده دخي اختلاف ایتمشلردر صحیح
بودر كه اوچ كوندك كفیل آلالر . اكر هفته ده بر كون اوتوررسه یدي كونه
كفیل آلالر اكر اون بش كونده بر اوتوررسه اون بش كون كفیل آلالر .
ذخیره ده ایدر اكر دعوا دراهم . و دنانیر یا حنطه . و شعیر یا خود بر معین
نسنه . اوكبي . قول كبي یا خود غصب یا قرض یا بونك بكزر نسنه دعواسی ایدوب

مطلب في طلب الكفيل جائز

مطلب في ايام مقدار الكفيل

شهودم یوقدر یاغایبدر دیسه قاضی کفیل ویردیوجبر ایلمیه • اکر شهودم
شهرده حاضردر دیرسه نفسنه کفیل الالر • امام اعظم قاتنده اوچ کونه
امامین قاتنده قاضی اوتوردیغنه علما بو اختلاف عصر و زمان • دردیجك ویرها
دکلدر دیمشلردر • حکام ابو حنیفه زماننده اوچ کونده بر حکومته اوتوررلردی
صاحبین زماننده جلوس حکام مختلف ایدی • اما ابو یوسف القاضی اوّلا
هر ایده بر کون • واخرنده هر ایده اوچ کون اوتوررلردی • اما اوچ کونه
تکفیل خلقه اوفقدر بزوم زمانمزده • اکر کفیل مدعیه مدت تمام اولمقزین

مطلب لازم

مدعی علیهی تسلیم ایتمك مراد ایلسه قبول ایلمه سه الزم در • کتاب شروطده
ایدر کفیل الماغه مدعی طلب ایلمك شرطدر • اما علما ایتمشلردر که مدعی
عالم اولسه احوال خصومانی بلسه شرطدر • اکر جاهل اولسه قاضی مدعی
علیهه کفیل ویرمهلن امر ایلیه طلب ایلمزسه دخی • ادب قاضیده ایدر
اکر مدعی علیه مسافر اولسه قاضی کفیل ویردیوجبر ایلمایه تا متضرر اولمایه
بوکه قاضی محکمه‌دن قالقنجه مهلت ویره‌لر • اکر مدعی بینه کتوررسه فیها

مسئله لازم

والاصالی ویره‌لر • بو اول وقتدرکه قاضی مسافر ایدوکن بیله اکر بیلمزسه
مدعیدن سوال ایده • اکر مسافردر دیرسه جواب اولکه کیدر مهلت
ویره‌لر • اکر طالب منکر اولورسه اختلاف واردر بعض قول مدعینکدر
دیر زیرا اصله متمسکدر اصل شهرده اقامتدر • بعض مطلوبك کسوه‌سنه
ولباسنه نظر ایده‌لر • اکر سفر لباسیله ایسه مسافر طوته‌لر اکر لباسدن
معلوم اولمزسه یولداشلرینه قاضی آدم کوندره • تا که معلوم اولا بعض

ایدر قاضی مطلوبه سؤال ایدوب کیلره سفر ایدرسن دیه فلان قافله
دیرسه انلره خبر کوندره که فلان کمسنه سزکله سفره کیدرمی اکر کیدر دیرلرسه
مسافر فی ظاهر اولور • ولکن بونده دخی اختلاف واردر •
سرخسی ایدر آخر مجلسه‌دك مهلت ویره‌لر • اکر شهود کلورسه فیها والا
قویالوکن • امام حلوانینه وقتکه جکن رفیقلرندن خبر الالر • اول وقتدن
دك کفیل الالر • اکر معلوم اولمازسه مقیم کبی اوچ کونه کفیل الالوردیر
اکر طالب مطلوب اوزرنه قصاص نفس یا قصاص اطراف یا حد قذف دعوی

مطلب قصاص نفس ایچون طلب کفیل جایز

ایلسه شهودم حاضر دکلدر دیوب کفیل طلب ایلسه جبر ایدرلر اوچ کونه
کفیل ویرمکه شهودن احضار ایدنجه بو امامین قولدر • امام اعظم جبر
اتمیه‌لر دیر اکر کندودن کفیل ویرورسه جایزدر • اما حدود خالصه
حق الله اولا حد زنا و حد شرب خمر کبی بالاتفاق کفیل ویردیوجبر

مطلب حقوق الله‌ده بالاتفاق طلب کفیل یجوز

اولنمایه • اکر قصاصده و قذفده بر شاهد عدل یا ایکی مستور الحال
شهادت ایلسه قاضی مطلوبی حبس ایلیه بو امام اعظم قولدر • امامینزد
اوزره‌در • اما بر شاهد که مجهول الحال اوله قاضی بیلسه انوك شهادتیله
مطلوب حبس اولنماز • بالاتفاق خطا ایله قتل دعواسی و خطا ایله جراحت
دعواسی و مال دعواسی برابردر کفیل ویردیوجبر اولنور دعوای تعزیر
دخی بو حکمده‌در • اکر مطلوب بر کمسنه‌یه کفیل ویره طالب ثقه دکلدر دیو
راضی اولمایه قاضی مطلوبدن ثقه کفیل الا تعریف ثقه اودرکه معلوم الدار
اولا • یا تاجر اولا معلوم دکانی ولا که کوزلمك احتمالی اولمایه • اکر کرا

مطلب تعریف الثقة

ایله حجرده اوتوردسندنعه دکلدر. اکر مطلوب کفیل ویرمکدن ابا
ایلسه قاضی طالبه کیجه وکوندز مطلوبه ملازمت امر ایدر ملازمت اودرکه
مطلوب هر قنده کیدرسه طالب بنفسه بیله کیده یا امیننی کوندره. اما
مطلوبی مصالحنی کورمکدن و عملنه اشتغالدن منع ایلمیه. ملازمت بو
دکلدرکه مطلوبی بر یرده اوتورده لر بو حبسدر. اکر مطلوب اوینه کیرمک
دلسه یمک وضو الجق و ابدست المق ایچون طالب منع ایلمیه. و اوینه
بیله کیرمیه اوی قاپوسنده اوتوره. چندوغی وقت اسلوبنه کوره اوزره
ملازمت ایدر بو جمله ادب قاضیده خصافدن منقولدر. اما بزم زمانمزده
ملازمت مسئله سی بالکلیه متروکدر. خزانة الفتاویده کوردمکه چون مطلوب
اوینه کتمک دلیه طالب اذن ایله کیده والا طالب اوی قپوسنده اوتوره
زیرا اوینه کیرسه بر آخر قپودن قاچمق احتمالی واردر. ذخیره ده کتاب
قضادن اوننجی بابده ایدر. اکر مطلوب کفیل بولمیه دیرسه قول
تونکدر قاضی حبس ایلمیه قضاة متاخریندن بعضی بو صورتده حبس ایجاب
ایتدیلر بو دخی ادب القاضیده واردرکه. اکر مدعی منقولاتدن اولسه
غلام و کنیزک کبی و طوار کبی قاضی مطلوبه امر ایلیه که هم نفسنه وهم مدعیه
کفیل ویره والا مدعی هم مطلوبه وهم بونسنه لره بیله ملازمت ایدر
زیرا اقامت بینه بونسنه لرک حاضر اولماسنه موقوفدر. اکر مدعی علیه
بونسنه لره کفیل ویرسه ونفسنه کفیل ویرمسه. اما وکیل نصبین ایله
که مدعی دعواسنه جواب ویره اول وکیل دخی نفسنه کفیل ویرسه قاضی

قبول

قبول ایلیه بو امامین قولنه بناءدر. زیرا امامین قاتنده توکیل خصم
رضاسی اولمادین جائزدر. امام اعظم قاتنده جائز دکلدر. پس مطلوبه کفیل
ویرمکه جبر ایدرلر. ادب قاضیدن اون بشنجی بابده کوردرکه دابه و عرض
دعواسی صورتنده مدعی طانقلر کتورسه تعدیلدن اوکدن قاضیدن مدعی
بر امینه اصمارلمق طلب ایلسه اول وقتکه مدعی علیه کفیل ویرمکدن و خصومته
وکیل ایتمکدن ابا ایلیه قاضی مدعی علیهه نظر ایلیه. اکر تلف کار ایسه
مدعایی تلف ایلمک خوفی وار ایسه قاضی مدعایی بر عدل کمسنه یه اصمارلیه
اکر مصلحت کورسه بو احسندر. اما اکر مدعی عقار ایسه یا دین ایسه
انجق نفسنه کفیل الا. اکر دعوی وصایت یا وکالتله اولسه وصایت و وکالت
ثابت اولمادینجه وصی و یا وکیل ایچون مطلوبه کفیل ویرمکه جبر ایتمیه لر. اکر
وصایته و وکالته شهادت ایلسه لر اما تعدیل اولنماسه کرو جبر اولنماز
اکر وصی میت یا وکیل اوزرنه کادا مالی وکیل اوله دعوی ایلیه لر مادامکه
وصایت و وکالت ثابت اولمایه بونلردن کفیل المغه قادر اولمازلر. اما
اثباتدنصکره قاضی بونلره کفیل ویردیو جبر ایلیه. مدعینک حقی ثابت
اولماغیچون. اکر ترکه میتدن وصیلک ثبوته اولمازسه ده وارث دخی
بو حکمده در. اما اکر وارث ترکه میتدن بر شخص اوزرنه اولان حصه سن
دعوی ایلسه وراثتی ثابت اولمازدن مقدم قاضی کفیل اله. وارث ایله
وصی اورتاسنده فرق بودرکه وارث کندو حقنی طلب ایدر و دعوی ایدر
پس خصم اولور. وکیل و وصی بونک خلافیدر ذخیره ده قضادن اوننجی

کر بر کمسنه بر شخصی اوزرینه دعوی ایلسه کر بوندن بر غلام صاتون الدم بدلینی قباضقدن صکره بوکمسنه بنم اوزرمه بو غلامک ملکیتنی دعوی ایدر مثلا

المجلس الرابع

بابك اخرنده منتقی دن ابن سماعه نك ابو یوسفدن روایتیله نقل ایلدکلری بو قاضیه بایعدن کفیل المق التماس ایلسه که اکر اول مدعی بو غلامه مستحق اولورسه بن ثمنه رجوع ایدیم دیسه بایع کفیل ویرمکدن ابا ایلسه امام ابو یوسف بیوردکه بطریق الاستحسان کفیل الور اکر غلام طالبك النده استحقاقله کدرسه ثمنه رجوع ایلیه قیاس بودرکه درککه رجوعدن اول کفیل النمایه بو امام اعظم قولدر **المجلس الرابع** یمین بیاننده دردی قضیه مشتملدر اولی یمین دن اجتنابده وتغلیظ بیانده در قال الله تعالی ان الذین یشترون بعهد الله وایمانهم ثمنا قلیلا اولئك لا خلاق لهم فی الاخرة الی قوله ولهم عذاب الیم وقال النبی عم من حلف کاذبا ادخله الله النار وقال عثمان رضی الله عنه الیمین الغموس من جملة الکبایر ادب قاضیدن فرق طقوزنجی بابده ایدر بلا نزاع اعظم کبایردندر بلکه چون خصمه یمین متوجه اولا طریق اودرکه قاضی انواع وعیدی ذکر ایده واندا چکمکدن قورقده تا امتناع ایده لو یمیندن نته کم حضرت رسول عم ایلدی هر یرده که یمین لازم اولا قاضی مخیردر دلرسه تغلیظ ایده دلرسه ایلمیه بعض علما مدعی علیه حالنه اعتبار ادر اکر صلاحله معروف ایسه تغلیظ ایتمیه اسم اللهله اکتفا ایده اکر غیر صلاحله معروف ایسه اکتفا ایتمیه دیر بعض مدعی حالنه اعتبار ادر اکر مال عظیم ایسه تغلیظ ایده اکر حقیر ایسه اسم اللهله اکتفا ایده دیر اما احتیاط کرك یمین تکرار

مطلب لازم فی الیمین

اولیه مثلا بالله الرحمن الرحیم بو یمین در . والله والرحمن والرحیم . اوج یمیندر اما صفت تغلیظ خصافده بیدر والله الذی لا اله الا هو عالم الغیب والشهادة هو الرحمن الرحیم . الطالب المدرك الذی یعلم من السر ما یعلم من العلانیة . که بو مدعینك سنك اوزرکده وقاتکده بو دعوی ایتدوکی مال و بعضیسی یوقدر دیه کل یله بعض جمع ایتمکدر احوط در شرح وقایه‌ده صفت تغلیظ بویله دیرکه بالله الطالب الغالب المدرك المهلك الحی الذی لا یموت ابدا عمل قضاة بونك اوزرنده در اما بو یمین مسلمانده در یهودیه بالله الذی انزل التوریة علی موسی . ونصرانیه بالله الذی انزل الانجیل علی عیسی . دیه ومجوسیه بالله الذی خلق النار دیه . وسایر کفره بالله دیه زیرا جمیع کفره اللهه اعتقاد ایلرلر . قال الله تعالی ولئن سألتهم من خلقهم لیقولن الله . بو دلیل ادب قاضی خصافده مذکوردر . اما مرحوم کمال پاشا زاده اصلاح وایضاحده بونی بیکنه آیة کریمه دلالت ایلمز دیر . دهریه اللهه اعتقاد ایلمزلر . اما یمین دهریه دخی بالله دردیر . کفره نك معابدنده یمین ویرلمیه دی الله اسمیله بر اسم دخی ذکر ایلمیه لو . زیرا یمینده مقسم به تعظیم وارددر حسندن منقولدر . اللهه بلا ن اندایچمك بنم یانمده احسن در غیریدر داتاندن دیر خلاصه ده و غیرده کوردرکه طلاق وعتاقه یمینی وایمان مغلظه و زمانله ومکانله تغلیظی اکثر مشایخ تجویز ایلمامشدر دیر اما هدایه ده فی زماننا طلاق وعتاقه یمین جایزدر . اکر نکول ایلسه قاضی

حكم ایلمیه حكم ایلسه نافذ اولماز دیر • فصول عمادیده یمین ایلمك قاضینك قاتندن
غیریده معتبر دكلدر نكول معتبر اولمادوغی كبی **قضیهٔ ثانیه كیفیت**
استحلافده در بو اون بر حكمی مشتملدر • حكم اول مواضع بیانندهدر كه
یمین علم اوزره میدر یا بتات اوزره میدر • یعنی قطع اوزره میدر كتاب
ذخیرهدن اولكی فصل یمینده عمادیدن اون سكزنجی فصلده كتورر كه هر كاه
كه دعوی مدعی علیهك من كل الوجوه فعلنه اوله مثلا بونسنه بو شخص
یندن اوغرلنشدر یا غصب ایلمشدر دیو دعوی ایلیه یمین قطع اوزره در كه
اوغرلمدم غصب ایلمدم دیو یمین ایده • اكر دعوی غیرك فعلنه اوله من كل الوجوه
مثلا بو مبلغم بونك مورثی ذمتنده در یاخود بو عینی بونك مورثی یندن
غصب ایلمشدر دیسه یمین علم اوزرنه اولور بلمزم دیو یمین ایده فصولدن
محیطدن نقل ایلر كه اكر بر كسنه یه مورثندن بر قول میراث قالسه بر شخص
بو قول بنم ملكمدر دیو دعوی ایلسه شهودی اولماسه مدعی علیه علم
اوزره یمین ویره لر كه بو قول بو مدعینك ایدوكن بلمزم دیه • تتمة
الفتاویدن • اكر متخاصمین اختلاف ایدوب مدعی علیه بو عین بنم ملكم
میراثدر یا بابامدن قالمشدر و یمین بنم اوزرمه علمه دردیسه مدعی
میراثدن دكلدر یمین اوزرنه قطعه دردیسه بو صورتده قول قول مدعی علیهدر
مدعی علیه علمه یمین ویرله بالله بو عین بونك اتاسی میراث ایدوكن بلمزم •
دیو یمین ایلیه ذوالبعده بتات اوزره یمین ویرهلر. اكر مدعی یمین
ایلسه مدعی علیه علم اوزرنه یمین ایلیه • ادب القاضیدن دخی بو

عبارتله مذكوردر • فصولدن ایده اكر بر كسنه بر شخصه بر قول باغشلسه
اول دخی قبض ایلسه بعده خود بر قول صاتسه و تسلیم ایلسه بر كشی ملكمدر
دیو دعوی ایلسه شهودی اولماسه مدعی علیهه اولانه بتات اوزرنه
یمین ویرمك كرك • امام شمس الائمه الحلوانی ایدر بر اصل مستقیمدر كه
جمیع مسائلده غیرك فعلی اوزرنده اولان تحلیف علم اوزرنه در مكر عیبله
رد صورتنده • مثلا مشتری دعوی ایلسه كه بو قول اوغرلق ایلمشدر یاخود
قاچمشدر بنم ملكمده و بایع الندهایكن دخی بو عیب واردر دیسه مشتری
الندن عیب ظهور ایتدكدن صكره بایعه بتات اوزرنه آند ویره كه بالله
بو قول سنوڭ الكده اوغرلق ایتمامشدر • یا قاچمامشدر دیو امام فخر الاسلام
پزدوی بو اصل اوزرنه بر حرف زیاده قلدی ایتدی كه كندو فعلنه
تحلیف بتاتدر غیرك فعلنه علم اوزرنهدر • مكر كه بو كه بر نسنه متصل
ایده • عیبله رد فصلنده قالور زیرا مبیعی عیبدن سالم تسلیم بایع اوزرنه
واجبدر كویا صاتن اولدیغی مبیعی سالم تسلیم ایدی پس یمین غیر فعلنه
راجع اولماز كندو فعلنه راجع اولور كه صاتن اولمشدی كندو فعلنی
متصل ایتمش اولدی • غیرك فعلنه اما اكر دعوی من كل الوجوه مدعی علیه
فعلی اوزرنه اولماسه من وجه مدعی علیه فعلی اوزرنه و من وجه غیر
فعلی اوزرنه اولسه مثلا فلان نسنهٔ یندن صاتون الدك یا اجاره ایله
الدك دیو دعوی ایلسه مدعی علیه انكار ایتسه بو افعال ایكی كشی
بینندهاولور بو صورتده غیر فعلنه اعتبار ایتمزلر تحلیف بتات اوزره

اولور. فصولينده ايدر اول مواضعده كه تحليف بتات اوزره واجب اوله
قاضي علمه يمين ويرسه معتبر دكلدر. خلاصه ده حق يمين بتات باقيدر
دير. اكر يمين علم اوزره واجب اولسه قاضي بتاته ويرسه علم اوزرنه
يمين ساقط اولور. فصولينده قاضي خصم طلب ايلمكسزين مدعى عليه
اولانه يمين ويرسه بعده خصم يمين طلب ايلسه ثانيا يمين ويره لر.
حكم ثاني يمين حاصل اوزرنه اولان. وسبب اوزرنه اولان مواضعك
ذكرندهدر. بو مسئله بر قاچ وجه اوزرندهدر. مدعي يا دين
دعوي ايدر. يا بر عينده حق دعوي ايدر بونلر دخي ايكيدن خالي دكل.
يا دعواي مطلق ايدر يا بر سبب ذكر ايدر اكر دعواي دين ايليوب سبب
بيان ايلمزسه حاصله يمين ويره. بالله مدعينك سنوك ذمتكده بو دعوي
ايتدوكي مالك كلي ونه بعضي يوقدر ديه بونك كبيدر. اكر عينده
ملك مطلق دعوي ايلرسه سبب ذكر ايلمزسه يمين حاصله ويريلور كه
بالله بو عين ونه بعضي مدعينك حقي دكلدر ديه. اكر سببي ذكر ايدوب
دعوي ايلسه مثلا قرض ويا شري سببيله دين دعوي ايلسه يا بيع
ديا هبه سببي ايله عين دعوي ايلسه يا دعواي غصب وديعت يا عاريت
دعوي ايلسه ظاهر روايتده حاصل اوزرنه يمين ويره. سبب اوزرنه
ويرميه. مثلا بالله قرض ايتمدك يا غصب ايلمدك ديميه امام ابو يوسفدن
روايتدركه بو صورتده يمين سبب اوزرنه ويره. صدر الشهيد بو روايتي
مطلق كوترمشدر. ابو يوسفه نسبت ايلمشدر. شمس الائمه الحلواني ابو يوسفدن

مدعى عليه

بر روايت دخي نقل ايدركه اكر سببه انكار ايدرسه سببه يمين
ويره بالله قرض المدكمي ديه. اكر بنم اوزرمده دعوي ايتدكك يوقدر
ديرسه حاصله يمين ويره. بالله بنم اوزرمده دعوي ايتدوكي نسنه يوقدر
ديه. ادب قاضيده خصافدن بو احسن اقاويلدر دير. اكثر قضاة بونك
اوزرندهدر. فخر الاسلام بزدوي لايق بودركه قاضيه تفويض ايده
اكر قاضي مصلحت سببه يمين ويرمك كوررسه سببه يمين ويره. اكر حاصله يمين
ويرمك مصلحت كوررسه حاصله ويره. ذخيره ده دخي بويله مذكوردر ذخيره ده
علت ذكر ايدر زيرا آدمك بعضنه سببه يمين ويرمك بعضنه حاصله
ويرمك اولي دير. مثلا عورت ار اوزرنه نفقهٔ عدت دعوي ايلسه
ار منكر اولسه اره حاصله يمين ويرميه. يعني بالله بو عورت دعوي
ايتدوكي وجهدن سنك اوزركه تسليم نفقه يوقدر ديميه. زيرا امام
شافعي قاتنده مبتوتيه نفقهٔ عدت يوقدر. پس اكر يمين حاصل اوزرنه
اولسه امام شافعي قولي تاويليله اندا يحكم قادر اولور. بلكه سببه ويرمك
كرك كه بالله بو عورت سنوك معتدك دكلدر ديو يمين ويره. حكايت
قاضي ابو علي نسفي ايدر مكه سفرنده ايدم ابو عاصم عامريه واردم كندو
درس ايدر خليفه سي قضيه ده كلوب بر عورت ارندن اوزرنه نفقهٔ عدت
دعوي ايلدي. ار انكار ايتدي خليفه يمين عرض ايلديكه سنك اوزركه
بو دعوي ايلدوكي وجهدن نفقهٔ عدت تسليمي يوقدر ديدي. پس
قاضي ابو عاصم نظر ايلدم نيه نظر ايتدوكم بلدي خليفه چاغردي كه اره

صورکه تیقی محلندر • اکر اصحاب حدیثدن ایسه بو عورت سندن
معتده دکلیدر دیو یمین ویره دیدی • اما اکر مدعی قماش اولوب
مجلس قضاده حاضر اولورسه • بالله بو قماش بو مدعینک دعوی
ایتدوکی جهتدن ملکی دکلدر کلی و بعضی دخی دیر • اکر قماش حاضر دکلسه
مدعی علیه بو قماش کندو الندن ایدوکنه مقر اولوب مدعینک ملکی
ایدوکنه منکر اولورسه قاضی تکلیف ایلیه تاکه مجلس قضایه احضار ایده
مؤنت حمل مدعی اوزرنه دیر • اکر منکر اوله و احضاره قادر دکلم دیر مدعی
اسمن و جنس و قیمتن بیان ایدوب تصحیح دعوی دنصکره مدعی علیه یمین
ویره که بالله بو مدعینک سنوک الکده ذکر ایتدوکی نسنه و نه بعضی بو قدر
و سنوک قاتکده و اوزرکده بو مدعینک بو عینی و یا قیمتی و بونلرک بعضی
بو قیدده دیو • بو مجموع فصولده مذکوردر حکم ثالث بیع و شهریه
دعواسنده در • اکر مدعی محدود عقار یا قول دعواسن ایلیه • و ثمنی
بیان ایده و تصحیح دعوی ایده مدعی علیه صاتدوغنه انکار ایلسه ظاهر
روایتده که حسن بن زیاد قولدر حاصله یمین ویره • اکر دیلرسه خصاف
قولی اوزره • بالله سنوکله بو مدعی اورتاسنده بیع قایم دکلدر بو ساعتده
بو دعوی ایتدوکی نسنه ده دیو یاخود بالله بو دعوی ایتدوکی بیع
بو ذکر ایتدوکی نسنه ده بو ثمنله بو ساعتده قایم دکلدر دیو • یاخود
بو مدعیه بو دعوی ایتدوکی نسنه بیع سببیله سنوک اوزرکه تسلیم بو قدر
دیو • امام ابو یوسف بو صورتده یمینی سببه ویره دیر • والله

بونسنه بو ثمنه که بو دعوی ایدر صاتمدیکی دیو • مکرکه مدعی علیه قاضیه
تعریض ایدوب کاه اولور که کشی بر نسنه صاتر کرو اقاله ایدرلر یا فسخ ایدرلر
اکر بیعه اقرار ایدوب اقاله و فسخ دعواسن ایدرسه اثباته قادر اولماز
متضرر اولور دیو بو وقت حاصله یمین ویره • ادب قاضی خصافده
بویله ذکر ایدر فصول عمادیده کتوردکه مشتری هرکاه که صاتون الدقن دعواسن
ایلیه • اکر ثمنی ویردم دیرسه یمین ویره که بالله بو قول یا بعضی بو مدعینک
ملکی دکلدر دعوی ایتدوکی وجهله دیو صاتمادیکی دیو یمین ویرمیه •
اکر اداء ثمن ذکر ایتمزسه مشتریه ثمنی حاضر ایتدره دخی مدعی علیه اولان
یمین ویره که بالله سنوک اوزرکه بو ثمنی قبض دبو قولی تسلیم بو قدر
مدعی دعوی ایتدوکی وجهدن دیو • اکر بو شخص بر کسنه اوزرنه بیک
اقچیه بر قول یاخود بر قفتان صاتدم دیو دعوی ایلسه مدعی علیه منکر
اولسه الماددم دیسه اکر مدعی بیعی تسلیم ایلدم دیوب ثمن طلب ایلرسه
بالله سنوک اوزرکده بو قول و یا بو قفتان و بونک ثمنی بو قیدده دیو یمین
ویره • بالله بو فلان نسنه دعوی ایتدوکی ثمنه الماددکمی دیمیه عقار اجاره
و غلام و چهارپای جاره سی دعواسنده و مزارعه و معامله دعواسنده
حاصله یمین ویره که بالله سنوکله بونک اورتاسنده بو کون اجاره
تامه لازمه یه غیری قایم دکلدر بو دعوی ایتدوکی نسنه ده و سنوک
قاتکده مذکور عقد سببی ایله حقی بو قیدده دیو حکم رابع رد عبید
اولان یمینده در • ادب قاضی خصافده یتمش اوچنجی بابده مذکوردر که

برکسنه بر کسنی قاضیه کتوروب اوغلانی یا قفتانی یا عیب بولنور نسنه لردن
صاتون الدوغی نسنه کتوروب ایتسه که بو نسنهٔ بو کشیدن صاتون آلدوم
بونده فلان عیب ظاهر اولدی دیسه بو مسئله ایکی وجهله در عیب
حقیقی ولا حقیقی دخی یا ظاهر اولا یا غیری ظاهر اولا غیر ظاهر دخی یا نوقد
نسوانله یا قول اطبا ایله اکلنیلر اما حقیقی که ظاهر اولا اول قبیلدن
اولا که وقت بیعدن برو ده حادث اولمق احتمالی ولمیه قاضی آنی بایعه
رد ایدر بایعک انکارینه التفات قلمیه ومشتری یه عیبله رد ده حقی
ساقط اولمادوغنه یمین ایکی وجهله در یا بایع دعوی ایلیه بایع دعوی
ایلمزسه یا لاجماع یمین ویره اگر بایع رد عیبدن حقی ساقط اولمشدر
دیو دعوی ایلمزسه یمین ویرمیه ابو یوسفدن منقولدر که طلب ایلمدین
یمین ویره بو مسایل اخواتیله قضیهٔ سایعه اخرندن کلور اختلاف ایتمشلردر
که بایع دعوی ایتدوکی صورتده که یمین متوجه اولا یا لاجماع بایع دعوی
ایلمدوکی صورتده که ابو یوسف قولی اوزره یمین متوجه اولورنه وجهله
یمین ویریلور اکثر قضاة بونک اوزرینه درکه والله سنوک رد عیبدن
اولان حقک بایع دعوی ایتدوکی وجهله ساقط اولمامشدر صراحة ودلالة
دیه اما عیب حقیقی که ظاهر اولا لکن بر حالده اولا که وقت بیعدن برو ده
حادث اولور اولا بو مقوله ده قاضی بایعه عیبدن سوال ایدر اگر اقرار
ایدرسه که صاتدوغم وقت بو عیب واردی دیرسه عیبه مشتری
راضی اولمق ویا براءت دعواسن ایلمزسه رد ایلیه ابو یوسفدن

روایتده که مشتری یه یمین ویره • اگر بایع مشتری الدوغی وقت بو عیبی
بلوردی یاخود بو عیبدن براءة شرطیله یاخود جمیع عیوبدن براءت
شرطیله صاتدوم دیوب مشتریدن یمین طلب ایدرسه قاضی مشتری یه
یمین ویره اما که عیب ظاهر اولمایه • اطبا قولیله بلمک لازم اولا طلاق
وحکم شرطلری کبی قاضی اطبایه کوستره • بر طبیب قولی کفایت ایدر خصومة
حقنده ویا بایعه یمین ویرمکده • اما رد حقنده کفایت ایلمز • اما مشتری
قاضیه طبیبه کوسترمکدن مقدم بایعه سوال ایله دیدوکم حالیا موجود
میدر دکلمیدر دیسه • اگر بایع یوقدر دیوب مشتری قاضیدن بایعه
یمین ویرمک طلب ایلسه امامین قولی اوزره یمین ویره • امام اعظم
قولی اوزره ویرمیه • اگر بایع حالیا عیب واردر دیرسه عیب ثابت
اولور بعده قاضی سوال ایدر وقت بیعده بو عیب وارمیدی یوقمیدی
دیه • اگر بایع وقت بیعده واردی دیرسه بیعی رد ایلیه اگر وقت
بیعده یوغدی مشتری الدقدنصکره حادث اولمشدر دیرسه قول بایعکدر
یمین ایلیه که والله بو نسنهٔ صاتدم وتسلیم ایتدم بو عیب یوغدی دیه
اگر نکول ایدرسه اوزرینه رد ایلیه • اگر یمین ایدرسه خصومت قطع
اولور مگر مشترینک شهودی اولا • اما عیب عورتلر قولیله بلنن قبیلدن
اولورسه قاضی عورتلره کوستره عورتلرک قولی توجه خصومتده ویمینده
قبول ایلیه رد حقنده مقبول اولماز بر عورت قولی توجه خصومتده
ویمینده کافیدر اکی اولسه احوطدر • امام اعظمدن حسن روایتنده

عورتلر قوليله دخي ثابت اولور • اما عيب حكمي اولسه قاچمق واوغرولق
و دلولك و دوشكه بول كبي • حق خصومت ثابت اولماز مادامكه بو عيبلر
مشتري النده ايكن ظهور ايتدوكي شهودله ثابت اولمايه • مثلا مشتري
النده ايكن قاچمشدر يا اوغرولق ايلمشدر • يا ديوانه اولمشدر يا فراشه
بول قلمشدر ديو شهادت ايتمكجه • اكر مشترينك شهودي اولماسه بايعه
اندن بومك دلسه كه بو عيب مشتري يانندن ظاهر اولدوغن بلمزميسن
ديه امام اعظم قولي اوزرنه اندرمكه قادر اولماز • امامين قول اوزرنه
وير امابو عيب مشتري النده ايكن واردوغي ظاهر اولسه ياطانوغله
كه بالاجماع در يعني طانوغله ظاهر اولور بلاخلاف ياخود امامين قوليله
اوزره بايعك علمه يمين ايتمكدن نكوليله يعني بو عيب مشتري النده ايكن
ظاهر اولدوغن بلمزميسن ديو بايعه يمين ويرلوب نكول ايلسه امامين
قولي اوزره عيب ظاهر اولور خصومت جايز اولور بعده قاضي بايعه
بتات اوزره يمين ويره • عيب جنوندن والله بو قولي صاتدك وتسليم ايلدك
بيعدن اول هيچ ديوانه اولمامش ميدي ديه جنوندن غيرده والله اوغرولق
ايلمامشدر وقاچمامشدر • وفراشه بول قلمامشدر بالغ اولدوغي وقتدن
برو بيعدن مقدم ديه • اكر مشتري صاتون الدوغي جاريه ايچون حامله
در ديو دعوي ايلسه قاضي عورتلره كوستره اكر حامله دكلدر ديرلرسه مشترينك
بايعه سوزي يوقدر • اكر حامله در ديرلرسه بايعه اندويره كه صاتدم وتسليم
ايتدم حملي يوغدي ديه • اكر مبيع هلاك اولمش ايسه مشتري نقصان قيمت

رجوع ايچون عيب دعوي ايلسه عيبله رد منزله سنده در هلاك اولمادن
دعوي ايدن اوزره ابليه بو مذكورات ادب قاضي خصافدن منقولدر
منيه ده كتاب القضاده ايدركه وصي وياخود وكيل قول صاتسه مشتري
عيب دعوي ايلسه يمين وصيه بتات اوزره متوجه اولور وكيله علم اوزره
متوجه اولور • خلاصه ده بيوعدن فصل سادس اخرنده رجل اشتري عبدا
وقبض فادعي عيبا لم يجبر علي دفع الثمن حتي يحلف البايع او يقيم المشتري
البينة علي العيب دير • اكثر كتب فقهده بو مسئله بو عبارتله مذكوردر بو
تركيبده نظر واردر انوكچون كه يميندن واقامه بينه دن هر برني دفع
ثمنه جبر ايدلمامكه غايت ايلمشدر حال بوكه دفع ثمنه عدم اجبار اقامه بينه
ايله منتهي اولماز بلكه مستمر اولور جواب ويرليوركه حتي يحلف البايع ويقيم
البينة ديمك حتي يظهر الحكم ديمكدر • يعني حتي حكم اجبار وعدم اجبار ظاهر
اولنجه سببي اطلاق ايدوب مسببي مراد ايتمك قبيلندندر يعني تحليف
واقامه بينه حكم سببيدر حكم خامس تعليق طلاق وعتاق دعواسنده تحليفدر
ادب قاضيده ايدركه بر عورت ادم فلانه اوه كرمكه شرط اتمشدي اوج
طلاغه شرطدن صكره اول اوه كردي ديو دعوي ايلسه بو مسئله درت
وجه اوزرندر اقرار ايليه اندايجدوكنه يعني شرطه واندن صكره
اوه كردوكنه • يااكيسنه بيله انكار ايده ياخود يمينه اقرار ايليوب اوه كردوكنه
انكار ايده • يا اوه كردوكنه اقرار يمين ايتدوكنه انكار ايليه •
اولكه صورتكه يمينه ودخوله اقرار در • يمين متوجه اولماز عورت

بوش اولور صورة ثانیه ده • که یمینه و دخوله انکار ده ظاهر الروایة یمینی حاصل
ویره که والله بو عورت سندن اوج طلاق بوش دکلدر دعوی ایندوکی وجهله
دیه • ابو یوسف قولی اوزرنه سببه یمین ویره که والله اوج طلاغه یمین
ایلمدك واو کوه مدکی دیه • اوچنجی صورتده که یمینه اقرار اید و یا وه دخوله
انکار ایندوکیدر • والله بو اوه طلاقه یمیندن صکره کرمدم دیه در دنجی
صورتده که یمینه انکار اوه دخوله اقرار در والله بو اوه کرمیم دیو بو عورت
طلاغنه یمین ایتمدم اوکرمزدن مقدم دیه اعتاقه تعلیق دخی تفصیل
مذکور اوزره در حکم سادس سبب اثله مال دعواسنده در ادب قاضینده
اکر بر شخص قاضی قاتنده دعوی ایلیوب فلان بن فلان وفات ایلدی
وبندن غیری وارثی قالمدی • متوفینك بر کسنه ذمتنده شوقدر نسنه سی
وار در دیسه قاضی مدعی علیه دن سؤال ایلیه اکر مذکور اولانك جمیعنه
اقرار ایدرسه جمیع مدعی به مدعیه • دفع ایلمك امر اید بو امر قاضیدن
میت اوزرنه حکم دکلدر یعنی فوتنه و وراثته اکر مدعی علیه مدعی ایلدوکی
دعوایه منکر اولورسه مدعی یمین طلب ایدرسه که فلان بن فلان فوت
اولدوغن بو اوغلی ایدوکن بلمزم دیرسه خصاف بزم اصحابمزدن
روایت ایلر که قاضی بو طریقه اندویرمیه ولکن مدعیه باباك اولدوکنه
اقامة بینه ایله وسن اوغلی ایدوکه دخی اقامة بینه ایله اندن صکره مالی
یمین ویردیر • خصاف بو روایتی کتك درد یمز • اما مسئله ده بر روایت
دخی وار در دیو خصمه علمه یمین ویره مدعی طلب ایلدوکی کبی علما اوکله روایت

کمدن ایدوکنده اختلاف قلمشلردر بعضلر که شمس الائمة السرخسی انلردندر
یمین ویرمك امام اعظم قولیدر ثانی که علمه یمین ویرمکدر اما مین قولیدر
وبعضلر که شمس الائمة الحلوانی انلردندر صحیح قول ثانیدر که علمه
یمین ویره دیو • وکالة دخی بو حکمدندر چون مدعی علیه اندایچه مدعیدن
باباسی وفات ایدوب کندوسی وارث ایدوکنه شهود طلب ایلیه • اکر مدعی
علیه نکول ایدرسه موته ونسبه معترف اولمش اولور یعنی موته ونسبه
صریح اقرار ایدوب ماله انکار ایدن منزله سنده اولور • بو صورتده قاضی
مدعی مالی اثباتنه اقامت بینه ده خصم قلمز لکن ماله تحلیف حقنده و
اندن مالی قبض ایلمك حقنده خصم قلور پس مال اوزرنه یمینی بتاته ویرر •
والله فلان بن فلانك سنوك اوزرکده بو مالی یوقدر دیو یمین ویرر •
قاضی مدعی اولانی مال اثباتنه اقامة بینه ده خصم قلمز دیدکمزك معناسی
خصم مالی طانوغله اثبات ایلمك دلسه موت ونسب اثباتی دخی شهادتله
کرك اکر موت ونسب اثباتی اقرار له یاخود نکولله اولمش اوله مال دخی
اقرار له یا نکولله اثبات اولنق کرك اثباتله اولنق ممکن اولماز نته کم دعوای
وکالتده بر کسنه فلان بن فلان بنی هر حقك طلبنه بو کسنه اوزرنه
وکیل قلمشدر • و بو کسنه اوزرنده بیك اقچه سی وار در دیو دعوی ایلسه
پس مدعی علیه وکالته اقرار ایلسه و اوزرنده بیك اقچه اولدوغنه انکار
ایلسه مدعی بن ماله شهود کوتوررم دیسه بو مدعی اقامة بینه ده خصم
اولماز • وکالت مدعی علیه اقراریله ثابت اولمجاق • اما یمین ویرمك

دلوسه مال اوزرنه قادر اولور. اكر ماله اقرار ايدرسه قاضي مدعى عليه
اولانه مالي وكيله دفع ايله ديو امر ايليه. اكر عين دعوي ايدرسه مجرد
اقرارله دفعه امر ايليه وكاله اقرارله ثابت اولماغله شهودله ثابت اولمق
بيننده فرق واردر. فرق بودركه اقرار حجت قاصره در مقرك نفسنه
اما غيره حجت دكلدر. يعني اقرارله حكم مقتضي عليه اولانه مقتصردر.
اما بينه كلسنك حقنده حجتدر بينه ايله حكم متعدي اولور جميع ادمه
بو اجلدندركه وكاله شهودله ثابت اولسه مدعي خصم اولور اقرارله
ثابت اولسه خصم اولماز. اما اول وقتكه مدعي عليه ماله اقرار ايدوب
وكالته انكار ايده. اكر وكاله طانوغله ثابت اولورسه مدعي خصم
مطلقدر قاضي تسليم ماله امر ايليه. اكر وكالته شاهدي اولماسه
يمين طلب ايلسه قاضي علم اوزرنه اند ويره. بو طريقله كه والله فلان بن فلان
بو مدعي اولاني وكيل ايتدوكن بلمزسن ديه. اكر يمين ايدرسه خصومته
منتهي اولور. اكر نكول ايدرسه وكاله ثابت اولور لكن اخذ مال حقنده
اولور خصومت حقنده دكل. حكم سابع وارث اوزرنه مال دعواسنده در
ادب قاضي خصافك يكرمي بشنجي بابنده ايدر اكر بر شخص بر كسنه
اوزرنه دعوي ايلسه كه بنم بونك باباسنده شوقدر اقچه دين واردي
فوت اولدي دينه وفا ايدجك قدر تركسي بو كسنه نك النده در ديه
بشرطه طلب ايلسه قاضي مدعى عليه دن سوال ايليه كه باباك فوت اولمشميدر
حيوتنميدر ديه اكر موتنه اقرار ايدرسه بو دين باباك اوزرنده وار ايدي ديه

اكر بوكه دخي اقرار ايدرسه دينى بونك حصه سندن الالر. اكر دينه انكار
ايليه ودين شهودله ثابت اوله دينى جمله تركه دن الالر. اكر وارث
دينه اقرار ايتميه ومدعينك شهودي اولمايه وارثه يمين ويرهلر علم
اوزرنه بو طريقله كه والله بو مدعينك باباك اوزرنده بو مقدار ديني وار
ايدوكن بلمزسن ديهلر. اكر يمين ايدرسه خصومت تمام اولور اكر نكول ايدرسه
بو وارثك نصيبندن استيفا قلهلر. اما اكر وارث تركه دن بكا نسنه
دكمدي ديرسه بو صورتده يميني بتات اوزرنه ويرهلر كه باباك مالي بوندن
بو قدر وبعض كا يتشمش ميدر ديهلر عامه مشايخ بونك اوزرنه در.
كه بر يمين دينه علمي يوغدوغنه ويرهلر. بر يمين تركه دن كندويه نسنه واصل
اولمدوغنه بتات اوزرنه ويرهلر. بو اول وقتده دركه وارث باباسي اولدوكنه
اقرار ايليه اكر انكار ايدرسه موته ووصول ماله يمين ويرهلر. لكن موته علي
العلم ووصول ماله علي البتات ويرهلر. بعض مشايخ بونك اوزرنه در
اما عامه مشايخ انك اوزرنه دركه ايكي يمين ويرهلر. اكر موته علي العلم يميندن
نكول ايدرسه وصوله علي البتات يمين ويرهلر. فصولك اون ايكنجي فصلنده
ايدر اكر وارث اوزرنه عين يا دين دعوي ايليهلر يمين وارثه علم
اوزرنه ويرهلر. اكر وارث دعوي ايلسه خصمنه يميني بتاته ويرهلر محيطده
ايدر اكر ورثه ميت اوزرنه مال دعوي ايلسه لر جميع ورثه يه يمين اندرمكه
قادردر علم اوزرنه. اكر ورثه بر شخص اوزرنه اتلمه مال دعوي ايلسه لر ورثه دن
بريسي قاضي قاتنده يمين ويرسه باقي ورثه يه يمين ويرمكه قادر اولماز خلاصه ده

مكز بنجي فصلن ايدر اكر بر كمسنه اولسه اوزرنده دين اولسه جميع مالني
محيط اولسه بر شخص ميت اوزرنه دين دعوي ايلسه اقامة بينه دن عاجز
اولسه اكه ورثه يا غرمايه يمين ويرمك يوقدر • ادب قاضينك التمش
ادنجي بابنده ايدر قاضي وارثنا اوزرنه • ميت اوزرنده اولان دينې
حكم ايلسه لايق بودر كه هر نه دين اولورسه قاضي طالبه بو دينك كلني
ويا بعضن الماديكي يا ميت قبلندن كمسنه دن الماديكي • وسنوك
امركله كمسنه الماديني • وياخود بو مالي ويا بعضني برا ايتمديكي وسنك يانكده
بو ماله ويا بعضنه رهن يوقدر ديو يمين ويره • اكر ورثه بر يمين
ويرمز ديرلرسه • دخي قاضي بونلرينه التفات ايلميه مادامكه مدعي
بو اسلوبه يمين ويرمينجه مدعيه نسنه ويرميه **حكم ثامن** تعزير
دعواسنده در • اكر بر شخص بر كمسنه اوزرنه بكا فاسق ويا زنديق
ويا كافر ويا منافق ويا فاجر ديدي ديو دعوي ايلسه وياخود بنجه كذا
يا تعزيرا ايجاب ايدر امور دن بر امر ايتدي ديو دعوي ايلسه ويمين طلب
ايلسه قاضي يمين ويره • اكر نكول ايدرسه تعزير ايدر • اما يميني حاصله ويره
كه والله انوك سنوك اوزركن دعوي ايتدوكي حقي يوقدر ديه وسببه ويرميه
بو طريقله كه والله بو لفظ ديمدك يا بو اشي ايتمدك ديو يمينه **حكم تاسع**
دعواي قتل تحليفنده در • اكر بر شخص بر كمسنه اوزرنه بنم مورثمي قصاص
لازم اولور وجه اوزرنه عمدا قتل ايلدي ديو دعوي ايلسه ياخود شجه
يا جراحته كه موجب قصاص اوله دعوي ايلسه • بو صورتده يمين حاصله ويره

كه والله سنوك اوزركن مورثنك دمي يوقدر ودعوي ايتدوكي قان
سببي ايله سنوك اوزركن حقي يوقدر ديو يمين ويره • اكر نكول ايدرسه
قاضي حبس ايليه يمين ايدنجه • اما يمين قاتلدن نكولدن صكره ديت حكم
ايدر بو مسئله معروفدر • باقي شجات كه موجب قصاص اوله بو طريقه
يمين حاصل ويره • اكر خطا قتل دعواسن ايدرسه يا قطع يد وشجه
خطا يا جراحت كه اكا ديت ويا ارش اوله بونلر كبي دعوي ايدرسه
بو طريقه يمين ويره كه والله بو مدعينك سنوك اوزركن دعوي ايتدوكي
وجهدن دعوي ايلدوكي حقك كلي ويا بعضي يوقدر ديه ديت وارش
ذكر ايتميه **حكم عاشر** برائت دعواسنده در عماديده كتورر كه • اكر
مدعي عليه مدعي بنمله ابرا ايتمشدر بو دعويدن ديو دعوي ايلسه قاضي
مدعيه يمين ويرميه • اول اجلدنكه بو جوابه كلدر بونك خلافدر
اكر بنمله بو بيك التون دعواسندن مدعي ابرا ايلمشدر ديرسه • زيرا
مالدن برائت دعواسي مالك وجوبنه اقرار اولور اقرار جوابدر
دعواي ابرا مسقطدر • پس بونلك اوزرنه يمين مرتب اولور مشايخدن
بعض ايدر صحيح بودر كه مدعيه يمين ويره • دعوادن برائت دعواسي
اوزرنه ديو • شمس الائمه الحلواني بوكه مايلدر • اكثر قضاة بونك اوزرنه در
حكم حادي عشر اقرارده كذب دعواسنده در • كثيرة الوقوع •
مسائلدندر كه مشتري قبض مبيعه اقرار ايدر صكره قبض ايتمدم ديو دعوي
ايدوب بايعه مبيعي تسليم ايتدوكنه اندويرمك طلب ايلسه • ياخود

بایع قبض ثمنه اقرار ایدوب بعده ثمنی قبض ایتمدم اقرارمده کاذبیدم
دیسه یا صاحب دین دینی قبض ایتدم دیو اقرار ایدوب اقرارمده کاذب
ایدم دیو مقرله اولانه یمین ویرمك طلب ایلسه بو مسائل خلافیدر •
امام اعظم وامام محمد قاتلرنده یمین یوقدر • امام ابو یوسف وشافعی
قاتنده یمین واردر • پس رأی قاضیه ومفتیه مفوضدر • بو مجموع فصول
استروشنیده در خلاصه ده امام محمددن نقل ایلر که بو مسائلده امام
محمد امام ابو یوسف قولنه رجوع ایتمشدر دیر امام شمس الائمة السرخسی
احتیاط ابو یوسف قولیله عمل ددیر • بزوم مشایخمز قضایه متعلق
اولان نسنه دن امام ابو یوسف قولن طوترلر فصولین اون سکزنجی
فصلنده ایدر • اکر ورثه مقر فوت اولدقدنصکره بزوم مورثمز اقرارنده
کاذب ایدی دیو دعوی ایلسه لر مقرلر بوکه عالمدر دیو مقرله اولانه یمین
ویرمك دلسه لر • ذخیره ده زعفرانیدن نقل ایلرکه یمین ویره لرکه بالله
فلان میت سندن اوتودی درست اقرار ایتمشدر دیه لر انوکیچون که
اکر مقرله اقرار ایند وکنده کاذب ایدی دیو اقرار ایدرسه اوزرنه لازم
اولور انکار ایدیجك نکول ایدر دیو یمین ویررلر • شرح وقایه ده
ایدر اکر مقرك ورثه سی اقرارده کذب دعواسن ایلسه بعض ایدر قاضی
بونلرك قولنه التفات ایلمیه انوکیچون که حق ورثه زمان اقرارده ثابت
دکلدر اصح بودر که یمین ویره لر اکر دعوی مقرله اولانك ورثه سی
اولورسه علمه یمین ویره لر بالله مقر بو یمینده کاذب ایدوکن بلمزدر

دیه لر **تتمۀ ثالثه** یمین ویرمکه وویرممکه قادر اولدیغی مواضع بیانندهدر
فصول عمادیده ایدر استحلاف دعاوی صحیحه ده جاریدر اما دعاوی
فاسده ده یمین ویرمکه قادر اولماز • مدعی شهودم بو مجلسده حاضردر
دیسه ویرلمز اجماعا اکر شهودم شهرده در دیرسه • امام اعظم قاتنده
یمین ویرمز • اول وقت یمین ویررکه شهودم یوقدر یا خود غایبدر
یا مریضدر دیه • دعوی صحیح اولدقدنصکره نفسنه قصاصك ماعداسنده
اول موضعده که نکول ایله حکم درست اوله انده ویرر هر موضعده که نکول ایله
حکم درست اولماز یمین درست اولماز • استحلاف امام اعظم قاتنده
برنجه یرده جاری دکلدر اما امامین قاتنده جاریدر • اول نکاح اکر بر شخص
بر عورت اوزرنه سنکو حمدر دیو دعوی ایلیوب عورت انکار ایلسه یه
عورت ار اوزرنه بکا نکاح قلمشدر دیو دعوی ایلیوب ار انکار ایلسه
امام اعظم قاتنده یمین ویرلمز • امامین قاتنده ویرلور • ادب قاضیده
وفصولده فتوی بو مسئله ده امامین قولی اوزرنه دردیر • بر دخی
رجعتده در صورتی بودرکه ار طلاق رجعی ویروب عدت منقضی
اولدقدنصکره عدتنده رجوع ایتدم دیه عورت منکر اوله یه عورت
رجوع ایتدك دیه ار منکر اوله • بر دخی نسبده در امامین ویرمك
امام اعظم قولنده اول وقتده در که مدعی بو نسنه لر دعواسیله مال
طلب ایلمسه • اکر مال طلبیله دعوی ایلسه اول وقت یمین ویرلور •
اتفاقا خلاصه ده یدنجی فصلده ایدر مشایخ دین مؤخرلر اختلاف

ايتمشدر اصح بودركه اجل حلول ايتمزدن اول يمين ويرلميه • ذخيره ده
واقعات ناطفيدن نقل ايلركه بر كشنك اوزرنده نسيه ايله بيك
التون اولسه اكر اقرار ايدوب نسيه دعواسن ايدرسه خوف ايلسه
كه قاضي اقرارله حكم ايليه • ونسيه دعواسن تصديق ايلميه •
حيله بودركه قاضيه خصمدن سوال ايله بو بيك التون حالميدر
يوخسه مؤجلمدر • اكر مؤجلدر ديرسه خلاص اولدي • اكر حالدر ديرسه
بو بيك التون اوزرمده يوقدر ديو يمين ايليه • ادب قاضيده
ايدر اكر بر كسنه بر شخصدن نسنه دعوي ايلسه مدعي عليه مدعي
ايچون بو دعوادن اوتوري بكا فلان قاضي يانندن يمين ويرمشدر
ديسه طالب منكر اولسه مدعي عليه يمين طلب ايلسه قاضي مدعيه يمين
ويره كه مدعي عليه اولانه بو دعوا ايچون فلان قاضي قتنده يمين
ويرمدكي ديه • اكر يمين ايدرسه اندن صكره مدعي عليه اولانه يمين
ويره اكر نكول ايدرسه مدعي عليهه يمين ويرميه بو كه بر كره يمين
ويردوكنه اقرار ايتمش اولور • ذخيره ده ايدر قاضي ابو الهيثم قاضي
ابو حازمدن نقل ايلركه قاضيه لايق دكلدركه مدعيه مدعي عليهك
دعواسي اوزرنه اند ويره لكن مدعي عليهه والله بو مدعيك سنوك
اوزركدن يمين ويرلمدك مالي يوقيدر ديه • بو قول خصاف قولندن
احسندر انوكچون كه مدعي عليه مدعيه بكا بر كره يمين ويردكي ديو •
ولايتي اولسه مدعيه دخي بو دعوا ايچون بكا بر كره اند ويرمدكي ديك

ولايتي اولور بس الى غير النهايه كدر • امام ابو حازم قولي بو وجهدن
احسن اولور • ادب قاضينك يكرمي اوچنجي بابنك اولنده كتورر كه حدودك
جميعنده يمين ويرلمز • مكر سرقه ده انوكچوندركه يميندن مقصود نكولدر
نكولدن غرض بذلدر يا اقراردركه انده شبهه واردر اقامت حدود
شبهه اولاندن بيلله اقامت ايدلمز • اما سرقه ده يمين ماله ويرملك كرك
فصولك اوتوزنجي فصلنده ايدر حدودده يمين يوقدر يمين كرك خالص
حق الله اولسون حد زنا وحد شرب وحد سرقه كبي كرك حق الله ايله حق
عباد اورتاسنده داير اولسون حد قذف كبي • اكر بر كسنه بر كشيه بكا
قذف ايلدك ديو دعوي ايلسه بو منكر اولسه يمين يوقدر وهم ادب
القاضيده ايدر اكر بر شخص اوزرنه دعوي ايلسه كه بو فلان ميت بوني
وصي ايلمشدر يا فلان كشي وكيل ايلمشدر ديسه مزبور شخص بن وكيل ووصي
دكلم ديسه يمين يوقدر • وصايت ثابت اولدقدن صكره دخي اصل حق
اوزرنه يمين ويرلمز • مكر كه وصي وارث اوله بونك كبيدركه بر كسنك
صغير اوغلنجوغي اوزرنه دعوي ايلسه انك باباسنه يمين ويرلمز باباسي
اوزرنه شهود دكلنور • ذخيره ده ايدر هر كسنه نك بر نسنه يه اقرار جايز
اولمايه اول نسنه اوزرنه اول كسنه يه يمين ويرلمز انكار ايتدكده •
بجت خصم اوزرنه استيام واستهال واقرار وخط كبي يمين ويرلمز • نصير
قولي اوزره اقراره يمين ويريلور عمادينك التنجي فصلنده ايدر اقرار اوزرنه
يمين ويرمكدر كه • والله بو مدعي ايچون بو قدر مالي اقرار ايلمدم •

دیکدر • مشایخك اختلافی واردر ابو بکر دیر بونی یمین ویریلور دیر ابو القاسم
صفار دیر یمین ویرلمز دیر قضیه رابعه نه مقوله کمسنه لره اند ویریلور •
ونه اصل کمسنه لره اند ویرلمز انی بیان ایدر • نهایه ده مبسوطدن نقل
ایلرکه آزاد و بنده وار و عورت یمین ده برابردر فصولین ایدر • اکر
برکمسنه بر محجور قولك اوزرنه ماله حق دعوی ایلسه بو انکار ایلسه
یمین ویره لر کرکسه فی الحال الناجز دین اولسون دین استهلاك کبی
کرکسه بعد العتق الناجز دین اولسون مهر و کفاله کبی بنده ماذون دخی
بونك کبیدر • اکر صبی ماذونه دعوی ایدلسه بالغ اولنجه یمین ویرلمز
نوادرده ایدر صبی ماذونه یمین ویره لر نکول ایله اوزرنه حکم ایده لر
اصلك اقرارندن دخی بویله مذکوردر • امام محمددن منقولدر که • اکر
صبی یه یمین ویره لر بالغ اولدقدن صکره بر که دخی یمین ویرلمز • بو
دلیلدر که صبینك یمینی معتبر اوله • دعاوی و بینات اقرارندن کوردر
که صبی تاجره و بنده تاجره یمین ویره لر • و نکول ایله اوزرلرنه حکم ایده لر
ادب قاضیدن کوردر که بندیه اند ویرلمز کرك محجور کرك ماذون اولسون
مدعی ذمتنده کرك حالا ثابت اولسون کرك بعد العتق اولسون • اکر
برکیمسنه برکسنه اوزرنه بو کمسنه نك قولی بنم مالمی هلاك ایلدی یا جنایت
ایتدی مادون نفسه دیسه یا بوتوك قولی بنم مورثمی عمدا یا خطاء قتل
ایتمشدر دیسه بو مسئله اکی وجه اوزرنه در • اکر موجب مال اولان جنایت
دعوی ایدرسه مولاسنه علمه یمین ویریلور • اکر موجب قصاص اولور جنایت

دعوی ایدرسه یمین قوله بتات اوزرنه متوجه اولور مولاسنه اولماز
نهایه ده مذکوردرکه • اکر شاهد منکر اولسه قاضی یمین ویرمیه • اکر مدعی
علیه بو شاهد یلاندر دیو مدعیه یلاندن طانق ایدوکنی بلمدوکنه یمین ویرمك
دلسه یمین ویرلمز بونك کبیدر • اکر مدعی علیه بو طانق مقدما بو محدود
بنم مالم ایدوکنه مقر ایدی دیو شاهدیه مدعیه یمین ویرمك دلسه قاضی
یمین ویرمیه • مبسوطده ایدر شهوده انوکچون یمین ویرلمز بر شهودی اکرامله مأمورز
خلاصه ده کتاب قضاده ایدر مدعی اقامه بینه ایتدوکندن صکره مدعی علیه قاضیدن
مدعیه یمین ویرمك التماس ایلسه دعواسنده محق اولدوغنه یا بو طانقلری
حق طانق ایدوکنه قاضی یمین ویرمیه • و هر موضع که یمین ویرمك خلاف شرع اوله
قاضی یمین ویرمیه قضیه خامسه تحالفدر شرح وقایه ده ایدر اکر بایع و مشتری
مقدار ثمنده اختلاف ایلسه لر یعنی بایع ثمن اکبیكدر دیسه مشتری بیکدر دیسه
یا مقدار مبیعده اختلاف ایلسه لر مثلا بایع مبیع بر غلامدر دیسه مشتری اکی
غلامدر دیسه قاضی بینه اقامت ایلیه نه حکم ایده • اکر اکیسی بله بینه اقامت ایلسه لر
اول کسنه که زیاده اثبات ایلر انکا حکم ایلیه لر ثمن دعواسی صورتنده مشتری یه
اکر هم مقدار ثمنده و هم مقدار مبیعده اختلاف ایلسه لر شویله که بایع بو قولی
اکبیك اقجه یه صاتدم دیسه مشتری اکی قولی بیك اقجه یه الدم دیسه •
بایعك بینه سی ثمنده مشترینك بینه سی مبیعده اولیدر • اکر اقامت بینه دن
عاجز اولسه لر ذکر اولنان صورتلرده چنین بیله یعنی ثمنده ویا مبیعده
ویا اکیسنده بیله اختلافده • اکر اخر دعوی ایتدوکی زیانه راضی اولورسه

فيها والا ثمنده اختلاف صورتنده مشتري يه ايدرلركه اكر بايع دعوي
ايندوكي ثمنه راضي اولورسك اول والا بيع فسخ ايدرز ديه لر مبيعده
اختلاف صورتنده بايعه اكر مشتري دعوي ايتدوكي نسنه‌يي تسليم ايدرسك
خوش والا بيعي فسخ ايدرز ديه هم ثمن وهم مبيعده اختلاف صورتنده
مشتري يه وبايعه اولا دينلن كبي ديه لر • اكر بريرنك قولنه راضي اولورلر
فيها والا هربرينه آخرك دعواسي اوزرنه يمين ويره لر • ابتدا مشتري يه
يمين ويره لر اوچ صورتده بله تحالفدن صكره قاضي بيعي فسخ ايليه
اما بو اول وقتدركه مبيع هلاك اولمامش اوله • هر قنقسي يميندن نكول
ايدرسه آخرك مدعاسي ثابت اولور • پس هر وقتكه مشتري يه يمين
عرض ايدرلر نكول ايليه • اوزرنه بايعك دعواسي لازم اولور • اكر يمين
ايدرسه بايعه دخي يمين ويره • اكر بايع دخي يمين ايدرسه بيعي فسخ ايدرلر
اكر نكول ايدرسه بايع اوزرنه مشترينك دعواسي لازم اولور تاجيل
ثمنده شرط خيارده بعض ثمن قبضنده تحالف يوقدر يمين منكرهدر •
اكر متبايعان مقدار ثمنده اقاله‌دن صكره اختلاف ايلسه‌لر هربرينه
يمين ويردكدن صكره اقاله فسخ ايدرلر بيعي حالنه مقرر ايدرلركه • اكر
مستاجر واجير بدل اجاره ده يه منفعتده منفعتي قبضندن اوكدن اختلاف
ايلسه‌لر هربرينه يمين ويره‌لر اجاره فسخ ايدرلر اولا مستاجره يمين
ويره‌لر اكر اختلاف اجرتده ايسه • اكر اختلاف منفعتده ايسه • ابتدا
اجيره يمين ويره‌لر هر قنقسي نكول ايدرسه خصمنك قولي ثابت اولور •

هر قنقسنك بينه‌سي اولورسه مقبول‌در • اكر ايكيسي بله بينه اقامت ايدرلرسه اجيرك
بينه‌سي اولي‌در اكر اختلاف اجرتده اولورسه مستاجرك بينه‌سي اولي‌در
اختلاف منفعتده اولورسه • اكر آجر بر ايله اكيوز اقچه‌يه اجاره‌يه ويردم
ديوب مستاجر ايكي ايله يوز اقچه‌يه اجاره‌يه آلدم ديوب هر بري‌سي بينه
اقامت ايلسه‌لر • ايكي ايلك ايكي يوز اقچه اجاره ثابت اولور تحالف يوقدر •
اكر اختلاف قبض منفعتدن صكره اولورسه قول مستاجرك‌در بعض
منفعتي قبضندن صكره تحالف يوقدر عقد فسخ اولنور باقي قلاندن
ومستاجر قولي اولان نسنه‌ده قضيه سادسه نكولده‌در سلف نكول ايله
قضاده اختلاف ايتمشلردر • بعضلر نكول ايله قضا جايزدر ديو • شريح
وساير علما بو قول ايله عمل ايتديلر • ذخيره‌ده كتاب قضادن سكزنجي
بابده ادب قاضي خصافدن يكرم سكزنجي بابده نكول ايكي نوعدر دير
بيري حقيقي بري حكمي‌در • حقيقي اولدركه مدعي عليه اولا انكار ايتدكدن
ويمين عرض ايلدكدن صكره يمين ايتمزم ديه • حكمي بودركه يميندن امتناع
ايده وساكت اوله لكن يميندن امتناع اول وقت نكول حكمنده‌دركه
قولغنده وزبانده قاضينك كلامني ويمين ايلكه مانع آفت اولمادوغي
معلوم اوله قولغنده ودلنده آفت اولمادوغي بونكله بلنوركه مدعيه
صريح انكار ايده • انكاردن معلوم اولوركه خصمنك كلامني اشتمشدر جواب
جواب ويرمشدر • اما اول وقتكه قاضي دعوانك جوابن صوره هيچ جواب
ويرميه بو صورتده ناكل قلنمز شايدكه قولغنده يا دلنده جواب ويرمكه

مانع وار اوله لكن اكر مجلسدن انى بلوز اذ ملوا ولورسه قاضى آنلردن
سوال ايدر اكر مجلسده حاضر بولنمسه قوكشيلردن سوال ايدر اما
مزبوردن كفيل اله اكر طانقلق ويرورب مزبور دعا قلدر ايشدر وسويلر
دلسوز وصاغر دكلدر ديورسه قاضى انى منكر منزله سندن قيله اوزرنه
بينه دكلمك حقندن اكر اوزرنه طانقلق ويرلور مسموع اولورامايمين
عرض ايتمك حقندن اوزرنه اوچ كره عرض ايتدكدن صكره ناكل حكمندن
اولوب اوزرنه حكم ايدر خصاف ايدر منكر منزله سندن قيله لر بعض
مشايخ بو امامين قولدر اما امام اعظم قول اوزرنه قاضى حبس ايليه اوزرنه
نسنه حكم ايلميه شرح ادب القاضى خصافدن ايدر اكر بو كشى بركسنه نك
اوزرنه مال دعوى ايلسه قرضدن يا مداينه دن يا عقاد دعواسن ايلسه
قضيه بينه يتشه مدعى عليه اولن يمينيدن ابا ايتسه قاضى بن سكا
اوچ كره يمين عرض ايدرم اكر يمين ايدرسك فبها والا سنك اوزركه
حكم ايلدم ديه عرض ايدر حكى يمين بودركه والله بو مدعى سنوك اوزركه
دعوى قلدوغى مالك كلى يا بعض سنوك اوزركده يو قيدر اكر نكول ايدرسك
سنون اوزركه بو مالك كلن حكم ايلرم ديه پس قاضى بونى ديدكدن
صكره اندايچ والله شويله شويله دكليدر ديه اكر ابا ايدر بر كره دخى ديه
اكر بر دفعه دخى ابا ايدر يمين بر كره دخى قالدى پس اوچنجى كره ده يمين
عرض ايدر اكر نكول ايدرسه اوزرنه حكم ايدر اوچ كره ديمك لازم دكلدر
شويلكه قاضى اول كره ده حكم ايلسه نافذدر لكن مهلت ويرمك وتعجيل

الحاكم

ايلمه مهلت اوليدر • پس اول كره اندايچرم ديه ثانى كره ده اندايچرم ديسه
قاضى قولن قبول ايليه اندويره • اما بعد الحكم يمين ايدرم ديسه معتبر
دكلدر • ذخيره ده و عماديده نكول عقبنجه على الفور حكم شرطدر بعض مشايخ
قاتنده دير و خصاف قولى اوزره شرط دكلدر • خصاف ايدر اكر قاضى
اوچ دفعه مدعى عليهه يمين عرض ايدر • هر دفعه نكول ايدر بعده قاضيدن
اوچ كون يا ايكى كون مهلت طلب ايلسه قاضى مهلت ويرسه باك دكلدر •
اكر مهلت ويرميوب حكم ايدرسه دخى جائزدر • عماديده عرض يمين مدعى عليه
اوزرنه اوچ كره لازمدر • ظاهر الروايه ده كوررز اكر اول كره ده نكول ايله
حكم ايلسه نافذدر عامه مشايخ بونك اوزرنه در بعضلر حكم نافذ
دكلدر ديمشلر صحيح بودركه حكم نافذدر • ذخيره ده دخى عامه مشايخ اوزرنه
اولدوغيدر ديو • ادب قاضيده ايدر بو مجموعكه دينلمشدر حدودك وقصاصك
غيرده در • اما حدودده مطلقا نكول ايله حكم قلميه اونكچون كه حدود حق الله
محضدر اقراردن صكره رجوع معتبردر • حد قذفده حق الله غالبدر
بو شبهه ايله مندرى اولور • پس شبهه اولان حجت ايله حد قذف اقامه
ايد لمامك كركدر • اما قصاصده بالاجماع يمين ويرلور كرك قصاص نفسده
اولسون كرك ما دون نفسده اولسون اكر نكول ايدرسه ديت حكم ايليه
ما دون نفسده نكول ايدرسه ارشله حكم ايليه امامين قاتنده امام اعظم
قاتنده نفسده حبس ايليه تا اندايچه يا معترف اوله اطرافده قصاص ايله
حكم ايليه قضيه سابعه متفرقاتده در خلاصه ده ايدر اكر بر شخص بركسنه

اوزرنه دعوي ايليوب بنم ديوارم اوزرنه دكلريا بنم قودك تغيير
حق يابنم طامي صويولي ايلدك يابنم ديوارمك اوزرنه ديوار يا پدك
يابنم يريمه طپراق اتدك يا اتش برقدك يا بنم يريمه فساد كلور نسنه
ايلدك دفعي واجبدر ديسه بوصورتلرده اصل فعله يمين ويره لو. اكر بر كيشي
بر كيشيدن بر جنسدن بو بخه دعوي ايلسه قاضي بر يمينله اكتفا ايدر.
عون المسائلده ايدر بر شخص بر كسنه اوزرنه بر دعوي ايلسه قاضي
مطلوب قاضيه ايتسه كه بو باكه زحمت ومشقت ويرمك استرامر ايله جمله
دعاوينى جمع ايتسون ملاحظه ايدريم هر نسنه كه واقع ده اقرار ايدريم هر
نسنه يه كه يمين متوجه اولا يمين ايدريم ديسه علما بو مسئلده ديدكه اكر قاضي
ابرامدن احتراز ايلسه مدعيه امر ايليه. اما تكليف قلميه فقيه ابو جعفر
ايدر اكر قاضي مدعينك تعنتين بيله امر ايدر دعاوي جمع ايله ديه. اكر
مدعي متعنت اولمازسه امر اتميه فقيه ابو نصر ايدر هر كاه كه بر كسنه نك
بر كيشي اوزرنده متفرقه دعاويسي اولسه قاضي هر نسنه يه يمين ويرميه.
بلكه مدعيه دعاوي جمع ايله ديو امر ايدر بر يمين ويره. ذخيرده ايدر
اكر بر كسنه بر كسنك اوزرنه اودعي ايدر. مدعي عليه اوبنم صغيرم اوغلمكدر
ياوقفدر فلان نسنه يه ديسه صغير ايچون ووقف ايچون اقراري
صحيح اولور. اما بو اقرار له بوندن يمين مندفع اولماز. قاضي
يمين ويرر. اكر يمين ايدرسه خلاص اولور. اكر نكول ايدرسه بو اول
قيمتن مدعيه ضامن اولور. بودخي بيلمك كرك كه يمين ويرمكده مدعي
طلب

طلب ايلمك شرطدر. فصولده ايدر امام ابو يوسف درت موضعده
قاضي مدعي طلب ايتمزدن اول يمين ويرور ديو اول شفيع هر كاه كه شفعه
ايله حكم طلب ايده قاضي اكه يمين ويره كه والله شرايه عالم اولدوغك
كبي شفعه طلب ايلدكمي ديه هر نه قدر مشتري يمين طلب ايتمزسه دخي
قاضي يمين ويره بو قول ابن ابي ليلي نكدر. امام اعظم وامام محمد قاتلرنده
مشتري طلب ايلمك سزين قاضي يمين ويرميه. ايكنجي بكر بالغه اولوب اختيار
فرقه ايدوب تفريق طلب ايلسه قاضيدن قاضي يمين ويره كه. والله
بالغ اولدوغك زمان اختيار تفريق ايتدكمي ديه. اكر او يمين طلب
ايلمزسه ده. اوچنجي مشتري عيبله مبيعي بايعه رد ايلمك استسه قاضي
مشتري يه بو عيبه راضي اولمادوغنه وعيبه مطلع اولدقدنصكره سندن
رده مانع اولور نسنه وجود بولمادي ديو يمين ويره. دردنجي عورت
غايب ارنك مالي اوزرنه قاضيدن نفقه تقدير ايتمك طلب ايلسه قاضي
يمين ويره كه والله كيتدوكي وقت سكا نفقه ويرمدي مي ديه. تاكه مسئله اتفاقي
اوله بو مجموع فصول عماديه نقلدر. خلاصه ده دخي درت صورت ذكر اولنمشدر
كه ابو يوسف قاتنده خصم طلب ايلمكسزين يمين ويرمك كرك دير.
طلب نفقه ايدن عورت صورتنده ايدر عورته يمين ويرمك كرك كه
زوجك سكا طلاق ويرمشميدر. وسنك يانكده مال قومامشمدر.
وسنوك نفقه كي ويرمامشميدر ديه. بكر صورتنده كه بالغه اولادخي
فرقه اختيار ايدن بو صورتي كتورمشدركه ذكر ايدلدي. وبر كيشي بر نسنه يه استحقاق

دعواسی ایلسه مستحق اولاندر بو نسنه صاتمدك و باغشلمدك کبی نه عاددین
مستحق اولانه یمین ویره که بالله صاتمدك و رهن ایتمدك و باغشلمدك و هیچ
وجهله ملککدن چقرمدك دیه . واجماع ایتمشلردر که برکشی میت اوزرنده
دین دعوی ایلسه قاضی وارث و وصی طلب ایلمکسوزین والله میتدن دینی
قبلندن و کسنه‌دن دینکی بن استیفا ایلمدکی . و یا سونك ابرا ایلیه برکسنه قبض
ایتمدیمی . و ابرا ایتمدکی کلن و یا بعضن و یا بر کسنه یه حواله ایتمدکی دینك
کلن و یا بعضن و سونك یانکن دینك کلنه و بعضنه رهن یوقیددر دیه
جواهر الفتاوی‌ده زیاده ایدر . بو ساعت الناس لازم دینمشدر دیه
دیر **المجلس الخامس فی بیان التزکیة والتعدیل وما یکون من هذا القبیل**
تحقیق حسابیدن کوردکه عدالت حق اوزره استقامتدر . عدالتدن
ظاهر اسلامدر عقلله ظهور ایدر باطنکه عدالت کامله در تجربه واسنده لا لا
اولورکه بر کسنه مرتکب کبیره دکلدر و صغیره یه مصر دکلدر بو مقوله
کشی یالاندن احتراز ایدر و کنه استدلال ایدیلور . قاضیخان کتاب
الشهادات اولنده ایدر امامین قاتنده ظاهر عدالتله حکم جایز دکلدر
وعلیه الفتوی . ادب قاضی خصاف‌ده ایدر امام اعظم بیوردکه قاضی
شهودك حالندن سوال ایلیه مکر شهود علیه طعن ایدر صاحبین ایدر .
سوال ایدن کوك خصم طعن ایلسون کوك ایلمسون . بو اول وقتدر که شهود
بر مال اوله اکر حد یا قصاص اولورسه بالاجماع شهودك حالندن
سوال ایدن خصم کوك طعن ایلسون کوك ایلمسون قاضیه لایق بودرکه

دکی

برکشی اختیار ایلیه که غایتله معتمد و نهایت مرتبه امین اوله و احوال
ناسی چوق تجربه ایتمش اوله اول نسنه اعلم اوله ذخیره‌ده ایدر قاضی شهود
احوالنی سوال ایله برکسنه اختیار ایدر که عدل اوله صاحب تجربه اوله خلق
اراسنده و فقیه اوله جرح و تعدیل اسبابن بیله آدمدن اختلاط کمتر ایتمش
قناعت اختیار ایتمش کسنه اولیه . و فقیر و طامع اولیه یجنیس الملتقطه ده
غسان بن محمد المروزی ایدر اول وقتکه کوفه نك قاضیسی ایدیلر تتبع
ایلدم کوفه ده یوز یکرمی عدل کسنه بولدم بونلرك احوالنی درحق سرا
طلب ایلدم التی کسنه یه ینشدی بونلرك دخی درده ردکردم بوحالی
مشاهده‌دن صکره قضادن فراغت ایدوب تقاعد اختیار ایتدم .
فقیه ابو اللیث ایدر اکر قاضی ایدرسه اکر قاضی بو مقوله استقصا ایدرسه ترك
اولور نه عیب مؤمن بولنمز بیت آدمی از عیب و هنر پاك نیست .
آب روان نی خس و خاشاك نیست . قاضیخان ایدر متفق علیدر که
لفظ شهادت تزکیه علانیه‌ده شرط دکلدر . تزکیه علانیه صورتی بودرکه
معدل و شاهد اوزره تاسی جمع ایدر معدل شاهد بو اولکیدر که تعدیل
ایتدم دیه تزکیه سر صورتی بودرکه قاضی بر کیند رکاه امین کوندره .
یه مکتوب کوندره که اندن شهودك اسمامی و نسبی و حلیه‌سی و محله‌سی و بازاری
اکر اهل بازار ایسه تاکیم ایدوکن اکلیه لر و کیم لردن و دوستلرندن
سوال ایدن لر عادل کسنه لردن اول شاهدکه عدالتله معروف اوله
قاضینك مکتوبنده اول شاهدك اسمی التنده عدلدر دیو یازه لر اول شاهددن

که فسق اکلیه لو نسنه یا زمیه لو مکر که بو کشی اخر تعدیل ایلمش اوله . اکر
تصریح ایتمزسه قاضی بو نوك لها نقلغیله حکم ایلیه دیو قورقه . اکر
شاهدي عدالتله وفسقله بلمسه اسم التنه مستوردر دیو یازه . قاضیه
اکو تزکیهٔ سر ایله تزکیهٔ علانیهٔ جمع ایلمك دلرسه جمع ایده . اکر دلرسه
قاضی تزکیهٔ سر ایله اکتفا ایده ظاهر عدالتله حکم ایتمیه . امامین قولنده
امام اعظم ایدر اکر مدعی بر حقا ولا که شهادتله ثابت اوله ظاهر عدالتله
حکم ایتمك اولور مادام که خصم شهوده طعن ایتمیه . اکر خصم طعن ایدرسه
ظاهر عدالتله حکم ایتمیه امام اعظم وامامین قوللرنده وشهادتله ثابت
اولماینده حدود وقصاص کبی ظاهر عدالتله حکم ایتمیه بالاتفاق
خزانة الواقعاتده قاضی ابو علی نسفیدن نقل ایلر که قاضی شهودك لباسنه
وکسوتنه نظر ایده اکر صالحلر کسوتنده ایسه امام اعظم قولیله عمل ایده .
اکر فاسقلر کسوتنده ایسه امامین قولیله عمل ایده اندن صکره ایدر
فتوی امامین قولی اوزره در زمانمزده فسق چوق اولدوغیچون
ادب القاضیده امام اعظم وابو یوسف قاتلرنده مزکینك عددی شرط
دکلدر بر کفایت ایدر اکی احوط وافضلدر . امام محمد قاتنده مزکینك عددی
شرطدر بر کسنه قولیله تزکیه ثابت اولماز . ذخیره ده ایدر عدد
مزکینك وقاضینك مزکیه رسولنده وشاهد عجمینك وخصم
عجمینك ترجمه سنده شرط دکلدر . امام اعظم وابو یوسف قاتلرنده
بر کافیدر . امام محمد قاتنده کافی دکلدر . عددك ولفظ شهادتك

ماعداسنده

ماعداسنده شهادتده اولان شروطك جمیعسی شرطدر عدالت وحریت
وعقل وبلوغ وبصر ومحدود فی القذف اولماسی واسلام شرطدر . اکر
مشهود علیه مسلم اولورسه بالاتفاق . ادب القاضیده اوتوزنجی
بابده کتوردکه بردل بلمز کسنه قاضی قاتنه کلسه قاضی کلامنی فهم ایلمسه
بر معتمد علیه کسنه انوك سوزن ترجمه ایلیه . امام اعظم وابو یوسف
قاتلرنده . امام محمد قاتنده ایکی در یا ایکی عورت بر ارکك هر کسنه که اهل
شهادتدر علانیة تعدیله اهلدر هر کسنه که اهل شهادت دکلدر اهل
تعدیل اولماز . اما تزکیهٔ سرده اهلیت شهاده شرط دکلدر قاضیخانده
تزکیهٔ سر بابادن . واوغولدن وعورتدن . وقولدن وفاسقدن واعمیدن
وصبیدن . امام اعظم وابو یوسف قوللرنده درستدر . امام محمد
ایدر هر کسنه نك که شهادتی تزکیه دن غیری یرده درست اولمایه .
تزکیهٔ سر اول کسنه دن درست دکلدر . تزکیهٔ علانیه درست اولمادوغی
کبی اکر بر کسنه تعدیل ایده بر کسنه جرح ایده برابر اولور تعدیلی باشدن
طوتالر . اکر اوچنجی کسنه کلوب تعدیل ایدرسه تعدیل اولیدر اکر جرح
ایدرسه جرح اولیدر . اما تفسیر تعدیل خلاصه ده اقضیه دن نقل ایدر
شاهدیر سبیل قطع تعدیل کرك بنم یا نمده عدللردر زیرا جماعت ثقات
بکا عدالتلرن خبر ویردیلر دیمیه اکر بونلردن بلمزوز الاخیر دیسه لر
اصح بودر که تعدیلدر . اکر بنم بلدوکم اوزره عدولدر دیسه لر واضح
بودر که تعدیل دکلدر وعلیه الاعتماد . اکر شهود مجروح اوله لر قاضی شهودکی

زیاده

ايله ديه ستره بواقربدر مسلمانلر اوزرنه ستر واجبدر بقدر الامكان
چون عدالت شهود قاضي قاتنده ثابت اولا شهادتلري ايله حكم ايليه •
بوشاهدلر اكر بر حادثه ده دخي يقين زمانده شهادة ايدرلرسه تعديله
احتياج يوقدر • اكر زمان بعيد اوله تعديل ايدرلر بعيد له قريبك حد
فاصلده اختلاف ايتمشلردر • صحيح بونده ايكي قول واردر بري اولدركه
التي اي اوله برقول راي قاضيله مقدر اولمقدر قاضيخانده بعضلر
التي آيدن اكسوك قريب دردير • صحيح اولدركه راي قاضيه مفوض اوله
اصحابنز ايدرلر كه بر كمسنه بركشيي تعديل ايتمك لايق دكلدر مادام كه تجربه
ايليوب امورن اكلميه • اكر بر كشي بر قوم اراسنده ساكن اوله كيمدوكن
بلمه لر لكن اندن خيردن غير كورميه لر امام ابويوسف اولا ايتمشدركه
هركاه كه بوطريقله التي اي اول قومك اورتاسنده اوله تعديل ايتمك
جايزدر • صكره بوقولدن رجوع ايتمشدر • ايدركه بر يل اول قوم اورتاسنده
اوله خيردن غيري نسنه كورميه لر تعديل جايزدر • امام محمد وقف نعيان
ايلمامشدركه ذاهبدركه هركاه كه كوكللري بونك عدالتي دوشه تعديل
ايتسه لر اولور • فتوي امام محمد قولي اوزرنه دردمشدر • اكر ايكي عدل
كمسنه لر معرفت وتميزلي اوله بركشي بركمسنه يانده تعديل ايليه لر
اول كمسنه دخي اول كشيي تعديل ايلسه اولور اكر كوكلنه اول كمسنه لر ديدوكي
صحيحدر ديمك كلورسه • ذكر اولان مسائلدن بيري كتابدن نقل ايدن
ادب قاضي خصافدن منقولدر خلاصه ده ايدر تعريف دخي تعديل

كبيد رعوتدن ومحدود القذفدن جايزدر • اكر شاهد بن عدل دكلم
ديسه نفسي اوزرنه اقراري جايزدر • اكر شاهد غريب كمسنه تعديل
ايتمسه قاضي شاهدك مملكتي قاضيسنه بر نسنه يازه انوك حالني بلدوره •
اكر شهود اولدكدن يا غايب اولدقدن صكره تعديل ايلسه لر قاضي بونلرك
طانقلغيله حكم ايدر خزانة الواقعاتده بويله در • تتمة الفتاويده كوردكه
اكر شهود فرع كندولره اصل اولاني تعديل ايلسه لر جايزدر • اكر ايكي كشي
شهادت ايليوب بريسي اخري تعديل ايتسه درستدر • اكرچه بونلرك
طانقلغيله حكم اولنمق حيثيتدن نفع واردر لكن عدل بو مثل نسنه ايله متهم
اولماز خزانة الواقعاتده شاهد عدل اولورسه دخي آخر شاهدي
تعديل جايز دكلدر دير • بونك كبيدركه اكر شهود اوچ اوله ايكي شاهد
اوچنجي تعديل ايلسه جايز دكلدر • خلاصه ده نوازلدن نقل ايدر عدل اودركه
نواحشدن كه حد مقدر اولمش اوله احتراز ايده مختار ادب قاضيده
مذكور اولاندركه عدل حسناتي سيئاتنه غالب اوله وصاحب كبيره
اولميه وصغايره مصر اولمايه • اولكه صغايره مصردر صاحب كبيره در •
خزانة الواقعاتده ايدر هركشي كه كوزلو فسق ايدن بو مستوردر شهادتي مقبولدر

المجلس السابع حبس بيانندهدر اوچ قضيه مشتملدر •

قضية اولي كيفيت حبسدر و وقتندر شرح ادب القاضيده
ايدر تهمت جهتيله حبس ديمكدر حبس مشروعدر اخبار صحيحه ايله
ثابت اولمشدر • اما حضرت رسول عم وامير المؤمنين ابي بكر وعمر رضي

زمانلرنده زندان یوغدي خلقي یا مسجدده یا دهلیزده هرنه یرده که
میسر اولایدي حبس ایدرلردي • چون امیر المؤمنین حضرت علي خلافتي
زماني اولدي زندان دوزدي • آدن نافع قودي • اسلامده اول زندان
احداث ایدن حضرت علي در • اما بو نافع دیدوکي زندان حصین دکلدي
محبوسلر قاچدیلر • آخر زندان احداث ایلدي آکه مخیّس آد ویردي
تخییس لغتده ذَلّ و رام ایلمکه دیرلر • حضرت علي بو شعري سویلدي
الا تراني کیّسًا مکیّسا بنیت بعد نافع مخیّسًا حصنا حصینا واميرا کیّسا
بلکه بر شخصک بر شخص اوزرنده مالي ثابت اوله مطلوبک اقراریله یاخود
شهودله قاضي مطلوبي حبس ایلمیه • تا طالب حبس ایلمک طلب ایلمینجه چون
حبس طلب ایده • اکر مدعي اقرارله ثابت اولورسه مطلوبي اول وهله ده
حبس ایتمیه حقني ادا ایله دیو امر ایده • اکر مماطله ایدرسه مطلوبي کرو
کتوره لر قاضي قاتنه اول وقت حبس ایده اکر مدعي شهودله ثابت اولمش
اوله ني توقف حبس ایدرلر • انکارله مماطله ظاهر اولدوغیچون حبس
وقتنده مدعي علیه ده قاضي مالک وارمیدر یوقمیدر دیو سوال ایتمیه •
صاحب کتاب ایدر یعني خصاف ایدر بنم یانمده صواب اودر که حبس ایلمیه
تا مالک وارمیدر یوقمیدر دیو سوال ایده ویمین ویره مالي یوقدوکنه
اکر اقرار مال ایدرسه حبس ایده اکر مالم یوقدر دیو انکار ایدرسه قاضي
مدعیه مالي وار ایدوکن اثبات ایتکه حبس قلم دیه • بو بعض قضاة مذهبیدر
بونک کبي نوادرده بزوم اصحابمزدن روایت قلنشدر که قاضي مدعیه

علیه دن مالک وارمیدر • یا یوقمیدر دیو سوال ایلیه مدعیدن سوال
ایلمیه که انوک مالي وارمیدر یوقمیدر دیمیه • بعض قضاة مذهبي بودر که
مدعیدن سوال ایده • اما اکر مدیون قاضیدن التماس ایلیوب مدعیدن •
بنم حالمي سوال ایله دیسه بالاتفاق بونک حالندن قاضي مدعیه سوال ایده
اکر مدعي غنیدر دیرسه • مدیون اکر فقیرم معسرم دیرسه قول کمک قولدر •
اختلاف وار در مشایخدن خصاف قول مدیون قولدر که معسردر دیر •
بعضلر قول دائنک در دیر • ذخیره ده بو قول بزوم اصحابمزدن وارد کلدر که فقر
ونادارلق بني آدمده اصلدر پس مدیون اصلله متمسک اولور صاحب دین
امر عارض دعوي ایدر پس قول قول مدیون اولور یمینیله ذخیره ده
اختیار ابي عبد الله البلخیدر اکر دین مالدن بدل واجب اولمایه مهر کبي
بدل خلع کبي وبونک امثالي قول قول مدعي علیه در • اکر دین مالدن بدل
واجب اوله ثمن متاع کبي بدل قرض کبي وبونک امثالي قول قول مدعیدر
خصاف بو قول امام اعظم وابو یوسفه منسوب قلنمشدر • قاضي اسبیجابي
ابو جعفر هندوانیه منسوب قلنمشدر • بعضلر ایتمشدر که اکر دین مباشرة عقدله
لازم اولا قول مدعینکدر اکر حکم جهتندن اوزرنه لازم اولا مباشرة عقدله
اولمایه قول قول مدیوندر • بو قول کبیدر که دین مالدن بدل اولا یاخود
مال اولمایندن بدل اوله دیمشلردر • امام سرخسي بو قول ابي جعفر هندوانیه
منسوب قلمشدر بعضلر کسوتي ولباسیله حکم ایدرلر دیر • اکر کسوة فقرا
اوزرنه ایسه قول قول مدیوندر • اکر کسوة اغنیا اوزرنده ایسه قول قول

مدعید دیمکر سادات و فقهادن اولا. انوکچون که بونلر لباسلرینه تکلف
ایدرلر احتیاجلری واردیکن یوزلری صوین صیانت ایدرلر شمس الائمه الحلوانی
بو قولی ابی جعفر هندوانیه منسوب قلمشدر. بو صورتده اگر مدیون اوزرنده
کسوت فقرا اولا مدعی دعوی ایدوب لباسن تغییر اتمشدر مجلسه حضوردن
مقدم اغنیا لباسیله ایدی دیرسه قاضی شاهد طلب ایدر. اگر اقامت بینه ایدرسه
مدعی قولنه اعتبار ایدرلر. والا اثمان اولکیدوکی لباسیله مدیون قولنه
اعتبار اولونه چونکه قاضی مدیونی حبس ایلیه. نامن ونسبین دیوانه یازه
ونه مقداردین ایچون محبوس اولدوغن وتاریخن یازه. مثلا شویله یازه که فلان بن فلان
حبس اولندی فلان بن فلان ایچون شو قدر مبلغه فلان سنه نک فلان آینک فلان
کوننده بو قیودک جمله سنک فایده سی ظاهردر. اگر مدعی مدیونه ملازمت ایلک
استه مدیون بنی حبس ایله دیسه رأی صاحب دینکدر حبسن وملازمتن
اگر مدعی کندو غلامنه مطلوبه ملازمت امر ایلیسه مطلوب بن کندوک ملازمت
ایت دیسه فتوی نوک اوزرنه در که داین دلرسه کندو ملازمت ایدر دلرسه آخر کیشیه
ایتدره. نایبی کبی اجیری کبی غلامی کبی هرنه وجهله میسر اولورسه ایده مدیونک ابایی
معتبر دکلدر **قضیه ثانیه حبس ایتمکه قادر اولانلر واولمیانلر کیملردر انلرک**
بیاننده در ذخیره ده ذکر اولنور که جمیع دینلرده مدیونی هرکشی حبس ایدر.
قرنداشی عم وخال وزوج وزوجه. مرد وزن. مسلم وکافر. صحیح وسقیم
اما پدر ومادر واجداد وجدات اولادی دینچون محبوس ایتمیه. الا اولکه
اولادک نفقه سی بونلرک اوزرنده واجب اولا وبونلر امتناع کوستره بو وقت

بونلری جهت نفقه ایچون حبس ایدرلر همچنین مکاتب وعبد مأذون تجارتده
حبس ایدرلر. اگر صبی محجور علیه اولاپر تخصک مالن استهلاک ایدر اگر باباسی
یا وصیسی وار ایسه حبس ایدرلر تا صغیرک مالندن ادا ایدرلر قولی فندیسی جهتندن
حبس ایلمیه لر مولاسنه دخی قول ایچون محبوس اتمیه لر بنده مدیون اولمایجق
اگر بنده مدیون اولسه حق غرما ایچون حبس ایلیه لر خزانة الواقعاتده ایدر
مدیونی بر درهم ایچون دخی اکسوکچون حبس ایدرلر شمس الائمه الحلوانی بر دانک ایچون
حبس ایدرلر دیو نقل ایدر. ذخیره باب حبسک اخرنده ایدر هرکاه که عورت
ارنی مهر ایچون یا اخر دینچون حبس ایتمک دلسه ار قاضیه عورتی
بنمله حبس ایله دیسه. خصاف ادب قاضیده ایدر عورتی حبس اتمیه لر بعض
قضاة زمان عورتی ارله حبس ایتمک اختیار اتمشلردر زمانک فسادندن
تا باب معصیة سد اوله. یعنی ار محبوس اولجق عورت دلدوکی یره کتمیه
بعضلر ایدر قاضی عورته ایدر که ارکی حبس ایتدرمک استرسک سنی دخی انوکله
بله حبس ایدرم. اگر راضی اولمزسک ارکی دخی ایتمز دیه بو تقدیرجه عورت
هریره کتمکدن امن حاصل اولور. خلاصه ده کتاب قضادن اوتوزنجی فصلده
عورت زوجنی حبس ایتدرسه زوج قاضیه عورتی بنمله بله حبس ایله مجلسده
بنم بیروم وار در دیسه قاضی حبس ایلمیه لکن زوجک اوندن حبس ایدر دیر.
تجنیس ملتقطده ایدر هرکاه که عورت کندو ارن حبس ایدر بعض متاخرین
عورتی انوکله بله حبس ایلیه لر دیر. عورتدن قورقارلرسه. ذخیره ده ایدر
صاحب عقاری حبس ایدرلر تا کندو عقارن صاته دینچون اذ بهاسیه

آلونور لوسه ده خزانة الواقعاتدن ایدرمدیونك اكر عقار وضیاع اولسه كسنه
صاتون الماسه حبس ایدن تاكه اوجز بهایله صاتسه مشتري بولونه. قاضی
هركاه كه مدیونی جهت افلاسله حبسدن اطلاق ایدر بركسنك دخی اوزرنده
مالی اولسه حبس ایلمیه لر مادامكه اوزرنده بومدت كچوب غنی اولدوغنه علم
حاصل اولمیه قاضی امام ایدرماداكه غناسی ظاهر اولمیه حبس ایتمیه لر
خلاصه ده قول آخر اختیار ایدر. **تقیة ثالثه** محبوسله معامله بیانندهدر
محبوسك حالندن سوالدر خلاصه ده مدیونی ضرب وقید بند ایتمیه لر و تخویف
ایتمیه لر ویا بنچق قومیه لر. وصاحب حق اوكنده اهانت ایتمیه لر واجاره یه
ویرمیه لر دیر اما ذخیره ده ابو یوسفدن نقل ایدر كه هركاه قضاء دیندن
ابا ایدر ایله اش اشلر كسنه لردن اولدلر یا بر معروف عملی اوله قاضی اونی
اجاره یله بركسنه یه ویره واجرتندن دینی قضا ایدر خلاصه ده منتقیدن
نقل ایدر كه ایدر كه اكر مدیون قاچمق قورقوسی اولورسه بند ایدرلر محبوس
جمعه وبیرام وجنازه نمازلرنه وعیادة مرضیه چقارمیه لر دوشك
ویا ستوق دوشمیه لر مصاحبچون كسنه ایچرو قومیالر واقعات ناطفیدن
منقولدر كه اكر محبوس خسته اولسه وخسته لكدن ضعیف اولسه زندان
مصلحتنه التزام ایدر كسنه اولماسه طاشره چقاره لر بونك كبی امام محمددن
مرویدر كه غالب هلاك اولدوغی وقت چقاره لر. فتوی امام محمد قولی اوزرنده
درواضح بودركه محبوسی كسبدن منع ایدرلر. قاضی القضاة خراساندن فخرالدین
ارسابندیدن منقولدر كه محبوس تغنیله زندانده اوتورسه اوتوردوغی

محبسك قاپوسن چادرله صوایه لر بردلولك قویوبا تكی وصوقلی اندن
ویره لر اما حال محبوسدن سوال ذخیره ده ایدر اكر قاضیه مدیون حبسندن
اوكدن مدیونك اعسارندن وفقرندن بركسنه كه عدل ولا یا اكی كسنه
شهادة ایلسه لر امام محمددن بومسئله ده اكی روایت واردر بر روایتده ایدر
قاضی حبس ایتمیه روایتدن اوزره شیخ الاسلام ابو بكر محمد بن الفضل فتوی ویرمشدر
و بو اسمعیل بن حماد بن ابی حنیفه قولدر. ونصر بن یحیی دخی بویله دیمشدر.
اما ابو بكر اسكاف وعامه مشایخ ماوراء النهر قاضی حبس ایدر بو بینه یه
التفات ایتمیه دیو شرح ادب قاضیده صحیح بودر دیر. لم الفتاویده اصح
عدم قبولدر زیرا عساره شهادة ایلسه لر نفیه شهادتدر مؤیدیكه مقبول
اولماز مؤید حبس كچمكدر حبسك تقدیرنده روایات مختلفه در. امام
محمددن اكی ای واوج آیله تقدیر اولنمشدر. وهم امام محمددن درت آیله مقدردر
دخی دینلر امام اعظمدن حسن روایتله التی ای مقدردر روایة طحاویله
بر آی مشایخدن چوق كسنه لر طحاوی روایتین طوتمشلردر. ادب
القاضیده صحیح بودر كه بو تقدیرات لازم دكلدر بلكه رای قاضیه
مفوضدر. اكو التی ای كچه قاضی دخی بیله كه محبوس متعنتدر مؤید حبس
ایدر. اكو بر آی یا اكو كچه قاضی بیله كه عاجزدر اطلاق ایدر. امامكلرح تقدیر
ذكرندن صوكره بو اول وقتدر كه محبوسك حالی بكا مشكل ولا فقیر مددر
غنیمدر بلیم. واكو مشكل اولمایه وفقر ظاهر اولا انولك حالندن سوال
ایدرم. واقلاسه شهودن قبول ایلرم دیدر وكنك معناسی بودر كه اكو نعمت

مطلب محبوس بقدر اجرت طوره جایز اولماز

وعجزي بلنمسه قاضي محبوسك حالنه نظر ايدر. اكر لين اوله خصمنه جوابن
زبون سويليه وصاحب عيال اوله. عيال قاضيه فقردن ونفقه سزلكدن
شوي ايدرلو. براي حبس ايدن اندن صكره حالندن سوال ايدر وافلاسه.
شهودن قبول ايليه اكر خصمه جوابن غلظة ايدن الثي ايردك حبس ايدرلو.
اندن صكره حالندن سوال ايدرلو توكيشلرندن واهل محله سندن ثقاتدن
وحالنه اعلمدن لم الفتاوي ايدر خبر واحد عدل كافي در. اكي كمسنه
احوط در لفظ شهادة شرط دكلدر. ذخيره ده ايدر بو اول وقتدر كه طالبله
مطلوب دوتاسندن عساده ويساره نزاع اولمايه. اكر مطلوب معسرم دير
طالب موسردر دير بو محلده اقامت بينه شرط در. سراجيه ايدر افلاسه طانقلغي
شويله ويره لوكه بلمزم بونوك مالي اولدوغن كندو كوب كجه ادرتند كندت
غيري ديرلو. ادب القاضيده ايدر اكر محبوس افلاسنه بينه اقامت ايلسه مدعي
يساره اينسه مدعي بينه سي قبوله اولي در خلاصه ده خزانة الواقعاتدن طالب
بينه سي اولي در يساره ثابت وبجق نسنه بيان ايتمك كرك بينه افلاس مدعينك
حضوري شرط دكلدر. لم الفتاوي ايدر چون محبوس افلاسنه بينه اقامت ايدر.
وطالب غايب ولاغايبك حضورنه منتظر اولمايلر طاشره چقاره سزنفسنه كفيل
الالو. زنداندن چقدقدن صكره طالبه بوكه ملازمت ايتمك وار در ملازمت اودركه
بونكله هر يره كه كيدر طالب بيله طولانه بوندن ايرلمايه. اما بو معين موضعده
طوردبيه ملازمتك تفصيلي مجلس ثالثده ذكر اولنمشدر. ابن سماعه نوادرنده
امام محمددن نقل ايدركه مدعيه مطلوني محله سي يا قريه سي مسجدنده حبس ايتمكه

ولابني وار در. اكردلرسه مطلوبك كندو اوندن زيرا شايد كه مطلوب بلا ضروره
كوچه لري وبازارلري طولانه بو صورتده مدعي متضرر اولا. وهم امام
محمددن منقولدركه معسرده هر يرده ملازمت ايدر صاحب حق مطلوبي ونه
كرمكدن منع يوقدر غدا ايچون وحاجت ضروري ايچون مكركه غدا وغايط
ايچون برير ايدر اول وقت كرمكدن منع ايلسه اولور زيرا واندن منقولدركه
هركاه كه مطلوب تنها اوته كرمك ديله طالب منع ايدر مكركه اذن ويره. زيرا
تنها اوته كرورسه شايد كه بريردن دخي قاچه ملازمتدن مقصود فوت اوله
نوادر ابو يوسفده وار دركه اكر بلا ضرورة مطلوب طالبي طولاندرسه طالب
انونچون براومهيا واندن ملازمت ايليه لكن وقتنده كندو نفقه سن وعياليني
نفقه سن ويره. امام محمددن منقولدركه طالبه مطلوبك ملازمتي قاضيلر نسوز
جايزدر. المجلس الثالث في اثبات وكالة بياننده در وتوكيلك بياني ومحذرك دخذ بركه

السابعة

بياننده واثباتنده در. ادب القاضيده الثمش التنجي بابده ايدر اكر بر كيشي قاضي حضورنده
بر كمسنه هر حقي كه كوفنده وار در طلبنه وخصومتنه وكيل ايلسه اكر قاضي موكلي
بلورسه كه فلان بن فلان الفلانيدر وكالتن قبول ايدر وتنفيذ ايدر اندن صكره
وكيل بر كمسنه حاضر ايدوب انوك اوزرنه بر حق دعوي ايلسه موكلي ايچون وموكلي
غايب اولسه وكيل خصم اولور اول شخصه انونچون كه قاضي موكلي ايچون ايدر حكمي
بلورزا قامت بينه يه احتياج اكر قاضي موكلك اسمن ونسبن بلميه وكالتي دخي
قبول ايلميه مادامكه شهودله ثابت اولمايه شرعا طريق بو تولاه اكر توكيل وقتنده
موكل طانوق كتورديم كه (من) فلان بن فلان الفلانيدر ديسه قاضي شهودله كليه خصم

اولمادیغیچون. اکر بر کسنه بر کیشی قاضی قاتنه کتوروب اوزرنه دعوی
ایلسه که فلان بن فلان بنی وکیل قلمشدر بو کسنه اولان دینی قبضنه دیسه
بو مسئله اوج وجه اوزرنه‌در. یا بودر که مدعی علیه دینه و وکالته اقرار ایدن
یا دینه اقرار ایدن وکالته منکر اوله. یا وکالته اقرار ایدن دینه منکر اوله صورة
اولیده که دینه و وکالته جمیعا اقرار ایدر. قاضی دینی وکیله دفعه امر ایدن. اکر
ابا ایدرسه جبر ایدن قبض عینه وکیل بونک خلافی قبض دینه وکیل اولان قبض عینه
وکیل اولدوغندن فرق واردر. هرکاه که بر شخص کله وایدن که فلان بن فلان
بنی سنوک یانکده اولان ودیعتک قبضنه وکیل ایتمشدر دیسه مدعی علیه بونک
وکالتنه و ودیعتنه تصدیق ایلسه. بعده ودیعتی ویرمکدن ابا ایلسه قاضی
دفع ودیعته جبر ایلمیه. فرق بودر که ودیعتی غیرک ملکندن وکیله حق
قبض ثبوتنه اقرار ایدر. زیرا ودیعه ملک مودعدر پس اقراری درست اولماز
دفع ایله دیو قاضی جبره قادر اولماز. قبض دینه توکیل صورتنده مدیون کندو
ملکندن وکیلک حق قبض ثابت اولدوغنه اقرار ایدر زیرا دیونلر امثالیله و اعیانلر ایله
دخی قضا اولنور پس اقراری درست اولور. قاضی جبره قادر اولور اما صورة
دینده. اکر طالب حاضر اولسه بن مدعینک وکیلی دکلم بو دینک قبضنه دیسه غریم
بوکا یمین ویره که فلان بن فلان فلانی بو مالی بو غریمدن سنوک امرک ایله و
وکالتکله قبض ایلمامشدر. زیرا انوک ایچون اندوکی دعوایه اکر اقرار ایدرسه لازم
اولور پس منکر اولورسه یمین ویریلور نکول ایدیله هرکاه که اندن ایچه موکل غریمه
کندو دیننه رجوع ایدر و آلور غریم دخی وکیله رجوع ایدر وکیلدن آلور اکر مال انده

اکر وکیل هلاک ایتمش ایسه تضمین ایدر وکیله. اکر مال وکیل الندن هلاک اولمش
نعلنسوز بوکه رجوع ایتمز بو مسئله کتب فقه‌ده کتاب وکالتده‌در. اما صورة ثانیه‌ده
که دینه اقرار ایدوب وکالته منکر اولدوغدر امامین و حسن قوللرنده وکیل
غریمه یمین ویره که فلان بن فلان بو دینی قبضه بنی وکیل ایتدوکن بلمزسن دیه
امام اعظم ایدر یمین ویرمز زیرا یمین دعوای صحیح اوزرینه مترتبدر صحت
دعوی وکیل مدعی اولماغه مترتبدر بو ثابت اولمامشدر ایله دعوی صحیح اولماز
یمین دخی متوجه اولماز. اما صورة ثالثه‌ده که وکالته اقرار ایدوب دینه انکار
ایتدوکدر. وکیل دینی شهود ایله اثبات دلسه جایز دکلدر مطلوبک وکالته اقراریله
اثبات دینه وکیل اولماز. مکر که وکالته شهود کتوره خصم وکالته مقر ایکن اوزرنه
شاهد دکلمک دستندر انوکیچون که اقراری درست دکلدر پس حکم انکارده
اولور وکیلک و غلتک و باباسی‌نک وکالته شهادتی مقبول دکلدر رادیه قاضیدن
بویله‌در حدوده وکالت جایز دکلدر. اما حدود ایکی ضرب اوزرنه‌در
بریسی دعوی شرط اولمایان حددر حد زنا کبی بری دخی اولدر که دعوی
شرطدر حد سرقه و حد قذف کبی قصاص دخی بونلرک کبیدر. توکیل
دخی ایکی نوعدر استیفایه توکیلدر و اثباته توکیلدر ضرب اولک ایکی نوع
بویله درست دکلدر ضرب ثانینک نوع اولی درست دکلدر موکل غایب
اولدوغی حالده حضور موکل بو حدودک قصاصک استیفاسنده شرطدر
یعنی استیفای قصاصه بر شخص وکیل ایدن دخی ولی حاضر اوله درستدر
اما نوع ثانی ضرب ثانینک امام اعظم قاتنده صحیحدر اما استیفا

قاتنده موكل حضورندن استيفا كوك ابو يوسف قاتنده صحيح دكلدر امام
امام محمد قولي مضطربدر . اظهر امام اعظم قولي اوزرنه اولمقدر بعضلر بو اختلافي
موكلك غيبتنده دردديلر اما حضورندن بالاجماع جايزدر . نوع اول
كبي توكيل رضاء خصمسوز بالاتفاق درستدر اما امام اعظم قاتنده
لازم دكلدر . مكر بو معنالردن بر سببيله يا رضاي خصمله يا موكل مريض
اولماغله كه مجلسه حاضر اولماغه استطاعتي اولمايه يا مدة سفردن ادنى
غايب اوله يا سفر مراد ايده بو اول وقتدركه خصم سفر مرادنده وكن تصديق
ايده اكر تكذيب ايدرسه قاضي معلوم ايدنه مجلس جهازندن ذكر اولندي
مخدره اولانه خصم رضاسنسوز توكيل امام اعظم قتنده اول وقت جايز دكلدركه
موكل حاضر اولمايه مجلس حكمده . اكر التماس خصمله بر شخص وكيل ايلسه خصم حضورسوز
عزلنه مالك اولماز . اكر خصم حضورندن عزل ايلسه جايزدر انوكيچونكه طالب
مطلوبدن آخر وكيل طلب ايده يا خود نفسيله مخاصمه قله اكر وكيل كندو
موكليله قاضيه كلسه . وايتسه كه بز بو شخصي فلانه بنده خصومته وكيل ايتدم ايدي
بو وكيل سفر ايدر يا خود قورقادم كه ملزم اولورا اقرار ايدر وكالتدن كدردم
بو كسنه وكيل قلدم ذكر اولان خصومته ديسه قاضي بوني خصم حاضر اولماقسزين
قبول ايتميه بر كشي تعيين ايده تا خصمي طلب ايده . اكر بولماغه قادر اولمازسه
اول وقت اوكه كسنه وكالتدن چقاد ثاني وكيل ايده و ثانينك نفسنه
كفيل اله . اكر بر كسنه بر شخصه كندو حقوقن طلبه و قبضه و خصومته وكيل ايلسه
وكيل بر آخري وكيل ايتمك جايز دكلدر . بو خصوصده مكر بر كشي وكيل ايليه

و كندوسي خصومته وقتنده حاضر اولا اول وقت جايزدر . انوكيچونكه كندو
حاضر اولدوغي وقت كويا خصومتي كندو ايتمش اولور . ادب قاضينك
التمشنجي بابنده ايدر . اكر بر كشي بر كسنه بر شخصده اولان حقنه وكيل
ايلسه قاضي وكالتي ثبوت ايليه مكر همان اول شخص حضورندن انوكيچونكه بونك
خصمي همان اول شخص معيندر . قاضيخاندن ايدر شمس الائمة السرخسيدن
نقل ايدر خصم تعنتاً وكيلدن ابا ايده وكن قاضي بيلسه توكيلي قبول ايدن وخصمك
سوزنه التفات ايلميه اكر قاضي بيلسه كه موكل مدعيه ضرر قصد ايلر وكيل حيله .
و تلبيس ايتمكه مشغول اولماغله . توكيلي قبول ايلمايه شمس الائمة الحلواني بو قاضينك
رأينه مفوضدر ديردر بو سوز اوله فرقيد دكو بر كسنه بر شخص اوزرنه دعوي
ايلسه كه فلان بن فلان الفلانينك بو شخص اوزرنده بيك اقچه سي واردر
بو اقچه ده مخاصمه وكيل ايتمشدر . و هر حق كه انوك بونك اوزرنده در خصومته
و قبضه وكيل ايتمشدر ديسه شهودي هم وكالته هم دينه شهادة ايلسه امام محمد
قاتنده بو بينه مقبولدر دينك اوزرنه شهودي عاده يه احتياج يوقدر .
فتوي بونك قولي اوزرنه در . اما امام ابو يوسف قاضي حكمنده ترتيب رعايت
ايده ديو اقامت بينه ده ترتيب لازم دكلدر ديو . استحسانا پس اولا وكالته
حكم ايليه اندن صكره ماله حكم ايده . ادب قاضيدن يتمشنجي بابنده ايدر
اكر خصم مدعاسن بر شخصك وكيلي اوزرنه شهودله اثبات ايلسه بعده اول
شخص بو وكيلي عزل ايدوب آخري وكيل ايتسه . قاضي بو بينه ايله وكيل ثاني
اوزرنه حكم ايده . انوكيچونكه وكيل موكلدن نايبدر . بونك كبيدركه قاضي طالبك

بینه سن وکیل اوزرینه استماع ایلسه اندن صکره وکیل فوت اولسه قاضی
موکل اوزرینه بو بینه ایله حکم ایدر اما مسئله تخدیر خزانة الواقعاتك
کتاب قضاسنده ایدر اگر مدعی اولان کمسنه اوزرینه دعوی ایتدوکم عورت
مخدره دکلدر دیسه اول عورتك وکیلی اولان مخدره در دیسه فقیه ابو جعفر
ایدر اگر دائی قاضی انی حاضر ایتمکه تقاضا ایلسه یمین ویرمکه حاضر ایده اگر
مخدره ایسه ده مجلس قضاده یمین ویره اگرچه اول عورت واولیاسی کوردوکه مکروه
دخی بو صورتده عورتك وکیلی ایله خصمنك تخدیرده خصومتلرینك فایدهٔ
یوقدر اگر قاضینك دائی حاضر ایتمکه اولماسه اول عورتك حالنه نظر ایده
اگر بکر اولا قول قولی وکیلکدر مخدره اولماقده خصم مخدره دکلدر دیو شاهد کتورمك کرك
اگر طول ایسه بنات اشرافدن ایسه بکر حکمندهدر اگر بنات اوساطدن ایسه قول خصم قولیدر
یمینیله که مخدره دکلدر بو عورت وکیلی اوزرینه شاهد کرك مخدره ایدوکنه ازینه
محاضر وسجلات قسمنده صورت اثبات تخدیر بیان اولنور **المجلس التاسع**

وصایت وقوامت وبونکه متعلقاتنده در ایکی قضیه مشتملدر قضیه اولی

تعریفنده ومراتب وصیا وقوام بیاننده در وبونلرك عزل ونصب واموال
صغارده تصرفلرنده در وصایای قاضیخانك اول بابی وصیده امام یوسفدن
منقولدرکه وصایته اول کره دخول غلط در ایکنجی دفعه خیانتدر واخر
علمادن مرویدرکه اوچنجی دفعه اوغرلقدر بو خزانة المفتینده مذکوردر بعض علما
ایدر اگر عمر خطاب اوله ضمانندن نجات بولمز امام شافعی ایدر وصایت قبول ایلمز
مکر اوغری اوله یا احمق اوله ادب قاضیده ناو توزسکزنجی بابنده ایدر قاضی

تفحص

تفحص ایلیه یتاما احوالندن بابالری تعیین ایتدوکی وصیلرندن اولان
مالرن انلرك النده قویه اگر یتیمك باباسی وصیسی اولمایه قاضی یتیم ایچون
قرابتی ایتامدن واهل بیتندن بر وصی اختیار ایده که امانت ودیانت
اوزرینه اوله تصرفاته قادر اوله اگر اهل بیتندن بو مقوله کمسنه بولمایه
غیردن بر معتمد کمسنه بوله وصی ایده قاضی ایتدوکی وصیه دخی باباسی ایتدوکی
وصیه جایز اولان تصرفات هپ جایزدر انوکچون که قاضی وصی اب منزلهسندهدر
قاضی قیم ایتدوکی کمسنه بونك خلافیدر زیرا قیم مالك تصرف دکلدر حفظ مالکدر
وصایة اثبات ولایت تصرفاتدر علی الاطلاق اما قوامت حفظدن عبارتدر
تصرفدن دکل قیم مالك حفظ اولور مالك تصرف اولماز پس قیم اگر بر نسنه
صاتون السه اول نسنه دخی بنمه ضروری اولاندن اولسه قیاس بودرکه
نافذ اولمایه زیرا بو تصرفدر اما استحساندن نافذدر زیرا یتیمی بوکه
حفظ مفوضدر صبی محفوظ قالماز الا انفاقله وضروری اولان نسنه
الماغله پس بو حفظ بابندن اولور وصایای احکام الصغارده ایدر
وصی ایکی نوعدر قوی وضعیف قوی وصی ابدر ووصی ابك وصیسیدر
ووصی جددر اب وفات ایتدکده ووصی قاضیدر ضعیف انا وصیسیدر
وقرنداش وعم وبونکبی کمسنهلر وصیسیدر وصی قویه ولایت تصرف
واردر صغیرك مالندن عقار اگر منقول وصغیره باباسندن اگر غیردن
میراث قالاندن زیرا بو بابا مقامنه قائمدر اما مال کبیرده تصرف ولایتی
یوقدر اما اگر کبیر غایب اوله وصی کبیرك باباسندن میراث قالان

منقولاتی بیع ایتمك جائزدر زیرا بو باب حفظ دندر حفظ ثمن اسانددر
حفظ عیندن اما عقاردن بیع ایتمك ولایتی یوقدر زیرا عقار بنفسه
محصندر وصی ضعیفك صغیر اوزرنه حکمی وصی قوینك کبیر غایب اوزرنه
حکمی کبیدر موصیدن مادر ویرادر وعم کبی صغیره میراث ینشنی بیع ایدر
زیرا بونلرك قایم مقاملریدر لکن وصی ضعیف بومقدار تصرفه اول وقت مالك
اولور که وصی قوی ولمایه اما وصی قوی بولندوغی وقت هیچ نوع تصرفه
مالك دکلدر بو صورتده وصی ضعیفه کندو موصیسنك مصالحنه قیامدن غیری
نسنه یوقدر تنفید وصایا وقضاء دین وغیر کبی فصول عمادینك یکرمیدنجی
بابنده ایدر بو بابده اصل بودر که اضعف وصیلر اقوی حالینده اقوی
وصیلر کبیدر اضعف حالینده اضعف وصیلر ام واخ وعم وصیلریدر اقوی
حالینده صغیر ورثه حالدر اقوی وصیلر اب وجد وقاضی وصیلریدر اضعف حالیده
کبار ورثه حالدر وهم احکام الصغارده ایدر اگر وصی قوی غایب اوله یا بو
حاله اوله که صغار اوزرنه تصرف ولایتی اولمایه تلف اولماقدن خوف اولان
نسنه وصی ضعیف صاتمق ثمنن صاقلیه هر ذی رحم محرمك حکمی دخی وصی ام حکم
کبیدر اما صغیرك مذکور اولاندن برسی اولمادوغی وقت دخی وصیلره ولایت
شری بر سبیل تجارت یوقدر مگر صغیره لابد اولان جامه کبی نفقه کبی اما
صغیرك انه سندن میراث قلان ملکدن غیریده انه وصیسنه تصرف یوقدر
گرك منقول گرك غیر منقول آدب قاضیدن التمش ایکنجی بابده ایدر بابا تصرف
مال صغیره اول وقت اولیدر که مسرف وستحق حجر اولمایه حجر جائز گوردن

تولی اوزرنه شو بلکه بابا مسرف اوله وستحق حجر اوله مال صغیره مالك تصرف
دکلدر مالی قاضی بوندن اله بر عدله اصلح لیه تا وقت حاجت ونجه یاشنه بالغ
اولنجه خلاصه ده ایدر قاضیه اوج یرده وصی نصب ایتمك وارددر ترکه ده دین
اولدوغی وقت صغیر اولدوغی وقت ترکه ده وصیت اولدوغی وقت اما قاضی
دخی اول وقت وصی نصب ایتمکه قادر اولور که • استخلافه مأذون اوله ویر
امین وکافی کسنه وصایته تعیین ایده خلاصه ده باب قضانك سکزنجی فصلنده
ایدر وصی تصرفه جددن اولیدر • اگر میتك وصیسی اولمایه جد تصرف ایدر
ترکه دیندن خالی اولورسه • اگر ترکه دینه مستغرق اوله جد ترکه بیعنه مالك دکلدر
لکن وصی مالکدر بو صورتده اگر وصی اولماسه قاضی وصی تعیین ایده احکام الصغارده
ایدر • چونکه میتك وصیسی اولمایه اولاد صغاری قاله پدر میت وصی منزله سنده در
جمیع ترکه ده انوچونکه جد قایم مقام ابدر پس حق تصرف وحفظ انوك
اولور تنفید وصایا ایدر بیعه محتاج اولمیانی قضاء دین ایچون وتنفید وصیت
ایچون صاتماغه ولایتی یوقدر قوی بونلر اوزرنه ددر • فصول عمادیدن
یکرمی سکزنجی فصلنده ایدر چونکه میتدن ترکه قاله ورثه آخر شهرده اوله بر شخص
میت اوزرنه مال دعوی ایلسه وارثی غیبت منقطعه ایله غایب
اولسه • قاضی وصی تعیین ایده انوك ایچون غیبت منقطعه منزله سنده اولدوغی قاضی
رشید الدیندن منقولدر که وارث غایب اولدوغی وقت قاضی وصی نصب ایتمك
جائزدر نسخه • وصایتده فلان کسنه فلان میته وصی نصب ایدلدیکی
وارثی مدت سفر غایبدر دینه غیبت منقطعه تفسیرنده اختلاف واردر •

فتاوى كبرى ده ايدر اكثر مشايخ بر آيلق يول غايب ولوق اختيار ايتمشلردر.
اعدل اقاويل بودر. اما صحيح بودر كه اوچ كونلك يولدر كه مسيرهٔ سفردر فتوى
بونك اوزرينه در فصول استروشنيده ايدر قاضي ايتام ايچون وصي نصب ايليه
نصب
كه ايتام كندو قاضيلغنده اولوب مال آخر قاضي ولايتنده اولسه ياخود مال وصي
ايدن قاضي ولايتنده اولوب ايتام آخر قاضي ولايتنده اولسه يا بعض تركه بونك
ولايتنده اولوب بعض اولماسه امام حلواني بهر حال نصب درستدر. وصي جميع
تركه ده وصي اولور هر نه يرده اولورسه اولسون ديرلر. امام ركن الاسلام علي السغدي
ايدر قاضي ولايتنده اولان تركه ده وصي اولور اولميانده وصي اولماز ديرلر. صاحب
فصول ايدر بعض مشايخ خطيبله كوردم كه قاضي كندو ولايتنده اولميان تركيه
وصي نصب ايلسه جايز دكلدر ديمش فتوام ومشايخ فتواسي بودر ديرلر. امام
حلوانيده درستدر ديرلر. اعتبار خصومتدهدر ديرلر. رشيد الدين كندو فتواسنده
ايدر ديتيم بخاراده اولسه قاضي سمرقنددن وصي نصب ايلمك جايز دكلدر. وصايا
احكام الصغارده بويله مذكوردر. ربيع الاولك ايكنجي كوننده بر سنه ده بر شهرده
كه عاشر ماه ربيع عدد بيله تاريخ هجرته دلالت ايدر مدينهٔ هراتده كه مجمع
ائمهٔ هدى ومحط رحال علمايدي بو صورتله فتوى يازلدي كه زيد صغيرك اب
وجد وصيسي اولماسه زيد سمرقندده اولوب عمرو مالني بغير حق بلدهٔ هراتده تصرف
ايلسه شرعا هراة قاضيسي خالد اميني بو صغيره وصي نصب ايدوب بحسب
الشرع عمرو غاصبدن آلوب ضبط ايتمكه قادر اولورمي. الجواب اولور
بويله ديو اكابر ائمه جواب يازوب قضاة اسلام وصي نصب ايلديلر بوسيله

مال
صغيره مبالغه حاصل اولدي. احكام الصغارده ايدر وصي خيانت ايليه مشايخ
خلاف ايتمشلردر كه قاضي بو كه بر امين نصب وضم ايليه ياخود وصايتدن اخراج
ايده امام محمد قاتنده قاضي وصايتدن چقاره وصي عدل اولسه صغيرك مالنده
تصرفدن ومصالحني كورمكدن عاجز اولسه بونده دخي اختلاف واردر كه قاضي
وصايتدن چقارميه بلكه بر امين معتمد كمسنه دخي ضم ايده وصي عدل كافي
اولدوغي وقت لايق بودر كه قاضي عزل ايتميه لكن عزل ايتسه معزول اولور.
قاضي وصي آخر نصب ايدر. شيخ الاسلام كتاب وصايا ده صدر الشهيد
شرح ادب قاضي خصافده بويله ذكر ايتمشدر خلاصه ده دخي بو طريقله مذكوردر
اما بو قولي امام ظهير الدين مرغيناني مستبعد كوروب ايتمشدر كه وصي اب
قاضي وصيسي اوزرينه اولا اجلدن مقدمدر كه مختاردر پس بابه قايم مقام اولور
قدوري ايدر قاضيه بو مقوله وصي عزل ايتمك شرك ضم ايلمك يوقدر. اما
قاضي
اكر وصيدن بر خيانت ظاهر اولسه يا فاسق اولسه يا بر امر ازلغله معروف اولسه
اخراج ايدوب يرينه آخر وصي نصب ايدر. شرح طحاويده كتورر كه بالغون واحرار
اولان اوصيا اوچ مرتبه اوزرينه در. برسي بودر كه وصي قوي امين اوله اما كه
قيامه قادر اوله حاكمه بو مقوله وصي عزل ايتمك يوقدر. ايكنجي بودر كه وصي امين اوله
لكن مال ميته تصرفه وقيامه وغيره قادر اولمايه بو مقوله اولاني قاضي عزل ايلميه.
بلكه بو كه بر امين ومعتمد عليه كمسنه ضم ايده. اوچنجي وصي خاين اوله وخيانتي ظاهر
اوله بونك كبيلري قاضي عزل ايدر. امام محمد دن جامع الصغيرده ذكر ايتمشدر كه چون
وصي وصايتي ميتك حال حياتنده قبول ايده وصيه لازم اولور يعني موصي فوت

اولدقدنصکره کندوی وصایتدن اخراج جایز اولماز بو ذکر اولنان احکام
الصغارده در فصول عمادیدن فصل اولدن کتورمشدر که وصی چون وصایته
کره وصایتدن خارج اولماز مکرکه موصینک علمیله موصینک حضوری صحت عزله
شرطدکلدر وصی نفسنی عزل ایتدوکی وقت بلکه علم شرطدر اکر وصی موصینک حیوتنده
وصایتی قبول ایلسه و رد دخی ایلسه موصی اولدکدنصکره قبولله دخی وصی
اولور اکر رد ایلسه مردود اولور خلاصه ده ایدر وصی موته قریب زماندن
وصایتی اخره تفویض جایزدر • اکر وصی میتک اوزرنده دین دعوی ایلسه قاضی
بونی وصایتدن چقرمیه • اکر اعیان ترکه دن بر عین دعوی ایلسه وصایتدن
اخراج ایده فقیه ابو اللیث ایدر مختار بودر که دینده وصی یه قاضی
ایدر که یا دینه اقامت بینه ایت یا ابرا ایله والا سنی وصایتدن چقاردورم
دیه چون عجز کوستره و ابرا ایتمیه • اول وقت عزل ایده وبریرنه اخری نصب
ایده اونکچون که مال یتیمی الماغه حلال بلور احکام الصغارده ایدر چون میت
اوزرنده دعوای دین ایلسه قاضی بر وصی دخی تعیین ایده تا وصی اول
بینه اقامت ایده بعده قاضی عجزندن ردلرسه • اول که وصی خارج قویه
اکر دلرسه وصیی اولی وصایته اعاده ایده انک دینني قضادنصکره • اصح
و ماخوذ به اولدر که قاضی میتک خاصمی بودینه بر وصی نصب ایده •
وصیی اولی وصایتدن چقارمیه خلاصه ده وصایادن بشنجی فصلده ایدر
اکر بر شخص اخر کسنه یه ایده که بنم فلان اوغلانجقلرمه بن اولدکدنصکره تیمار
ایله یا خود انلره تعهد ایله یا خود مجراسنه جاری اولورسنه دیسه

اول کسنه وصی اولور بونک کبی دکه اکر بنم اوغلانجقلرمک عمنی بر استاده ویر
ایت بونلرک امرنده دیسه وصی اولور لایق بودر که قاضی سال بسال امنای
محاسبه ایلیه الزمنده اولان اموال یتامی ده و غلاتنده اکر خیانتی اکلسه عزل ایده
یرنه عدول نصب ایده اکر بونلری امین بولسه حاللری اوزرنه قویه قاضی
وصینک وقیمک قولنی قبول ایده • یتیمک نفقه سنه و عقارنه و بوکه بکوزنلرده
شونی خرج ایتدک دیدکلرنده اکر اول مدتده بو قدر نفقه مثللری ایسه • اکر
بونلردن بریسنده متهم اولسه یمین ویره • احکام الصغارده ادب قاضیدن
کتورمشدر که قاضی صغیرک وصیسی یا وقفک قیمی متهم اکلسه بر معلوم نسنه
دعوی اولنمازسه دخی بونلره یمین ویره صغیرک و وقفک حالنه نظر ایده •
سایر دعاوی بونک خلافی که حلال مدعی مانع قبول شهاده اولدیغی کبی مانع
استحلافدر ادب القاضیده التجی بابده ایدر چوق قاضیلر اوصیایی و قوامی
محاسبه ایتمک دلسه هر نسنه سال بسال یا ماه بماه ملاحظه ایده اکر امانت و صلاح
معروف ایسه هر نسنه شیا فشیا تفسیره جبر ایتمیه • قول بونلرک قولدر یمینله
اکر صلاح و امانتله معروف دکلسه قاضی بو بابده مبالغه ایده و هر نسنه شیا فشیا
تعیینه ایده اما امتناع ایدرلرسه • تعیینه اوزرنه جبر ایتمیه فصول عمادیدن
التمشنجی فصلده ایدر چون صغار کبار اولالر و محاسبه ایتمک دلیه لر •
وصیلری کندولره ایتدوکی معروفی اوزره اولمشمیدر یوخسه دکلمیدر قاضیدن
محاسبه طلب ایتملو جایزدر • لکن وصیه محاسبه یه جبر ایتمیه • اکر امتناع ایدرسه
قول وصینک قولدر خرجده و نفقه ده ایتدوکی نسنه ده • معروفله نفقه ایتدوکیه

اسرافا تمکین انوکچون که میت جهتندن یا قاضی جهتندن امیندر . قول
امینکدر مع الیمین ادب قاضیدن التمش ایکنجی بابده ایدر قول قول وصیدر
نفقهٔ مثلده مکر برنسنه دعوی ایده که ظاهر انی تکذیب ایده ولکن اکرمدتده اختلاف
ایلسه لر وصی باباک موتی اون ییلدر دیسه . اوغلان بش ییلدر دیسه قول
اوغلانک قولیدر . امام سرخسی بو قول امام محمدکدر دیدی . امام ابو یوسفدن
مرویدر که قول وصی قولیدر فصول اربعینک یکرمیدنجی بابنده ایدر قاضیه
جائز دکلدر که مال صغیری نفسیچون اله بو حکایتی ذکر ایلر که . امیر المؤمنین
عثمان رضی ایام خلافتنده صدقات دوه لرندن بر دوه بکندی او ل دوه‌یی بازاره
ویردی تمام بهاسن بولدقدنصکره کند وبچون الدی بعض ادملر عبد الرحمن
ابن عوفه کلدیلر بو قصه‌یی خبر ویردیلر . امیر المؤمنین عثمان رضی یانته کلدی
وانی عیبلدی ایتدی هیچ امیر المؤمنین عمرک بو مقوله ایشی ایتدوکن
کوردکمی دیدی حضرت عثمان دخی اول عیبی ایتدکلری امر بویدی . قاضی
یتیمک مالن قرض ویرمک جائزدر وصی یه جائز دکلدر . اکر وصی قرض
ویرسه ضامن اولور . اما بو غزله استحقاق ویرر . خیانت دکلدر . اصح بودر که
یا بابا دخی بوصورتده وصی منزله سندهدر . اما پدر . یا جد . یا قاضی
صغیری بر عمله اجرته ویرسه لر . بعضلر ایدر بو اول وقت جائز اولور .
که اجر مثل وله . اکر اکسک اولورسه جائز دکلدر . اما صحیح جوازدر اجر
مثلدن ناقص اولورسه اولورسه . دخی بو فصولده واردر وهم شرح طحاویده
نقل ایدر که پدرک وجدک وقاضینک بونلر نصب ایتدوکی وصینک صغیره وتبه

صغیره تجارتدن اذن ویرمه لری جائزدر اما بونلردن غیرک مادر
وبرادر وعم کبی اذن ویرمه سی جائز دکلدر قضیهٔ ثانیه
اثبات وصایتده خصم شرطدر خصم موصی له اولور مدیون
میت ووارث میت اولور ومیتک برکسنه اوزرنده دینی اولسه
خصاف قولی اوزره خصم اولور بعض مشایخ خصم دکلدر دیدیلر پس
اکر وصی اقامت بینه ایلسه ذکر اولنان کسنه لردن بری اوزرنه ایتسه کی میت
بنی وصی قلمشدر قاضی نظر ایدر اکر وصایت دعوی ایلین عدل مرضی السیره
وامور تجارتده مهتدی ایسه وصایتنه حکم ایدر اکر فسق وخیانتله معروف
حکم اتمیه اکر بوندن ضعف رای وتجارتده قلت هدایت فهم ایلسه حکم ایدر
لکن برکسنه دخی مشرف وامین اوله وصایتنه ضم ایدر اکر بوندن فسق ظاهر
اولماسه لکن متهم اولسه قاضی تهمت بابندن سدایلیه بر مشرفله یا وصی اخرله
ضم ایلکله دعوی دخی اول وقت درستدر که مدعی وصایته اهل اوله اکر قول
یا اوغلان اوله درست دکلدر اصح بودر بو مذکورات خلاصه ده کتاب قضاده در
کتاب قضادن خصاف التمش ایکنجی بابده ایدر اکر برکسنه برشخص قاضیه کتورب
اوزرنه دعوی ایلسه که فلان کشی بنی وصی اتمشدر وفوت اولمشدر انک
بو شخص اوزرنده شو قدر مبلغی واردر دیو طلب ایلسه اولا قاضی وصایتدن
سوال اتمیه بلکه سوال ایده که اول کسنه فوت اولمشمیدر اکر خصم اقرار
ایدرسه مالدن سوال ایده اکر ماله دخی اقرار ایدرسه مدعیدن وصایته
اوزرنه شاهد طلب ایلیه انوکچون که وصایت شهود ثابت اولماز اکر خصم

موصینك موتنه منکر اولورسه قاضی موتنه شهود استیه . اکر موته شاهد اولوب
شهادة ایدرلرسه وصایته شاهد اولمازسه قاضی مخیردر . اکر بو مدعی وصی
ایدن اکر اولورسه غیرس ایدن بونك کبیدر . اکر خصم موته ودینه اقرار ادوب
وصایته انکار ایدرسه مدعی وصایته شاهد بولمازسه بو صورتده دخی قاضی
مخیردر ذکر اولنان طریق اوزره . اکر خصم موته ووصایته ودینه جمیعا اقرار
ایدرسه قاضی اقرارله وصایتی ثابت طوتمیه ومالی دفع ایله دیو امر قلمیه تا
وصایت شهودله ثابت اولمایجه . اکر بر شخص بر کسنه اوزرینه فلان فلاندن دعوی
ایلسه فلان میتك وصیسیم میتك بو کسنه ده بیك اقچه سی وار دیو بینه
اقامت ایلسه هم وصایته وهم ماله قوی بونك اوزرینه درکه بو مقبولدر
امام ابو یوسف ایتمشدرکه قاضی استحسانا ترتیب رعایت ایدن . قضاده
بینه ده دکل یعنی اولا ثبوت وصایته حکم ایدن بعده ثبوت ماله قاضیخاندن
بویله در . اکر بر شخص میت اوزرینه دین دعوی ایدن میتك کبیر غایب
وارثی اوله وصغیر حاضر وارثی اوله قاضی وصی تعیین ایدن هر وقتکه بو
وصی اوزرینه حکم ایدن جمیع وارثی اوزرینه حکم اولور بر وارث کبیر اوزرینه
حکم ایدوکی وقت جمیع ورثیه حکم اولندوغی کبی وصینك اقراری
میت اوزرینه وترکه میتدن بر نسنیه درست دکلدر مکر وصی وارث
اوله کندو حصه سنده اقراری درستدر . خاصة وارث اولدوغی
حیثیتدن وصی اولدوغی جهتدن دکل .

المجلس العاشر

توابع قضا اولان نسنه لر بیاننده درکه قضاة اکا محتاجدر

یدی

یدی قضیه مشتملدر **قضیه اولی** کاتب طوتمقدر قال الله تعالی
ولیکتب بینکم کاتب بالعدل . قاضیه ومفتی یه اهم واجباتدندر عنان عنایتی
کتابت صکوك وسجلات علمنه صرف ایلمك انونچونکه صیانت احوال اموال
وقطع منازعات اهل اسلامه بوکه احتیاج تام واردر کتابتك کمال شرفی
ورفعت درجه سی اولدوغیچوندرکه الله تعالی بونك تعلیمن کندویه اضافت ایدوب
ولا یاب کاتب ان یکتب کما علمه الله دیمشدر کتابت صکوك وسجلات
بر علمدرکه بوندن نیجه علمه احتیاج واردر . صنو ودیدیلرکه کاتب سایل بیله که
صحت مکتوباکه موقوفدر لفظا ومعنی بعض شروطده ایدرلر لایق بودرکه
کاتب قلیله عملة موصوف کثرة ورعله معروف ولا صفای عقیدتله مزین
وخلوص نیتله حالی اقوال ردیه دن خالی کوز نوری پاك دل و پاك دامن اوله
میل واعتسافدن وقبول رشوتدن بری اوله . ادب قاضیده شیخی سابدن
ایدرکه قاضی بر مسلمان کاتب طوته که پرهیزکار اوله وفقهدن معرفتی اوله
علم کتابته جنس قضادندر . هر شرطکه قاضیه ایتمشلودر اول شرط کاتبده ملحوظدر
کتاب قضاء خزانة الواقعاتدن ایدرلر قاضی کاتب طوته اهل صلاح وعفافدن
که فاسق وعبد اولمایه وشهادتی مقبول اولیانلر طایفه دن اولمایه کاتب
معاملات خصماء دن یازدوغن قاضیه کوکدرکه تا مهر ایدن نقصاندن وزیاده دن
صیانتیچون بعض شروطده ایدرلر کاتب قاضی خصومت خصمینی وما بینلرنده
واقع اولان خصومتی . وشهادتی اقراری . وانکاری یازه ودره مهر ایلیه .
اوزرینه فلان بن فلانك . فلان سنه نك فلان ایندن اولان دعواسیدر .

دیو یازوب علی حدة بر خریطه ده قویه • سجلاتنی بر خریطه ده محاضری
اخر خریطه ده فرض نفقات بر خریطه ده نصب وصیا و قوام بر خریطه ده
اید وقت احتیاجده بولمق اسان اولا • ادب قاضیدندر یکرمی سکزنجی بابده
ایدر قاضیه لایق بودر که کاتبنک وامناسنک احوالن تفقد ایدوب
بونلرک امورنه مطلع اوله • التنجی بابده ایدر چون قاضی قضادن معزول
اوله قاضی منصوب بر کسنه کوندره • اکی کوندرمک احوطدر قاضی معزولک
دیوانن وخریطه لرکه انلرده محاضر وسجلات وصکوک ونصب اوصیا و قوام وتقدیر
نفقات اوله قاضی فصل خصومت اولوردوغی وقت قطوری یعنی صکوک
وسجلات ومحاضر اولان خریطه صاغ یاننه قویه کاتبی کندو طرفندن کوزی
ایردوکی یرده قویه تاکه کسنه کلوب الدایوب رشوة ویروب کتابتده
زیاده ونقصان ایتمیه • قاضی خریطه نک باشن کندو آچه یاخود قاضی حضورنده آچه
قیم الن خریطه یه صوقمیه تاکه بر کاغد قویوب یا بر کاغد چقارمیه • کاتب
مدعینک یا مدعی علیه اسمن یازدقده کرک که باباسنک وجدنک اسمن یازه
کنیتن وصناعتن وقبیله سن وندایله معروف ایسه انی بیله یازه تعریفده
ابلغ دور • اکر بر کسنه نک حلیه سن یازمق استسه ملاحظه ایده بونلر وصافده
شبیه لاحق ولیانی یازه شهودک اسامیسن یازدوغی وقت دخی مواضعن
ومحله لرن ونمازگاهلرن یازه • اکر عورة حلیه سن یازمغه احتیاج اولورسه کرک
مدعیه کرک مدعی علیها اولسون کاتب حلیه موضعن بیاض قویه تا قاضی یازه
یازمغه مجالی اولماسه قاضی اهل ورع وعدل کاتبنه تفویض ایلسه جایزدر کاتب یازه

قضیهٔ ثانیه • ادب قاضیده ایدر لایق بودر که • قاضی اهل امانت
واعتماددن بر کسنه قسام ایده زیرا قسمه عمل قضادندر کتابت کبی لکن قاضی
بنفسه کودمک میسر اولمایجق قسام طوته • امانت واعتماد اوتوکیچون شرطدر که تهمة
الیه میل ومداهنه اتمیه افضل بودر که اجرتی بیت المالدن اوله که تهمتدن بعیددر
اکر اجرتن قسمت ایتدکلری کسنه لردن الورسه دخی باک یوقدر • اما ترکه قسامدن
غیرک قسمتی اوزره اصلاح ایتسه لر قاضیه رفع اتمسه لر جایزدر • انوکیچون که
قسمتده معاوضه وتمییز ملک معناسی واردر سایر معاوضات کبی تراضی ایله
ثابت اولور • اما ترکه اورتاسنده صغیر یا غایب اولسه قسمت امر ایدن بر قاضی
امر ایله قسمت غایب وصغیر اوزرنه جایزدر • زیرا قاضینک مال صغیری
ومال غایبی حفظه ولایتی واردر • اجرت قسام صغیر وکبیره ذکر وانثی اوزرنه
عدد روس اوزرنده در امام اعظم قاتنده • امامین قاتنده قدر انصبا اوزرنه در
قاضی قسمت کتابت ایلسه دیواننه نقل ایده • نسخه سن شرکایه ویره قضیهٔ ثالثه
اجور بیاننده در اجرت قاضی ومفتی • وکاتب وقسام • ووکیل
ومحضر ومحصل وتذکره جی کبی • اما اجرت قاضی خلاصه ده کتاب قضانک اخرنده
اوتنجی فصلده فتاوی نسفیدن نقل ایلر • قاضیه اجرت المق حلالدر • سجلات
ومحاضر وغیری یازمغه هر بیک الچه یه بش الچه اله • اکر بیکدن ناقص ولوب بیکدن
اولان مشقت قدر زحمت چکرسه کروبش الچه الا • بعضلر اجر مثل مقداری الا
دیمشلر مختار بودر • قاضی قسمت اجرا المق حلال دکلدر • اما یازمغه المق
حلالدر نکاح صغار ونسنه آلمق جایز دکلدر • غیرده حلالدر • مال یتیمی

اندرک اسلا اجله حاجز
دکلدر دیکر قاضی مسئله
صم

بیعه قاضی اجرة الوی حلال دکلدر السه بیعی نافذ اولماز مفتینه یه اخذ اجرت جائز
جواب یازمغه اول یازدوغی مقدارجه . زیرا یازمق اوزرنه واجب دکلدر .
فتوی ویرمك حلال اولماز صواب خطاسندن اکثر اولمانیجه . ابوبکرده خلیفه
اولدوغی وقت بیت المالدن نفقه الدی . حضرت عمر و علی دخی الدیلر . اما عثمان
صاحب مالدی حسبة ایندی مال المادی . ادب قاضیده کتور مشلر که حضرت
رسول علیه السلام عتاب بن اسیدی مکه یه قاضی و والی ایندوکی وقت هر ییلده قرق
وقیه ویردی . اسحق بن الربیع که قاضی مداین اولمشدر . ایدر دیلر که بو قرق وقیه
التوندر یا کمشدر . اکر التون ایسه مال عظیم اولور . انوکچون که هر وقیه فوق
مثقالدر . بس بیك التیوز مثقال التون اولور . امیر المؤمنین علی رضی شریح
کثیر العیال اولماغین هر ایده بش یوز درهم کسدی مقدار قلمشدی . اما بعض قضاة
هیچ نسنه المامشلردر . اولی و افضل بودرکه لکن احتیاج اولسه بیت المالدن
یا جزیه دن یا خراجدن کندویه و اهل عیالنه و اعوانه و اوزرنه مؤنتی لازم
اولانلره کفایت مقداری الا . کتاب زکوه اخرنده خزانة الواقعاتده ایدر
اکر کندو خلیفه سن المامقده تعجیل اینسه جایزدر . اما افضل بودرکه . تعجیل
اتمیه انوکیچون که وقت وجوبه دك دری اولا جاغن مؤتی اولا جاغن بیلمز
تجنیس ملتقطده قاضییه مصادره قدندر بخارا اهل عرب و بخارا اهل ذمتدن
الدوقلری و بیت المالیچون جمع ایتدکلری دیر . منیة الفقهاده حسن بن علیدن
صوردیلر که اکر قاضی کندو ترکه قسمت ایلسه اوکه اجرة وارمیدر . الجواب
بوقدر والله اعلم دیدی . امام خواهرزاده کتاب قسمتده اولنده ایدر . اکر مؤنتی

قاضی بیت المالدن کفایه ایلمیه قسمت ایچون اجرة المامق واردر کتاب قسمتده
محیطده مذکوردرکه قاضیه اجرة قسمت المامق جایزدر . اما مستحب اودرکه
نسنه المایه متورع تاسینده ایدر اجرنی زحمتی قدر اله . ترجمانی صغیردن سؤال
سؤال اتدیلر که اجرة قسام شلا یوز دیناره فاجد رجواب بیردیلر که بونده تقدیر
تقدیر شرعی یوقدر . اما بو کتابك کتابت اجاره سنده ایدر اجرنی زحمته کوره آلا .
صاحب منیه ایدر حسن بن علی قسمت اجرة یوقدر دیو جواب ویردوکی اکرچه
روایت منصوصه نك خلافیدر لکن حسن و صوابدر زیرا زمانمزده قضاتك
فسادی جهتندنکه اکر بونلره یول اچیلورلر اجر مثله قانع اولمازلر . خلاصه ده
ایدر لایق دکللر که قاضی مجرد قسمت اجرة اله . اکر کتابت ایدرسه حلالدر
اکا اجرة المامق . خزانة الواقعاتده قاضی کتابت قسمت اوزره اجرة المامق حلالدر
مختار بودر دیر محیطده . ادب قاضیده ایدر قاضی محاضر و سجلاتی کندو
بنفسه یازسه اجرة السه جایزدر . اول مقدار نسنه که غیرلر الور خلاصه ده دخی
بویله در . اما مقدار اجرة شیخ الاسلام ابو الحسن سغدیدن سؤال قلدیلر ایدی
وثیقه اکر مال اولوکه بیك درهمه یتنه بش درهم اکر ایکی بیکه یتشورسه اون
درهم تا اون بیکه دك بو اسلوب اوزره کرا اون بیکدن اللی درهم در امّا صکره
هر بیك درهمدن اون بیك اوزرنه زیاده اوله بر درهم اکر وثیقه بك درهمه
اکسك اولسه بیك درهم اولان وثیقه قدر زحمت چکرسه انده دخی بش درهم در
اکر بك درهمك ضعفی قدر زحمت چکرسه انده اون درهمدر . اکر ضعفی
قدر زحمت چکرسه ایکی یوز درهم در زیاده و نقصان بو اعتبارده در .

شیخ الاسلام سغدی بونی انی شجاعدن نقل ایتمشدر. و ایتمشدرکه ابو
شجاع ایدرکه بو ابو حنیفه دن مرویدر و یا بعض متقدمیندن مرویدر.
بعضلر ایتمشدرکه اجرة کتابة اجر مثل مقداریدر مختار بودر قال فی خزانة
الواقعات قال الامام خالی یجب بقدر العناء والتعب وقال القاضی الامام
یجب اجر المثل. خزانة المفتین فتاوای حمیدیدن نقل ایدر بیک درهمده
بش درهم اون درهم دیدکلرینه نه قایلدر کلن بو قول اصحابمزک فقهنه لایق
دکلدر دکرده ثمن ده کاتبه نه مشقت اولورایسه اجر مثل اول مشقت و عمل مقداریدر
صنعتنده نیجه حکاک و نقاب مشقت قلیله ده اجر کثیر الور. اجرت سجل مدعی
اوزرینه در محیطده مدعی علیه اوزرینه دردیر. قاضیخانده کاتبی جاریه طوتان
اوزرینه دردیر خلاصه ده و غیرده کتورمشدرکه قاضیه مباشرة نکاح اوزره
اجرة المثل جایزدر. اما نکاح صغار و صغایرده جایز دکلدر دیرلر بونلرک
نکاحنه مباشرة قاضیه واجبدر. اما اجرة مفتی خلاصه ده ایدر مفتیه اجرة
المق حلالدر جواب کتابتی مقداریچه جواب فتوی اوچ نوعدر اول زبانله مفتیه
اولور اولماز دیمک کبی. ایکنجی اشارتله کورک باشیله کورک کوزیله کورک الیله اوچنجی کتابتله
مفتی صورة استفتاده اولور یا اولماز والله اعلم یازمق کبی و بوکا بکزرلرنه
یازمق کبی. اولکی و ایکنجی سنتدر وطاعتدر طاعت اوزرینه اجرة المق حلال دکلدر
اوچنجی که کتابتدر اوزرینه واجب دکلدر حتی قدر اجرة المق جایزدر. اما
خاطره بو کلورکه بعض مواضع که مسئله نک جوابی اشارتله ودلله ممکن اولمایه
کتابتله جواب متعین اولا لایق بودرکه اجرة المق النهایه. اما اجرة کتابة ادب

قاضیدن باب قسمتده ایدر افضل اودرکه قاضی کاتبنک اجرتن بیت المالدن
ویره تهمتدن ابعد اولا. اکر کیکجون کتابة اولنورسه اندن دخی الی ویرسه جایزدر
قاضی مدعینک دعواسن و شهودک شهادتن یازدوغی دفترک کاغدن دلرسه
مدعیدن طلب ایدر. اکر بیت المالده وسعت اولورسه اندن صرف ایدر بو زمان
قدیمه کوره درکه تصرف بیت الماله قضاه قادر اولوردی حالیا قادر دکللردر نیکجوز
کتابة اولنورسه اندن التمق لازمدر. منیة الفقهانک کتاب قضاسنده ایدر اجرة
کتابة کیکجون کتابة اولنورسه انوکدر. اما اجرة کتابة محاضر و سجلات عمل مقداریدر
کاتب قاضی آخر اولدوغندن زیاده المق لایق دکلدر قاضی بدیع سؤال ایلدیلر.
که اجرة سجل مدعی اوزرینه مدر یوخسه مدعی علیه اوزرینه مدر جواب ویردیکه
مدعی اوزرینه در صاحب محیط مدعی علیه اوزرینه دردیر قاضیخانده کاتبی کیم
اجاره یه طوترسه انوک اوزرینه در اکر کمسنه اجاره یه طوتمزسه سجل کم الورسه
انوک اوزرینه دردیر بو قاعده ده ذکر اولندی خلاصه ده کتاب دعوانک
اون سکزنجی بابنده ایدر مستحق علیه مستحقه اعطای سجله جبر ایتمک یوقدر.
زیرا مستحقک حقی احیای سجله متعین دکلدر مستحق بایع اوزرینه سجل
اقامة بینه ایتمک ممکندر. خلاصه ده بوعدن اوننجی فصلده ایدر برکمسنه
برکشیدن اوصاتون الوب مشتری بایعدن قباله شری طلب ایلسه بایع ابا ایتسه
بایعه قباله ویردیو جبر اتمیه لر. اکر مشتری کندو یازسه بایعه اشهاده امر ایلیه
شهود یانینه وارمغه جبر اتمیه لر. اکر مشتری شهودی بایع یانینه کتورسه
بایعه اکی کمسنه شاهد طوتمغه جبر ایدرلر. اکر ابا ایدرسه امر قاضیه

دفع ایده‌لو بس بایع چون اقرار ایلیه قاضی سجله یازه ومشتری‌یه ویره •
قباله‌یه قدیمی ویردیو بایع جبر اتمیه‌لو • کتاب منیة الفقهاده ایدر هرگاه مدیون
اداء دین ایده قباله‌دیت دین دن طلب ایده بیلور • اگر کتابة اجرتن یو
ویومش ایسه یاکندو یازمش ایسه اگر قباله وفاتندن صکره ورثه النده ایسه
مدیون وورثه‌دن دعوی وطلب ایده بیلور • بحکم الایة انجاوی ابدر
اگر کاغد دیت دین ملکی اولدیسه مدیون دن اولدی حجت یازمالکی سکا اصل
اولدوغندن دیله اگر قباله ویرمزسه • قنیه‌ده کتاب گواهیده ایدر اگر برکمسنة
برشخص وکیل مطلق ایتسه • بو دخی وکالتی قبول ایلسه موکل کاتبه وکالة وثیقه
یازدیو امر ایدوب یازسه صکره ضایع اولسه یا وکیل الندن یازه لنسه کاتبه ثانیا
بلا زیادة ولا نقصان بر دخی یازمق حلال لدر • اول شرطله که تکرار یازلدوغن
بلدیره • اما اجرة وکلا کیچون عمل اولنورسه انوك اوزرنده‌در کولن
مدعی کوك مدعی علیهم مجلسه اما بر درهمدن زیاده المیالر قاضی پیاده
لری دخی اجرتی دخی کیچون عمل ایدرلرسه اندن الالر که مدعیلردر • اما
شهرده نصف درهمدن بر درهمك الالر • روستایه کدجك هر فرسخه اوچ
درهم یا درت درهم الالر علما کبار اتقیا بویله وضع اتمشلردر • بو اجرة
المثلدر هرگاه که قاضی نشان کوندره مدعی علیه احضاری ایچون اگر عرض ایدلر
امتناع ایده وقاضی قاتنده امتناع ثابت اوله • تکرار پیاده کوندریه مؤنة پیاده ثانیا
مدعی علیه اوزرنه اولور مجددا لایعاود مؤنة پیاده ابتداده مدعی
مدعی اوزرنده‌در مدعی علیه اوزرنه امتناع ایتسه ثانیا پیاده‌یه محتاج اولسه

اول وقت پیاده مؤنتی مدعی علیه اوزرنه اولور بو استحساندر بوکه سبیل
ایتدیلر • زجر ایچون والاقیاس ابتداده • وانتهاده مدعی اوزرنه اولمقدر •
محیطده ایدر • علما اجرة مشخصده اختلاف ایتمشلردر • بعضلر بیت
المالدندر • بعضلر متمرده اوزرنه‌دردیر • ویرکمسنه‌یه قاضی مدعی
علیه اولانه ملازمت امر ایلسه • استخراج مال ایچون • که اکه موکل دیرلر •
امام صدر الاسلام بونك اجرتی مدعی علیه اوزرنه‌دردیر •
بعض قضاة بو قوله عاملدر • بعض مشایخ زمان مدعی اوزرنه‌در
دیر محیطده وهذا اصح دیر • اگر قاضی تعدیل ایچون امین کوندرسه
اجرتی مدعی اوزرنه‌دردیر • قاضی زندانجیسی اجرتی صاحب دیکدر
زیرا بونوکچون عمل ایدر • ترجمانی صغیردن صوردیلر که اجرة قسمة ترکه‌نی
واجب اولور بو خصمه بالفعل حصه سندنمی • جواب یازدی که مجموع
اوزرنه علی التسویة واجب اولور • صغیر وکبیر صاحب قلیل وکثیر برابردر •

قضیة رابعه مجلس قضاده نیدبلك ایدنلر بیانندەدر •

ادب قاضیده ایدر اگر قاضی قاتنده برامین طوره النده تازیانه اولسه
ادب ایتمکدن خلقی منع ایده • خزانة الواقعاتده ایدر اگر ایکی خصم
مجلس قضاده بربرنه سوکسه‌لر قاضی بونلری منع ایده • اگر ممنوع اولماسه‌لر
دلرسه حبس ایده • دلرسه تعزیر ایده • دلرسه عفو ایده • عفو حسندر •
اگر برکشی برکمسنه‌یه سوکسه خصم طلب ایلمکیرن تعزیر اتمیه خلاصه‌ده
ایدر مقضی علیه قاضیه بنم خصمدن رشوة الدك حکم ایتدك دیسه قاضی

بونی تعزیر ایده • ادب القاضی خصافده ایدر اکر قاضی نشان کوندرب
بر شخص احضار ایچون مدعی طلب ایله اول شخص اول قاضینک نشاننی رد ایدوب
حضوردن امتناع ایلسه • اکر شهود امتناعه شهادت ایدرلرسه قاضی تعزیر
ایده • اکر دلرسه ضرب دلرسه سلّه اورماغله دلرسه حبس ایلیوب تعزیر ایده
بر موضعده دخی بو کتابده ایدر • اکر بر کشی خصمنه قاضی نشانن الیتوب
کوسترسه بعده فلان وقت قاضیه حاضر اولدسه اکر خصم حاضر اولورم
دیه واوله فبها • واکر حاضر اولمازم دیسه یا ساکت اولسه حاضر اولورم
واولمازم دیمسه • اما حاضر اولسه اول وقتده یا حاضر اولورم دیسه واولمازم
بو معنالردن هر بری ایله مستحق تعزیر اولور • اما اولکه اغلظ واشددر بو معنی
اوزرینه ایکی کشی شهادت ایلسه معدل اولمازسه دخی قاضیه جایزدر که
پادشاهه رقعه یازه واول شخص احضاره استعانت ایده بونده اشخاص بعضلر
بیت المال اوزرینه دردیر • بعضلر متمرد اوزرینه دردیر وهو الصحیح قضیه خامسه
قاضی کلک اوزرینه حکم ایلمک وکه حکم ایتمک جایزدر انوک بیانندهدر • وقاضی
مذهبینه مخالف اولان کسنه لولک فصل خصومتنده واهل کفر اوزره حکومتنده در
ادب قاضی خصافده ایدر قضا شهادتله معتبردر • هر کسنه یه که قاضینک شهادتی
جایز اولا انوکیچون حکمی دخی جایز اولور • اولمیانه اولماز • هر مقلد بفتح اللام مقلد ایچون
بکسر اللام حکم ایتمک جایزدر • ومقلد اوزرینه دخی حکمی جایزدر • وعلیه الفتوی
قاضی پادشاهک اوغلیچون • وباباسیچون • وعورتی ایچون حکم جایزدر • وقاضی
کندو برادریچون • وعمیسی ایچون • وبرادری اوغلیچون • وخالی • وخالهسیچون

وبونلردن غیری محارمیچون که انلر ایچون شهادتی جایز اولور حکمی جایزدر •
قاضی اولادیچون • واولاد اولادیچون • وان سفلوا من ولد الرجال والنساء
وباباسی • وانااسی • واجدادی • وجداتیچون • وان بعدوا من قبل الاباء والامهات
وکندو زوجهسیچون • ومکاتبیچون • وقولیچون • که مدیون اولسون
کرک اولماسون حکم ایتمک جایز دکلدر • اکر مذکور اولانلردن
بری سنک اوزرینه حکم ایلسه حکم نافذدر • وقاضی قاینانهسنه
واوغلینک عورتنه وقزینک ارینه حکم جایزدر • اکر مفضی لهسی
حیوتده ایسه • اکر وفات اتمش اولورسه جایز دکلدر • شمس الائمه الحلوانی
شرح ادب قاضیده بر مسئله کتوردر که قضاة اکا محتاجدر • اول
مسئله بودر که بر شخص قاضی قاتنه کلسه • مذهبی مخالف اولسه
جوارله شفعه طلب ایدوب دعوی ایلسه بر شخص اوزرینه قاضی اکا
حکم ایلسونمی ایلسونمی اختلاف ایتمشلردر • بعض مشایخ حکم اتمیه دیر
انوکیچون مدعینک اعتقادی دعوی ایلدوکی نسنهده حقی اولماقدر
پس قاضی بوکه عالم اولسه دعواسنه التفات اتمیه • بعضلر ایدر حکم
ایلیه انوکیچون که جوارله شفعه طلب ایتمک کویا بزوم مذهبمز اوزره قرار
طوتمقدر قاضی دعواسنی قبول ایلیه • وانوکیچون حکم ایلیه • اکر اعتقادی
خلافایسه دخی بعض علما بیورمشلردر که قاضی مدعیدن سؤال ایده جوارله
شفعه اعتقادک وارمیدر یوخسه یوقمیدر دیه • اکر واردر دیرسه
حکم ایده • اکر یوقدر دیرسه دعواسن دکلمیه • شرح ادب

قاضی خصافدن بو احسن واوجه اقاویلدندر• اهل ذمتدن احد زوجین
قاضیه مرافعه ایدوب زوجم محرممدر دیسه قاضی تفریق ایدر امامین مذهبی
اوزره اکسو بیله مرافعه ایلسه بالاتفاق تفریق ایدر• شرح ادب قاضیده
خصافدن• اهل کفرده نباب حکومتده کوردرکه• اکر اهل ذمت بری بر بیله
خصومت ایدوب قضیه لرن قاضیه دفع ایلسه لر لایق بودرکه بونلرك اودتا سنده
احکام اهل اسلام ایله حکم ایلیه• مواریثده و بیعده و شریده مکر بیع خمر
وخنزیر اوله احکام اهل اسلام دکلسه• دخی محتنده وشتریده ثمنك وجه
حکم ایدر• اکر ذمی بر ذمیه ده یا اهل اسلامدن شهودسز ومهرسز یا بر
ذمی اخرك عدتنده ایکن نکاح ایلسه بو مواضعده بونلرك نکاحی جایزدر•
مذهب امام اعظم اوزرنه• اکر ذمی عورتنه اوج طلاق ویرسه قاضی تفریق
ایدر انوکچون که طلقات ثلث قاطع ملکدر بر امساکی ظلم اولور ظلم حرامدر•
اکر بوندن صکره تزویج ایدرسه قاضی بونلره تعرض ایتمیه• زیرا بونلرك قاتنده
طلاقده حصر عدد یوقدر• اکر مجوسی کندو محرملرندن بریسنه نکاح ایدرسه
قاضی بونلره تعرض ایتمیه• مادامکه مسلمات اولمیالر شرب خمرده تعرض ایتمیه•
مست اولورلرسه دخی مستلك جمع ادیانده حرامکن بونلره حد لازم اولماز•
اکر بری بریسنه قذف ایتسه لر یا بر غیر محصن مسلم قذف ایتسه حد قذف لازم اولماز•
اما قاضی نادیب ایدر• المجلس العاشر فتوایه رجوعده و بعض علامات
وادابنده در• قال رسول الله صلى الله عليه وسلم القضاة ثلثة
اثنان في النار• وواحد في الجنة• رجل علم فقضى بما علم فهو في الجنة ورجل
جهل

جهل فقضى بما جهل فهو في النار• ورجل علم فقضى بغير ما علم فهو في النار•
وزيد في الحديث ايضا وقاض يقضي بغير علم ويستحيي ان يسال الناس فهو في النار•
بو اوللاجلدندر که هر کاه قاضی بر مسئله یه عالم اولمیا• اکر فرضدر که سوال
ایده• پس چون ترك سوال ایدر ترك فرض ایتمش اولور• ترك فرض موجب
ناردر قاضیه لایق بودر که جواب حادثه یه عالم اولمیجق سوال ایتمکه
حجاب ایتمیه• وبلمزم دیمکدن عار ایتمیه• عبد الله بن عمردن روایت ایلدیلر که
بلدوکی مسئلهدن سوال ایلدیلر بلمزم دیدی• وکندو به ایو خوشدر که
عبد الله بن عمر بلمیدی• وبلمزم دیدی• قتاده روایت ایدر ابو موسی
الاشعریدن لایقدر که قاضیه که قضیه ده حکم ایلیه حق اینده بکجه کوندزدن
ظاهر اولدوغی کبی معلوم اولمایجه بوسوز• امیر المؤمنین عمر بو تشدیدی ابو موسی
صحیح دیمشدر دیدی• طریق بودر که قاضی کتاب الله ده اولان احکام ایله حکم
ایدر• انوکچون که قرآن امام قابلدر• وهمام دلایلدر• توجهن شاه راه عدیم
الاشتباه کلام الله در که خار وخاشاك شبهه وارتیابدن پاك ایتمش اولا•
لابدر مقصود وراه مطلوبه ایلتهدر• قال الله تعالى هذا بيان للناس
وهدى وموعظة للمتقين• چون بونسنه واقع اوله که انك حکمی قرآن مجیدده
کلمیه• جاده کثیر المادهٔ اخبار صحیحه اثار• نبویه علیه السلام والتحیة اوکنه
الا تکا بوی وحیث وجوبله مقاصد بوزکوستور در• قال سبحانه وتعالى
وما اتيكم الرسول فخذوه وما نهيكم عنه فانتهوا• تا امیت ره شریعتی کرسلوك آن
نی سپرد بمقصد خود سالك طریق• کشتی اجتهاد بساحل نیرسد•

ای بادیان علم ددین لجهٔ عمیق • اکر حادثهٔ مذکوره ده نص بولمایه •
طریق وسبیل اصحاب آوکنه لحوته • انوار کواکب هدایة مناقب اصحابله
مقصوده یول ایلته • قال رسول الله صلعم • اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم
اهتدیتم • وهمچنین اجماع تابعین بلکه اجماع اهل هر عصر حجتدر • لاتجتمع
امتی علی الضلالة • اکر اختلاف ایدرلر بعضک قولنی ترجیح ایتمک طریق
اجتهاد له اولور • حالا ده باب اجتهاد مسدوددر اهل نظر وتمییز مفقوددر
طریق استفتا متعین روایات مفتی بهابیتندر پس قاضیه لازمدر که
ائمهٔ هدی فتواسنه رجوع ایلیوب فتوالری مقتضاسیله حکم بیوره • عیون
الفتاویده فتاوای فقیه ابو اللیثدن نقل ایدر • سواد اعظم تفسیرنده که
سواد اعظم ابو حنیفه • وابو یوسف • ومحمددر • هر حکم که بونلر اتفاق ایتمش اوله
سواد اعظم اولور اتباع ایتمک کرک • نوازلده ایدر ابو بکر • دن حضرت رسولک •
علیکم بالسواد الاعظم • قولنک معناسندن سوال اولندی مراد جماعة فقهادر
دیدی • لوایح ده ایدر • سواد اعظم آمداُمتدر • دوعالم هیچ الله رحمت او •
قال خلف بن ایوب اذا اجتمع ثلثة من الفقهاء علی شیء فهم جماعة ووجب
اتباعهم • ادب القاضیده ایدر بر مسئله ده امام ابو حنیفه وابو یوسف
ومحمد اتفاق ایتسه لر قاضی بونلره ذایل مخالفت ایتمک یوقدر • اکر اختلاف
ایتسه لر عبد الله بن مبارک ایدر قاضی امام اعظم قولنی اختیار ایدر انوکچون که
تابعیندندر وتابعینه فتواده مزاحمت ایتمشدر • اما متاخرین مشایخ ایدر
امامیندن بریسی ابو حنیفه ایله اولسه اول قول اختیار ایدر • اکر ابو حنیفه

بر جانبده صاحبین اولر اوله قاضی اهل اجتهاددن ایسه مخیردر • بو قوللردن
بریسین اختیار ایتمکده • اکر اهل اجتهاددن واهل نظردن دکلسه •
غیردن استفتا ایدر عامی منزلهسنده • خلاصهده ایدر مفتی مخیردر دیلرسه
امام اعظم قولیله دلرسه صاحبین قولیله عمل ایدر • اقضیهده ابو حنیفه
قولیله عمل ایدر دیو • اکر علماء ثلثهدن ایکیسی بر جانبده اولالر یعنی ابو حنیفه
اولا بونلر قولیله عمل ایلیه نی اشکال • مختار الفتاویده ایدر امام اسبیجابی
کندو شرحنده ذکر ایدر که ابو حنیفه بر جانبده صاحبین بر جانبده اولسه
مفتی مخیردر دلرسه ابو حنیفه قولیله دلرسه صاحبین قولیله فتوی ویره دیک
قول صحیحدر • اما معمول دکلدر بو بر قولدر که اهل اسبیجاب بونکله منفرد اولدی
مشایخدن بونلردن غیر کسنه ذاهب اولمامشدر خزانة المفتینده ایدر
جواب امام اعظم قولی اوزره اولمق کرک مادامکه بونک خلافنه فتوی
اولمیا • امام اعظم قولی بولنمزسه ابو یوسف قولی اختیار ایدر بولنمزسه امام
محمد قولی اختیار ایدر اندن صکره زفر وحسن بن زیاد وابن المبارک وابو
مطیع وغیرلرک قولی اختیار ایدر • خزانة المفتینده شرح طحاویدن نقل
ایدر که • اکر مجتهد اولمازسه اول قول ابو حنیفه ایله اخذ ایدر • اما میل ایتمیه
اندن صکره امامین قولیله • مکر مزارعه ومعامله ده متاخرین بونک اوزرنه
اتفاق ایدکلری ایچون • بعضلر ایدر اکر امام اعظم بر جانبده اوله وجمیع اصحاب
بر جانبده اولا فتوی ویرمیهلر الا امام اعظم قولیله مکر فتوی آخر قولی اوزرنه
دردیهلر • همچنین دخی بویله در منیة الفقهاده • آخر کتاب قضاده ایدر اول نسنه که

قضایی بو زیاده تجربه ایتدوکیچون کتاب قضاء خلاصه دن بیرنجی فصلده ایرد
بو سوزی مؤیددر که امام اعظم اولا صدقه حج تطوعدن افضلدر دیمشدی
حج قلوب حجك مشقتلرینه واقف اولدقدنصکره رجوع ایدیب حج افضلدر صدقه دن
دیدی بعض مشایخدن منقولدر که عباداتده فتوی امام محمد قولی اوزرنه ویرلو
قضایه متعلق اولان نسنه لرده ابو یوسف قولی اوزرنه سایر مسائلده امام
اعظم قولی اوزرنه. اگر بو علماء ثلثه دن قول بولماسه لر اصحابمزدن غیرلرك
قولی اوزرنه ویرلو. قنیه نك کتاب کراهتنده ایدر اگر اکی مفتی حنفی بر حادثه ده
بری صحتنه بری فساده بری حله بری حرمته فتوی ویره عباداتده اولورسه
عامی فساده فتوی ویرن قولیله عمل ایدر. اما معاملاتده صحتله عمل ایدر. جواهر
الفتاوی ده ایدر هرگاه که بر مجتهددن بر مسئله ده اکی روایت اولا و تاریخ
معلوم اولمایه فقیه اوزرنه لازمدر که اکی روایتلر بیننده ترجیح ایده
قوت دلیلله بعضلر شهادة اصولله دیدیلر. **فصل** لفظ فتوی و دعوی
و قضانك تحقیقنده در. فتیا دنیا وزنی کبی اسمدر مأخوذدر فتادن بالفتح
فتی نك مصدری علم وزنی اوزرنه تقیا اسم اولدوغی کبی تقیدن مأخوذدر
فتوی بفتح الفاء فتیاده لغتدر تقوی تقیاده لغت اولدوغی کبی فتوی نك
اصلی فتیادر یایی واوه قلب ایلدیلر خفت ایچون بعضلر افتا فرعی فتوی در
فتوی فرعی فتیادر. فتیا فرعی فتادر که مصدردر دیدیلر بو تقدیرجه افتا
بر نیچه واسطه ایله فرع مصدر اولور بو مزیده افعال متصرفه دندر افتی یفتی
افتاء استفتی یستفتی استفتاء بعضلر فتوی فتادن مأخوذدر دیدیلر.

صاحب مذهب بونك اوزرنه در فتیا حادثه مبهمه یه دیرلر افتا اول مبهمه
تبیین در استفتا افتا طلب ایتمکدر. اکثر فتویده اماله ایدرلر تقوی و دعوی
اماله ایتدکلری کبی فتوی ده اماله ایتدکلری وقت فایی دخی واو حرکتنه تابع
ایدرلر اکثر بیله کسر ایدرلر. اما تقوی و دعوی اماله سن ایتمزلر اوچنك
بیله الفی یا صورتنده یازرلر. انوکچون که حرف رابعدر و مقصورده مضمره
اضافت وقتنده الفله یازرلر فتواه دیرلر. مظهره مضاف اولسه کرو یا ایله
یازرلر فتوی العلماء کبی فتوانك جمعی فتاوی کلور فتح واوله مفتی نك معناسی
مبینن حوادث مبهمه دیمکدر مخصوص در مجیبه فی الامور الشرعیه والنوازل
الفرعیه علی وفق القرآن واحادیث خیر البریه بلکه بونده اشارت و لطایف
واردر اول بودر که افتا فتونك بر دردر. مفتی لایق بودر که صاحب فتوة
اولا مستفتیدن طمع ایلمیه. وکثرت سؤالدن ملول اولمیه. بر دخی بودر که
افتانك اولی و آخری الفدر. اشارتدر مفتی ابتداده و انتهاده الف کبی راستلق
صفتیله متصف اولا. و امور دینده قیامده متفرد اولا. اولسن
اولا الف قطع اکه اشارتدر که اول مفتی یه واجب قطع طمعدر. بر دخی
حروف افتا حساب جمل ایله درت یوز سکسن ایکیدر اکه اشارتدر که مفتی نك
اصولدن وفروعدن کتابی بو عدددن ناقص اولمیه. محققین تفحص
ایلمشلردر که کتب ظاهر الروایه بو عدده یتشدیرمشلردر. بر دخی حروف
افتا بشدر لایق بودر که مفتی اولان ارکان خمسه اسلامدن خبردار اولا.
و کتب خمسه ظاهر الروایه امام محمده نظر ایتمش اولا. صفات

خصمیکه اخلاق علماء دیندر غافل اولمیه• دعوی اسمدر فعلی وزنی اوزرنه
الفی تانیث ایچوندر منون اولماز جمع دعاوی در فتح واوله فتوی وفتاوی
کبی اصلاح ایضاحده بویله مذکوردر• ذیلعیده ایدر دعوی اسمدر
مصدر دکلدر• فعلی ادعی در• افتعل وزنی اوزرنه ادعا افتعال وزنی
اوزرنه در• اما لفظ قضا ابن همام شرح هدایه ده ایدر ابن قتیبه دن نقلا
که قضا لغتده بر نیجه معنا ایله استعمال اولنور کلّک مرجعی بر امری ختم
ایدوب اکمال ایتمکله فراغدر شرح الزاهد ده• دینلور حکم ظالمی ظلمدن
منع دن ماخوذدر حکمه اویانک کیدر که اتک اغزنه ایلر لو تفصیل
اول کتابده ذکر اولنمشدر• **فصل فتانک حکمنده وشرایطنده**
واداببنده در فتوی ویرمك فرض کفایه در• فرض کفایه فرض عین
اولور اول وقت که فرض کفایه بر کشیه متعین اوله• اخر بو نمایه• کشافده
ایدر داود ع م بعث اولنمازدن مقدم لقمان حکیم فتوی ویروردی• چون
داود ع م بعث اولندی لقمان ترك فتوی ایلدی• لقمان اکی دیریلقمان عاد دکه
هود نبی ع م زماننده کلمشدر• وبری لقمان حکیم درکه داود نبی زماننده کلمشدر
نبوتنده اختلاف اولنانلردر• وذو القرنین لم یعرف نبیا••
کذا لقمان فاحذر عن جدال• اصح بودرکه نبی دکلدر مطلقا لقمان ذکر اولنان
متبادر بودر• کفایه ده ایدر فتوی ویرمك فروض کفایه دندر قضا کبی فرض
کفایه نك ادنی درجه سی ندب در پس مندوب اولور• اصحاب رسولدن
اون کشی فتوی ویروردی• اون برنجی حضرت عایشه اد سیدر

مفتیان صحابه ده بودر• عایشه انکه یازده است بونی•
خلفا چهار ومعاذ وبو درداء اشعری وکنیف وزید واُبیّ•
امر افتایه دخول ایرکیشی یه کورکه اهل اوله بوندن خطر عظیم واردر زیرا بو بر
بحردرکه هر سباح سلامتله کاده چقمز غیرلری اکرچه سلامته یتشدوردی•
ظهر المفتی جسر الجهنم بوکا اشارتدر هرکاه مهب ریاح منه ایاتٌ محکماتٌ هنّ امّ
الکتاب واخر متشابهاتٌ دن تند باد وما یعلم تاویله الا الله اسمکه یوز
طوتوب تلاطم امواج اشتباه واشکال متراکم اوله سفینهٔ علم راسخانی لنکر توفیق
الهی سکون وقرار ایلمز• وکشتی اجتهاد مجتهدینی مدد کاری نسیم فیض نامتناهی
جنبش بولمز• اما شرطی افتا اسلام وعقل وعلمدر فتوی ویردوکی سنیه
افاده ایل علمادن بعضلر شرط افتانی قضا کبیدر دیدیلر اسلام عقل وبلوغ وعدالت
واهل اجتهاددن اولمق اصح بودرکه بو شرط کمالدر• اوکه شرط محتدر اهلیة
اجتهاد شرط اولور ایدر منذ عبدن صحیح ده• فصولده ایدر علما اجماع اتمشدرکه
مفتی واجبدرکه اهل اجتهاددن اوله انوکیچون که مبانی احکام شرعدن بو اوله
وقت ممکندرکه دلایل احکامه عالم اوله• قال ابو حنیفه رح لا یحل لاحد ان یفتی
بقولنا حتی یعلم من این قلنا غیاثیده ایدر بو سوزك معناسی بودرکه بر مسئله
بر مسئله یه قیاس ایلمیه کذردن مادامکه امام زمعیدن مسئله اولیده جوابی
ویردوکن بلمیه• ملتقطده وغیرده کوترمشدرکه صوابی خطاسنه غالب اوله فتوی
ویرمك جایزدر• اکر اهل اجتهاددن دکلسه بو مقوله کمسنه یه فتوی ویرمك
حلال اولمز• الا اقوال فقهادن حکایة طریقیله• قال فی المفاتیح وینبغی ان یکون المفتی

عاقلاً بالغاً ورعاً عالماً باللغة والنحو والاحاديث المتعلقة بالاحكام والناسخ
والمنسوخ والصحيح والسقيم وان يكون فقيه النفس عالماً بالتواريخ وسير الصحابة
ومذاهب الائمة واصول الفقه. شرح قدوریده ایدر ابو یوسف بو معنی ده امری
اشد طوتمشدر. ایدر که فتوی ویرمك اولماز الا بر کسنه یه که احکام کتابة وسنة
وناسخ ومنسوخ واقاویل صحابه و وجوه کلامی بیلیه. اما اداب ومستحبات
اکر مفتی اهل اجتهاددن اولورسه اصولدن جواب ویره که بو ایسه واقوی در
لکن بو مقوله مفتی واحد کالألف در واحد بعد واحد اولور. بزوم عصرمزده
ریاست علماء حنیفیه منتهی اولدوغی کسنه در که مناصب عالیه تصرف ادب
موالی عظام مراتبن قطعدن صکره پایهٔ سریر اعلاده بو امر عظیمه لایق کوردوکی
ذات شریفلردن زماننده متعین ومنحصر قلوردن سلمهم الله وكثرهم ونفعنا ببركة علومهم
اما اطراف بلادده بعض مدارسده که قدیمدن مدرس اولانلر فتوی ویرو کلمشلردر
وبعض دیار بعیده ده مجرد کندو تصوریله بو امره کندولری لایق کورمشلردر.
بو کتابی ذکر اولناجق انلرك کبیلر کرچه اهل اولنلر نه کوره در که مجرد علمله
فتوی ویرمکه جرأت اتمیه لر بلکه مفتی اولانلره ملازمت ایدوب اجازة استفاده
ایدولرتا که بصیرت اوزره اولهلر قالوا وان حفظ جمیع کتب اصحابنا فلا بد
ان یتلمذ للفتوی حتی یهتدی الیه. بر دخی مطالعه تازه وتامل بی اندازه دن
صکره جوابه اقدام کوستره مبادره وتعجیلدن اجتناب ایده. اکر خطا واقع اولورسه
معذور اولا مسئله تحری بو مقامده دلیل تامدر. امام اعظمدن حکایه ایدرلر که
بوندن بر مسئله صورلدی چونکه اولور دیکه بر بیل جواب ویرمزدی ومستفتیك

الحاجة التفات تمیه. ابو نصردن منقولدر که هرکاه که مستفتی الحاح ایدردی
اراق یولدن کلدم دیردی جواب ویرور دی فلا نحن نادینا لك من حیث جئتنا
ولا نحن عیّنا علیك المذاهبا بر دخی ملول اولمیه سؤال وجواب کثرتندن
ودخی تفرقه حالنده نه یوزدن اولورسه اولسون جواب ویرمیه جواب ویردکی
وقت بن شویله دیرم. شویله حکم ایدرم شویله فتوی ویرورم دیمیه بلکه علمادن
روایة بویله در دیه. یا فلان کتابده بویله در دیه. اکر عباداتك صحتندن وفسادندن
سؤال ایلسه لر صحت وجهی وفساد وجهی دخی اولسه فسادی جهتنی اختیار ایده
اکر معاملاتدن اولسه صحت وجهن اختیار ایده محیطده بویله در ذخیره ده
اکر سؤال معتقداندن اولسه ایمانن اختیار ایلیه مهما امکن کفره فتوی ویرمیه
بر دخی بودر که نفس فتوایه اجرة المیه. عباداتده اجرت المامق اولیدر قال الله تعالی
قل لا اسئلکم علیه اجرا بر دخی بودر که اکر سؤال ایتسه لر که بو مسئله شافعی
قولی اوزرینه یا مالك قولی اوزرینه حکم نه در دیسه لر امام اعظم قولی اوزرینه
حکم بودر دیه. خواهرزاده کتاب نکاحده وجهی بیان ایدر اکر ذن بالغه
بکر شافعی المذهب کندو نفسنی بر حنیفیه یا شافعیه عوضنکه ویرسه عودتك
باباسی راضی اولماسه بو نکاح شافعی قاتنده درست دکلسه دخی بزدن سؤال
ایلسه لر درستدر دیرز زیرا اعتقادمز شافعی بو مسئلهده خطا قلمقدر بزه
واجبدر که معتقدمز اوزره جواب ویرهیز. اکر شافعی قاتنده بو مسئلهده
جواب نه در دیسه لر بزه واجبدر که ابو حنیفه قاتنده درستدر دیه وز.
اکر مستفتی دیانةً مصدق اولوب قضاءً مصدق اولمادوغی مسائلدن

سوال ایدرلرسه کنایتله جوابن قضاءً مصدق دکلدر دیو جوابی یازه زبانله
جواب ویرملو اولسه قضاءً مصدّق دکلدر دیه • اکر دیانةً مصدق در دیرسه
دخی باکی یوقدر • بر دخی بودر که برکسنه که کندودن اعلم اوله انک حضورنده
جوابه مبادرة ایتمیه • لا تقریرا ولا تحریرا • اکر بر اخر مفتینک جوابنی وارد اولسه
که اول مفتینک خطاسی ظاهر اوله بونک جوابن ترک ادب فتوی ویرسه
معذوردر اکر مجتهد فیها مسئله ایسه • اکر منصوص علیها مسئله ده خطا
ایتدی ایسه معذور دکلدرکه ردّ ایده • بلکه بو فتوای صقلیه یاد ایده • اکر
بونکله عمل ایدن چکلوبن بلورسه • بعض فتاویده مطلقا ردّ ده معذور دکلدر
اکر خطاسنه عالم اولوب بونکله عمل ایدن چکلوبن بلورسه • بر دخی اکر صورة
استفتاکه مستحق جواب اولمایه ضروری اولان قیود ترک اولنده ایچون
جواب یازمیه • مستفتییه ویره تا تکمیل ایده • اکر مستفتی القاسیله قیدایدرسه
باکی یوقدر • لکن قیودده شرایطه ایجاز واطناب رعایة اولونه حشو وتطویلدن
اجتناب ایدله • ایجازک مثالی بودر که زید زینبه شویله دیسه حشوک مثالی
زید که اددر وعمرک اوغلیدر زینبه که عورتدر وخالد قزیدر شویله دیسه تطویل
مثالی زینب کبیره که دار الاسلامده در زید کبیره که دار الاسلامده در فحشله
سوکسه شو مقوله فحشکه حد قذف که سکسن دکنکدن عبارتدر بو فحشلری سوکدیکدن
لازم اولوردیکدر • بر دخی احتراز ایدن مفتی اولان قیوددن مستفتییه
بر وجهله که فتوی انسوز مستحق جواب اوله • یا مشعر حیله وتلبیس اولان
قیوددن بر دخی مسئله خلافیاتدن که انده قول اکی اوله یا اوچ اقوال اوله

بر قول اوزرنه فتوی ویره یعنی اول حادثه ده دیودکی فتوینک خلافی قیله
ونقیضی ایله فتوی ویرمیه • تا خلق یاننده متهم ومطعون اولمیه بر دخی مطلقا
حیله وتلبیس تعلیمندن اجتناب ایده تا مستحق هجو اولمیه • امام اعظم بیوردکه حجر
جایز دکلدر الا اوچ کسنه یه مفتی ماجن در دیو • ذخیره ده ایدر
هر کشیکه بر عورته اسلامدن ارتداد له امر ایده • اونه حرام اولمغیچون
اول شخص کافر اولور نعوذ بالله • جواهر الفتاویده ایدر مفتی حنفی اکر مطلّقه
ثلثه یی کندو مذهبندن نقل ایدوب • امام شافعی یه وارمغه امر ایتسه که نکاح
اول ولیسز اولدوغندن باطلدر دیو • سلطان زمانه بو مقوله مفتینک
زجری ومنعی وتعزیری واجبدر • ائمه سلف صالحیندن بو مقوله مسئله ده
سوال ایلدیلر جواب ویردیلرکه کمان ایدرم که بو مقوله امر ایدن کسنینک دنیادن نیجه
ایمانسز کیده والله العاصم • قاضی امام فخر الدین اوزجندی دخی بونک
کبی جواب ویردی والله اعلم • امام قوام الدین صفار بویله جواب ویردیکه
بو مقوله ایتمک حلال دکلدر بو مقوله مفتی سلطان وقت منع وزجر ایتمک واجبدر تا بو
مثللو ایتمیه بو مذهب ودینده مخنثلکه دلیلدر • مخنث مطرود اولمق کرک
وبالله العصمة • بر دخی مفتی یه هدیه قبول ایلمکدن باکی یوقدر لکن قبول هدیه
استفتادن وجوابدن صکره اولمق حله اقربدر • ورشوتدن ابعددر • شیخ
الاسلام خواهرزاده ایدر اکر مفتی استفتادن وجوابدن صکره مستغنی بیر
کورسه قبولنده باکی یوقدر • بر دخی امر فرجده چوق احتیاط ایده یقدر
الاستطاعة محیطده بویله در • بر دخی روایة منزل اولسه • هو الاصح

هو الاولى • هو الايسر • يا افتى به فلان • يا اخذ فلان • يا عليه فتوى فلان •
كبى اقوالله • يا بو معناده اولنلو مفتى به جايزدر دكه • روايانك بو كه مخالف اولانلره
فتوى ويره • اما روايت مزيل اولسه عليه الفتوى • يا هو الصحيح • يا هو المأخوذ
للفتوى • يا به يفتى ايله يا بونلره بكزر نسنه ايله مفتى به جايزدر كلديكه • بونلرك
خلافنه فتوى ويره • مضمراتده بعض علامات فتوى ذكر اينمشدر • بونلردر
عليه الفتوى • به نأخذ • به نعتمد • عليها الاعتماد • عليه عمل الناس اليوم • عليه عمل الامه
هو الصحيح • هو الاصح • هو الظاهر • هو الاظهر • هو المختار • عليه فتوى • مشايخنا
هو الاشبه • هو الاوجه • حاشيه بزدوى ايدر لفظ اصح تقاضا ايدركه بونك
غير صحيح اولا • لفظ صحيح تقاضا ايدركه بونك غيرى صحيح اولمايه • مولانا جامى
جيست ان كارهاى بد فرجام • حيلهاى ايمه ايام • كرد كارا بحق صاحب شرع
كه بلند ست از و مناصب شرع • كه دهان شرع را زحيله كران • پرده از كوه دايد دان •
مختار اختيار حسينى ده كه بو كتابده منقول عنه يا ذليلين اندن ترجمه اولنمشدر
فارسى ايله بويله يازدر • ديدى ايمه كه نزد مجتهدان • امر افتاچه شرطها دارد
ليكه در عصر ما چنين مفتى • حكم عنقا وكيميا دارد • دهى حرمان وخسرا ازين حاكاركه
با وجودكه مدتى عمر عزيز در طلب اين طايفه صرف نمود كسى را كه بود اين صفات
آراسته باشد كه ديد • وجون از مقصود خود محروم ماند در وصف جمعى
علم وعمل كه از روى جهل ونى دريانتى مقصد باين امر جميل كشته بود ند چند
بيت بر زبان حال املا رفت • مثنوى بيش ازين مفتيان هر شهرى •
داشتند از علوم دين بهرى • سالكان ره خدا بودند • وارث علم مصطفى بودند •

علمشان پيشه حلمشان دستور • عالم از علم حلمشان معمور • ز اختر علمشان جهان روشن •
عالم از بوى خلقشان كلشن • خامه شان نور باش ظلمت سوز • بلكه دانش نهاد وعلم اموز •
نوك اقلامشان لسان الغيب • نقش توقيعشان برى ازعيب • هريكى در صفا يكى صوفى
ثانى بو حنيفه كوفى • از سر جد وجهد چند ين سال • سعى كرده در اكتساب كمال
لغت وصرف ونحو ورزيده • منطق وحكمت وبيان ديده • سالها چون شده بدين مشغول
رونهاده بسوى علم اصول • در اصول حديث وفقه كلام • چون شده شهرۀ خواص وعام •
بعد از ان رو بفقه آورده • عمر را تمام دسته كرده • مدتى ديكر اشكار ونهان
ميد ويده بكر د استان • چون شده در جهان بعلم علم • علم را كرده از عمل خرم •
وه كزيشان نماند نام ونشان • اثرى نيست در جهان زيشان • كيست مفتى كنون يكى جاهل •
از نيك دور وا زحسب عاطل • هرچه خام فضول وبى معنى • نشناسد زجهل هست ادنى •
كفتن حق وبال ميداند • خون ناحق حلال ميداند • قلمى تيز كرده چون تيشه •
بيخ مردم بريدنش پيشه • قول كوكردار او فسانه دهر • رشحۀ كلك او نشانۀ زهر •
خيل شيطان مدام در كردش • بلكه شيطان كمينه شاكردش • عالم اما بحيله وتلبيس
قلم از كولك جهان تيز • نه قلم بلكه نيزه خونريز • خامه كج نهاده آن نادان
داشت چون افعى سياه زبان • اين چنين خامه سركشته ايست • صاحب خامه دست بسته براست
قلمش روسيه بود يارب • روزكارش تبه بود يارب • يا الهى چنانكه اين دنيا
كشت خالى ز فرقۀ اولى • كه ازين فرقه نيز باكش كن • هركه زيشان هلاك كش كن •
• اندرين تيره خاكدان جهان • مشعل دانشى برافروزان •
• در فيض بروى ما بكشاى • جمله را سوى خود ره نماى •

إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلًا .

بسم الله الرحمن الرحيم . نادره توقیع کتاب کریم

خطبهٔ دیباجهٔ منشور دل . بر شراین حجت قاطع سجل .

حمد بیرون حضرت علیم وعلامه که طغرای منشور معلم علوم بر کمالی انی اعلم
ما لا تعلمون . وتوقیع رفیع جلالی ن والقلم وما یسطرون . ده صلوة
وسلام نی نهایه وسرانجام تحفهٔ روضهٔ نیکو محضر سید الانام که عنوان
رسالهٔ رسالتی زیور وما ارسلناك الا رحمة للعالمین ایله مصدر در
حجت قاطع نبوت . وسجل ساطع خاتمیته مهر . ولکن رسول الله
وخاتم النبیین ایله موشح ایدوکی مقرردر . صلی الله علیه وعلی آله العظام
واصحابه الکرام وسلم تسلیما کثیرا . ارباب البابه پوشیده اولمیه که
علم کتابت قبالات . ووثایق که قاطع خصومات وعلایق در غوامض احکام دقایق
اهم امور جمهور خلایق در مشتمل در قضیهٔ مرضیه . ولا یأب کاتب ان یکتب کما
علمه الله ده تعلیم کتابت نفس مقدس بجوهر صریح اضافه ونص قاطع یا ایها
الذین امنوا اذا تداینتم بدین الی اجل مسمی فاکتبوه ولیکتب بینکم کاتب بالعدل
امر مطاع لازم الاطاعه مشتمل در . بو فنک علومی تبه سنه برهان واضح ودلیل
روشندر . متقدمین . ومتاخرین دن . هر بیسی که بو علمه مفید
کتابلر تالیف ایلمشلردر . اهل روزکار قصور همت . وفتور رغبت
ایله انلرک حفظ وضبطنه اشتغال کوسترمیوب . اکثر اصحاب
فضایل بونک میدان وقوفنده راجل اولدقلری باعثدن بو حقیر خاکسار

اکمکده

اکمکده روزکار افتادهٔ طریق دور ماندهٔ اقران ورفیق قضایه ابتلا سببیله
اکثر کتب شروط مطالعه سیله دایما مشرف اولوب بو فنده قصد ایتدیکم فضلا
جمع ایتدوکی شروط دن جمیع قیود مستحسنه ایله حالی وزواید تطویلاتدن
خالی لسان عربی وفارسی وترکی ایله منفع دوم ده . مباحث وثایق وقبالاتی
ذکر ایدن تا که نفعی اعم وفوایدی اتم اوله . صفحات ایام . سواد مسکین قلم
ایله مزین اولوب . یوم تبیض وجوه وتسود وجوه . سبب سپیدی چهرهٔ
اقبال . وباعث تبییض نامهٔ اعمال اولا .

منفع دوم حجج ووثایق وقیود دقایق ذکرنده در

مشتمل در فاتحه ویکرمی ایکی کتاب وخاتمه اما فاتحه ارکان شروطده
اوچ مبحث مشتملدر مبحث اول تعریف مقر ومقر له ده در مبحث ثانی
تعریف مقر به ده در عقاردن ومنقولدن مبحث ثالث ذکر تاریخنده در
کتاب اول وثایق بیع وشری ده در اون فصل واوچ بابه مشتملدر ان شاء الله
ذکر اولنور کتاب ثانی وثایق نکاح ده در کتاب ثالث وثایق طلاقنده در
کتاب رابع وثایق عتاقنده در کتاب خامس وثایق وکالتنده در کتاب سادس
وثایق کفالتنده در کتاب سابع وثایق حواله ده در کتاب ثامن وثایق
هبه ده در کتاب تاسع وثایق ودیعتنده در کتاب عاشر وثایق عاریتنده در

کتاب حادی عشر وثایق وقفده در کتاب ثانی عشر وثایق وصایاده در کتاب
ثالث عشر وثایق شفعه ده در کتاب رابع عشر وثایق قسمتده در کتاب خامس عشر
اجارتده در کتاب سادس عشر اقرارده در کتاب سابع عشر رهنده در کتاب
ثامن عشر وثایق صلح وابراده در کتاب تاسع عشر شرکتده در کتاب عشرون
مضاربه ده در کتاب حادی وعشرون معاملات ومساقاتده در خاتمه
ذکر دیباجه لرده وخطبه لرده در که هر بری فاضل زمانک ابکار افکارندندر
اما فاتحه اسامی ارکان شروط وبو که منوط ومربوط اولان بیانندهدر
اسامی شروط التی در بو بیت جمله مشتملدر شش نام شروط اذره یقین وصواب وثیقه
حجت وذکر وقباله صک وکتاب ارکانی در تدر تعریف مقر وتعریف مقرله وتعریف مقربه
وذکر تاریخ مقر ومقرله تعریفی بر منوال اوزره ارکان اربعه شرایطی ایله اوچ بابده
ذکر ایدلدی ومن الله اتمام المقاصد فی جمیع الابواب باب اول
مقر ومقرله تعریفنده در . مولانا حسام الدین علیا بادی استاد صاحب فصول
عمادی کاملنده ایدر که مقصود تعریفدن بودر که مقصود اولان کشی غیردن
تمییز اوله . بو دخی گاه نسبیله حاصل اولور ولدی اولان ابو حنیفه کبی
والدی اولان ابن ابی لیلی کبی . یا جد اعلی ایله اولورسه شافعی کبی . یا کندو
آدن ذکر ایله اولورسه ابنجی شریح کبی . اکر بونلر تمییز اولماسه اول وقت
یا موالی یا حرفت یا دکان یا وطن یا حلیه ذکر ایتمک کرک بو اجلدندر که فصول
عمادیده ایدر که . اکر بر شخصک تعریفی کندو اسمیله وباباسی اسمیله .
ولقبیله حاصل اوله . ذکر جده احتیاج یوقدر . اکر حاصل

محمد بن ادريس الشافعي

اولمایه

اولمایه بونلرک ذکری کفایت ایتمز صاحب فصول ایدر . بو معنیدر .
معتبر حصول معرفت وارتفاع اشتراکدر . کتاب دعوای عیون المسائلده
وغیرده واردر که . اکر بر کشی معروف ومشهور اوله اجماع ایتمشلردر که
تعریفده اسمی ونسبی ذکر شرط دکلدر . صاحب محیط ایدر اکر مشتری یا بایع
معروف اولالر بر اسمله عطا طاوس وشریح کبی وبونک امثالی اکر اسم ذکر یله
اکتفا اولنور نسبی ذکرنه احتیاج یوقدر . اکر یا لکز کنیتی یا نسلی اول کنیتله معروف
ایسه کافیدر . ابو حنیفه کبی فصولده مذکوردر که شرط تعریف اوچ نسنه در
شخصک اسمی وباباسی اسمی جدی اسمی بار نسنه که جد اسمنه قایم مقام اولادر .
القاضی خصافدن ایدر بو اول جهتدندر که مقصود وقوع تمییز وازاله اشتباهدر
اکی اتا ذکر ایتمکله اولور . زیرا اکی حکم جماعتدندر . اکی اتا ذکر ایتمکدن ویوز اتا
ذکر ایتمک کبیدر خلاصه ده ایدر بابا ذکری کافیدر صاحبین قاتنده امام اعظم
قاتنده جد ذکر ایتمک شرطدر اکثر اهل شروط جد ذکر ایتمکده امام اعظم منفردر دد .
دیرلر اما جامع الصغیرده وغیرده امام محمد امام اعظمله ذکر ایتمشلردر .
شرحنده لو ثایقده که شروط غزنویدر . اکر شخص معروف ایسه امام ابو یوسف قاتنده
جد ذکری ترک ایلمک ضرر ایتمز دیر . فصول ثلثیندن محاضر مرده ده .
ذکر جد تعریفده شرطدر وهو الصحیح وعلیه الفتوی دیر هدایه ده ایدر ذکر
فخذ یعنی قبیله خاصه قایم مقام ذکر جددر تعریفده انوکچون که جد اعلینک
اسمدر بسی انی جدادن بیرینه قومق اولور . اما نسب عامه کافی دکلدر .
بعضلر فرغانی نسبه عامه در اوزجندی خاصه در دیر بعضلر سمرقندی

وبخاری عامدر سكهٔ صغیره‌یه نسبتدخی خاصدر محلهٔ كبیره‌یه نسبتی عامدر
بعض شروطده كوردكه اكر جدینك قبیله ذكر اولونسه اكر اقرب قبایلدن ایسه
یا فخذ خاص ایسه كافیدر • اكر اعلی قبایل و یا عام ایسه ذكر جد شرط در شروط
غزنوینده ایدر نسبت اب و جد له تعریف صحیحدر مادامكه اشتباه ظاهر اولمایه •
اكر اشتباه اوله مثلا اول معوله اسمی و نسبی بولونه اول وقت احتیاج اولور
زیاده تعریفه قبیله ذكر ایتمكله تمیمی خزاعی كبی یا جد معروف ذكر اتمكله نمایرغی
ساغرجی كبی • اكر بونكله دخی تعریف حاصل اولمازسه تعریف حاصل اولور
نسنه دخی ضم ایدرلر بو اجلدندر كه اكر بر كسنك لقبی اولا كه اندن فاقته
زیاده تعریفیچون یازمق جایزدر دكاه بوقدر • ادب قاضیده كوردكه ذكر
صناعت قایم مقام ذكر جد اولماز مكر بر صناعتكه انده كسنه شریك اولمایه •
فلان بن فلان الخلیفه یا فلان القاضی بعض شروطده وارد كه اكر صناعت اول
قبیلدن اولا كه غیر شریك اولمق جایز اولا بو كافیدر دكلدر تعریفده ابو حنیفه قاتنده
دیو • فصول عمادیده بعض شروطدن نقل ایدر كه اكر اسمن ذكر ایده و باباسی اسمن
و فخذن یا صناعتن ذكر ایده جدن ذكر ایتمیه جایزدر دیر كتاب قضاء خلاصه ده
ایدر كه بو عودتی اونه نسبت ایدرلر جدن ذكر ایتمیه لوكا فیدر اما حلیه اسباب
تعریفدن دكلدر انوكیچون حلیه چوق مشابه اولور لكن اكر حلیه ذكر ایلیه اولیدر
زیرا زیاده تعریفی موجب اولور همچنان سایر اشیا كه اسباب تعریفدن اولمایه امابونكله
زیاده تعریف حاصل اوله یازمق اولیدر • بونك كبیدر كه ادب
قاضی خصافده كوردكه كاتب محضرده مدعی اسمن و باباسنك و دده سنك •

[illegible]

اسملرن و كنیتن و صناعتن و قبیله‌سن و حلیه‌سن و اول نسنه كه انوكله كلمه
یازمق كوك تعریفدن • ابلغ اولدوغیچون • اما بو شخصك اسن یازمغه
احتیاج اوله • و بونك نسبی اولمایه مولیدن اوله بونك تعریفی ولایله
در شرع ولای قایم مقام نسب قلنمشدر • قال علیه السلام الولاء لحمة
كلحمة النسب • بس فلان الهندی عتیق فلان بن فلان دیو یازه • اكر
بونی ازاد ایدن دخی ازادلو ایسه فلان الهندی عتیق فلان الذی كی
عتیق فلان دیه • اكر مولاسنك نسبی اولورسه یا باسی ذكر ایله اكتفا ایدر
اكر مكاتب ایسه فلان مكاتب فلان یازه اكر مملوك ماذون ایسه فلان مملوك
فلان كه مولاسی جانبندن انواع تجارته ماذوندر دیه شروط غزنوینده بویله در نام
ذكر ایتدكدن صكره حلیه‌سن یازه • اكر مملوك ایسه عبد یا غلام • یا فتا • و كنیزك
ایسه امه و جاریه و یاخود فتاة یازسه دخی اولور • فصل تعریفه متعلق
نسنه‌لرده در • بر كسنه اقرار ایلیه كاتب اسمن و نسبن اكلماسه مجرد كندو
دیمسیله یازمیه • و بو كه شاهد اولمیه • بو بر فصلدر كه خلق و كاتبلر بوندن غافللردر
بوندن احتراز واجبدر مسلمانلرك اموالن ابطالدن و اتلافدن صیانتیچون
و كندو نفسنی كذبدن و كذافدن حفظ ایچون اسم و نسبه علمك طریقی محیطده
و فصولینده مذكوردر كه بر جماعت شهادت ایدرلر كه بونلرك كذبه و زوره اجتماعی
تصور اولونمیه • بو شخص فلان بن فلاندر دیرلر • امام اعظم قاتنده بویله‌در •
اما صاحبین قاتنده اكی كسنه شهادتی یا بر اركك و اكی عورت شهادتی كافیدر سایر
حقوقده اولدوغی كبی • فصول عمادیده محیطدن نقل ایله و فتاوای قاضی ظهیرده

کوردکه شاهدلر ایکی عدل خبر ویره که بو متزه فلانه بنت فلاندر دیدیلر کافیدر
اسم ونسبه شهادت صاحبین قائللردر • بو قول ابو بکر الاسکاف ونجم الدین
النسفی اختیاریدر • فتوی بونک اوزرنه در • لم الفتاوی ده کوردکه هو المختار
للفتوی وعلیه الاعتماد • تزهة الوثایقده صحیح بودرکه معرفت ونسب ثابت اولماز
بر عدل شهادتیله ایکی عدل شهادتیله ثابت اولور وهو الظاهر •
فصولده کوردکه • بیدر وبسر وشوهر تعریفا ایلسه جایزدر فرق بوقدر •
کوک طاتقلو اونکچون اولسون • کوک اونک اوزرنه اولسون • تزهة الوثایقده
ایدر عورتلو ذکر ایدلدوکی یرده بالغه قیدین لو • طحاوی ایدر بالغه قیدی انمک
عورتلره مخصوصدر • امر لو خفی اولدوغیچون • امام یوسف وغلمانه طوغوردن
عورتده بالغه قیدی کوک مزدیر • **باب ثانی معقود به تعریفنده در**
تعریفه احتیاج اولان اشیا سبع اولور • ثمن اولور • مکیل وموزون •
معدود • ومزروع • حیوان • وعقار اولور • اما تعریف عقار تحدید ایله
اولور • فصول اربعینده شروط حاکم ابو نصر سمرقندیدن نقل ایدرکه تعریف
عقارده اعمله ابتدا ایدر اندن اخصله مثلا اول دار اولدوغی بلده ذکر ایدر
اندن صکره محله سی اندن سکه سی ذکر ایدر • ابو زید بغدادی ایدر • اخصله
ابتدا ایدر • اندن اعمه • دار فلان سکه ده • فلان محله ده • فلان شهرده دیر •
قول اول اختیار محمد بن الحسن در • اونکچون که عام خاصله معروف اولور •
خاص عامله معروف اولماز • ابو زید نسبه قیاس ایتمشدر • فلان دیرلر اندن ابن
فلان دیرلر • اندن صکره اعلیه ترقی ایدرلر • جدّ ذکر ایدرلر • بوکه فصل نسب

دلیلدر زیرا اعم شخصک نامیدر وقتکه ترقی ایدرلر اخص اولور مثلا محمد
آدلو کسنه دنیاده چوقدر • ابن احمد دیسه لر خاص اولور جدّ ذکر ایدوکن دیسه لر
اخص اولور • اما محیطده اهل علم مختاردر اخصله بدایتله واعمله بدایتله
دیر • اکثر شروطده تعریف عقارده چوق مبالغه واقع اولمشدر • شویله یازدیلر
که دار فلان شهرده فلان محله ده فلان سکه ده فلان زقاقده فلان مسجد
قربنده بو دار دردنجی داردر • بو زقاقدن ایچرو کیدن کسنه نک صاغ طرفنه
کلور بو دار مشتملدر حدود اربعه یه که • صاحب محیط شروطنده کورمشدر
که اکر معقود علیه داخل شهرده اولا فلان شهرک داخلنده یازه اکر طاشره سنده
اولورسه فلان بلدک سوادندن فلان قریه ده دیو یازه • شروط ظهیریده کوردک
اکر دکان تحدید ایدرسه سکه یرینه بازار یازه • خلاصه ده ایدر بعض علما
تعریفه بر حدّ ذکر ایله اولور دیمشلردر دیر • ابو یوسفدن ایکی حدی ذکر ایله
اولور دیمک مرویدر • امام اعظم ومحمد قائللردر وابو یوسفدن ظاهر
مذهبده اوچ حدّ ذکر اتمکله اولور • ذوقاتنده تعریف درت حد ذکر اتمکله اولماز
مبسوطک شروطنده کاتب کرکدرکه درت حدّی ذکر ایلیه تا اجماعله تعریف
حاصل اوله • شروطده ایدر ایکی حدّ ذکری • ابو یوسف قاتنده کافیدر که بر حد
جانب طولدن وبر حد جانب عرضدن اوله • اکر حدود اربعه ذکر ایدن وبر
حدّ مجهول اوله ضرر ایلمز • بر حدک جهالتی وترکی برابردر • اما بر حدده غلط
دعوانک وشهادتک بطلاننه موجبدر • هو الصحیح محیطده ایدر اوچ
حددن زیاده مذکور اولماسه حد رابعی تحکیم ایدن لم خصاف ایدر

حد ثالثك منتهاسندن حدّ اوّلك مبداسنه اولشدر دور •
بعض شروطده • اکی حدّ علمامز قاتنده اول وقت کافی درکه محدود مثلث اولا
مثلثك اوچنجی حدّی معین دردیجی حدّ حکمنده در شروط محیطده • اکر
دار مشتراه معروف ومشهور اولا حدود ذکرینه احتیاج یوقدر • اما
فصولده ایدرنه قدر مشهور اولورسه دخی امام اعظم قاتنده تحدید
لازمدر • امامین قاتنده معروف اولجق تحدید شرط دکلدر کوفه‌ده عمرونك
الحادث داری کبی مثلا **اما ترتیب ذکر حدود** امام اعظم وابو یوسف قبله
طرفندن اولان حدّ له ابتدا ایدردیر اندنصکره قبله محاذیسندن اولانکه
یوزم دیارمزده شمال طرفیدر اندنصکره قبله‌نك صاغندن اندن صولندن اولا
محیطده بو اسلوب مذکور دکلدر • ابو یوسف بن خالد وهلال ایشلوردکه
ابتدا دارك قپوسی جانبندن اندنصکره داخلك جانبیندن طولانوب تمام
ایدر کذا فی المحیط محیطده بعض علما قبله حدّ ایله ابتدا ایدر اندن شرقی وشمالی
وغربی دیر امکانات بو ترتیبی رعایت ایلمسه • هر دیارك رسمی وقاعدسنه
کوره یازسه جائزدر • زیرا ذکر حدودن مقصود تعریف محدوددر بو حدود
اربعه تحدید ایله اولورنه جانبدن اولورسه اولسون • **اما طریق تحدید**
سمتی وهلال اصحاب شروطدن ایدرلر شویله یازه که حدّ اوّل منتهی اولور فلانك
سراینه امام محمد ایدر حدّ اوّل یلیدار فلان دیمك بکا احبدر • زیرا یلی نفی
واسطه ایدر نفی فرجه ایلمزنه ده انوکچون کم مراد فرجه رانقالدر کلدر •
اما انتهی الی سرای فلان نفی فرجه ونفی واسطه ایلمز • زیرا انتهی الی فلان دیمك مستقیمدر

اکر واصل وملاصقه ده بعضلر الفاظك اولیسی یلاصق ویلازق ویتصل دردیدیلر
زیرا هم فرجه‌یی هم واسطه‌یی نفی ایدرلر • اما اولی الفاظ یلاصق ویلازق ویتصل
اولو جق شویله یازه حدّ فلانی متصلدر فلانله معروف ولن داره یا ملازقدر فلانك
سراینه که فلانه منسوبدر یا ملاصقدر بو منزله که تصرفندهدر دیه فلانك دارینه
یا سراینه یا منزلنه دیو یازمیه تا متعاقدین اول سرای فلانك ملکی ایدوکنه
اقرار اولوب ضرر دعا یدیاولمیه • بو جمله کتاب شروط محیط برهانیده مذکوردر
ودخی احتیاط اولدرکه متصل وملازق ذکر ایتمدین حدّ فلانك سرای فلاننه ندر
یا طریق عامدر یا مسجددر دیمیه • تا حدّ محدوده داخلدر دینلمسون قول اوزره
حدّ محدوده داخل اولوب بیعك فسادینی موجب اولمیه محیطده بو قول بعض
روایات اوزره در • وابو یوسفدن بر روایتدر دیو • اما حدّ محدوده داخل
اولمامق امام اعظم وامام محمد قاتلرنده در وابو یوسفدن روایتده در دیر •
شروط مبسوط شرحنده ایدر حدّ محدوده داخل اولمادوغی اوزره حدّکه فلانك
سراینه متصلدر دنیله بو حدّ ملك بایعدن باقی قلور داخل بیع اولمز مشترینك
ولایت تصرفی اولمازه متامله خفی دکلدرکه متصل ذکرینه ته قدر ضرر مترتب اولوریس
متصل سرای فلاندر دیمکی ترك احتیاط اولور • امام اعظم وامام محمد وابو یوسفدن
بر روایت اوزره • اکر حدّ فلانی سرای فلاندر دیسه ذکر احتیاط ابو یوسفدن
بر روایت اوزره اولورکه • حدّ محدوده داخلدر دیمشلر حدّ بیعده داخل اولور •
بو دخی مدفوعدر بونکله که تحدیددن اولنان محدود ظاهرا نه ما یقع علیه البیع در •
بو خصوصه بیعده مدخلی اولمیانی غیرك ملکی کبی وطریق کبی نسنه لری ادخال مراد

اما حد فلانی متصل دار فلاندر دیمك صورتنده مذهب امام اعظم و امام محمد
و ابو یوسف روایتی اوزره مشتری‌نك حدده تصرفه ولایتی اولماز دیدیکلرندن
غیری حد تحت بیعه داخل اولماغله فسادی بیعده دخی حکم ایدرلر مبیع مجهول اولدوغی ایچون
منازعه‌یه مفضی جهالتله زیرا مبیعدن دار جاره متصل اولان نه مقدار ایدوکی
معلوم دکلدر بوکه دخی جواب ویریلور که اکرچه اولا یازلسه مبیعك بعضی
بیعه داخل اولماز اما آخرده جمیع حدودیله یازلق ایله داخل اولمیانلر دخی
داخل اولور جهالت قالمز والله اعلم محیطده برهانیده حد محدوده داخل
اولور روایتی اوزره مسجد طریق عامه حد قلنمق بیعك فسادنه مؤدیدر
زیرا بیعی جایز اولانله اولمیانی جمع اتمش اولور بر دخی مشتری‌یه خیار
ثابت اولور اکر حد دار فلان اولسه و فلان بو بیعله دارك تسلیم ایلمزسه
ثمن ناقص اولور زیرا بعض ثمن جار دارنه مقابل اولور انوکیچون بلاصق
اولنتهی قول اختیار ایدلدی **فصل صاحب حقك تعریفنده و وحد**
و فاصله اولان نسنه‌لرك ذکرنده در خلاصه‌ده فصولینده ایدر حد
متصل اولدوغی موضع ملك اولسه صاحبنك یا باسنك و دده‌سنك اسملرن
ذکر ایتمك شرطدر متعاقدین اسملرندن ذکر اولنان کبی اکرچه بر بو صورتده
دخی قایم مقام جد اولورنسنه ذکر اولنسه کافیدر اکر اول موضع وقف اولسه
محیطك شهاداتنده مذکوردر که لزیق ارض وقف دیو یازسه کافی دکلدر
لایق بودر که وقف فقرادر یا مسجد وقفیدر ذکر اید فتاوی رشید الدینده
کوردکه وقفك مصرفن ذکر ایلمك کرکدر انده ایدوکن بیان ایلمیه دیمش دکلدر

بو فتاوی بر موضعده دخی وقفك بیان مصرفی معرفدر وقف اولمیانده
مالکنك اولادنك آب و جدن ذکر ایتمك معرف اولدوغی کبی دیو شهاداته جامعده کر
حدود لزیری وقف اولسه جد واقفك ذکری شرطدر دیو کذا فی الفصولین نزهت
الوثایقده حد فلانی لزیق منزل موقوف بر مصالح مسجد کذا دیه دیو اکر کاتب
روایات اورتاسن اورتاسنه جمع ایلمك دلسه و اختلافدن احتراز ایلسه کوکدرکه
اسم واقف و باباسی و دده‌سی اسملرین وقف مسجد مدرسه یا غیر مدرسه ذکر ایلیه شویله یازکه
حد فلانی متصل بر داره که فلان بن فلان الفلانی اول داری فلان محله
مسجدنه وقف ایلمشدر و فلان بن فلان الفلانی کلنده در اما کتابلرده بو صاحب یدن
یعنی فلان بن فلان الفلانی الندن در دیمدن مراد متولیمدر یا مستاجرمدر یا غیرمدر
اشارت اولنمامشدر انما فصولینده بر مسئله ذکر ایدر که نظر مراد متولیدر دینلسه اولور
اول مسئله بودر که اکر حد فلانی لزیق ارض مملکه در دینسه درستدر زیرا ارض مملکه سلطانك
النده اولورنابی لسنده اولمق واسطه سیله اکرچه بر زمینه منتهی اولورکه مالکی معلوم
اولماز ارض مملکه‌یه دیار خراساننده ارض خالصه دیرلر کذا فی مختار اختیار الحسینی بزوم
دیارمزده ارض میری دیدکلری کبی مرحوم کمال پاشازاده‌دن جوابنده ارض میری
ندر دیو استفتا اولندقده اهالی قتنده معلومدر دیو جواب بیورمشلر
اما حالیا رئیس موالی اولان اعلی الاعالی مولی الموالی حضرت ابو السعود
افندیدن استفتا ایتدکلرنده مفصل جواب بیورمشلردر تبرکا صورة
فتواری بودر که نقل ایدلدی بو مسئله ده ائمه حنیفه‌دن جوابنه جمله دکر
ارض میری کتابلرده ارض عشری دیدکلری ملدر بو خسه ارض خراجیدر تصرف

ایدن رعایانک بیع اتملری و رهن قوملری و وقف اتمه لری و وصیت ایتملری
و هبه اتمه لری و میراث دکمه سی و شفعه جاری اولمامی شرعا جایزمیدر
و سایر احوالی نیجه در تفصیل اوزره بیان اولنوب شایل اولنور الجواب ارض مصر ارض عشریه دکل
خراجیه در بلکه دفترده ارض بیت المال المسلمین ایچون الی قویلوب کسنه یه تملیک
اولنمامشدر رعایا بر اجاره اسلوبی اوزره ویریلوب بیلدن بیله چفت اقچه سی
ادنه بو مقدار ایچه غله سندن عشر کبی دخی زاید کبی حاصلو اخالیجه بر مقدار غله
تعیین اولنمشدر اگر بیجوب میری جانبندن تعیین اولنان سپاهی که بیت
مال المسلمیندن حقی وار در اکا ادا ایدرلر رعایانک اولیرده بیع و رهن
و وقف و هبه لری و وصیت طریقیله اصلا تصرفلری صحیح دکلدر میراث دخی جاری
اولمز اما اولوب وغلی فلان رعیتک اوغلی دخی بو اسلوب اوزره متصرف اولور
شو مقدار وار که بر رعیت بر کسنه دن بر یرک حق قرارنی الوب فراغت ایلکه
قادر در و سپاهی دخی طابوسن الوب اول کسنه یه ویرمکه قادر در ارض عشریه و ارض
خراجی صاحبلرینک ملکلریدر شهر ایچنده اولان اویرلری و جزوی باغ و باغچه
و مختصرات لوکه حین فتحده مسلمه تملیک اولندی ایسه اول ارض عشریه در کافره
تملیک اولندی ایسه خراجیه در والله اعلم نهر و سور و خندق حد واقع اولماغه
صلاحیتی وار در هو المختار طریق عام حد یازمق درستدر طریقک
طول و عرض و نه یره کیدر یولدر ذکر اولنماسه دخی اولور و هو الاصح خلاصه ده
دعوانک ایکنجی فصلنده و هو المختار خلافا لما یقوله الامام السرخسی دیر مقابر
اگر دیه ده ایسه حد اولور اگر دکلسه اولماز کذا فی الخلاصه اگر حد فلان دیونه

ارض فلان بن فلان در دیسه اما اول کسنه نک اول قریه ده مختلفه اراضی کثیره سی
اولسه متفرقه دخی اولسه درستدر اگر حد فلانی لزیق ملک ورثه
فلان دیسه کافی دکلدر انوکبوتکه ورثه جهالت فاحشه ایله مجهول در بعضلر
درستدر دیمشدر اگر لزیق ترکها فلان دیسه درستدر صلاحیتی
وار در که حد واقع اوله فصول عمادیده و هو فی غایة الحسن دیر اگر حد
رابع ایکی کشی ملکی اولوب هر برینک علی حده یری اولسه لزیق ملک فلان دیسه
احدهما دینک برین ذکر ایلمسه درستدر بونک کبیدر که حد رابع لزیق
ارض فلان و مسجد اوله ارض فلان دیو ذکر ایلیه مسجدی ذکر ایلمیه درستدر
بعضلر ایکی فصلده بیله درست دکلدر صحیح بودر دیر کذا فی الفصولین
نزهة الوثایقده ایدر اگر حد ایکی کشی اورتاسنده مشترک اولسه لزیق دار
مشترک فیما بین فلان و فلان نصفین یا اثلاثا دیه اگر حدلک یری وقف
اولوب سکنی بر شخصک ملکی اولسه حد فلانی براوه منتمیدر دکه زمینی وقف
فلاندر و سکنی فلانک تصرفنده در دیه یا حد فلانی براوه در که فلانک تصرفنده در
سکنی انونک ملکیدر و زمینی فلانک وقفیدر دیه فصول ثلثینده ایدر بر موضعده
که فاصله ذکرینه احتیاج اوله اراضی کبی دیوار و درخت و مسناة فاصل واقع اولنق
صلاحیتی وار در فصولین ده شروط مرغینانیدن نقل ایلر اگر مبیع بریتک
علوی اولسه اولسه که سفلی داخل بیع اولماسه سفل تحدید ایلیه لر علوه حد قلیه لر
زیرا سفل من وجه مبیع در قرار علو بونک اوزرنده اولدوغی حیثیتدندر پس
سفل تحدید اولکه بونک تحدید ایله علو تحدید ایدندن مستغنی اولور زیرا دخی

اصل سفل در و علو تبع در اصل تحدید اولی در طحاویده کوتوردکی اول
علوک حولنده مجموع اولمیه اکر اولسه لایق بودر که علوی تحدید ایده لر زیرا
مبیع بودر پس بونی اعلام لابد در حدودن ذکر ایلمکله ممکندر
اما شروط ظهیریده لفظ ایضا کتوردی یعنی بو صورتده هم سفل و هم علو
تحدید ایده لر و بوندن اغرب بودر که نزهة الوثایقده کتاب اشربه دن فصل
دومده کتورمشدر اکر مبیع نهر عامه اوزرنده مبنی حانوت اولسه یازه که جمیع
حانوت که مبنی در نهر عامه اوزرنده فلان موضعده اول حدی بو نهرک هواسنه
لذ ینفذ در صواقد و غی جهتدن حد ثانی لزیق حانوت فلاندر حد ثالث بو نهرک
هواسنه لز ینفذ در صویک ممری جهتندن حد رابع لزیق طریق عامه در آسیاده
اکی حد که بطن نهره متقابل اوله یازمق کرک و نهرک حریمین یازمق کرک بعض
شروطده ایدر خصاف شرط ایدر که علو التنده اولان خانه طولا و عرضا و ارتفاعا
نه قدر ذراعدر بیان کرک تا سفل خراب اولسا ایدی منازعه اولمیه بعض مشایخ
علوک دخی نه قدر ذراع ایدوکی بیان ایدلمک کرک دیر تا علو خراب اولورسه
مشتری بنا ایتمک دیلدکده نزاع اولمایه اکر مبیعک اکی حدیکر دن یکادوتو
قابوسی بر بیتده اولسه اول حدی ذکر ایتدوکی یرده قابو بو داده در دیه
عربیله یازسه و فیه المجاز یا فیه المدخل دیه اکر اکی قابوسی اولسه اکی طرفده
بر قابو اولدوغی حدی یازدوغی وقت یکدر که ازین جانب است دیه بر
بو حد آخری دخی یازدوغی وقت یکرده دیکر ازین جانب است دیه
اکر ضیعه مشتمل اولسه اراضی کثیره متفرقه یا مجتمعه عاقدان بو اراضینک

حدودن بیلسه لر بونک قباله سن یازمغه احتیاج اوله علما ایدر امامین قاتنده
بونی یازمق جایزدر شویله یازه که ضیعه مشتمله بر اراضی کثیره مجتمعه یا متفرقه
فلان ولایتدن فلان قریه ده بو ضیعه فلانه انتسابیله مشهور و معروفدر.
تحدیددن مستغنیدر مشهور اولوب هالی قریه بونک مکانی خفی اولمادیغیچون
دیه آخرنه حکم حاکم الحاق ایده ان شاء الله حکم حاکم بیانی تفصیل اولنه کرک.

فصل در ذکر حدود مستثنیات نزهة الوثایقده ایدر قریه شراسنده که
بیعی جایز اولمازسنه لری مشتمل اوله. حقوق و مرافق ذکرندن صکره بو قریه ده
اولان مساجد و مقابر و طرق و حوض عامه و سایر بیعی جایز اولمازسنه
لردن غیریدر دیه. اکثر علما بو اطلاق کافیدر دیدیلر. بعضلر مستثنیاتک
مواضعی و مقادیری و حدودی بیان ایدلمک شرطدر دیدیلر بو احوطدر مثلا
شویله یازه که اکی مسجددن غیری که برنه مسجد کبیردر لی فلان یرده در.
بر قبلتی و بریازلغی شتملدر دیه و حدودن بیان ایده و برنه مسجد اصغر
دیرلر بو اسلوب اوزره یازه تعریف ایده و اکی مقبره دن غیری که برنه
قدیمه دیرلر. و برنه حادثه دیرلر دیو هر برنه تعریف ایده. و اکی حوضدن غیری
بوی شرب عامه ایچوندر و بری دخی خاصه در وضوء و اغتسال
عامیه دیه. و حدودن بیان ایده. قاضی ظهیر الدین فتاواسنک
شروطنده ایدر مستثنیاتک تحدیدندن لابددر بر وجهیله که امتیاز
واقع اوله لا محیط ده بو احوطدر دیر. فصولینده ایدر بزوم زمانمزده مستثنی
تحدیدندن یازدقلری حدود اربعه که بیعه داخل اولان. اراضیه

لرنقدر بو تحدید درست دکلدر. امتیاز واقع اولمادوغیچون کاتبه کرکدر که
مستثنی تحدیدندن فرقنده اولان درخت یا نهر یا مکان مرتفع ذکر ایدوب بر حیثیتله
که بونکله تمیز حاصل اوله **تعریف دراهم و دنانیر** محیط برهانینک اول
کتاب الزکوه‌ده فقیه ابو اللیث فتاواسندن اخر باب صلحدن ذکر ایلرکه دراهم
عهد عمرده اوچ نوع اوزره ایدی. بر نوع اون ایکی قیراط بر نوع اون
قیراط. بر نوع یکرمی قیراط. اما دنانیر بر نوع اوزره ایدی یکرمی قیراطدی.
خلق اورتاسنده دراهمله مبایعاتده نزاع و خصومت واقع اولدی بو خصوصده
اصحابنه مشاوره ایلدی. ایتدیلر که هر نوعک ثلثنی آله هر نوعدن ثلث الدی.
اوندرت قیراط اولدی بر درهم ایدی. یعنی اون ایکی اون یکرمی جمع ایدلسه
قرق ایکی اولور. قرق ایکینک ثلثی اوندرت اولور. ایله او یدی درهمی اوندرت
قیراط ایدوب بر نوع اتدی وزن سبعه دیدکلری. کمال پاشا زاده‌نک اصلاح
ایضاحدن کتاب زکوه‌ده یازرو غیر کتابلرده دخی وارددر وزن سبعه.
بودر که هر اون درهم یدی مثقال اوله اول مثقالدن که یکرمی قیراطدر. هر قیراط
بش اربه آغرلغنده. فهمی اسهل بودر که هر درهم اون درت قیراط اولیجق اون
درهم یوز قرق قیراط اولور. یوز قرق یدی کره یکرمیدر. اون درهم
یدی مثقال اولور بعضلر هر درهم نصف مثقال و خمس مثقالدر دیدکلری دخی
ما لا بوکه واردر زیرا مثقال یکرمی قیراط اولدوغی تقدیرجه نصفی اون قیراط
اولور. یکرمینک خمسی درتدر نصف ایله اوندرت اولور. درهمی خود اون درت
قیراط تقدیر ایتمشدک. پس درهم مثقالک نصفی و خمسی اولمش اولور. محصل

وزن سبعه هر درهم یدی جزء اولمقدر. مثقال اون جزء اولدوغندن یعنی درهم
نصف مثقال و خمس مثقال اولوجق هر اون درهم یدی مثقال اولور.
اما بزم دیارمزده. حالیا مثقال بر بچق درهمدر اون بچق درهم
یدی مثقال اولور. دراهم نه وقت مدور اولدوغنده اختلاف ایتدیلر
مشهور بودر که حضرت عمر زماننده مدور اولدی قبل رسول الله زماننده خرما
چکردکی کبیدی. رسول الله زماننده دراهمک وزننده اختلاف واردر.
بعضلر وزن سبعه ایدی دیدیلر بعضلر وزن ستة ایدی. بعضلر
وزن خمسه ایدی دیر اصح بودر که صدیق زماننده دخی وزن خمسه ایدی
وزن سبعه عمر زماننده اولدی. بعضلر دراهم عثمان زماننده مدور اولدی
اوزرینه بسم الله قازدیلر دیو. بر روایتده الحمد لله بر روایتده لا اله الا الله
کتابت اولنمش ایدی. آغ اقچه کسن اول حجاج بن یوسفدر. قل هو الله
نقش ایدی بعضلر مجاهددن مقدم دراهم سیاهدی اعاجم کسمشلردی.
حجاج نامنی اوزرینه نقش ایلدی. صاحب کافی مصفی‌ده کتوردکه قیراط
اهل حساب قاتنده بش اربه در. هر دینار یوز اربه آغرلغی اولور. اهل
سمرقند قاتنده طوقسان التی اربه اغرلغیدر. بش قیراط اهل حساب قاتنده
طسوج و خمس اولور که طسوج درت اربه در. خمسی دخی بر اربه. قیراط
بش اربه اولور. دینار یکرمی قیراط اولیجق یوز اربه اولور. سمرقندیانک
دیناری التی دانک هر دانک درت طسوج درت اربه در التی کره درت درت
یکرمی درت اولور. یعنی یکرمی درت طسوج اولور. یکرمی درت کره درت

طقسان الیتی اولور ایله دینار طقسان التی اولور. آدینه نه ایدوکی وباقی حسابی
بو نظمدن دوشن اولور. جوی شش خردلست وخردلی را ده ودو فلس دان از دوی تحقیر
بود هر فلس از انها شش فتیله   فتیله شش نقیر است ای جهانگیر
نقیری هشت قطمیر است وانکه   ده ودو ذره آمد وزن قطمیر
دمخ غضلب ذرا پرشد یکی جو   تو ورن یکدرم زانجا همی گیر
٣٧٨٨٣٢ هبا هفت است هر ذره ولیکن. محاسب حسابن یافت تنویر
پس هر درهم ٢٣٨٨٧٨٧٢ ذره اولور. شروط غرنوسل
ایدر تعریف نقود درهم نسنه ایله اولور. ذکر اصلی که دراهم یا دنانیردیو
ذکر وصفی که نیشابوریه یا بخاریه یا خلیفه یه یا مالکیه. ذکر قدری که
اون درهم یا یکرمی درهم. ذکر وزنی که وزن مکه یا بلخ یا بخارا کبی. بعض
شروطده ایدر چون وزن درهم بلاد اختلافیله مختلف اوله. بیان وزن
دراهم شرطدر. مثلا هر درهم بر مثقالدیر. وکیفیت وزن مثقالی بیان
ایلیه یعنی موزون بو وزن مثاقیل مکه یا هراة دیه. زیرا مثاقیل دخی
شهرلرده مختلفدر. سکه سی اولمیان التونه وکشنه دراهم اطلاق ایلمزلر.
سایر وزنیات حکمنده در تعریف وزنیات اگر موزونات بغدای
وارپه ویوکه بکزر نسنه لر اولا جنسن ذکر ایلیه. کندم دیه مثلا ونوعن
کرابی میدر دیمی میدر. وصفن که آقمیدر قزلمیدر. ایو میدر وسط میدر
الچاقمیدر. وقدرن ذکر ایده که فلان قدر کیل ایله قاج کیلدر. احتیاط بودرکه
کندم وجوکیله یازله. اگر قوی بونلرده وزن جایز اولمق اوزرندر.

وسایر وزنیاتی دخی اصلن ووصفن ونوعن وقدرن بیان شرطدر.
بو درت نسنه ایله دخی جهالت باقی اولورسه. بعض اشیاده مهما امکن ممیزاتن
ذکر ایتمک کرک یاش وقوری دیمک کبی. بعض میوه لرده طتلو واکشی.
لحومده طری ومالح پخته. ونا پخته دیمک کبی جاورس وکنجد میانه وسپید
وباك صابون میانه خشك ذروغن زیت. پنبه کوسفند خشك باك سفید میانه
خالص از دود هانی نك. سفرجل شیرین زرد دسین بخاری. سیب ترش
یا شیرین سپید. سرخ فلان مشهود. دوشاب انکوری شیرین درفیقی
وبستکی میانه دیه تعریف منسوجات بیان جنس ایدر کرباس یا کتان
یا حریر. بیان نوع ایدر کرباس سجتانی. وکتان کهنه. بیان صفت
صفیقیدر سیرکیدر. بیان ذرع ایدر. اوزونی واینی قاج ارشوندر.
ذراع کرباسیله. یا ذراع مساحه ایله که فلان شهرده متداولدر
دیه. تعریف حیوان اگرچه حیوان ذمتده دین اولماز. مگر که نکاحده اما
تعریفه چوق احتیاج اولور. غلام وکنیزکی هندی یا سندی یا ترکی
حلیه سن. سالن نامن یازه. بیان حلیه غلام وکنیزك کتاب اعتاقده ذکر اولنور
دابه ده ذکر نوع ایدر. فرس یا حمار. ذکر صفت ایدر. سال وزنك وذکوره
وانوثه. تعریف عروض عروضدن سلم. واستصناع جایز اولور.
واولماز چوقدر. بعض بنا اولماغله بعضدن استغنا حاصل اولور.
والله اعلم. پوستین سنجاب خطابی مردانه نافه یا پاچه
یا صرت دیو بیان ایدر. جواهر. شوقدر عدد انجو سفید وروشن

وشفاف مخروطی یا مدور . یا مثقب . یا غیر مثقب شوقدر وردی دیه .

باب ثالث درذکر تاریخ

اوایل شروط غزنوینی ایدر . تاریخ بر امردرکه حکم انوکله متغیر
اولور . تغییر عظیمله . مسایل کتاب کتاب دعواده تامل ایدن کسنه
بیلورکه تاریخ امهات مهمات صکوک وسجلاتدر . بونک ضبطی
شهوده واجباتندر . آخر شروط فتاوای ظهیریه ایدر صکوک وقبالاتک
اواخرنده تاریخ یازمق لابددر . دفع اشتباه وقطع التباس ایچون
بلکه هر مملکت وهر ملت اهلنک تاریخی واردی . هرکاه که بو دار الحوادثده
عالمده واقعه عامه وحادثه مشهوره سمت بروز وصفت ظهور بولسه .
اهل عالم عنان تاریخی اول جانبه دوندررلردی . اهل روم وقایع دورکار
وحوادث لیل ونهار سببیله تاریخ اتمشلردی . آخر الامر وفات ذو القرنینه
مقرر ایتدیلر . همچنین اهل فرس دخی تاریخ ایدرلردی . بر عادل پادشاهله که
تخم محبتی کوکللرینه اکوردی . آخر هلاک یزدجرده . تاریخی مقرر ایتدیلر که بونلرک
آخر ملوکیدر . بو تاریخلر سنه شمسیه اوزرینه درکه . اوچیوز التمش بش
کون وبر کونک ربعیدر . درت ییلده بر کون زیاده ایدرلر . اوچیوز التمش
التی اولورا که کبیسه دیرلر . شهور رومیه آیلرینک اسامیسی بودر .
دو تشرین . دو کانون پس آنکه . شباط آذر دوی نیسان ایار ست
حزیران وتموز آب وایلول . بکه دارکه ازمن یادکاست . شهور فارسیه
اسامیسی بونلردر . زفرورد . دیو چو بکنی مراد بهشت آید .

بماند خرد او تیر انکه مرداد وت همی باید . پس از شهریور ومهر آبان آذر دی وان .
که بهمن جز اسفندار مزماهی نیفزاید . عربلر اولا تاریخلری تفرق بیلدی
که اولاد اسمعیل متفرق اولوب مکه دن زاده الله شرفا چقدقلری ییلدر .
اندن صکره عام الغدر تاریخ قلدیلر . بو قصه مشهوردر . اندن صکره عام الفیلی
اندن صکره حضرت رسولک مکه دن مدینه یه هجرتی اوزرینه اولدی عمر
ابن الخطاب ابتدا ایلدی اول وقتکه عاملی یمندن کلدی . بوندن تاریخ طلب ایلدی
اولا مبعث رسولله ابتدا ایلدیلر . بعده وفاتیله . اندن صکره اتفاق ایتدیلر .
که تاریخ وقت هجرتدن اوله . ظهور اسلام بو وقتده اولدوغیچون ابتدا
شهر رمضاندن ایتمشلردی . صکره محرمدن ایتدیلر . سال عرب قمریدر .
بو جمله فتاوای ظهیریه دن منقولدر . ابو الحسن کوشیار تاریخ جامعنده کتوردی که
تاریخ طوفاندن سال هجره ابتداسی اولان محرم غرهسنه که پنجشنبه کونیدر .
اوچبیک یدی یوز یکرمی بش ییل واوچیوز قرق سکز کون اولمشدی .
شرح سی فصلده مولانا نظام ذکر ایدرکه عرب دور قمر اعتبار ایلیوب
سال قمری ایلمشلردرکه شهور تابع دور قمرک مبدء اشکالی هلالی اولدوغیچون
اوایل شهور رؤیت هلال حسبیله رؤیته دخی مسیر قمر واختلاف مساکنه مختلف
اولور . بو اجلدندرکه عدد ایام ماه کاه اوتوز کاه یکرمی طقوز اولور اهل حساب
رؤیتک اختلاف فاحشه کوروب رؤیته التفات ایلمامشلردر . بلکه ایکی اجتماع شمس ایله
قمرک فلکلری وجدن بر درجه ده اجتماع عندن بر اجتماعه دک طوتمشلردر .
زمان بین الاجتماعین وسطدن بولدقلری اوزره یکرمی طقوز کون اون ایکی ساعت

فرق درت دقیقه در پس اولکه ایکی کونلری اوتوز صایدیلر. زیرا کسر
نصفدن زیاده اولسه تمام عدد طوتدیلر. کیم اونکی ساعت فرقده درت دقیقه
اولدوغی تقدیرجه بر کون کیجه سیله یکرمی درت ساعتدر اونکی نصفی اولور.
فرق درت دقیقه نصفدن زیاده اولور. ایکنجی آیی یکرمی طقوز طوتدیلر بونک
کسری اولکی آیه جبر نقصان ایتدیلر. باقی آیلرده دخی بو قیاس اوزره ایتدیلر.
التی آیی اوتوزر قویوب آلتی آیی یکرمی طقوزر اولدی هر ایکی آیده بر کوندن
سکز دقیقه زیاده اولدوغی تقدیرجه بر سنه ده بشیوز یکرمی سکز دقیقه جمع
اولدی که آلتمش دقیقه بر ساعت اولدوغی اوزره سکز ساعت فرق سکز دقیقه
اولور. بو مجموع بر کونک خمسی و سدسیدر. زیرا بر کون یکرمی درت ساعتدر سدسی
درت ساعتدر یکرمینک خمسی درت ساعت اولور دیرلر ساعتک خمسی اکسک
اولور. یعنی اون ایکی دقیقه که خمس ساعتدر ناقص اولور درت ساعت فرق سکز
دقیقه قالور سدس اولان درت ساعته الحاق ایدیلجک سکز ساعت فرق سکز دقیقه
اولور. پس اوتوز ییلده خمس و سدسین مخرجینک اقلیدر اوتوز خمس جمع اولور
که التی کوندر اوتوز دخی سدس اولور که بش کوندر مجموعی اون بر کون اولور.
بونلردر که هر اوتوز ییلده اون بر کره آخر ذی الحجه ده بر کون زیاده ایدرلر که
کبیسه دیرلر. اول کبیسه سالی بو اوتوز سالده. دوم. پنجم. هفتم. دهم.
سیزدهم. شانزدهم. هجدهم. بیست یکم. بیست چهارم. بیست ششم. بیست نهم در.
بو تقدیر اوزره سال کبیسه ده اوچ آی بربرینه آردنجه ذی القعده ذی الحجه
محرم اوتوز اولور. سال قمری اوچیوز اللی درت کون سکز ساعت اون فرق

سکز دقیقه در. شروط عرفونده ایدرکه کتابت ایدکلری کونده آیک اون بشی اولسه
منتصف شهر فلان یازمیه لر. زیرا اول آی جایزکه یکرمی طقوز اوله بونک کبی
اوایل و اواسط و اواخر دخی یازمیه. بعض شروطده فایقدن نقل ایلرکه
ویکتب فی الیوم الثالث او الرابع او الخامس او العشرین ولا یکتب فی النصف
من الشهر او الخمس بقین یازلیه. آندن صکره ایدر اصح بونک فاتنی الخمس بقین
یازمامقدر والا کتاب الکتاب المتمم فی الخط و الهجاده بونک خلافندر که تاریخی
بما بقی من الشهر له یازه. ما مضی ایله یازمیه. یعنی لاربع عشرة لیلة بقیت دیه بونده
یقینله نظر ایدن شک قالمیه آی تمام اولمق اوزره ایلیه. اما روایة کتاب الکتاب
مراسلاتدن و رسایلدن اولوب احکام شروط و رسایلدن اولمق فهم اولنور.
آیک اول کوننه غره درلر. آخر کوننه سلخ دیرلر آیک هر اوچ کیجه سنه عرب بر آد قومشدر
مهی هست سی روز هر سه شب را . نهادند نامی بچون تا باخر .
غرر چون گذشت نفل را شماردی . تسع چون سرآمد عشر گشت حاضر .
ذبیض و درع چون گذشتی ظلم دان . حنادس دآدی محاق است و آخر .
نزهتا لونا یقدن ایدر لفظ شهر یازمیه. مکر اوچ آیده شهر رمضان. شهر ربیع الاول
شهر ربیع الآخر. محرمه. شهر الله المحرم. رجبه شهر الله الاصم. یا اصیا زه اشهر حرم
درتدر رجب. ذو القعده. ذو الحجه. محرمدر. پس رجب الحرام ذو القعده الحرام
ذو الحجه الحرام محرم الحرام یازمق جایز اولور. حرام دیمک عندالعرب بو آیلرده قتل
و حرمتی زیاده اولدوغیچوندر. طاعتک ثوابی معاصینک عقابی زیاده اولور صفر
دیرلر بو آیده عرب قتال ایله مشغول اولور. او لونلری خالی اولدقلریچون صفر

خلوتمعناسنده در. دخیه شهر الله دیرلو. اصم دیرلر بو ایده کمسنه سلاح
اوازن اشتمد وکیچون. اصب دیرلو. الله تعالی نك رحمتی ومغفرتی قوللرینه
بو ایده دوکلد وکیچون. ماه مبارکدر احادیثده مذکوردر که بو ایده طاعت
مقبول ومستجابدر. جاهلیه ده برکمسنه برکشی یه دعا ایده وبا جابته مقرون
اولدوغن طلب ایلسه توقف ایدر. بو ای کلد کده دعا ایدردی ذو القعده
دیو عربلر بو آیده اوتورب قتال اتمدکلریچون دی. ذو الحجه بونده اعمال
حج اولدوغیچون در.

کتاب اول

کتاب الاشریة الدار اول ما تشتری. وآخر ما تباع.
صوره وثیقه شری من المحیط البرهانی. هذا ما اشتری
فلان بن فلان الفلانی. جمیع الدار المشتملة علی البیوت التی ذکر البایع
انها ملکه وحقه. وفی یده وموضعها فی مصر کذا فی محلة کذا فی سکة کذا فی زقاق
کذا بحضره مسجد کذا وهی الدار الثالثة من دوره او الرابعة وهی عن یمین
الداخل فیها او عن یساره ویشتمل علی هذه الدار حدود اربعة الاول لزیق
الدار المعروفة بکذا او الدار المنسوبة الی فلان بن فلان الفلانی. او یکتب
حدها الاول لصیق الدار المعروفة بفلان. او تلو حق. او تلو زقاق الدار
المعروفة بفلان. ویکتب الحد الثانی والثالث والرابع کذلک وفی الرابع یذکر

لزیق

لزیق هذه السکة والیه بابها ومدخلها فاشتری هذا المشتری المسمی فی هذا
الکتاب بحدودها وحقوقها کلها ارضها وبنائها وسفلها وعلوها وطرقها
ومسیل مائها ومرافقها التی هی لها من حقوقها وکل قلیل وکثیر هو منها من
حقوقها وکل حق هو لها داخل فیها وخارج عنها وکل ما هو معروف بها ومنسوب
الیها من حقوقها بکذا کذا یذکر جنس الثمن ونوعه وقدره وصفته وما اشبه
ذلک علی وجه یرتفع الجهالة تصفها کذا شری صحیحا جایزا نافذا باتا بتة
خالیة عن الشروط المفسدة والمعانی المبطلة والعدة الموهنة لا خلابة ولا
ولا وثیقة بمال ولا مواعدة ولا رهنا ولا تلجئة بل بیع رغبة وارادة ملک بملک
وشری جد وقبض هذا البایع المسمی فی هذا الکتاب من المشتری المسمی فی هذا الکتاب
جمیع هذا الثمن المذکور جنسه ونوعه وقدره وصفته فی هذا الکتاب تاما وافیا
بایفاء المشتری هذا ذلک کله ایاه وبری الیه من ذلک کله براءة قبض واستیفا
لا براءة اسقاط وابرا وقبض المشتری هذا جمیع ما وقع علیه عقد البیع المذکور
بتسلیم البایع هذا المذکور فی هذا الکتاب ذلک کله الیه فارغا عن کل منازع ومانع
وتفرقا عن مجلس هذا العقد بعد صحته وتمامه ونفوذه وابرامه وتقرره
واستحکامه تفرق الابدان وتمام ذلک کله بعد اقرار هذین العاقدین انهما رایا
ذلک کله وعرفاه ورضیا به فما ادرک هذا المشتری من درک فی ذلک او فی شیء
منه او فی شیء من حقوقه فعلی البایع هذا تسلیم ما یوجبه له علیه البیع المسمی فی هذا
الکتاب واشهدا علی انفسهما بذلک کله من کتب اسمه فی آخره بعد ان قری علیهما
بلسان عرفاه واقرا انهما قد فهماه واحاطا به علما وذلک کله فی صحة ابدانهما وکمال

عقولهما طايعين غير مكرهين لا علة بها ولا بواحد منهما من مرض ولا غيره
يمنع صحة الاقرار ونفاذ التصرفات وذلك في يوم كذا من شهر كذا لسنة كذا فهذا
الصك اصل في جميع الاشرية ثم تختلف الالفاظ باختلاف الاحوال
ثم ان محمد رح قال في الاصل اذا اراد الرجل ان يشتري دارا يكتب هذا ما اشترى
فلان ولم يقل هذا ما باع فلان مع ان كل واحد منهما يحتاج الى تاكيد حقه وكل واحد
من اللفظين ينتظم الاخر لانه لا يتحقق الشرى بدون البيع ولا يتحقق البيع بدون
الشرى انما فعل كذلك تبركا بالسنة فان رسول الله عم حين اشترى غلاما من عداء
بن خالد بن هوذه امر ان يكتب هذا ما اشترى محمد رسول الله من عداء بن خالد بن هوذه
ولم يامر ان يكتب هذا ما باع عداء بن خالد بن هوذه من محمد رسول الله وذكر محمد
ايضا ان يكتب هذا ما اشترى ولم يقل هذا كتاب ما اشترى واهل البصرة يكتبون
هذا كتاب ما اشترى لان قوله هذا اشارة الى البياض الذي يكتب فيه وفيه كتابة
ما اشترى لا حقيقة الشرى ولان ما في قوله هذا يحتمل الاثبات والنفي فيكتب هذا كتاب
ما اشترى لينفي احتمال النفي الا ان محمدا رح اختار هذا ما اشترى تبركا بالسنة فان
النبي عم حين امر بكتابة شرى العبد من عداء بن خالد امر بان يكتب هذا ما اشترى
محمد رسول الله وما يقول بان ما في قوله هذا ما اشترى يحتمل النفي قلنا هذا الاحتمال
ينتفي باعادة لفظ الشرى بعد هذا فان بعد ذكر الحدود يكتب اشترى هذا المشترى
هذا المحدود. بو ذكر اولنان صورتدن غرض بحث بو مقوله یازلمق لازمدر
دیمك دكلدر بلكه سلفدن معقول یازلمشلردر آنی اعلامدر فواید كثیره مشتمله
بو وثیقهٔ شراء فارسیه دخی یازلور بعض فواید زوایدی محیطدن وغیردن

ذكر ايدبلور كه جميع محدوده انك شراسنده كافي در تمام بيا علامه اصل وافي
اوله **وثيقة شرى بالفارسية** اين ذكر بست در بيان آنكه بخريد فلان بن فلان
الفلاني همكي وتمامي سراي مشتمله بر خانها كه ياد كرده شود از اين بايع كه حق وملك
او بوده ودر تحت تصرف خود مالكانه داشته تا زمان اين مبايعه شرعيه
خاليا عن حق الغير وعن ما يمنع جواز البيع واين سراي واقع است در اندرون
بلدة كذا در جانب درب كذا در محلة كذا در كوچه كذا قريب مسجد كذا مشتمل است
بدين سراي حدود اربعه حد شرقي آن متصل بسراي كه در تصرف فلان بن فلان
الفلاني است وغربي وجنوبي وشمالي را نويسد پس بخريد اين مشتري
مذكور هذا ازين بايع مذكور هذا جميع اين سراي محدوده را بجميع حدود آن
وحقوق آن وزمين بنا وعلو وسفل طريق وسيل آب آن از حقوق آن ومرافق
آن وكل قليل وكثير هو لها وفيها ومنها ومن حقوقها وكل حق هو لها داخل فيها او خارج
عنها وانچه بدان معروف ومنسوب باشد از حقوق آن ببهاء هزار دينار نقره سرخ
مضروبه بضرب بلدة هراة كه هر سه دينار را زان بوزن يكمثقال است بمثاقيل متداوله
بهراة وبهرهٔ دينار هروي جاري است بنيمه آن پانصد دينار كه ثمن مثل وقيمت
عدل وقت بود مرجميع اين مبيع را يوم البيع بلا زيادة ونقصان شراي صحيح
شرعي جايز نافذ بات باتات بتله حقيقي خالي از شروط مفسده وعاري از معاني
مبطله ووعد وفريب وخيار في بر سبيل رهن وتلجئه ومواعده ووثيقه
وغبن فاحش مع التغرير بلكه بسع رغبة وطوع وازالة ملك بملك بيع المسلم من المسلم
مبني بر معرفة ورؤيه وتسليم وتسلم وقبض واقباض وقبض كرد اين بايع

هذا از این مشتری هذا جمیع ثمن موصوف ومذکور را قبض صحیح تام وافی بایفاء
این مشتری بوی تمام آنرا وذمة این مشتری از کل ثمن بری کشت براءة قبض
واستیفا ولا براءة اسقاط وابرا وقبض کرد این مشتری هذا از این بایع هذا جمیع
این مبیع موصوف را بتسلیم این بایع آنرا بوی فارغ از هر مانعی ومنازعی واین متعاقدان
هذان بعد از صحة وتمام این عقد ونفوذ وابرام وتقرر واستحکام آن متفرق
شدند از مجلس عقد تفرقا لابدان والاقوال واین بعد از ان بود که اقرار کردند
متعاقدان مذکوران که تمام این مبیع را بجمیع حدود وحقوق آن من القلیل والکثیر
در وقت بیع وپیش از ان دیده اند وشناخته اند وبرین عقد راضی شدند .
پس اگر دریابد این مشتری در جمیع این مبیع یا در بعض آن یا در بعض از حقوق
آن از درکی از قبل بخصی برین بایع است چیزی که ایجاب کرده این بیع آنرا
ازبرای مشتری وبجمیع آنچه مذکور شد این متعاقدان برخود اشهاد کردند جمیع
عدول را . بعد از ان که این کتاب را برین متعاقدان خواندند وایشان اقرار کردند که
آنرا فهم کردند وعلم ایشان بدان محیط شد وکان ذلك کله من المتعاقدین فی حال
صحة اقرارهما وکمال عقولهما طائعین راغبین غیر مکرهین ولا مجبرین فی الیوم
الثانی من ربیع الثانی سنه . محصل شروط محیط ونزهة الوثایق
وشروط ظهیری وغیره کباب وثیقه شری ذکر اتمشلودر بو بیان ایدلندر .
اما اکثر الفاظ وعبارات تزیین کلام یا تاکید واستحکام یا احتراز خلاف
بعض علما اعلام ایچوندر . بو وثیقه تحتنده مندرج اولان الفاظ وقیود
بیان ایدلم تاکه کاتبه الحاقی حاصل اولوب ترکی موجب خلل اولاندن احتراز ایده

اثباتنه فایده اولانی اولمیانی معلوم ایدنه ابتذ کویت تزیین کلامدر
بخرید وفروخت واشتری وباع ضروریدر . زیرا ایجاب وقبولدن عبارتدر
اگرچه متضمندر زیرا شری بیع سوزی بیع شرا سوزی اولماز . اما شری لفظن
تقدیم آیتله وحدیثله تبرکادر آیه ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم
واموالهم بان لهم الجنة . در حدیث هذا ما اشتری محمد رسول الله در الحدیث
سملی وتمامی جمیع لفظلری بعض اولوب کلنی آلماسی احتمالن نفی ایچوندر یاد کرد
ونمود این بایع که حق وبیت عربیده ذکر البایع انه ملکه وفی یده
لفظلری شروطده مذکوردرکه اگر حق وملك بایعدر دیو یازمسه کندیدن
مبیع بایعك ملکی ایدوکنه اقرار اولور . پس اگر مبیع مشتریدن استحقاق آلنسه
مشترینك بایعه ثمنده ولایة رجوعی اولماز . بعضلر قولیدر دیدیلر که زفر وابن ابی
لیلی واهل مدینه قولیدر . اگر سؤال ایدرلرسه که مجرد کاتب بو لفظی یازمقله نیجه
اقرار اولور مشتریدن حال بوکه کاتب بونلرك اقوالن نقل ایلماز انما لن نقل ایدر .
جواب بودرکه آخر قباله ده متعاقدان اشهاد ایدرلرکه جمیع کتابده مذکور اولان
واقعدر دیو بوکه بنادر . اگر دینلورسه که بو تقدیرجه بیع وشری نافذ
شرعی دیك دخی ضرر ایدر . زیرا جواهر الفتاویده ایدر بعض علما قاتنده
مشترینك صحة شرایه اقراری مبیع بایعك ملکی ایدوکنه اقراردر . پس
عند الاستحقاق مشتری بایعه ثمنه رجوع ایلمز جواب ویرمك اولورکه .
منیة الفقهانك کتاب البیوعنده فتاوای عصره دن نقل ایدرلرکه . اگر بر کیمسه صریح
اقرار ایلسه که فلان نسنه فلانك ملکیدر دیسه بعده اول نسنه اندن ضانون

الوب ومستحق اولسه لر صحیح بودر که بایعه رجوع ایدر مجد الائمة
الرجوع هو الاصح دیر وفي هذا الجواب نظر

ودر تحت تصرف خود مالکانه داشته بیع

مرهوندن احترازدر رهن اگرچه ملکدر اما تحت تصرفنده دکلدر
خالیا عن حق الغیر تاکیدا ایچوندر شروط غزنوینده بویله دیر امّا بو قیدا احترازی
اولمق جایزدر مثلا غیری اولشیئک بیعنه وکیل ایدوب دینی بوتک ثمنندن
استیفا ایله دیمش اولسه غیرینک بوکه حقی متعلق اولور بو روایة محیطک وکالتنده در
محدوده متعلق فواید ذکر اولنمشدر **بحد** لفظی اعاده تحدیددن صکره
تاکیدا ایچوندر خیر ومخبر عنه اوراسنه کلمات متخلل اولدیغی ایچون **وحقوق**
آن الحاق ایتمک طریق وسیل عامة اولسه طریق عامة داخل اولمق توهم اولنمامق ایچوندر
وزمین تاکیدا ایچوندر وبنا امر لابدیدر محیطده ایدر زیرا اگر بناسز
اطلاق اولنمز انوک ایچوندر که برکسنه شو اوی کرمیم دیو یمین ایله خراب اولوب
صحرا اولدقدنصکره کیرسه حانث اولور وعلو وسفل اولدیغی دفع ایچوندر که
علوبایعک غیرینک اولا یا دارک تحتنده اولان سرداب غیرینک اولا محیطده ایدر
ثمنی وهلا لسفله وعلوه یازدلردی امام محمد ذکر ایندوکی کبی سفلها وعلوها
دیدیلر ایندیلر که علوه وسفله علو بنایه وسفل بنایه منصرف اولور بو معلومدرکه
بایعک علوکدر ایلیه ملکنی بیع ایتمش اولور اما علوها وسفلها ضمیرلری عرصیه راجعدر
سفل وعلو عرصیه منصرف اولور وهم بوکاور که عنان سمایه دک علو اولور ایلیه
هوای دخی بایع اولمش اولور بیع هوا جایز دکلدر بوکه دخی جواب یازد نطویلدن

ترکی احتیاط در از حقوق آن
طریق وسیل داخل اولمق ایچوندر

قاجلوب ذکر اولنمدی **مرافق** ذکر ایتمک حقوقدن صکره مطبخ
وکنیف داخل اولسون ایچوندر **کل قلیل وکثیر هو**
فیها او منها میوه وزرع داخل اولمسون ایچوندر
لفظ او یازله واو یازلمیه محیطده ذکر ایدرلر که اهل شروط او یازلر واو
یازدلر ومنها دیرلر زیرا او تشکیک ایچوندر احدهما غیر معین شی داخل اولور
بو مجهول ایسه بیعک خللی موجب اولور دیرلر امام محمد او لفظنی اختیار ایلدی
عمر دمه کتاب وقفده یازدی غنه ابتاعا فانه کتب ولاجناح علی من ولیه ان یاکل
او یوکل صدیقا غیر متمول بر دخی او واو معناسنه کلور جالس الحسن او ابن سیرین
شرای صحیح اصل غرضدر تاکید مقصود ایچون یازلور **بات بتات بتله**
وبونک یازلمق غیرینک اجازتنه موقوف کلدوکی معلوم اولسون ایچوندر
خالی از شروط مفسد متعاقدیندن بری شرط فاسد دعوی ایتمسون
ایچوندر **وعاری از معانی مبطله** احتیاطدر **بیع المسلم من المسلم** بوبیع
جمیع انواع فساددن خالیدر همچنانکه بیع اهل اسلام اولوردیکدر **قبض ثمن**
ومبیع ذکری ضروریدر اکثر کلمات که باب تقابضده یازلمشدر احتیاطیدر
متعاقدان این مبیع را در وقت بیع وپیش از آن دیده اند اول قولدن احترازدرکه
ما دامکه مبیع معاین اولمیه بیع درست دکلدر دیمشلردر دویه یازلمق شافعی
قاتنده یرسنه که مشتری کورمش اوله جایز دکلدر اهل حدیث قاتنده **پیش**
از بیع تاکیدا ایچوندر **بجمیع حدود وحقوق آن** خیار رؤیة ابطالی ایچوندر
تفرق ابدان قول شافعیدن احترازدر خیار مجلس بیعدن فارغ

اولدقدنصكره دركٔ ذكرنده يازلن خلاصه‌دن آيدا ولن احسن وجوهدر
اِشهاد امر واقعيدر تاريخ نايد بي بقياد ووده ذكر ايلمشدر اما بو وثيقه
كه شروطدن نقل اولندي ذيور ايجاز وحليهٔ اختصارله آراسته دكلدر بو سبيله
اقدام اقلام فضلاي ايام بونك جانبنه اقدام كوسترمشلردر بوكرينا باي
شريده بر نسخه انتخاب ايتمشلردر كه مستجمع جميع شرايط صحت ونفاذدر بر مشايده
كه اطنابِ ممل وايجاز مخلدن عاريدر بودركه ذكر اولنور وثيقة شرى
بروجه اختصار بالفارسية بخريد فلان از فلان وفروخت اين بايع
هذا بدين مشتري هذا از انچه بود اين بايع كه حق وملك او بود ودر تحت
تصرف مالكانه خود داشته تا زمان اين مبايعه شرعيه خاليا عن حق الغير همكي
سراي واقع در اندرون بلدهٔ هراة در جانب درب فلان در محلهٔ فلان محدود
بحدود اربعه با جميع توابع ولواحق ومرافق شرعيهٔ آن وبكل قليل وكثير هو فيها
او منها من الحقوق الداخلة والخارجة صفقة واحدة بمبلغ كذا بيع وشرى
صحيح شرعي بات نافذ لازم مشتمل بر ايجاب وقبول وتقابض شرعي بينهما
در بدلين مذكورين بشرطه واقع شد وبايع هذا بجميع آنچه مذكور شد اعتراف
معتبر نمود واز دعوى كذب در اين اقرار وفساد بيع وغبن فاحش مع التغرير
من المشتري ابرا وتبرا كرد وضمان درك بر موجب شريعه غرا ثابت ومقرر است
اكر واقع آيد وكان ذلك كله من المتبايعين هذين في حال نفاذ جميع التصرفات
الشرعية عنهما طايعين في تاريخ كذا كاتبك وشهود لك جميع احوال وقوفي متعسر
بلكه متعذر اولماغين حاليا دخي ونابعي اقرار متعاقدينله يازمق اوزره نجايه بلد

وثيقة شرى على سبيل الايجاز بالعربية هذا ما اشترى فلان بن فلان
وهو قد باع منه ما ذكر انه ملكه وفي يده وتحت تصرفه الى حين صدور هذا
العقد منه وذلك جميع الدار المشتملة على البيوت في باطن مدينة فلان في محلة
كذا قريب مسجد كذا المحدودة بحدود اربعة الاول لزيق الدار المعروفة بفلان
والثاني لصيق الدار المنسوبة الى فلان والثالث والرابع تلاصق الطريق
واليه بابها بجميع حدودها وحقوقها ومرافقها وبكل قليل وكثير هو فيها
او منها صفقة واحدة بمبلغ كذا شرى صحيحا جايزا باتا مشتملة على الايجاب
والقبول والتقابض الشرعي من الطرفين في البدلين خاليا عن الشروط المفسدة
والمعاني المبطلة وتفرقا عن مجلس هذا العقد بعد صحته وابرامه تفرق الابدان واشهدا
على انفسهما جماعة العدول ان جميع ما في الكتاب واقع وانهما دايا ذلك كله وعرفاه
ورضيا به وكان ذلك في حال نفاذ التصرفات الشرعية عنهما وضمان الدرك
على من اوجبه الشرع القويم جرى ذلك وحرر

چونکه بیع وشری حجتلری وجوبا واحتیاطا یازلن اون نسنه‌یه مشتمل اولور هر برنک تفاصیلی وانواعی اولدیغی بیله اون فصلده ذکر ایدلمک مناسب کورلدی **فصل اول** متعاقدینده در **فصل ثانی** معقود علیه ذکرنده در **فصل ثالث** حدودده در **فصل رابع** حقوقده در **فصل خامس** ثمنده در **فصل سادس** صفت عقدده در **فصل سابع** تقابضده در **فصل ثامن** درکده در **فصل تاسع** لواحقده در **فصل عاشر** اشهادده در

فصل اول در بیان متعاقدین

متعاقدین کرک اصالتله کرک وکالتله کرک وصایتله کرک غیریله اولسون اسم ونسبین ذکر ایتمک لابددر اکر بونلر مکرم ومحترم کمسنه‌لر اولورلرسه بونلرک اوصافی والقابی اسملرندن مقدم یازه حدیثه موافقت ایچون مشتری اسمن تقدیم ایده اما شمدیکی زمانده ثمنی ومثمنی تسلیم وتسلم کاتبه مشاهد اولمادوغنه بناء بایعلر اقراری ایله یازلور لاجرم بایع مقدم ایدیلور بو مقامه مناسب اولان نسبت وتعریف وسایر متعلقات ذکر ایدلمشدر بو بابده اصل بودر که جهد ایده تعریف اتم واکمل اوله اشتباه قالمیه قابل ذکر ایله جنا علی ذکر ایله شهرن وقریه‌سن ذکر ایله القابن وصناعتن وغیرهن ذکر ایتمکله اولورسه اولسون اکر متعاقدیندن بری وکیل اولورسه نزهة الوثایقده ایدر اکر مرتبه‌ده وکیل اعلی ایسه اولا آنک اسمن یازه اکر درجه‌ده موکل اعلی ایسه اول بونی ذکر ایده مثلا امیر فلان ایچون وکیل فلان آلدی دیه سایر شروطده مذکوردر که وکالتله بیعده احوط بودر که صدد کتابده ذکر توکیل ایده ذکرنده

مقدم وتوجه قویه بعده بیع وشری هر نه ایسه ذکر ایده همچنین اکر عاقدیندن بری وصی یا ولی اولسه انی ذکر ایده اسان اولسون ایچون بعض وثیقه ذکر ایدلدی **وثیقه شرای وکیل** خرید فلان از فلان وفروخت این بایع منا بدین مشتری هذا دروقتی که این بایع وکیل عام شرعی بود در جمیع امور فروختن انچه درین صحیفه مذکور خواهد شد وتسلیم بیع وقبض ثمن وانچه از توابع ولوازم آن باشد از قبل فلان ابن فلان الفلانی واین وکالة مذکوره این بایع هذا از قبل موکل مذکور او بطریقی که مذکور شده در دار القضاء بلدة فلان درضمن مرافعه شرعیه وانکار واستشهاد بروی خصم حاضر جاحد بگواهی فلان بن فلان الفلانی وفلان بن فلان که معدل شده بودند وغیرها ثابت شده بود وحکم قاضی اسلام نافذ الامر والاحکام ببلده مذکوره الذی سیوشح ذیل هذا الکتاب بتوقیعه الشریف لمستطاب بثبوت ان ملحق شد کما هو طریقه شرعا از انچه نمود این بایع که حق وملک موکل وی بوده ودر تحت تصرف مالکانه او بوده تا زمان این مبایعه شرعیه حالیا عن حق الغیر همکی وتمامی محدود کذا الخ اکر ثبوت وکالت آخر حجتده یازمق دلرسه تاریخدن مقدم مذکور اولان طریق اوزره یازه اکر وکالتی بیع وشریدن مقدم حجتلک صدرنده یازمق دلرسه بویله یازه که بعد از انکه در دار القضاء بلده فلان درضمن مرافعه شرعیه ثابت شده بود که فلان بن فلان وکیل عام شرعی کرده بود فلان بن فلان الفلانی را در جمیع امور بیعی که مذکور خواهد شد وقبض ثمن وتسلیم مبیع وی قبول این وکالة کرده بود وحکم قاضی اسلام ببلده مذکوره

الذي سوشح ذيل هذه السطور بتوقيعه الشريف بگواهی فلان و فلان معدّل
شده بودند بثبوت ان ملحق گشته بود كما هو قانون الشرع الشريف پس بخريد
فلان از فلان وكيل الخ . اگر وكيل مشتري جانبندن اولورسه خريد فلان كه
وكيل عام شرعي بود . در جميع امور خريدن آنكه مذكور خواهد شد تسليم ثمن
وقبض مشتري كه مذكور طريقاوزره تمام ايدن . بو صورتده اگر لرسه كه مشترينك مزدن
وكالتنه اثباتنه احتياج اوليه . قباله طريق اصالتله يازه وتمام ايدن تاريخ يازه
مقدم يازه كه . اقرار كرد واعتراف معتبر شرعي نمود طايعا مخبرا اسم ونسب
خود فلان مشتري . مذكور كه اين محدود ومبيع مذكور را بوكالت از قبل فلان
خريد وثمن را از مال وي بامر واذن وي نقد كرده . وبيايع تسليم نموده واين
مبيع مذكور حق وملك فلان مذكور است . واو درا ن هيچ حقي نيست واين
فلان او را درين اقرار تصديق كرده . شروط محيطده ايدر مشتري پادشاه
طرفندن اولسه پادشاهي وكيل كرده تقديم ايدن . خادم اسمن سلطان اسمي
اوزرنه كتابتن تقديمدن احترازا ترك ادبدر نزهة الوثائقدن ايدر
اگر موكل حاضر اولان امورده بايعله خصومت ايتمك دلسه آخر قباله ده يازه كه
وكيل مذكور موكلن كه مشتريدر مبيع مذكورده خصومة وكيل ايدي عيب ايله
رد خصوصنده ووجوه رددن غيرسنده لرده واسترداد ثمنده وكالة صحيحه
شرعيه يعمل فيها برايه تا آنكه هرگاه كه عزل كند او را وكيل باشد از قبل وي وكالة
مستانفه ووصية كرد بسوي او بجميع آنچه مذكور شد خاصة بعد وفاته دون
غيره من الامور . ووي قبول كرد اين وكالة ووصاية را . وثيقه شرى از وصي صغير

بخريد

بخريد فلان از فلان . وفروخت اين بايع هذا بدين مشتري هذا در روشني كه
اين بايع هذا وصي عام شرعي بود در جميع امور فلان صغير ولد فلان بن فلان
بايصاء پدر مذكور اين صغير او را طايعا وقبول وي اين وصايه را حال حيوته
وبعد وفاته . واين وصايه مذكوره او را در دار القضاء فلان قاضي فلان در ضمن
مرافعه شرعيه . وانكار واشهاد در روي خصم حاضر بگواهی فلان وفلان ثابت شده بود
ومحكوم بها گشته بحكم قاضي بلد مذكور الذي سوشح ذيل هذه الوثيقه بتوقيعه
ازانچه ياد كرد . ونمود اين بايع كه حق وملك اين صغير مذكور بوده . ودر تصرف مالكانه
وي بوده مبيعي محدود كذا بمبلغ كذا كه ثمن مثل وقيمت وقت بوده مر اين مبيع را
وقت البيع بتقويم مقومان ذوي بصيرة عدل . الخ اخرندن يازه كه حال بوكه بو صغير
نفقيه وكسوه يه محتاج اولوب منقولاتدن نسنه سي يوغدو كنه وصرفه وغبطه
وخيرة بو بيعده ايدوكنه وبو مبلغ ثمن مثل وقيمت عدل اولدوغنه بو مبيعه
وقت بيعده جماعه عدول ذوي بصيرة خبر ويرديلركه فلان وفلان وفلان در
يا خود يازه كه بو بيع بينه كه معدله ايله ثابت اولمش دينك قضاسي ايچوندر بو صغيرك
باباسي اولان فلان ميتك تركه سنده كه بو مبيع جمله متروكاتندندر . نزهة الوثائقدن
ايدر يا خود يازه كه بو مبيع خرابه داعي اولوب عمارة مرمتدن عجز اولوب بو بيع
صغيره انفع اولدوغيچوندر ديو . بعض شروطده بو بابده بر بحثه روايه ذكر ايدن
صكره بوكه قرار ايتمشدر كه يتيمك عقارن بيعده آلتي نسنه دن لازم در اول
قضاء دين ميت ثاني نفقة صغير عند الاحتياج ثالث تنفيذ وصاياي ميت
رابع تداعي عقار بخراب وقلت منافع وكثرة مؤناته . ونوايب خامس

مشتری‌نك ضعف قیمته رغبتی. سادس متغلبه‌نك عقار صغیری غصب ایتمك
خوفی اوله وصی بایع قاضی قبلندن ایسه یازه‌که در حالیکه این بایع وصی شرعی
بود در جمیع امور فلان صغیر ابن فلان بن فلان بنصب وتعیین فلان قاضی
بلده کذا جون این صغیررا. اب وجد ووصی دیکر بود ودر تحت ولایة قاضی
مذکور بود خلاصه بو عدن فصل ثامنده ایدر اب مفسدك بیعی جائزدر.
ثمن اللندن آلنوب بر عدلده قونله عقار ومنقول فصل ایلمز فتاوای نسفیدن
نقل ایلر که اب ولد صغیرك مالنی صاتسه اندن صکره بونده غبن فاحش واردر
دیو دعوی ایلسه مسموع اولماز. شرح طحاوینك کتاب وکالتدن نقل ایدر که حیوانده
اونی اون بوچق غبن یسیردر بوندن اکثر فاحشدر عروضده اونی اون
بر عقارده اونی اونکی یسیردر دیر. **وثیقه شری او وکیل وصی**
بخرید فلان از فلان وفروخت این بایع هذا بدین مشتری هذا در وقتیکه این
بایع وکیل عام شرعی در جمیع امور بیع که مذکور خواهد شد از قبل فلان که
وصی عام شرعی است از قبل فلان صغیر ولد فلان بن فلان به ایصاء پدر این صغیر
یا بنصب قاضی کذا الخ وکالتك وصایتك اثباتی ذکر ایده. مقدما یکن طریقله قیمت
عدل وسبب بیعی یازه. **شری الاب دارا لابنه الصغیر** من اجنبی بمال
الصغیر ذکر محمد فی الاصل. هذا ما اشتری فلان بن فلان لابنه الصغیر فلان من
فلان جمیع الدار المشتمله علی کذا ولم یزد علی هذا واهل الشروط یکتبون
لابنه الصغیر فلان بولایة علیه لانه لم یبلغ فی حجره وعیاله. بو جمله‌نك
کتابتندن لابددر بولایة انوکچون دکه جائزکه ابن اولاده اوزرنده ولایتی اولمایه

ابن

83

ابن رقیق اولوب اب حر اولماغله یا اب مسلم ابن کافر اولماغله. بعض علما قولی اوزره
اب فاسق اوله. لم یبلغ قیدی زیرا اسم صغیر اولیه بویك قرنداشنه تبدیل.
صغیر دنیله کوجه بالغ اولورسه ده. فی حجره وعیاله. انوکچوندر که بعض علما قولی
اوزرنه ابن حجر ابنده وعیالنده اولماسه آنوك اوزرنده ولایتی اولماز. امام محمد
اشتری لابنه الصغیر بمال الصغیر یازمدی. بعض اهل شروط یازدیلر. فصل
وکیلی ایدر اشتری لفلان بامره وماله دیو یازدیلر. اکثر اهل شروط کذلك ایفاء
ثمنی دخی بایفاء المشتری وهو الوکیل ذلك کله من مال هذا الموکل یازدیلر.
ابو حنیفه ومحمد ذکر شراده وایفاء ثمنده من مال الموکل یازمدیلر. زیرا شراده
ثمن مشتری ذمتنده واجب اولور عقدی سببیله بر کیمسنه ذمتنده عقد ایله واجب
اولان نعلیت مالی اولق متصوّر دکلدر. پس اشتراه لفلان بماله دیمك نیجه صحیح
اولور مع هذا بوندن بایعه ضرر دخی واردر زیرا موکل حاضر اولوب وکالته انکار
ایلسه بایعین مالی دایر بو مال. موکلك ایدوکنه مقر اولدوغیچون بایع
مشتری به ثمنه رجوعه محتاج اولور دقا اولور که مشتری مفلس اولور خفی واصل
اولماز منفرد اولور. محمد اصلاحه کتابك آخرنده. فادرك فلان مزد ذلك فیما
اشتریه فعلی هذا البایع ضمان الدرك للموکل دون الوکیل دیو یازدی. حقوق
عقد کوچه وکیله راجعدر زیرا عاقد بودر. انوکچون که وکیل مبیع موکله تسلیمیله
آزاد جهتدی ایله استحقاق ید موکلدن اولوب کذلك درك دخی بونك اوزرنه
اولور بو اجلدندر که مستحق وکیله خصومت ایلمز موکله ایدر. خصاف حکایت
ایلدیکه محمد ابن الحسن رقه ده ایکن رشید بو صفتله حجه یازدی نما درك

امير المؤمنين من درك فعلى البايع كذا ديدي • طحاوينك ايدرينم قالمتن احوط
اشتري لفلان بامره وماله يازما معتددر • زيرا فلان حاضر اولوب وكالتة انكار
ايلسه قول بونك در بايع اوزرنه بونك مالندن قبض ايتدم ديدوكى ثمنه رجوعه ايدر
اندنصكره بايع مشتري يه رجوع ايدر ثمني اخذ ايدر دار مشترينك اولور •
لكن وكيل شراي نفسي اوزرنه يازدوب ظهر صككده دار فلانكدر ديو اقرار ايدر
اهل شروط ثمن ذكرنده • وذلك ثمن مثل هذه الدار • يازديلر زيرا ابن صغير
ايچون غبن فاحشله شري صحيح دكلدر • محمد بوني يازمدي زيرا اولنده اشترى
بمال الصغير ديمدي بوكه احتياج اولمدي • زيرا ابن صغيرك نفسنك ماليله شراسي
صحيحدر نه كيفيتله اولورسه • اندنصكره صككك آخرنده • ونقد فلان الثمن كله
تاما وافيا من مال ابنه فلان يازه اوچ نكته ديو رثه باباسي ويردوكى ثمنه رجوع
ايتمكه قادر اولماية لر • وقبض فلان لابنه هذا جميع هذا المعقود عليه تسليم البايع
هذا ذلك كله فارغا عن كل مانع ومنازع ديه • **شري الاب لابنه الصغير بمال**
الابن من الاجنبي هذا ما اشترى فلان لابنه الصغير الى اخر ما ذكرنا بالنفسه
صلة منه وعطية وتم الكتاب • شيخ نجم الدين عمر نسفي نسخه سنده بو صورتده والثمن
المذكور فيه مثل قيمة المعقود عليه يومئذ يازر محيطده بوكه حاجت يوقدر
زيرا انسانك ابنه مال نفسيله شراسي صحيحدر غبن فاحشله اولورسه ده ديو •
شري الاب دار نفسه لابنه الصغير هذا ما اشترى فلان من نفسه لابنه
فلان بولاية له وهو صغير لم يبلغ في حجره وعيا له جميع الدار المشتملة
على كذا بكذا وهذا الثمن مثل قيمة هذه الدار يومئذ وقبض هذا العاقد

الثمن لنفسه من مال ابنه الذي في يديه بحق ولاية عليه وهو صغير لم يبلغ
وبرئ هذا الصغير من الثمن المذكور فيه براءة قبض واستيفا وقبض لنفسه
من نفسه لابنه الصغير هذا جميع هذا المعقود عليه قبضا صحيحا وصارت
يده في هذا المعقود عليه بعد هذا البيع يد حفظ وامانة لهذا الصغير وضمن
هذا العاقد لابنه الصغير هذا الدرك في هذا المعقود عليه ضمانا صحيحا وتم الكتاب
اكر اب صغيري بو ثمندن ابرا ايلديه يازه كه • وابرأ العاقد هذا ابنه
الصغير المسمى فيه المشتري له عن جميع هذا الثمن ابراء صحيحا صلة
منه وعطية له وتاكيدا لاتمام شفقة الابوة عليه ووقعت البراءة لهذا الصغير
عن الثمن المذكور فيه براءة الابرا وقبض هذا العاقد لنفسه من نفسه لابنه الصغير
هذا جميع ما وقع عليه العقد المسمى فيه قبضا صحيحا وعقدا فارغا عن كل شاغل
ومانع ليحفظ على هذا الصغير بولاية الابوة • الى وقت البلوغ وايناس رشد منه
فصارت يد هذا العاقد فيما وقع هذا العقد عليه يد الحفظ والامانة بعد ما كانت
يد ملك واصالة وقام هذا العاقد عن مجلس هذا العقد بعد صحته وتمامه قيام
طوع ورغبة واشهد بذلك عن نفسه حال صحة بدنه وقيام عقله وجواز امره له
وعليه طائعا غير مكره لا علة له به بمنع صحة اقراره في يوم كذا من شهر كذا •
اكر ام ابن صغيرينه برنسنه الق دلسه • بونك ولايتي يوقدر • لايق بودر كه نفسنه بيع ايده
شرا ايده اندنصكره تصدق ايده ويا صدقه حجتني يازه • اب مالني وغلته
بيع ايلكدن بوزوم قالمزده بعت كفايه ايدر كذلك شراده دخي اشتريت ديمك
كافيدر • ابو علي النسفي قاتنده بعت واشتريت ديمك كرك محمد دخي اصلده •

بو صورتده شراده لفظين ذكر ايلدي. وجهي بودر كه اب مالنك بيعنده نفسي ايچون
مباشردر شراده ابن دخي صغيردر بو اجلدندر كه عهده بلوغندن صكره ابنه
اوزرنده ابنك مالني نفسيچون شراده نفسي ايچون مباشردر بيعنده ابنندن
صغيردر. پس واحد لفظ واحدله حقيقةً وتقديرا نفسيچون عامل اولماغه
صالح اولماز اكي لفظدن لابددر كه بر لفظده نفسيچون عامل اولا لو. بر
لفظده غيردن صغير اولا. بزوم دليلمز بودر كه ايدرز شو لفظ كه آنوكله
مباشر اولا واوزرنده عهده لازم اولا صغير اولدوغي لفظدن اقويدر
قوي ضعيفي منتظم اولور. ضعيف قوي منتظم اولماز بو اجلدن بعض
مشايخ ايدر اب مالن ابنه بيعده اشتريت لابني ديسه بيع منعقد اولماز.
مادامكه بعتُ ديميه كذلك شراسنده بعتُ مال ابني من نفسي ديسه
بيع منعقد اولماز. مادامكه اشتريتُ ديميه **شرى الاب لنفسه شيأ من مال
الصغير** هذا ما اشترى فلان لنفسه من نفسه جميع الدار التي هي لابنه فلان وهو
صغير لم يبلغ في حجر ابيه وعياله وابوه هذا يلي عليه بولاية الابوة اشتريها
بكذا وهو مثل قيمتها لا وكس فيه ولا شطط. وقبض هذا العاقد لابنه الصغير
فلان هذا جميع هذا الثمن من مال نفسه وقبض جميع هذه الدار لنفسه احسن
بودر كه ثمني شهود حضورنده كوستره. واوغلي ايچون قبض ايليه كذلك اوغلنك
آخر بني اولسه دخي بويله ايده. **شرى الوصي لليتيم من الاجنبي** اشترى فلان
الوصي في تركة فلان الميت من جهة الميت هذا من جهة قاضي بلدة كذا لفلان
وهو صغير لا يلي امر نفسه بنفسه والقائلي هذا الوصي بحكم هذه الوصاية. اشترى

له بماله تحصينا لماله وتثميرا له وقربانا له على الوجه الاحسن بمثل قيمته ما ورد.
عليه العقد من فلان بن فلان بجميع كذا. الخ **بيع الوصي عقار اليتيم**
هذا ما اشترى فلان من فلان. وهو وصيٌّ من جهة الحاكم فلان بتسوية
امور الصغير فلان بن فلان. اشترى منه جميع المنزل المبني المشتمل
على كذا ذكر هذا البايع ان جميعه ملكُ هذا الصغير المسمّى فيه وحقه وانه بيع
ذلك على هذا الصغير باطلاق صحيح باذن صريح صدر له في ذلك من جهة القاضي
المذكور فيه المتولي لعمل القضاء والاحكام بكورة كذا ونواحيها نافذ القضا
والامضا والامانة فيما بين اهلها ادام الله توفيقه بعد ما ثبت عنده باخبار
جماعةِ جيران هذا المنزل المعقود عليه ان النظر والمصلحة والمنفعة في حق
هذا الصغير بيع هذا المنزل عليه ليصرف ثمنه الي ما هو انفع له وارفق اذ كان
هذا المنزل تداعى الي الخراب ولم يكن في الامساك عليه خير ونظر لهذا الصغير وان
الثمن المذكور فيه يومئذ بمثل ثمن المعقود عليه لا وكس ولا شطط. اندن
صكره منزلك موضعن وحدودن ذكر ايده وبا تمام ايده **اكر معقود عليه ضيعه السه**
يازه كه ان النظر في حق هذا الصغير بيع هذه الضيعة عليه اذ لم يكن في امساكها
خير له لقلة ريعها وارتفاعها وقلة ايصال الماء اليها وكثرة النوايب والمؤن
السلطانية المتوجهة على ارباب الاملاك حتى صارت اغلى الضياعات وبالاً
على ملاكها بحيث لا يرغب في قبولها مجانا الا قليل من الناس وان الثمن المذكور
فيه يومئذ مثل ثمن المعقود لا وكس فيه الخ **اكر صغيرك مالني والدندن صاتون آلسه**
هذا ما اشترى فلان من فلان ذكر البايع هذا ان جميع ذلك ملك ابنه الصغير

المسمى فلان وهو ابن اثنى عشر سنين وحصته في يد هذا البايع بولاية الابوة بمثل ثمن المعقود عليه لا نقص فيه ولا وكس ولا بخس ولا شطط لما رأيته من المصلحة والنظر في حق هذا الصغير **شري المتولي وقيم الوقف بمال الوقف** اشتري فلان المتولي او القيم في وقف كذا من جهة السلطان او القاضي فلان بمال هذا الوقف المجتمع عنده من غلاته تثميراً لمال هذا الوقف وتقوية له على النوائب من فلان جميع كذا احوط بوندن اكو ممكن اسيه وكان الواقف شرط في وقفه هذا ان يشتري بالمجتمع عنده من غلاته مستغلاً آخر يضم الى ما وقفه اذا امكن ذلك باذنه **بيع المتولي محدوداً اشتراه بمال الوقف** اشتري فلان من فلان المتولي لامور الاوقاف كذا وذكر انه يبيع جميع ما بين بيعه فيه وهو من جملة ما يتولى اموره وذكر انه يبيعه باطلاق صحيح لانه من جهة القاضي فلان صاحب وتقلد باذنه وباتفاق من هو تبيل منه وكان اشتراه من مال هذا الوقف ولم يكن موقوفا عليه في الاصل وفيه تثمير لمال هذا الوقف والنفع العام . يا خود وكان وقفا لم يستجمع شرايط صحته . ولزوم ورأى القاضي المصلحة في بيعه . يا خود ايدي وكان وقفا من جهة واقف كان من شرطه ان يستبدل به اذا كان الاستبدال اصلح لهذا الموقوف عليه وارجى لهذا الوقف وانفع له في الآخرة **ورايت في قرية وقفت على ارباب** ثم بيعت كتب فيه . اشتري جميع القرية المدعوة كذا وكانت فلان وقفها على ارباب معلومين وعرض صك الوقف على الايمة الذين عليهم مدار الفتوي وافتوا جميعاً انه غير صحيح ولا يجوز العمل به ولم يجر فيما يصاحكم حاكم بصحته

86

هذا الوقف وقد تداعى ذلك الى الخراب لقصور الغلة عن العمارة والمؤن والنوايب والخراجات وانقطاع المرافق عن ارباب هذا الوقف وهو انما يبيع ذلك باطلاق صحيح ثابت له في ذلك شرعاً لاتفاق من هو تبيل منه بعد النظر في ذلك وتحقق المصلحة العامة بالبيع العام والصلاح العام الى الارباب ووقوع الحاجة والضرورة الى البيع والاستبدال بالثمن بما هو انفع وارفق لارباب هذا الوقف **وفي اجتماع الاصالة والوكالة والوصاية** هذا ما اشتري فلان من فلان الفلاني وهو وكيل اخته البالغة العاقلة المسماة فلانة بنت فلان ثابت الوكالة في ذلك كله بيع حصتها من جميع ما بين فيه و بالقبض والتسليم في ذلك كله ومن المسماة فلانة بنت فلان وهي وصية ابنتها الصغيرة المسماة فلانة بنت فلان نافذة الوصاية في اسبابها من جهة ابنتها وهي بيع حصة هذه الصغيرة من جميع ما بين بعد بحكم هذه الوصاية وفيه قربات لمالها على الوجه الاحسن اشتري منهما جميعاً صفقة واحدة كذا **شرى من وكيل الوصي** اشتري فلان من فلان وذكر البايع انه وكيل بيع جميع ما بين ووصف بالثمن المذكور فيه والقبض والتسليم وان موكله هذا وصي في تركة فلان من جهته او من جهة القاضي فلان وان ما بيعه من جملة التركة والثمن المذكور فيه ثمن مثل لا وكس فيه ولا شطط وانه بيع ما بين فيه لقضاء ديون الميت وتنفيذ وصاياه **الشري من قيم المعتوه** اشتري فلان من فلان القايم مقام فلان المعتوه والماذون بالتصرف في املاكه واسبابه لعتهه وتمكن الخلل في عقله باقامة القاضي فلان اياه وهو بيع جميع ما بين بيعه على هذا المعتوه

باطلاق صحيح شرعي صدر له في ذلك من جهة القاضي فلان نظر اله في ذلك بالثمن
المذكور فيه وهو ثمن مثله لا وكس فيه ولا شطط • قبل الاشهاد اخرنده يازه •
وقد تراقع هدا المتعاقدان هذا البيع الموصوف فيه الى القاضي فلان • وهو جايز
القضا بين المسلمين فاجازه هو هذا البيع وقضى بصحته وحكم بنفوذه ولزومه في مجلس
قضايه بين الناس الخ **شري المسلم من متولي بيعة اليهود** اشترى من فلان •
المتولي لمصالح بيعة اليهود بكذا كذا ثابت التولية من جهة الحاكم جميع الكرم المشترى •
لمصالح هذه البيعة من مال هذه البيعة وهو في بين بحكم هذه التولية باعه لمصالح
في ذلك وكان فيه لهم خير ظاهر باعه ليشتري بثمنه لهذه البيعة من الاراضي ما هو
النفع له من هذا الكرم ويتم الكتاب **شري دار من رجل بالدين الذي للمشتري
على بايع الدار** امام محمد اصلنده يازر • هذا كتاب لفلان انه كان لك
على كذا درهما وهو جميع ما كان لك علي واني بعتك بذلك كله الدار التي في بني فلان
بجميع الدين الذي لك علي وهو كذا درهما وقد قبضته منك دينه حقيقة قبضا ولما نحو
لكن يازه وقد بريت الي من الثمن • اهل شروط بو قبضه اقرار در غرض دفع تعدي ولا
قبض مقصود دكلدر ديديلر • بزايدرز نفسيچون غيرك دينن نفسنده قابض
اولمق جايزدر اكرچه غيرچون غيرك دينن نفسنده قابض اولمق جايز دكلسه
قبض حكمي اولدوغيچون • وبرئت الي من الثمن دينلور قبضت منك دينلمز زيرا
بو لفظ اطلاق اولنسه قبض حسي يه منصرف اولور • اكر مديون براة بالدين
يازمق دلسه يازه كه هذا كتاب لفلان • انه كان لي عليك كذا وهو جميع ما كان
لي عليك فانك بعتني به دار كذا وقبضتها وبرئت الي منها ومن الدين الذي كان

عليك ولم يبق لي قبلك قليل ولا كثير الا قد استوفيته منك وبرئت الي منه فما
ادعيت قبلك من دعوى في هذا الدين او في غيره بعد هذه البراءة فانا فيما ادعيت
في ذلك مبطل وانت فيما ادعيت من ذلك كله بري • اهل شروط ايتدي في هذا الدين
او في غيره خطادر زيرا مراد قبل الشرا ايسه بو شرا ايله بري اولور اكر بعد الشرا
اولان ايسه بونكله بري اولماز • اكر غيرك اصلا واجب اولميان اولورسه بو دعوى
مبطلدر والله اعلم **شري الغريم محدودا من التركة وفيها دينه** اشترى فلان
من فلان جميع كذا وهو من تركة والد هذا البايع ولهذا المشتري دين ثابت
في تركة هذا المتوفى بحجة شرعية وهو كذا درهما ودينه هذا محيط بكل هذه التركة
احاطة منعت وقوع الملك فيها لوارثه وان ابنه هذا باع من المشتري هذا جميع
ذلك الثمن المسمى فيه قاضيا بثمنه دينه وهو مثل قيمته بو سيندا واكثر فان غيره
لا يرغب في شرائه بمثل هذا الثمن ولا يصل الى المشتري الى حقه الا بشرائه ذلك
تقابض ذكر اينده وكي وقت • وقد سقط عن هذا المشتري هذا الثمن لما له في
هذه التركة من الدين بقدره وقبض المشتري هذا جميع ما وقعت عليه عقدة هذا
البيع وسلمه هذا البايع ذلك اليه **الشري بالدية** قصاص قاتلده يازه واقرار العاقلة
انهما قاصا جميع هذا الثمن بمثله من الدية التي وجبت له عليه بجناية الخطاء فيما
دون النفس لم يبلغ ارش الموضحة حتى وجبت عليه دون عاقلته مقاصة • وبرئ
البايع هذا عن جميع ما ضمن عليه من ارش الجناية له براءة مقاصة • ويتم الكتاب
واذا كان بشرط الخيار يكتب شرا صحيحا جايزا على ان هذا البايع او هذا
المشتري في جميع ما اشتراه بما سماه فيه بالخيار ثلاثة ايام آخرها غروب الشمس

من يوم كذا العاشر من شهر كذا و في سنة كذا **و في شروط رد الثمن** في الايام الثلثة
يكتب على ان البايع ان رد هذا الثمن على المشتري هذا ثلاثة ايام فلا بيع بينهما
اسقاط خيار ده • ثم ان فلانا امضى هذا البيع او اجاز هذا البيع او اسقط
هذا الخيار الذي كان له فيه فلزم هذا البيع باخوذ و مضت مدة الخيار من غير
فسخ فلزم هذا البيع فسخ ده • ثم ان فلانا في هذه الثلثة ابطل البيع و رده و فسخه بمحضر
من فلان بحق الخيار الذي كان له فيه حتى صار لا بيع بينهما في هذه الدار و رد هذا
المشتري هذه الدار على البايع هذا على هيئة ما كان قبضها منه ديه • اكر مشتري
مبيعي قبض ايلدي ايسه والا يازميه • شرى الاب دار المنظندن بونى كليجي محيط
برهانيده كتاب شروطدن منقولدر **وثيقة شرى از متولي بيت المال** بجريد
از فلان كه ضابط و متولي امور بيت المال و تركات مجهوله بود به مبلغ فلان از قبل
حضرت سلطان اعظم فلان خلد الله ملكه از انجه موجود ابن بايع كه از بيت المال عامه
مسلمين است از متروكه فلان كه در بلده فلان بلا وارث فوت شد همكى
سراي كذا مسلم كذا مثل آن اه **الفصل الثاني در انواع معقود عليه**
و اختلاف احوال ان اكر مبيع سراي اوله مشتمل اوله بيوتي و غيري همكى سراي
مشتمل بر عمارات علويه و سفليه و اصطبل و مطبخ و ديوانخانه و باغچه و مجموع
بيوسته يكديكر واقع در بلده فلان خارج در ب محله كذا بكوچه كذا • اكر مبيع
سرايدن قطعه معينه اولورسه يازه همكى حصه مفرزه و مقسومه معلومه از
سراي در موضع كذا ديه سراي تحديد ايده و بو قطعه نصف يا ثلث يا غير
هر نه ايسه ذكر ايده و تحديد ايده و شو قدر ذراع در ديه • اكر علو اولورسه

مع علو آن از جمله سراي كذا و اين خانه خانه دوم است يا سيم از خانها كه از زمين
كسي است كه درين سراي در آيد يا از يسار دوي • اكر مبيع بنا و عمارت
سراي اولسه زميني اولماسه يازه كه همكى اعيان قايمه و عمارات سراي مشتمله
بر صحن بيوت كذا • حدوده كوندن صكره بانجه بنا بران مشتمل از سنك و خشت
پخته كه در اساس آنست وچوبها كه در قواعد سفلي و علوي آن مركبست • و بلها
و ستونها و درها و ديوارها و سقفها و الواح و تختها و زنجيرها و دفرف
و بابها و پنجرها و جميع آنچه درين بناست از خشت خام و پخته و كل و خاك و ني
و بوريا آذ انتهى اساس ان تا منتهى سمكها على جميع حدود و حقوق آن ديه •
آنوكچون كه بنا منقولاتدندر منقولاتك حدود و حقوقي اولماز • بونك تحريري
اعلام و تعيين ايچوندر **محيط برهانيده ايدر** اكر معقود عليه داردن بيت
معين اولورسه اشترى منها جميع البيت الصيفي او الشتوي او المطبخ او بيت الحطب
او بيت الخلاء ديه • اكر علوي ايله اولورسه بما عليه من العلو من جميع الدار المشتملة
على البيوت التي موضعها في محلة كذا في سكة كذا ديه • حدود داري يازدقدن
صكره بو بيتك موضعن يازه موضع هذا البيت من هذه الدار على يمين الداخل
فيها او على يساره او على مقابله و هو البيت الثاني او الثالث من البيوت اليمينية
او اليسارية ديه • بو بيتك حدودن يازه بحدوده كله و حقوقه و طرقه في ساحة
الدار التي بابها الدار الاعظم ديه لا نو طريقك عرضن ذكر ايتمكدر • اكرچه بزوم
قاتمزده باب اعظم معتادر دكلدر لكن بعض علما قاتنده معتدر دكلدر پس مجهول
اولور فساد عقده موجب اولور • بو قولدن احترازا عرض طريقي ذكر ايده • اكر سفل

آلوب علوی آلمادیسه وهو سفل وعلوه لفلان البایع لم یدخل معه فی البیع
دیه لم یدخل دیه اکرچه که علو بیع بیننده داخل اولماز. الاصح ذکر اتمینجه

اکر معقود علیه ساباط اولورسه وحو اشتری منه جمیع الساباط الذی
اطراف خشبه احد جانبیه علی حایط دار فلان واطراف الخشب بالجانب الاخر
علی حایط فلان وذلک کله فی موضع کذا. اکر خشبلر بر جانبنده منصوب قوایم
اوزره اولورسه بیان اید. وهذا الساباط طوله کذا ذراع بمسح ساالاراضی
فی بلد کذا وعرضه کذا ذراعا وارتفاعه من الارض کذا ذراعا وسمکه کذا ذراعا وفیه من الخشب
کذا عددا دیه. اکر داردن حایط واحد اولورسه شراء حایط ایچون وجهدن
خالی دکلدر. برسی حایطی ارضیله المقدر. اشتری جمیع الحایط المبنی من کذا من جمیع
الدار التی هی فی موضع کذا دار تحدید اید. وهذا الحایط من هذه الدار فی
موضع کذا وهو لزیق دار فلان وطول هذا الحایط کذا ذراعا وعرضه کذا ذراعا
وارتفاعه فی الهوا کذا ومبتداه من موضع کذا ومنتهاه الی کذا اشتری هذا الحایط
بحدوده وحقوقه وارضه وبنایه وکل قلیل وکثیر. اما بطریقه یازمقده
طحاوی یدر اکر مشتری دارده ملازق ایسه یا طریق عظمی به متصل ایسه یازمیه
طریق مستغنی اولدیغیچون. اکر بویله اولمازسه طریق ذکر ایتمک لابددر
بر وجه دخی حایطی بلا ارض اشترا ایتمکدر. بوندن ماخلا ارض هذا الحایط
المحدوده دیه طریق یازمیه. ابو حنیفه واصحابی بویله یازرلردی بعض
اهل شروط اشتری منه جمیع نقض الحایط یازدیلر مشتری اوزرنه حایطی
نقض ایدوب نقل ایتمک دلیل اولسون ایچون دیدیلر. طحاوی بو خطادر دیر.

زیرا

89

زیرا جمیع نقض الحایط دیسه حایط غیر منقوض اولسه موجود اولمیانی شرا ایتمش
اولور بو جایز دکلدر. نتکه دقیق هذه الحنطه یا دهن هذه السمسم دیو اشترا
ایلسه جایز اولمازدی. لکن علی ان ینقضه یازه. وجه ثالث مطلقا حایط المعد
بوندن ارضدن حایط تحتندن اولان بیعده داخل اولور من غیر ذکر الاخصاف
قولی اوزرنده دکل. اکر معقود علیه بناء دار اولورسه شروط اصلده کی آیده
بو صورتی یازه. اشتری منه جمیع البناء القایم بعینه من جمیع الدار المسقف
بسقفین او سقف واحد وانه یشتمل علی صحن الدار وبیوت للمقام فیه
وبیت الخلاء وبیت السلم تحدیددن صکره اشتری منه جمیع هذا المنزل بما
اشتمل علیه بناءه من الاحجار والاجزاء التی فی اساسه والخشب التی فی
قواعده السفلیه والعلویه واسطواناته وجذوعه وابوابه وحیطانه
وسایر ادوات بنائه ومغتسله وتنوره وجصه وغیر ذلک من اقصی اساسه
الی منتهی سمکه الاعلی دون ارضه فان ارضه غیر داخل فی هذا العقد دون
ارضه تاکیدا ایچوندر زیرا بنا ارض مستتبع دکلدر صورة اخری اشتری
منه جمیع الدار المشتمله علی البیوت التی بموضع کذا تحدیددن صکره یازه که
فاشتری هذه الدار المحدوده فیه بنائها کلها سفلها وعلوها دون ارضها
فانها لم یدخل فی هذا البیع بحدودها یازمیه. ارضی کوتقایسه متولیدن
اجاره ایله بو اجرة اجر مثلدر دیو یازه زیرا متولی غبن فاحش ایله اجاره یه
سالک اولماز. اکر بناء هدم ایچون اولورسه بو قاعده ذکر اولنان کبی یازه.

اکر معقود علیه قناة اولورسه اشتری فلان جمیع القناة التی یقال لها کذا وهی

فی رستاق کذا من عمل کذا وفی قریة کذا ومنبع هذه القناة مما یلی کذا ومصبها کذا
وطولها وعمقها کذا طاوی اید من الجانب الایمن کذا ذراعا ومن الجانب الایسر کذا
ذراعا وعرضها کذا ذراعا وعمقها کذا ذراعا بذراع وسط وقد ذرع فلان بتراضیهما
وکان کما وصفا علی ذلک واحاطا به علما ومعرفة . ابو زید شروطی اشتری هذه
القناة بحریمها دیودی طاوی ایدر یازد وغنماخوطه در زیرا علما بینده حریمده اختلاف
وارددر ابو حنیفه قولی اوزره قناتک حریمی یوقدر . امامین قولی اوزره حریم
طینین آناجق مقداردر پس بیع صحیح اولماز . ابو حنیفه قولی اوزره ظاهردر
اما امامین قولی اوزره بالچق آناجق یرک مقداری مجهولدر ایلیه معلوم
مجهولی بر صفقه ده بایع اولور . بر علت دخی بودر که قناتک حریمی وارددر ین ارض
موات ده اولدوغی وقتدر . اما ارض مملوکه ده للغیر حریم یوقدر . بو اعتبار اوزره
موجود له معدومی صفقه واحده ده جمع ایلمش اولور بو جایز دکلدر . **اگر معقود
علیه طریق اولورسه** اکی وجه اوزره ندر . اول داردن بو بقعه آله باب اعظم
مقداری باب اعظمه وارنجه بو وجهده دارک حدودن بیان ایده آندن حدود بقعه یازه
داردن بعینه بو بیت آلدی دیو یازه وغی کبی وجه ثانی طریق شایع اولمقدر ساحه
دارده بو صورتده دارک وساحه نک حدودن ذکر ایده طریقی تحدید لازم دکلدر
اگر طریقک طولنک عرضنک قاچ ذراع اید وکن ذکر ایلسه اولی در اگر بیاز
ایلسه لو باب اعظمک عرض مقداری طریق اولور **اگر معقود علیه شرب** اولسه شرب
ارض ونهر اولمایجق جایز اولماز . زیرا شرب نصیب مادر و حصه دن عبارتدر
صو محوز اولمایجق مملوک اولماز . مملوک اولمیانک بیعی جایز دکلدر . بر علت بودر که

ماکاه قلیل اولور گاه کثیر اولور پس متنبع مجهول اولور بیع فاسد اولور بعض
مشایخ تجویز ایدر اگر متعارف اولورسه جایز اولور ننکم نواحی بلخ و سمرقندده وغیرده
متعارفدر زیرا بو نواحینک اهلی یانده متعارف اولدی و بونی جایز کوردیلر
قال ع م ما راه المؤمنون حسنا فهو عند الله حسن ابو علی الحسن بن الخضر النسفی بونکله
فتوی ویردی مشایخک غیری جایز کورمدیلر . وهو الصحیح زیرا قیاس
صحیح جمیع بلدان تعاملیله ترک اولنور . بعضک تعاملیله اولماز **اگر حق مرور
آلسه رقبه طریق الماسه** بونده اکی روایة وارددر زیادات روایتی اوزره
جایز دکلدر . ابن سماعه محمددن جوازنه روایة ایلر تجویز ایدن قولی اوزره حق
مرور یازسه علی ان له حق المرور بقدر باب الدار دیه **بیع مسیل ما**
وحق مسیل ما جایز دکلدر . باتفاق الروایات شروط اصلده ایدر رقبه داری
بیع ایلسه بونده صو آقیتق ایچون اگر موضعن وحدودن بیان ایلرسه جایز
اولور . والا فلا دیر . **اگر برج کبوتر حمام** اولورسه یازه که معکی کبوترخانه
دو طبقه در موضع کذا وحال انکه عند العقد درهای ان ودوزنها ودهانه
وسوراخهاء آن بسته بود بحیثی که ممکن بود که ذرتن کبوتران آن بی صید
جمع آنچه دروی بوده از کبوتران وکبوتر بچها وتخم ایشان . بعضلر ایدر
کبوترخانه بیعنده لایق بودر که کیجه ده اولاکه جمع اولورلر اگر کوندز اولورسه
بعضیسی ایچون یبانده کزیب صکره کلهلر مبیع غیر مبیعه مخلوط اولور بر وجهله
کندیسی متعذر اولور . درهای ان ودوزنها بسته بود دیمک بیع جایز اولسون دیودر
زیرا تسلیمه قادر اولماد وغنی بیع جایز دکلدر **اگر مبیع باغک** ثمراتی بیلادضک

نباتاتی اولسه اغاجسوز و زمینسوز یازه که جمیع ثمراتکه دد باغ کذاست دیه
وباغی تحدید اید و بو ثمرات منتفع بها اولمشدر دیو قید اید و صلاح ظاهر
اولمشدر دیه واغاج اوزرنه ترك شرط اولنماشدر دیه زرع ده دخی بویله یازه
میوه واکن حاصل اولنجه طورمقده بیع صحیح اولماغه حیله سنی مزغینانی شروطده
ایراد ایدوب ذکر ایدوب بایع کمراه مشتری را حق ترك ثمارات بر اشجار تا مدت کذا
یا مر واجب وحق لازم دیه **اکر باغده ویرده** محصول اولوب داخل بیع
اولمش اولسه زرعه ممکی زمین که مزروع است بکندم یا جو یا غیر آن
واین زرع قایست در وی ومنتفع بها کشته اکر یرده اوت یاغلی اکنی اولورسه
غله بتشمش اولورسه صاحب زمین ارضی زرعدن اوت یاغلی حصه سندن
غیر ایله صاتمش ایسه بیع جایزدر زیرا تسلیم ممکندر • اکر غله یتشمامش
اولورسه بیع جایز دکلدر مکر تخم اکن کیمسنك اذنی ایله • اکر اذن ویروب
صاحب زمین انوك رضاسیله صاتمش ایسه شویله یازه که تمامی زمین و زرع
که قایم است دروی واذن اکار فلان قبض ثمن یا ازاجق یرده قبض کرد بایع
از مشتری ثمن را باذن اکار مذکور دیه بوصورتده اکار ثمندن حصه سنی
بایعدن الور اکر اکار حصه سنی ویرمکه راضی اولمازسه طریق جواز بودر که زرعدن
اکار حصه سنی بر درهم یا غیر بها نایده واکار مجموعك بیعنه اذن ویره بیعدن
صکره اکار حصه سنی اکاره بیان ایتدکلری مبلغه اقاله ایده تا اکارك حصه سی
کندو یه سالم قاله **شراء زرع بالفارسية** جمیع الزرع القایم فی قریة کذا •
ویکتب بدو الصلاح وشرط القطع تحرزا عن الاختلاف فی جواز بیع ما لم یبدُ

وصلاحها او ما شرط ترکها ثم بعد ذلك ان اراد المشتری ترك الثمار فیه الی
وقت الادراك وترك الزرع حتی یستحصد فله وجهان احدهما الاباحة والاعارة
والطریق الثانی الاجارة وانها احوط لانها لازمة لا یقدر البایع علی الرجوع عنها •
وجه اول زرعده وثمارده دخی جایزدر • طریق ثانی بحق زرعده اولور زیرا
استیجار اشجار اوزرنده اولان ثماری ترك ایچون جایز اولماز کذا فی المحیط البرهانی
اکر اراضی وکروم عشریه اولورسه وبونده انزال زروع اولسه یازه اشتراها
بزروعها وثمارها ورطابها الا عشر زروعها وثمارها ورطابها الذی یجب ان
یتصدق فانه لم یدخل فی هذا البیع • وقبض ذلك کله الا عشر ثمارها وزروعها
ورطابها الذی لم یدخل فی البیع فانه لم یدخل فی القبض • ثم یکتب ان هذا المشتری •
اشتری من هذا البایع بعد تفرقهما عن مجلس البیع الاول شراء غیر مشروط فی البیع
الاول • ولا ملحقا به جمیع هذا العشر المستثنی من هذه الزروع والرطاب والثمار •
فی البیع بکذا شراء صحیحا • وانما کتبنا شراء العشر علی حدة لان العلماء اختلفوا فی جواز
بیع ما یجب فیه حق الله تعالی من العشر والزکوة من النصاب فلو کتبنا مع الکل
فعلی قول من یقول بفساد بیع العشر یفسد البیع فی الباقی لکون الصفقة واحدة •
وتحرزنا عن ذلك وکتبنا بیع العشر علی حدة **شری الاشجار فی کرم** اشتری جمیع
شجرة الجوز التی فی البستان الذی فی موضع کذا مما یلی الحایط وسمکها کذا کذا ذراعا
بذراع کذا اشتری منه جمیع هذه الشجرة من هذا البستان بحدودها کلها وارضها
وشربها بمجاریه وما یلیه من حقوقها وطرقها فی هذا البستان الاعظم **بالفارسية**
ممکی درخت جوز که واقع است در بستان کذا وتحدید کند آنرا واین درخت در موضع

کما اسنا دین بستان تو دیک دیواری که فاصلست میان این بستان و کرم
فلان و میان ان دیوار و این درخت چند ذرع است. واکر بو دیوار
بو درختک جانب شرقیسنده ویا غربیسنده دردیسه اوتقدر. بجمیع
حدود زمین و شرب نهجاری و مسایل ان از حقوق ان و راه آن.
از میان این بستانست. بویله یازمامغک فایده سی یوده که اکر مشتری بو اغاجی
کدرسه یرنه غیری دکمکه قادر اولور. شرب و طریق اوزره اولور. اکر
یرنه بنا ایدوب اسطوانه دکمک طلب ایلسه اول درختک اصلی و غلظی مقداری
یره قادر اولور. اکر بستان مالکی صاتسه صاحب درخت جاره ملاصقدن شفیع
اولی اولور. اکر بستانک بیعنده بر درخت استثنا ایدوب صاتماسه
بو کیجن طریقله یازه. اکر بو درختدن زیاده توق اولورسه مثلا ده درخت
قائم در بر صف متقارب لا مکن طول جمیع مکان آنها چندین کز دبر.
باقی سن اسلوب مذکور اوزره یازه. **فصل سیم در تحدید و فروع
وتفاصیل آن** بونک تفصیلی دیباجه دن ایکنجی بابده ذکر اولنمشدر
فصل چهارم در ذکر حقوق فصل ثانیده بوکه متعلق بعض نسنه
یازلمشدر. تزهة الوثایقده وغیرده ایدر. اکر مبیعده علو اولماسه علو ذکر
ایلمک مفسد بیع اولور. زیرا معدومدر. اکر ثمار و زروع و غلاتی ذکر
ایلسه بونلر اولمادوغی وقت بیع فاسد اولور. پس کاتبه احتیاط که کرکه
عاقدن سؤال ایده هر نسنه که اولمیا یازمیه. بعض اشیا اول قبیلدندرکه داخل
بیع اولور کرک حقوق و مرافق ذکر اولنسون کرک اولنماسون. بعض اول

92

قبیلدندرکه حقوق و مرافق ذکر ایدلسه داخل اولور ذکر ایدلمسه داخل اولماز
بعض اول قبیلدندرکه داخل بیع اولماز حقوق و مرافق ذکر ایدیلورسه دخی
اما اولکه داخل بیع اولور کرک حقوق و مرافق ذکر اولنسون کرک اولنماسون
بنادر مربطدر مطبخدر. اشجاردر مثمره کرک غیر مثمره کرک آز کرک
چوق اولسون. هو الاصح بالاتن بیع حمارده داخل اولور. اکر عریان اولورسه
خلاصه ده هو المختار دیو. فرس بیعنده بولار داخل اولور محیطدن نقل
ایدرکه فرس بیع ایلسه اوزرنده سرج اولسه کتبده مذکور دکلدر بعضلر تصحیح
ایلسه داخل اولور ایلسه اولماز دیدیلر بی حکم مثله داخل اولور دیدیلر.
دیر. قولک و جاریه نک ثیابی کرک اوزرنده اولماسون داخل اولور ثیاب
الواح حانوت داخلدر هو المختار و اقفال الحانوت بایعکدر دیو بخلاف المفتاح
کذا فی الخلاصه علو بیع دارده داخل دکلدر حقوق و مرافق ذکر اولنمازسه ده
بیع منزلده حقوق ذکر ایله داخل اولور. بیع بیتده هیچ وجهله
داخل دکلدر مکر تصریح ایله. کذا فی الاصلاح والایضاح. چرخ و نردبانکه
بنا ایله مرکب ولا حمام قزانی نخله سقفده محکم ولان قندیلر داخل اولور
اوزم چیوقلریکه کوکلری یرده محکم اوله داخل اولور. اکر بوزاغی اینک
بیعنده. امر قوزی. و کوشک. و قولن. قیون و دوه. و بوتد بیعنده
داخل اولور. اما مینی قاتنده اما شددن کلنلر داخل اولماز.
اما حقوق و مرافق ذکر ایدلسه داخل اولور ذکر ایدلمسه داخل اولماز
شرب در. طریق در. دولابدر. آسیایی آبدر خلاصه ده ضیعه بیعنده

داخل اولور . دارده داخل اولمازدر . چاهدر . تخم در زمین ده . بتمدین کل در
بوبخه درکر یو بوزنی اوله . زعفران . دلو چاهدر . وقیونک اتی در مملحه ده
طوزدر طریق خاصه در کر ملکلرندن اوله . یاخود عزناقذ سکده اوله .
سکودا غاجنک یدا قلیدر . کرک کسمک زمانی اولسون . کرک اولماسون ویه بقیه
بانبوق اغاجنک حاصلیدر . بو مذکورات خلاصه وفتاوای ظهیریه دن اولاندر
فصل پنجم در بیان وصف دراهم ودنانیر که سکه قبول واختیار علما بله
مسکوک وبوته اعتباردن درست وتمام وعیار کلوب مسکوک اولمایه محتاج
بودر که تعریف ثمنی اصلا ووصفا وقدرا ووزن ذکر ایلمک ضروریدر .
اکر ثمن دنانیر خالصه اوله یازه که شوقدر دینار زر سرخ خالص فلانی
الضرب دیه . اکر دراهم اولورسه شوقدر درهم نقره خالصه جیده فلانی
الضرب دیو یازه . اکر ثمن کیلی اولورسه یا وزنیاتدن اولورسه جنس
ونوع وصفت وقدر ذکر ایلیه . باب سلمده مذکور اولدوغی کبی . اکر ثمن
قماش اولورسه یا قول یا حیوان اولورسه کر تأجیلی درست اولمایوب دمتن
ثابت اولمیان قبیلدن اوله . وصفی کوندن صکره معین ومشار الیه عجلو
عقدده تحرر دیه . وهر موضعده کرثمن معین اولا اشارت لابددر .
انوکچون که حاضرک اعلای اشارتله اولور اکر ثمن ذرعیاتدن اولورسه
معین ومشار الیه اولا جایزدر غیر معین اولوب موجل اولورسه دخی جایزدر
سلمده کی کبی لکن شرایط سلم معتبردر . اکر غیر معین اولوب حال اولورسه
جایزدکلدر . اکر ثمن عقار اولورسه ثمن ذکر ایدر وارد وتحی وقت یازه که

بجمیع سرای مشتمله بر کذا وکذا . در موضع کذا مبیعی وصف وحد
ایندوکی کبی بونی دخی تحدید وتوصیف ایده بو صورتده اکی قباله یازه .
اکر ثمن عوض مهری اولورسه یازه که . خرید فلان زن از شوهر خود .
فلان همکی محدود کذا را بجمیع حدود وحقوق آن بمبلغ کذا تقابض
ذکر ایدر وارد وتحی وقت ایده . این متعاقدان مقاصه کردند جمیع این ثمن را
بمثل آن از جمله مهر معجل یا مهر موجل مسمی که مر این مشتریه راد ذمه این
بایع بود بعقد نکاح صحیح شرعی مقاصة صحیحة شرعیه . وبری شد این مشتریه
ازین ثمن براءة مقاصة . وبری شد این بایع از جمیع مثل این مبلغ از مهر معجل
ومهر موجل این مشتریه بحکم این مقاصه . اکر دائن مدیوندن عقار آلوب
ثمنی دینه مقاصه قلورسه بو منوال اوزره یازه . فصل ششم
در صفت عقد اکر بیع بات حقیقی اوله یازه که بیع وشرای صحیح جایز
نافذ بات بتات حقیقی خالی از شروط مفسده ومعانی مبطله وعن موهمه
بلا خدیعة ولا خیار بیع المسلم من المسلم . اکر بیعده خیار اوله یازه بیع وشرای
صحیح وجایز لکن فلان بیلک فلان زاینک اوبنجی کوننده که آخری آفتابک
غروبیدر اوچ کون بایع خیار دار اوله . اکر درک واقع اولورسه بیع جایز
اولوب تمام اولدقدن صکره ضمان درک مقرردر دیه . اکر وثیقه ده یاظهرنه
یازه که صاحب خیار اولان فلان بو بیعی امضا ایلدی تا اجازة ویردی .
یا اسقاط خیار ایتدی . یا مدة خیار بیع فسخ ایلدین کچدی . وبو بیع لازم
اولدی دیه . اکر فسخ ایلسه یازه که بو فلان زایام ثلثه ده که ایام خیاردر

بو بيعي ابطال ايتدي يا فسخ ايتدي يا رد ايتدي فلان حضورنده كذا خو
عاقد در حق خيار دلكه كندويچون ثابت در بس بيع قايم قالمادي ديه . اكر
بيع وفا اوله بيع وشراي جايز ديه بات ونافذ بنده بتله حقيقي دينيلور
وخالي از وعد موهنه ديمه . وبان ثمني مثل وقيمت عدل ديمه . محيط
برهانيده ايدر شرط خيار دلر اولان بيعك يازه . شرا صحيحا جايزا جاريا على ان
هذا البايع او على ان هذا المشتري في جميع ما اشتراه بما سماه فيه بالخيار ثلاثة
ايام آخرها غروب الشمس من يوم كذا العاشر من شهر كذا في سنة كذا دريك ذكر ايده و
وقت فما ادرك هذا المشتري من ذلك كله بعد جواز هذا البيع وتمامه فعلى البايع
هذا كذا . نقد ترك شرطنده يا ثمني ايام ايام ثلثده رد شرطنده يازه . على ان
البايع ان رد هذا الثمن على المشتري هذا في ثلثة ايام فلا بيع بينهما بيع تمام
اولسه خيار ساقط اولماغله يشهد من كتبنا اسمه آخر هذا الكتاب . ان فلانا
كان اشترى من فلان جميع الدار التي هي في موضع كذا حدودها كذا بكذا درهما
على ان هذا البايع او على ان هذا المشتري بالخيار . بو كتابه يازه . صكره يازه كه
ثم ان فلانا امضى هذا البيع ياخود اجاز هذا البيع يا اسقط هذا الخيار فلزم
هذا البيع ديه . يا ومضت مدة الخيار من غير فسخ فلزم البيع ديه . فسخده
ثم ان فلانا في هذه الثلثة ابطل البيع ورده . وفسخه بمحضر من فلان بحق الخيار
الذي كان له فيه حتى صار لا بيع بينهما في هذه الدار . ورد هذا المشتري
هذه الدار على البايع هذا على هيئة ما كان قبضها منه . اكر مشتري داري قبض ايلميه
ان المشتري لم يكن قبضها ديه . نسخة خط بيع الوفا اقر فلان بن فلان

انه اشترى من فلان بن فلان جميع كذا وحدوده كذا . ووقع التقابض بينهما
من الجانبين والتفرق بالابدان والاقوال . وضمان الدرك . ثم ان اقرانه واعد
هذا البايع مواعدة غير مشروطة في هذا البيع ولا ملحقة به انه متى نقد هذا
البايع مثل هذا الثمن لهذا المشتري وطلب منه ان يبيع كله منه ويقبض الثمن
ويسلم اليه المبيع اجابه الى ذلك من غير تاخير ولا تقصير وصدقه هذا البايع في هذ
البيع وقبل مواعدته هذه واشهدا على نفسهما بذلك كله . ثم اثبت اسمه آخره وجه آخر
دينه اقرار ايدوب عيني رهن ايتمكدر . عند انتفاع مباح ايلمكدر ذكر ايدر هنديه
متناوله اذن ويروب مباح قلمقدر . اقر فلان طايعا غير مكره في حال صحة بدنه وقيام
عقله وجواز اموره له وعليه لا علة به من مرض ولا غيره يمنع صحة اقراره ان لفلان
بن فلان كذا عليه كذا كذا درهما عطرفيه جيدا رايجة نصفها كذا بحق واجب وامر
لازم وسبب صحيح حالا غير مؤجل ياخذه به متى شاء واين شاء وكلما شاء لا براءة
له عنه الا باداء هذا المال اليه وتوفيره عليه وهو موسر قادر على ايفاء هذا المال
المقر به ولا حجة له في دفع هذا الاقرار . ثم ان هذا المقر اقر اقرارا مستانفا صحيحا
جايزا غير مشروط في الاقرار الاول ولا ملحقا به انه رهن من هذا المقر له بجميع
هذا الدين جميع كرمه الذي هو في محلة كذا احد حدوده كذا فاقراره رهنه بهذا الدين
جميع هذا الكرم بحدوده وحقوقه كلها بكذا رهنا صحيحا جايزا نافذا مقبوضا
محوزا فارغا عما شغل عن المقبض لا شرط فيه يفسده ولا خيار يبطله ليكون وثيقة
بجميع الدين الى وقت قضائه وقبل هذا المقر له هذا الاقرار قبولا صحيحا مشافهة
ثم اقر هذا المقر اقرارا مستانفا صحيحا غير مشروط في الاقرارين السابقين ولا

في احدهما انه اذن لهذا المقرض ان يسكن هذه الدار بنفسه ويسكنها من احب كرهن
اي يتناول من انزاله ومن رطابه ومن ثماره ما احب تناولها ومن احب ما دامت
هذه الدار وهذا الكرم مرهونا عنده بهذا الدين من غير غرامة عليه ولا ضمان يلزم
اذنا صحيحا جايزا على انه كلما رجع عن هذا الاذن فهو ماذون له بذلك اذنا
مجددا مستقبلا ما دامت هذه الدار مرهونة في يد هذا المرتهن بهذا الدين
وقبل هذا المرتهن منه هذا الاذن قبولا صحيحا واشهدا على انفسهما بذلك
من اثبت اسمائهم • مشايخ اختلاف ايتديلر بو عقدك صفتنده • بعضلر بيع لازم
جايزدر فسخ اولنماز الا بايعك ومشترينك تراضي سبيله • ديديلر بعضلر بيع
فاسددر قبض قاتنده ملكه مفيددر اصلده وزوايده سایر عقود فاسده كبي
ديديلر • امام زاهد نجم الدين النسفي فتاواسنده ذكر ايلدي كه بو بيع ايچون
حكم رهن واردر بو مبيع مشتري الندن مرتهن النده كي رهن كبيدر مالك اولماز انتفاع
ايتمز الا اذن مالكه ثمرندن اكل ايتدوكي عيندن استهلاك ايتدوكي ضامن
اولور الندن هلاك اولان دين ساقط اولور بو تكلو دينه وفا اولورسه
زياده هلاك اولانده ضامن اولماز • بايع ديني قضا ايلسه استرداد ايدر هنوز
بو بيع بالوفا اولدوغنده فرق بودر زيرا بايع بو عقددن صكره هو الايده
يلكمي فلانه رهن ايلدم دير • مشتري كذلك فلاندن رهن الدم دير • اعتبار
باب تصرفاتده وعقودده مقاصده ومعانيه در الفاظه دكلدر • كوردكمزكه
اصحابمز ايتديلر كفالة بشرط براءة الاصيل حوالةدر وحوالة بشرط مطالبة المحيل
كفالةدر وهبة بشرط العوض قبض ايدلسه بيع اولور • حرة شهود حضرتنده بمهر

تسميه ايكله باغشلمق نكاحدر • مكيل وموزوني اعاره قرضدر • استصناع
فاسدده اجل تعيين ايدلسه سلم اولور • السيد الامام ابو شجاع دخي بونك
اوزرنه ايدي قاضي علي سغدي بخارادن سمرقنده كلدكده بو مسئلهدن
استفتا اولندي • رهندر بيع دكلدر ديدي • السيد الامام شجاع بونك فتواسنه
موافق فتوى ويردي حكايت اولندي كه • السيد الامام ايتدي قاضي امام حسن
ماتريدي يه ايتدم كه بو بياعات ناس اوزرنه شايع اولدي بونده مفسده
عظيمه واردر سنك فتواك رهن اولمقدر • بنم دخي ايله در صواب اولان ومشايخ
جمع ايدلوب بونك اوزرنه اتفاق ايليوب بو ظاهر اولمقدر ديدم • حسن ماتريدي
ايتدي معتبر بزم فتوامزدر بو خلق اوزرنه ظاهر اولدي • بزه مخالفت
ايلين دليل اقامه ايلسون ديدي • مشايخدن كثير بو كه بيع اصطلاح ايتديلر
جوازنه قضا ايلديلر • مشتريه زوايدك جمله وعدم وفاتنك لزومنه ثمن مشتريه
واصل اولدوغي وقت مبيعي رده قضا ايلديلر مشتريدن خط وفا اخذ ايلديلر
صورتني ذكر ايلدي • بو جمله محيط برهانيدن مكتوبدر • اكر بيع وفا بيع باته
منقلب اولمق ديلرسه يازه كه وعد لازم الوفا قلدي بو مشتري مذكور بايع مذكوره
كه بر سنه ملادلي متوالي كچدكدن صكره هركاه كه بو بايع مال وفايي بو مشتريه
ويره بو بيعي فسخ ايده • اكر مدت مذكوره منقضي اوله مال وفا بو مشتري يه
ارشميه بو بيع بات وبتات اوله وعد معتبر اولمايه بو بايع دخي بو وعدي
قبول ايلدي • **فصل هفتم در تقابض ورؤية** اكر ثمن دين اوله دراهم
ودنانير ومكيل وموزون موصوفه ذمتده كبي اولا قبض ثمن

ذکر ایدوب بعده قبض مبیع ذکر ایدن . زیرا موصوف در ذمه متعین اولمزا لا یتقرر
پس اولا بونی قبض ایلیه تا متعین اوله بیع عین بعین اوله تحقیقا للمعادلة . اکر
ثمن عین اولورسه متعاقدیندن هر بری بیع ایتدکلرینی قبض ایلدیلر . دیه
اما کورلمدک نسنه نک بیعنده و شراسنده علما اختلاف ایتمشلردر اهل شروطدن
شیمدی ایتمشلردر که شویله یازه که متعاقدیندن هر بری اقرار ایلدیلر که . محدودک
جمیعنی حدودی و حقوقی داخل و خارج قلیل و کثیر کوردیلر . و اکلدیلر
حین عقد بیعده دیه شروط محیطده . شیمدی قولی احسن دردر . زیرا بعض علما
ایدر بیع و یا شری ایلسه کوردکی نسنه . اما حین عقد بیعده معاین اولماسه
بلکه غایب اولسه جایز اولماز . حین عقد بیعده دیمکله بوندن احتراز ایلدی
محدودک جمیعنی حدودی و حقوقی داخل و خارج قلیل کثیر کوردیلر دیمکله نیچون لازمدر
زیرا بعض علما مذهبی بودر که خارج داره نظر ایلسه غیرینی کورسه خیار رؤیه
باطل اولور . ذفر قولی اوزره خیار اوزره در . داخل دارک جمیعنه و ارضنک
بعضنه نظر ایدنجه . حسن بن زیاد ایله مخیردر حتی کل قلیل و کثیره داردن
نظر ایدنجه و ارضنک و بناسنک جمیعنه نظر ایدنجه . بو اختلافدن احتراز ایچون
جمیعنی ذکر ایدیلدی . امام محمد کتابنده رؤیت متبایعینی ذکر ایلدکی شیمدی عربیه ایله
بویله یازدی . و قد اقر فلان و فلان انهما قد رأیا جمیع الدار المحدودة فی هذا
الکتاب بحدودها و حقوقها ما هو داخل فیها و ما هو خارج منها و بیتین لهما
جمیعا ذلک و جمیع ما فیها من قلیل و کثیر و عرفاه و رایاه عند عقد البیع المسماة
فی هذا الکتاب و قبل ذلک فتبایعا علی ذلک . ابو زید بویله یازدی . و قد نظر

نظرن یعنی المشتری الی جمیع الدار المحدودة فی هذا الکتاب و رضی بها و ما قاله الثمن
احسن و اصح کذا فی المحیط البرهانی . فصل هشتم دده کر درک اما
اما نجم الدین ایدر ذکر درکی متقدمین ذکر ایتدوکلری تطویل وارددر متاخرین
اتفاق ایتمشلردر ذکر احسن و اسلم ذکر درک بودر . مشتری بو مبیعک
کلینی یا بعضنی یا حقوقندن بولدوغی درکدن هر نسنه بایع اوزرنه در مقتضای
علم و موجب حکم اولان وجهله اما بو زمانده باب درکی یازلمق بودر که ضمان
درک شرعی بر موجب یعنی غرامت ثابت و مقرردر . اکر واقع اولورسه دیو یازدلر .
بعض شروطده بو غایت احسن و مختصردر . بو مقوله یازمق جمیع اشیاده جاریدر
اما باباتک صغیر اوغلنه صاتوب و ثمنی باغشلدقده جاری دکلدر .
کذلک امین قاضی صاتدوغنده دخی درک ذکر ایتمیه . فصل نهم در لواحق
یعنی بعض نسنه لر ذکر کرندر که احتیاطا قباله ده درک ذکرندن زیاده
ایلولر جمله دن بری بیعده منازعه سنندن خوف ایتدکلری کسنه نک اقرارت
یازمقدر بایعک اولادندن و اقرباسندن و منکوحه سندن و غیردن . و اقر
فلان ابن هذا البایع او فلانة بنت فلان زوجة هذا البایع طایعا فی حال
اجتماع شرایط صحة الاقرار اقرارا غیر مشروط فی هذا البیع و لا ملحقا به ان
جمیع الدار المحدودة فی هذا الکتاب کان ملکا لفلان هذا البایع و حقا له
و انه باع ملک نفسه و انه لا حق له فی ذلک کله و لا دعوی و لا فی شیء منه
و ان المشتری هذا صار احق بذلک کله منه و من سایر الناس اجمعین .
و انه متی ادعی ذلک دعوی علی هذا المشتری فدعواه باطلة مردودة و صدقه

هذا المقر في ذلك مشاهدة فاشهد واعلى انفسهم بذلك كله ياخود قباله نك
اولنده اشترى فلان من فلان باذن فلان ديه قبض ثمنه فلانك امريله
واذنيله ديه. بر بيع مشتري بايعي عيوبدن ابرا ايتدوكدر. بوني دخي
شويله يازه كه بو مشتري بايع مذكوري بو معقود عليهك جميع عيوبندن
بو بايع جميع عيوبني تسميه ايتدوكدن صكره و بو مشتري جميعسن بلدكدن
صكره ابرا ايتدي ديه. اكر بو عيبدن ابرا ايلرسه همان اول عيبي يازه. بريسي
دخي ضامن درك اولان كسنه يازمقدر. محيط برهانيده بو مسئله ايكي
وجه اوزره ذكر اولنمشدر. بر وجه كفيل آنجق دركه الوب شئ آخره تعرض
ايلمامكدر. بريسي مشتري ايچون بايع اوزرنه واجب اولان شيئك جميعسنه
كفيل اولمقدر. بو بيع سببيله ثمندن قيمت بنادن ذرعدن غرسدن
بو كفالتلرك ايكيسي بيله جايزدر. اولكيده كفيل اوزرنه استحقاق نقدنده
رد ثمندن غيري يوقدر يعني قيمت بنادن غرسدن ذرعدن نسنه واجب اولماز
شيخ الاسلام شرحنده بوندن شرايط اخرى وارد دركناره ايتمكدن لابددر
ديديلر ديو. بريسي ان الكفالة كانت بامر البايع يازمقدر.
زيرا مذهب عثمان البتي كفاله مكفول عنه دن امر اولمايجق صحيح اولمامقدر
بريسي كفل بذلك من غير ان يكون ذلك شرطا في البيع ديمكدر. زيرا
زفر قتنده اخذ كفيل شرطيله بيع جايز اولماز. قياس دخي بودر.
بونك قوللندن حذر ايان له بريسي مكفول له يعني مشتري مجلس كفالتده
ضمانه مخاطبةً اجازت ويرمكدر. زيرا مذهب ابي حنيفه و محمد غايبه كفاله

جايز اولماز. قبول ايلمسه الا صورة مخصوصه ده كتاب كفالتده معلومدر.
بو تقديرجه كفالت مجلس ضمانده مخاطبةً اجازة ويرمكدن لابددر.
بونلرك قوللندن احترازا بر دخي لايق بودركه بايعدن واجنبيدن هر بر
صاحبنك نفسنه كفيل اولا امريله. زيرا بريسي معسر اولوب آخر غايب اولور
آخرك نفسني تسليمه امر اولنور غايبدن حصته واصل اولور. بريسي دخي خصومته
هر بري صاحبنك وكيلي اولمقدر يعني كفيل وكيل قلمقدر. بايعدن مشتري
بايع اوزرنه حقن اثباته قادر اولسون ايچون بايعك غيبتي حالنده. اما
بايع كفيلدن وكيل اولمغه حاجت يوقدر. زيرا بايع اصلدر مشتري دعوى
ايلدوكي نسنه ده بو كه وجه وثايده ذكر ايلديلر بزه واضح اولمدي ديو
محيطده مكتوبدر. اما صورة ثانيه كه مشتري ايچون بايع اوزرنه واجب
اولان نك جميعسنه كفالتدر بو قاروده ذكر اولنان كبي يازدقدن صكره
كفيل اولدوغي نسنه نك مقدارن بيان كرك قيمت بنادن قيمت غرسدن وذرعدن
شويله يازه كه ضامن اولدي فلان بن فلان بو بايعه امري ورضاسيله بو
مشتري ايچون بيع ودرك سببيله بو بايعه لازم كلنه. ودخي كفيل اولدي
بو بايعك نفسنه و بو مشتري بو كفالتلري مجلسنده قبول ايلدي. وبو بايع
وكفيل مذكور بري بريني وكيل قلديلر بو مشترينك كندولرله جميع امورده
خصومتنه كه بيعه ودركه متعلق اولا وبو وكالتي بري برندن قبول ايلديلر.

فصل دهم در اشهاد وذكر تواريخ . امام محمد آخر صكده
وشهد الشهود المسمون يازدي. بعض اهل شروط بو لفظ اول صكده يازمق.

سنی دردیدیلر هذا ما اشهد علیه الشهود المسمون باخر هذا الصك دیو.
یازدیلر امام محمد شهود اسامیسن اخر صکده یازمقی شهادتلرین. دخی
اخر صکده ذکر ایلدی غیر نسنه ذکر ایلمدی. ابو حنیفه ابو یوسف دخی
بوکه اقتصار ایلدی و شهد دیدی اکا اهل شروطدن یوسف بن خالد وهلال
شهد الشهود المسمون علی فلان وفلان بجمیع ما فی هذا الکتاب وعلی
اقرارهما بمعرفتهما جمیع ما سمی فی هذا الکتاب فی صحة منهما وجواز امرهما
وذلک فی شهر کذا فی سنة کذا. ابو زید. شهد الشهود المسمون علی اقرار
فلان وفلان بجمیع ما سمی ووصف فی کتابنا وعلی معرفتهما جمیعا بجمیع ما فیه
بعد ان قری علیهما واقرا انهما قد فهماه حرفا بعد حرف واشهداهم بجمیع ما فی
الکتاب علی انفسهما فی صحة من عقولهما وابدانهما وجواز امورهما طایعین
غیر مکرهین وهما غیر محجور علیهما وعلی کل واحد منهما فی شی من ذلک ولا علة
بهما من مرض وغیره وکتب فی شهر کذا وسنه کذا. یوسف بن خالد وهلال
شهادت فی جمیع ما فی الکتاب اثبات اوزرنه یازدیلر. متاخریندن بعض مشایخ
ابدکتاب شهود حقیقتنه واقف اولدوغن مشتملدرکه لفظ بیع وشری قبض
ثمن قبض مبیع تفرق متعاقدین بابدانهما ضمان درک وغیره. شهود حقیقتنه
واقف اولمادوغن دخی مشتملدر بیعده وتقدیر ثمنده معنای تلجئه وسمعه
اولمامق کبی زیرا جایزکه سر بیع تلجئه اوله علانیه بیع حقیقی اظهار ایده لو سرا
ثمن بیک اوله و سمعة ایکی بیک دیدیلر کذلک رؤیت متبایعینه شهود واقف
اولماز بصردن اقبال ایتمکدن غیریه زیرا انسان بصیرین برنسنه یه اقبال ایدر و نقاد اولور

کده انی کورمز وواقف کذلک ما فی الکتاب فهم ایلدکلری شهود واقف اولماز. شهود
بو اشیای عاقدینک اقرار یله بیلور. بو مقوله اشیاده شهادتلرین اقرار اوزرنه
یازمق کرک شهد الشهود المسمون بجمیع ما فی هذا الکتاب ما یمکنهم ان یقفوا علی
حقیقته وعلی اقرار المتعاقدین بما لم یقفوا علی ~~حقیقته~~ حقیقته یوسف بن خالد وهلال
فی صحة منهما وجواز اقرارهما یازدیلر ابو زید فی صحة من عقلهما وجواز امرهما
یازدی طحاوی فی صحة عقلهما وجواز امرهما یازدی بو اوثق واحوط در.
شهود متبایعینی وجوه واسما وانسابیله بیلمکی شرطی وهلال یازمزلردی بعض
متاخرین مشایخ زمرده ایتدیلر. اکر متبایعین معروفین ومشهورین اولورسه
یازمق لازم اولماز اکر غیر مشهورلرسه یازمق لابددر. متعاقدینک
اسملرنی کذب وقوللرنه اعتماد غیرک ملکی ابطاله مؤدی اولدیغیدر. بورادە بوفصله
کبیر واردرکه ناس بوندن غافللردر. شهود لفظ بیع وشرای نفسا بعینه اقراری
دجلیندن اشیدوب دلر که ایدوکن بلمزلر. شهادة طلب بلسه لو مؤتلردن
صکره شهادة بو اسم اوزرنه شهادة ایلدیلر. علملری بوعکس بوندن
تحرز واجبدر. املاک ناس ابطالدن نفسنی کذبدن مجازفهدن صیانت
ایچون طریق علم شاهد نسبه جماعه خبر ویرمکدرکه کذبی اوزرنه اجتماعلری
تصور اولنمیه. ابو حنیفه قاتنده امامین قاتنده. دجلین. یا دجل
امراتین شهادة ایتمکدر. مرأة اوزرنه شهادة تحملنده بوزن کورمکی لابددر
بعض مشایخ قاتنده شهود بوعورة فلانه دردیمکله اوزرنه اداء شهادة
حلال اولماز. بو مذکورات محیط برهانیده در. بایعه بیامعهر

بو اکی ثمنی اکی صفقهٔ مختلفه ایله قبض ایلدی قبضا صحیحا دیه . بر صورة
دخی طریق مصارفه‌در مثلا ثمن بیک اقچه اولسه قیمتی یوز التون ایلسه بیعه
بیک التون یازه بعده مصارفه قیلالر بیک اقچه شفیع اچون مبیعی بیک
التوندن غیری الق ولایتی یوقدر زیرا بیع بیک التونه اولمشدر صکگی
چونکه ثمن ذکرنه واره بیک التون دیو یازه تقابض ذکرنه واردقده بایع ثمن
بو بیک التون ثمن یرینه بیک اقچه قبض ایلدی بعد مصارفة صحیحه شرعیه واقعه
بینهما بشرطه دیه حالیا معهود و مستعمل اسقاط شفعه ده بودر که چونکه ذکر
ثمنه واره شو مقدار مبلغه و بو مقدار معلوم العین و مجهول القدر التون
فلوسه که قدرندن و وزنندن بیلکدن مقدم بایع الینه تلف اولمشدر دیه

مرحوم مولانا محی الدین چلبی ولد فناری یازدوغی حجتک تزیینی اچون
مرحوم حضرت مولانا احمد کمال پاشا مفتی ایکن یازدوغی رساله بعض فوایددن
خالی اولماسغین نقل ایدلدی

جری ما فیه عندی وانا الفقیر محمد بن علی الفناری
القاضی بالعسکر المنصور فی ولایة روم ایلی

هذه حجة صحیحه شرعیه ناطق مضمونها بذکرها اقر المدعو مولانا فتح الدین
المدرس الوکیل بالابراء عن قبل قدوة الاعالی والاعاظم مستجمع المعالی

والمفاخم پیر محمد پاشا بن محمد دامت معالیه الثابت وکالته عنه بشهادة حسام
بن عبد الله و مصطفی بن حمزه بان لا دعوی ولا نزاع لموکله المزبور مع حاملة
الکتاب المدعوة عینی خاتون بنت محمد بک فلا خصومة له معها فی خصوص
المنزل الذی وهبه پاشا المذکور لابنه المدعو محمد شاه بک المزبور ثم هی ادعت
انه وقفها قد وقفتها المدعوة حفصه خاتون بنت مراد پاشا علی
اولادها واولاد اولادها نسلا بعد نسل المشتمل علی البیوت المتعدده المعروفة
بجملتها الکاین فی القریة المعروفة بیاشنکند عن ملحقات تکفور طاغی الغنیة
عن التحدید لشهرته مع ما یتعلق من الاراضی خصوصا الارض المعروفة وهی المراعی
والکروم والبساتین والطواحین سیما فی الطاحونة بصرمه فی خصوص الاصطبل
والابنیة سوی الانبارین اللذین بناهما پاشا المزبور ولا خصومة له معها
ایضا خصوص محصولاتهما من الحبوبات وغیرها قلیلا کان او کثیرا خصوصا
فی محصولات القریة المزبوره وابراء ذمتها عن جملة الدعاوی والمطالبات المتعلقة
بذلک المذکورات اقرارا شرعیا وهی صدقته وجاها و جری ذلک
فی الیوم الرابع من شهر شعبان المعظم من شهور سنه خمس وثلثین وتسعمایه

شهد ما فیه

قدوة وزراء ارباب العالی مصطفی پاشا بن عبد الاحد
وزبدة الکبراء المتعالی ایاس پاشا دامت معالیه
وامراء الامراء الکرام قاسم پاشا دام اقباله

وقدوة الاماجد والاعاظم اسکندر چلبی الدفتری
وقدوة الاکابر والاعالی سیدی بک النیشانجی دام سموه

امضایه مانع اولان غلط وجهات خطاکه مجموعه سهوده وارددر اکی جنسدر
برجنس لفظیدر واقع اولان کلام قاعدۀ عربیه یه موافق دکلدر برجنس دخی
معنوی درکه کلامده من جهة المادة والصورة نسنه یوقدر اما مدلولی صحیح دکلدر

بوجنس اکی نوعدر برنوعنک عدم صحتنه وقوف مسائل شرعیه یه اطلاعه
موقوفدر برینک توقفی یوقدر فهم سلیم وطبع مستقیم اولان مساق کلامده
ومقتضای مقامده تأمل ایدیجک وجه خلله مطلع اولور جنس اولدن اولان
خطا مواضع متعدده واقع اولمشدر بعد التنبیه بعضی اصلاح اولنمشدر
فلانی حالی اوزره هنوز باقیدر اولکه کاتب دیوان مصطفی چلبی حضورنده
اصلاح اولنمشدر بو ترکیبدر ولاخصوصا لهما عبارة صحیح ولاخصوصا
لهما دیمیم غلطدر معنی مختل اولمشدر تنبیه دنصکره حرف میم حک اولمشدر
اما بعد الامضا حک جایز دکلدر اول هنوز باقی اولان غلطلرک برسی بو ترکیبدر
که محمد شاه بك المزبور وجه خطا بودر که کلامده مذکوردن مقدم محمد شاه مذکور
دکلدر اول ذکرنده یعنی مزبور ایله توصیف جایز دکلدر برسی اول غلطلرک
بو ترکیبندر که بذلك المذکورات در عبارة صحیحه بتلك المذکورات در بو
خصوصده وجه غلط مکشوفدر عامۀ سوختوانک معلومیدر اول غلطلرک برسیده
مع مایتعلق به ترکیبدر عبارة صحیحه ومایتعلق بهدر لسان عربیده کلمۀ مع متبوعه
داخل اولور تابعه داخل اولماز اول غلطلرک برسی ثم ادعت سی جمله سیدر که
قضیۀ خبریۀ اجنبیه در محل نزاع اولان منزلک اوصاف متعدده سی
اراسنده کتورلمشدر موصوف واحدک اوصاف متعدده سی بیننده کلام
اجنبی کتورمک جایز دکلدر جنس ثانینک نوع ثانیسندن اولان غلطلرک برسی
خصوصا فی محصولات القریة ترکیبیدر عبارة خصوصا ایله تخصیص بالذکر
اول وقت صحیح اولور که سیاق کلامده تعمیم اولا اول مقامده بو شرط مفقوددر

کلام سابقده محصولات قریه‌یه تناولی یوقدر. اول غلطلرك برسی بودرکه
مذکور چفتلك پاشای مذکورك دکلدرکه مزبور وکیل اقرار ایتدکدن صکره انبادن
استثنا ایدوب محل ابرادن سوی الانبادرین اللذین بناهما پاشا المزبور. دیه
حمل عقار غیرك اولدوغنه اعترافدن صکره بعضی استثنایه وجه صحیح یوقدر.
اول استثنا اولنانلری پاشای مذکورك دکلدر دیرسه کلامده تناقض اولور زیرا
سابقا جمله چفتلك وغلتلك دردیلمشدر. واکر اغلتلکدر دیرسه وکیل مزبور
آنوك طرفندن خصومته واقراره وکیل دکلدر اوجانبدن قبل وکاله ایتمکه اکه
مجال یوقدر. اول غلطلرك برسی عبارة شهد مافیه درکه ذیل حجته یازلمشدر
عبارة صحیحه شهود الحال در زیرا اسامی سامیه لری مسطور اولان صاحب دولتلر
مضمون حجته شهادة ایتمش دکلدر. عبارة مذکوره نك معناسی اولدرکه حجت
مذکوره ده اولان ماجری جاری اولدوغی حالده حاضر اولمشلردر. اونلرك
کبیلره شهود الحال دیرلر. جنس ثانی نك نوع اولندن اولان غلطلرك برسی
بودرکه وکیل مذکور ابرایه وکیلدر. عبارة الوکیل بالابراء اول معنی ده
صریح در. اما مضمون حجتده وکیل مذکوردن صادر اولدوغنه دلالة ایدر
لفظ یوقدر. بلکه پاشا مذکورك ابراسنه وکیل مذکورك اقراری یازلمشدر.
بو خصوصده مسئلهٔ شرعیه ده غلط اولدوغندن غیری کذب صریح واردر.
زیرا پاشای مذکور بالذات اول خصوصی سابقا ابرا ایتمش دکلدرکه وکیل وابرا
ذمتهادیو اول ابرادن خبر ویرمسی صحیح اولا. اول غلطلرك برسی بودرکه
نزاع اولنان چفتلك مذکور پاشا اوغلنه یاغشلدی دیلمشدر. اونی دیدکدن صکره

مذکور

مذکور پاشا طرفندن اوخصوصده محل نزاعه علاقه قالمز. پاشا
بو خصوصده اجنبی اولور. اوکه متعلق دعویدن مطالبه‌دن خصم
ابرا ایتدی دیمك طور منقولدن بلکه طور معقولدن خارجدر. ابرا
فصل خصومتدر. وقطع نزاعدر. مسبوقدر دعوی ایله اکر صحیح
واکر باطل احتمال دعوای سد ایدر. عبارت یازلدقدن صکره تقدیر
ابرایه شروع میسر دکلدر. اول غلطلرك برسی ده بودرکه نفس قریه‌نك
محصولاتندن ابرا یازلمشدر. مذکور قریه عمارت وقفیدر. پاشای
مذکور وقف مذکورك متولیسی اولسه ده محصول قریه که حق فقرادر.
ابرایه قادر دکلدر. خصوصا که وقفك متولیسی دکلدر. اول غلطلرك
برسی بودرکه. وابرأته منها عن جملة الدعوی دیمکله ابرا تمام اولدی.
صانلمشدرکه ایله دکلدر. اول عبارتله اولمادوغی کتب فتاوده مسطوردر
قال فی الخلاصه قال لآخر ابرأتك عن هذه الدار او عن دعوی هذه
الدار او عن خصومتی فی هذه الدار فهذه کله باطل حتی لو ادعی بعد ذلك
هذه الدار یسمع ویقبل بینته. تمت الرسالة المنسوبة الی مولانا کمال
پاشا زاده.

بحث عشقیه

مولانا عبد القادر الاسیادی. نوعی المرحوم اختراع ایتدوکی حجت صورتیدرکه
عشقیه ایله تسمیه ایلمشدر. مرحوم کمال پاشا زاده‌یه عرض ایدیجك قبول
مقبوللری اولمشدی. شرایه مناسب اولماغن یازلدی. کما ینبغی نفس الامر
حالا وماضیا. حکمت بیع بالتعاطی تراضیا. فخر تحقیقا ابن بن لوغته

يقلع سود السويداء قاضيا هذه حجة صحيحة معربة معناها ومعبرة
نجواها عن ذكر ما اشترى . صاحب المحبة والبلاء عشق بن الهوا
من ذي الابهة والبهاء خلق بن الصفا الحديقة المشتهدة بباغ الجمال المحوطة
بحيطان الغنج والدلال المشتملة . على مزرعة العنبر يفرقها نايفة مستطيلة
بفرق البصر تصل الى قاع صفصف من نور بجمال السعة وحسن الجود تنتهي الى
حايط من مسك اذفر حاجب عن مس النظر وفي وسطه باب من كافور بل نور من نور
يفتح على بستان النرجس والزنبق والورد والياسمين وانواع اطايب الرياحين
ونفايس فواكه الفراديس تلذ الاعين والزوايق والمعاطيس وفي المجموعة عين
الحيوة شاربها خضر لم يصل الى الظلمات تنصب الى حوض من نور الجمال فيرد
المتعطشون في فيض الجلال بانفس ذوقه بحر البصاير التي في قناعة سير المتاع وهي
في صند وقة البدن وهي حجرة الزمن فوقع الاخذ والاعطاء بحسن الرضاء بحكم
الحاكم الموقع بالاعلام بصحة البيع بالتعاطي في نفايس الاشياء على ما عليه
الفتوى جرى ذلك وهو حقيقة الحال في غرة شهر المثال من سنة ازل الازال
عن هجرة بني الكمال الى مدينة الفعل والانفعال شهود الحال بصريت

الباب الاول در سلم

وسمع بن ذوق بن وشم بن ولمس بن
الاذان اللسان شام الكمان ساير الانواع الانسان

سلم بردركنكي سلم دىرلر . بايعه مسلم اليه . ثمنه راس المال دىرلر . مبيعه مسلم فيه دىرلر

شرايط سلم اول راس المالك جنسن ونوعن ومقدارن بيان كركدر . ومجلس
عقدده راس المال متفرقا ولمازدن مقدم تسليم كركدر . امام اعظم مذهبنده
راس المالك مقدارن اعلام شرطدر . اكر كيلي . اكر وزني

ويا عددي متقارب . اما امامين قاتنده راس المالك مقدارن اعلام
شرط دكلدر . بوكه اشارت كافيدر . اجماعا مقدار قيمت اعلامنه احتياج
يوقدر . بردخي جنس مسلم فيه بياندر . كندم ياجو وبونك نوعي آبي ميدر
دشميدر وصفتي جيدميدر . وسط ميدر وقدري كه معلوم كله اوله كه
ضايع اولمق احتمالي اولميه . بردخي تاجيلدر . مدة معلومه ايله اذني براي
در على المختار . بردخي مكان ايفاد حمل ومؤنت اولان نسنه لرده مسك
وكافور كبي نسنه لرده دكل . بردخي امام اعظم قتنده اكر مختلف النوع نسنه ده
سلم ايلسه لر كندم كبي . وجو كبي مثلا هر برنك راس المالن ذكر ايتمك لابددر .
بردخي شرط مسلم فيه موجود اولمق كركدر . حين عقددن اجل زمانه دك
منقطع اولمايه . حتى انقطاع اولنسه صاتلدوغي بازارلرده بولنماموق در .
اولرده بولنمق ضرر ايلمز . امام اعظم قتنده صحت سلمه ابتداء وبقاء
شرطلري نظم اولنمشدر . شرطهاي صحت عقد سلم نزد امام ياد كيرد از من
چون چندي امان دادت اجل . قدر راس المال در موزون ومعدود
ومكيل . قبض قبل الافتراق در مجلس عقد اي اجل . جنس ونوع مسلم فيه
است قدر ووصف او . نيز تحصيل از بس جاي تسليم اجل . كافي ايدد
اصل اوددكه هر نسنه كه مضبوط اوله صفتي وقدري اكلنش اوله . آنده
سلم جايزدر . وثيقة سلم شروطده مذكور اولاناوزره بوددركي فلان بن
فلان عقد سلم ايلدي . فلان بن فلان له شوقدر مبلغه كي نقد معين
وحاضردر بو مجلس عقدده بيك كله آق نغدايه كي پاك اولا . آني اوله

فلان شهر كله سيله تاريخ كتابدن برايلك سلم صحيح شرعي يا بله خيار وفساددن
خالي اولدوغي حالده مسلم فيه برآيلق صكره تسليم ايلمك شرطيله رب السلم
اوله فلان شهرده وبو مسلم اليه دخي مذكور اولانك جميعن قبول ايلدي
جميع راس المال قبض ايلدي مجلس عقدده افتراقدن مقدم وكان ذلك
كله في حال صحة عقلهما ونفاذ تصرفاتهما طايعين • محيط برهانيده شروطدن
ذكر اتيدوكي بودر • هذا ما اسلم فلان بن فلان اسلم اليه عشرة دراهم
عطريفيه سوداء عتيقة جيدة رايجة معدودة بعينه منتقدة بحضرة
مجلس هذا العقد نصفها خمسة دراهم عطريفية في وقر حنطة بيضاء نقية
يابسة سقية والوقر اثني عشر قفيزا بالقفيز الذي يسمى شك وزنه يكال
الحبوب بسمرقند الى اجل شهر من لدن تاريخ هذا الكتاب سلما صحيحا جايزا تاما
لا خيار فيه ولا فساد ولا شرط على ان يسلمها بعد محلها الموصوف فيه داره
في مصر كذا وقبل هذا المسلم اليه جميع ذلك من رب السلم هذا مواجهة وقبض
جميع هذه الدراهم التي هي راس مال هذا السلم الموصوف فيه قبل افتراقهما
واشتغالهما بغير ذلك وتفرقا عن مجلس هذا العقد بعد صحته وتمامه تفرق
الابدان والاقوال عن تراض منهما بوجوب هذا العقد ويتم الكتاب ولا يذكر
الدرك لان المبيع غير مقبوض • وجه آخر ذكر اقرار المسلم اليه هذا ما شهد
عليه الشهود المسمون اخره شهدوا جميعا فلان انا اقر عندهم واشهدهم
على اقراره طايعا ان عليه وفي ذمته لفلان كذا من حنطة الجيد السقية
النقية بكيل كذا موجلا الى شهر على ان يوفيه اياه في موضع كذا بسبب

عقد سلم صحيح جرى بينهما على اجتماع شرايط صحته وصدقه هذا المقر له في
ذلك وذلك يوم كذا **وثيقة سلم بزبان فارسي** سلم بست فلان بن
فلان بفلان بن فلان مبلغ كذا نقد معين حاضر در مجلس اين عقد در مقابل
هزار كيل كندم سفيد باك جيد آني آب يافته بترما هي كشت كذا تا ميعاد يك
ماه پيوسته • از تاريخ اين كتاب • سلم صحيح شرعي بات •
خالي از خيار • وفساد بشرط آنكه تسليم كند اين فلان مسلم اليه مذكور اين
مسلم فيه مذكور را بعد از كذشتن مدت مذكوره در ديه كذا در سراي
اين فلان رب السلم بوي وقبول كرد اين مسلم اليه مذكور جميع انچه مذكور شد
از رب السلم مذكور مشافهة وقبض كرد جميع اين راس المال موصوف را •
پيش از افتراق ايشان از مجلس اين عقد وكان ذلك كله في حال صحة عقلهما
ونفاذ تصرفاتهما طايعين اما حالا متعارف اولان شرايله يازلدوكي فلان بن
فلان صانون الدي فلان بن فلاندن • بو دخي صاتدي شومقدار كندمي
شوقدر مبلغه بو رب السلم تمامي راس المالي مجلس عقدده بو مسلم اليهه تسليم
ايلدي • بو دخي قبض شرعي قلدي تفرق الابدان بو شرطله كه • تاريخ
كتابدن برآيدن صكره بو مسلم اليه مسلم فيه مذكوري • فلان شهرده •
بو رب السلمه تسليم ايليه • وبو مسلم اليه بو سلمدن رب السلم دعواي فساددن
ابرا قلدي • تحريرا في كذا **باب ثاني در اقاله** وثيقه اقاله قباله طهرنه يازيلق
اقصردر • صورتي بودر بو قباله مضمونندن مذكور اولان مشترى اقاله قلدي
مسطور اولان بايعله موصوف اولان عقدي كه ما بينلرنده منعقد اولمشدي •

بو بایع بو مشتریدن بو اقاله‌یی قبول ایلدی . مشافهةً فی مجلس الاقاله و بو
مشتری بو بایعدن قبض ایلدی . تمام ثمنی که قباله‌ده مذکوردر بو قدر
مبلغدر . و بو بایع مبیع موصوفی قبض ایلدی . و بو مجلس اقاله‌دن نفوذ
و لزومدن صکره تراضی ایله تفرق ابداناً متفرق اولدیلر . . اگر
وثیقهٔ اقاله علی حدة یازمق دلرسه . اولا صورت شرای تمام حکایت
ایدوب بعده ذکر اقاله قلمسطور طریق اوزره . ذخیره‌ده ایدر . اگر
متعاقدان بیع اقاله ایتدکدن صکره اقاله‌یی فسخ ایلسه‌لر بیع کرو مفسوخ
اولور . اقاله کدر مابینلرنده عقد جدید لازم اولماز . وثیقهٔ اقاله
به فارسی برظهر قباله نویسد که مشتری مذکور فی الضمن اقاله کرد با بایع
مذکور فی الضمن را که میان . ایشان منعقد شده بود . .
و این بایع قبول کرد از وی این اقاله را مشافهةً . در مجلس این اقاله .
و قبض کرد . . این مشتری از این بایع تمامی ثمن مذکور را که مبلغ کذا بود .
و این بایع بوی تسلیم نمود تمامی مبیع موصوف فی الضمن را قبض کرد از مشتری
مذکور و وی تسلیم این بایع نمود و از مجلس این اقاله بعد از نفوذ و لزوم
آن متفرق شدند . بتراضی تفرق الابدان و الاقوال . وثیقهٔ اقاله با[illegible]
من المحیط البرهانی ان کتب علی ظهر صک الشری و هو اقصر و هذه نسخته .
هذا ما شهد علیه الشهود المسمون . آخر هذا الکتاب شهدوا ان
فلان بن فلان البایع المذکور . فی بطن هذا الصک سأل من المشتری
المذکور فیه ان یقیله هذا البیع و الشری الذی جری بینهما فی هذه الدار

المحدودة

المحدودة فیه و ان هذا المشتری . اجابه الی ذلک و اقاله هذا العقد الموصوف
فیه و ان هذا البایع قبل منه هذه الاقاله قبولا صحیحا فی مجلس هذه الاقالة
مشافهة و قبض هذا المشتری . من هذا البایع جمیع هذا الثمن الذی کان
اوفاه ایاه و ذلک کذا قبضا صحیحا بایفاء هذا البایع ذلک ایاه و بری الیه براءة
قبض و استیفاء . و قبض منه هذا البایع جمیع هذا المعقود علیه الذی کان
سلمه الی هذا المشتری . علی حاله الذی کان سلمه الیه قبضا صحیحا بتسلیم
هذا المشتری ذلک کله الیه و ضمن هذا المشتری . لهذا البایع الدرک فیما
جرت فیه الاقالة ضمانا صحیحا . و تفرقا عن مجلس هذه الاقاله بعد صحتها و تمامها
تفرق الابدان و الاقوال عن رغبة منهما و تراض طایعین راغبین و ذلک
یوم کذا وان افرد کتابتها طالت و هذه نسختها هذا ما اشتری الی قوله کان
فلان بن فلان . اشتری من فلان بن فلان جمیع الدار التی الی ان یذکر
التقابض فیما اذا کان تقابضا ثم یکتب ان هذین العاقدین تقایلا هذا
العقد الموصوف فیه الذی کان جری بینهما بمثل ذلک الثمن الذی کان مسمی
مقبوضا بتراضیهما اقالة صحیحة لا رجعة فیها . و ان هذا المشتری استرد من هذا
البایع مثل ذلک الثمن الذی کان اوفاه ایاه و ذلک کذا و قبضه بکماله و تمامه
بدفع هذا البایع ذلک الیه و بری الیه من ذلک کله براءة قبض و استیفاء و سلم
الی هذا البایع جمیع ما وقعت علیه هذه الاقالة فقبض هذا البایع منه قبضا
صحیحا و ضمن هذا المشتری . لهذا البایع الدرک فی جمیع ما جرت فیه هذه
الاقالة ضمانا صحیحا و تفرقا عن مجلس هذه الاقالة بعد صحتها و تمامها

تفرق الابدان والاقوال ويتم الكتاب وان كانا لم يتقابضا فيكتبه
ان يبدء بما بدئت به النسخة الاولى ثم يكتب بعد ذكر التقابض . وان هذا
المشتري لم يكن قبض المعقود عليه ولا ادى شيئا من ثمنه . وان هذين
العاقدين تقايلا هذا العقد الموصوف منه . بتراضيهما اقالة صحيحة
فسقط هذا الثمن عن هذا المشتري ولم يبق له حق في هذا المعقود .
عليه الذي في يد هذا البايع وتفرقا ويتم الكتاب ويلحق هذا القسم
خاصة حكم الحاكم لان الاقالة قبل القبض لايجوز عند بعضهم . يذكر
الاقالة بسبب عيب وجد به ليكون فسخا عند الكل فيجوز ولم يذكر محمد
في شروط الاصل قبول الاقالة ولابد منه فالاقالة لايتم بدون القبول
كالبيع واكثر اهل الشروط بعد هذا يكتبون جميع ما يكتب في البيع من رؤية
المتقابلين والتفرق بالابدان وهما وكانا السمتي وابو زيد . لايكتبان ذلك
قال الطحاوي . وهذا اغفال منهما لان الاقالة بيع مستقل عند بعض
العلماء فيكتب فيه كما يكتب في البياعات . ولم يذكر محمد في شروط الاصل
الدرك في الاقالة ولابد من كتابته . والدرك في الاقالة ما احدثه المشتري
قبل الاقالة مما يمنع صحة الاقالة

باب ثالث در استبدال وقف

اعلم وفقك الله لاصابة الحق في القول والعمل صحیفه خاطرکه خلدت
خالید ده خامه تاکید و تحقیقله شویله مرقوم ده که مطلقا عنان
قلمی طریق استبداله صونمه که اکثریا اقدام موجب خسران و وبال در .
منعطف قلمیه بلکه زاویه خمولده مخفی میدانن ذکردن منفی ایدم که بو ایام

نافرجامده اکثر قضاة و حکامدن مشاهده اولنور که . هر یرده که .
ضیاع وقف عرصه ضیاعده اوله . بونلر استبدالندن تنزه و تورع
کوسترویب اکه تقوی و دیانت نام قورلر . ولن تجد لسنة الله تبديلا .
آیتن اوقورلر . اما هر یرده . وقف مرغوب فیه کوردلر . ارباب جاه خاطر
ایچون استبداله حکم ایدرلر . بونی حکم محکم و قضاء مبرم بلوب . فمن بدله
بعد ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه . قضیه سندن تغافل و تجاهل
ایدرلر . خصوصا بزم زمانمزده سلاطین آل عثمان قضاته اصح اقوال ایله
عمل ایتدیروب استبدال لا صح اولمادغنه بناء بو طریقه مولی اولمادقچه اقدام
ایدرلر . اکثریا ولایت عربده استبدال وقف چوغ ایدرلر . اما بو نسخه
کتاب استبدال ترك اولنماغله استبدال متروك اولمیوب مراد ایدرلرکه
وقف استبدالده نفع یری اولوب کتابت ایتمك استیه سلرسه لر .
رعایت ایدلمك کرك . بلکه بو نسخه حکمه قادر اولنه . اما بو دیارده پادشاهه
عرض ایدوب استبداله اجازت ایچون حکم کلدکدن صکره اولمق کرك .
تا بو خصوصه متولی اوله . وهذا من البينات بلا اقامة البينات وانما الاعمال
بالنيات وهذه صورته فلان بن فلانك متولی عام شرعیدر . جمیع
امور اوقاف مسجد جامع بلدة فلانه بحکم تولیت صحیحه شرعیه که صادر در .
فلاندن بو وقفه بوندن غیری متولی اولمادی ایسه نه قبلوا تقدن و نه قبل
من له الولاية دن استبدال ایلدی جمیع منزلی که فلان شهرده فلان محله ده در
فلان حدود ایله محدود در . ونفع شرعیدر . بو مسجد جامعه سنکوره بو منزله

استبدال که محلهٔ مذکوره ده در فلان ایله محدوددر • فلان بن فلانک
ملکی در بس متولی مذکور استبدال ایلدی • منزلی موقوف مذکوری
بو منزل مملوکه که مذکوردر • فلان ایله معمور وقدر حال بوکه صرف وعیطهٔ وقف
بو استبدالدن در • بو استبدال مخالف شرط واقف دکلدر • وبو منزل مملوک موقوف
علیه اقربدر مساحه سی وقیمتی واجرتی زیاده در • بو اکی متعاقدین بو استبدال
مستجمع جمیع شرایطه در • راضی وراغب اولدیلر • وفلان قاضی که • قاضی
نافذ الحکم بلده فلاندر • مراهقه شرعیه ضمننده وبو متعاقدیندن
جریان خصومتدن حکم صحیح شرعی قلدی صحته ولزوم استبداله من رای
ذلک من العلماء الاعلام • حکم صحیح شرعی محکم • وقضاء صریح مبرم پس
بو منزل موقوف فلانک مذکورک ملکی اولوب • وبو منزل مملوک وقف
لازم اولدی • بو مسجد جامع مذکوره قایم مقام وقف اولوب وارجهته
مصروف اولا که اول منزل موقوف مستبدل اکه مصروف ایدی • ؞ ؞ وبو
متعاقدین کندولردن صادر اولان جمع ثقات عدولی استهاد قلدیلر •
فی تاریخ کذا کتابا لانکحه وثیقهٔ نکاح کبیرین • بو ذکور در
آنوک بیانندن که کندویه نکاح قلدی • فلان بن فلان نفس فلانه بنت
فلانی بو دخی نفسنی اکا ویردی • وولی اقربی اذنیله نکاحا
صحیحا جایزا نافذا ظاهرا علی طریق الشهرة والاعلان لا علی سبیل الخفیة
والکتمان جمیع شهود عدول حضورنده که متعاقدینک ایجاب وقبولن
معا اشتدیلر شو مقدار مهر معجل وشو مقدار مهر مؤجل ایله درت شرط

شرعی اوزرنه اول بو ناکح بو منکوحه اوزرنه عورت نکاح قلمیه • ونکاح
فضولی که بر کشی بونک ایچون نکاح ایتدکن اول نکاحی قولله وفعلله تجویز
اتمیه • شرط ثانی بو منکوحه قهر وغضب ایله ضرب اتمیه اثر ضرب اعضاسنده ظاهر
اولاجق قدر • شرط ثالث بو ناکح بو منکوحه دن بر ییل علی الاتصال غیبت
ایلمیه که بو منکوحه کفایت قدری نفقه کندویه یتشمیه • اکر بو امورک برسی
واقع اولورسه بو وکیل اولوب طلاق بایننه کندوی بوشایه نفقه
دلرسه • شرط رابع بودرکه بو ناکح سریت تسمیه جاریه آلمیه •
هیچ منفذ اکر اولورسه بو منکوحه وکیل اولا وجاریه صاتا وثمنن
قبض ایلیه • وقالکه حسابیله اکر صاتمزسه اعتاق قلیه آخرت وبجمله
بو ناکحه حرام ایده وکان ذلک منهما فی حال نفاذ التصرفات الشرعیة •
عنهما فی موضع کذا • فی تاریخ کذا • اکر دلرسه الحاق ایدن بو ناکح بو منکوحه نک
کفؤ دحسبیده وغیرده وایفاء مهر ونفقیه قادردر • وبونلر ما بیننده
نقض نکاحه وفساده منفضی نسنه اولماشدر • وبو مهر مذکور بو منکوحه نک
مهر مثلیدر دیو • وثیقهٔ نکاح صغیرین بو ذکوراتک بیانندن درکه فلان بن فلان
صغیره قزی فلانه ولایت بوتله تزویج ایلدی • فلان صغیره که ولد فلان
بن فلاندر بمهر کذا • وبو نکاحی قبول قلدی • بو صغیره بو صغیر ایچون
آناسی فلانه ولایت بوتله نکاحا صحیحا شرعیا شاهدین عادلین حضورنده که
معا ایجاب وقبولی ایشتدیلر • وبو مهرین مساوی مهر المثلدر دیو ؞
وتمام ایدی • اکر ولی غیری پدر اولورسه جد صحیح کبی برادر اعیانی یا علاتی

کتاب ثانی

دیاعم ویاغیری کبی یا بابوهی نه نونلری ذکر ایدی . ولایت جدیه یا اخوت
یا عمومت ایله اول حال بوکه بو فلانه نك بوندن اقرب ولیسی یوغدی ویوم
فلانه مذکوره یه مهر مثلدر دیه . اما ابك وجدك غیرینك تزویجنده
اختلاف واردر . غیر اولدوغی وقت کاتب آخرینی یازه که بو نکاحك
صحتنه قضاة اسلامدن بر قاضی خصومت معتبره دن صکره مرافعهٔ شرعیه
ضمننده حکم ایلدی دیه . اکر ولی اولمایوب قاضی تزویج ایدرسه باذن قاضی
اسلام نافذ الامر بلدهٔ فلانه که تحت ولایتنده در وحاضر وغایبی یوقدر .
بمهر کذا که مساوی مهر مثلدر دیه . اکر بنده تزویج ایدرسه فلان مملوکی
فلان بن فلانی کندو نفسنه تزویج ایلدی . حرهٔ مکلفه فلانه بنت فلانی
مولاسنك اذننه وامری ایله دیو تمام ایده جاریه ده دخی بویله ایده . بعض
ولاة ولایتده ناکح مهر معجل یرینه عقار ویا منقولات ویررلر طریق کتابت
بودر که قبالهٔ نکاحی تمام ایتدکدن صکره آخرینه یا ظهرینه صك شرعی
یازه وبونك ثمنی مقاصه قلمه بیعی مذکور اولان طریق اوزره قبالهٔ نکاحه
بر نجه نوع علاوه یازمق اولور . زوجك اقراری ایله نکاحه ومهرینه وزوجنك
تصدیقی ایله یا عکس ایله یا ولینك نکاحه اقراری ایله زوجینك ولیه
تصدیقیله بعض شروط وجه اخیر احوط واجوددر بو قال فی المحیط البرهانی
فی الفصل الثانی من کتاب الشروط اذا زوج الاب ابنته البکر البالغة یکتب
هذا ما تزوج فلان فلانة بتزویج ولیها فلان ایاه باذنها ورضاها وامرها
ایاه بمهر کذا نکاحا صحیحا جائزا نافذا بحضرة جماعة من العدول وزوجها

هذا کفوها فی الحسب وغیره قادر علی ایفاء مهرها ونفقتها لیس منهما
سبب یؤدی الی نقض النکاح او فساده والمهر المسمی فیه مهر مثلها وهی
امرأته بهذا النکاح الموصوف فیه وهذا الصداق لها علیه حق واجب
ودین لازم وذلك کله بتاریخ کذا وجه آخر هذا ما شهد علیه الشهود المسمون
آخر هذا الذکر شهدوا جمیعا ان فلانا زوج ابنته البالغة المسماة فلانة
برضاها من فلان بمحضر من الشهود المرضیین علی صداق کذا . تزویجا
صحیحا وان فلانا تزوجها علی هذا الصداق المذکور فیه فی ذلك المجلس
تزویجا صحیحا وصارت فلانة زوجة فلان بهذا التزویج الموصوف فیه
وذلك کله بتاریخ کذا وجه آخر فی تزویج البکر البالغة ان یکتب
وولی تزویجها ایاه ابوها بعد ان سمی الزوج لها واعلمها بالصداق
المذکور فیه فصمتت او بکت فسکتت وهی بکر عاقلة بالغة صحیحة العقل
والدین وکان ذکره لها ذلك وسکوتها بمشهد فلان وفلان وهما یعرفانها
باسمها ونسبها وفلانة بنت فلان امرأته بسبب هذا العقد الموصوف فیه زوجك
اسمن ذکر ایتمك ومهرك مقدارن اعلام لابددر زیرا بونلرسز سکوت
رضا مددکلمدر . اختلاف معروفدر . اکر زوج صغیر اولسه هذا ما زوج
فلانا بنته الصغیرة المسماة فلانة بولایة الابوة من فلان بن فلان
الصغیر علی صداق کذا تزویجا صحیحا جائزا نافذا لازما بمحضر من الشهود
العدول المرضیین . وقبل هذا النکاح بهذا الصداق
لهذا الصغیر والده فلان بولایة الابوة قبولا صحیحا فی مجلس

هذا العقد وهذا الصغير كفو لهذه الصغيرة والمهر المذكور فيه مهر مثلها
وان ضمن الاب المهر عن ابنه الصغير يكتب وضمن فلان والد هذا الزوج
الصغير لهذه الصغيرة جميع هذا المهر عن ابنه الصغير هذا ورضي به مشافهة في هذا
المجلس وان ادى الاب شيا من المهر معجلا من ماله يكتب ثم ان فلانا
والد هذا الصغير تبرع باداء كذا دينارا من مال نفسه من جملة هذا
الصداق المذكور فيه الى فلانة والدة هذه الصغيرة وقبضتها منه لها
بولاية الابوة قبضا صحيحا ووقعت البراءة وبريت المهر لهذا الزوج
من جملة المهر بهذا القدر وبقي لها عليه بعد اداء هذا المقدار كذا
اكر منكوحه نك باباسنده صداقك بعضن هبه ايتمك طلب ايلسه لر يا
قبضه اقرار طلب ايلسه لر اكر اقرار مجلس عقدده اولورسه باطلدر زيرا
اهل مجلس كذب ايدوكن بيلورلر . اكر قبضه اقرار مجلس اخرده اولورسه
صغيرده قبضه اقرار صحيح اولور كبيره ده دخي كذلك اكر بكر ايسه .
اكر ثيب ايسه بونك امري ورضاسي كركدر . اما هبه اكر صغيره ايسه لا شك هبه
صحيح اولماز . اكر كبيره ايسه صحيح اولور . اكر امري ورضاسيله اولورسه شويله
يازيله كه فلان هبه ايتدي كه والد هذه المرأة در اشبو قزي امريله جملهٔ صداقندن
بو مجلس عقدده شو زوجنه بو مقدار درهم بو زوج دخي بو ابانك
بو هبه سني قبول ايلدي نفسه قبولا صحيحا شو قدر باقي قلدي كه مطالبه
ايده توجه مطالبه ده دير . اما بو عودتك ابنه هبه سي امر تا خبار شهودلر
بيلدوكي وقتدر . اما مجرد ايلك قوليله يلنسه يازه وذكر والد هذه المرأة

ابنته امرته بهبة كذا من المهر لهذا الزوج وانه يهب بامرها ويضمن له
الدرك من جهتها ان جحدت الامر بالهبة وذلك بتاريخ كذا والاحوط في ذلك
ان يحضر المرأة مجلس النكاح ويزوجها وليها بامرها فهي تهب بنفسها
وان كان الزوج اخا لاب وام او لاب يكتب هذا ما زوج فلان اخته الصغيرة
المسماة فلانة بنت فلان بن فلان بولاية الاخوة لاب وام او لاب اذ لم يكن
لها ولي اقرب منه وحكم بصحته حاكم من حكام المسلمين وعدل جاز الحكم
بعد خصومة معتبرة وقعت فيه انما الحق بحكم الحاكم لان في جواز تزويج
غير الاب والجد الصغيرة اختلاف بين العلماء وان لم يكن للمرأة ولي
فزوجت نفسها باذن القاضي يكتب هذا ما تزوج فلان فلانة على
صداق كذا بمحضر من الشهود العدول بتزويجها نفسها منه باذن القاضي فلان
تزويجا صحيحا ولم يكن لها ولي حاضر ولا غايب وان زوجت نفسها بغير اذن القاضي
يلحق باخره وحكم بصحته حاكم من حكام المسلمين وفي تزويج العبد
يكتب هذا ما تزوج عبد فلان او مملوك فلان فلانة بنت فلان وهي حرة بالغة
باذن سيده فلان وامره اياه بهذا العقد الموصوف فيه بمحضر من الشهود العدول
على صداق كذا بعقد صحيح لازم نافذ بتزويج ابيها فلان بن فلان اياها
منه برضاها تزويجا صحيحا . وان كانت المرأة صغيرة يلحق باخره حكم
الحاكم لان في تزويج الاب بنته الصغيرة من العبد خلاف معروف بين
ابي حنيفة وصاحبيه وقد جرت العادة في الرساتيق ان الازواج او اباهم
يبيعون الضياعات والعقارات من النسوة بثمن معلوم ينبغي للكاتب

ان یکتب بعد التسمیة هذا ما اشترت فلانة من زوجها فلان اشترت منه
جمیع الضیعة التی هی کرم محوط او خمس دبرات من الارض الصالحة للزراعة موضعها
بقریة کذا وجمیع المنزل المشتمل علی دار کذا یحدد بالحدود الاربعة ویکتب الثمن
وجمیع ما یکتب فی کتب الاشریة واذا انتهی الی ذکر قبض الثمن یکتب علی ان هذین (وبیتین)
المتعاقدین قاصا جمیع هذا الثمن المذکور بجمیع الصداق الذی کان للمرأة
المشتریة علی زوجها هذا البائع وصداقها مثل هذا الثمن مقاصة صحیحة وبرئت
المرأة المشتریة هذه من هذا الثمن بازاء مقاصة صحیحة وبرئ الزوج البائع من
جمیع صداقها بحکم هذه المقاصة ثم یکتب وقبضت المرأة المشتریة هذه جمیع
ما ابتاعت شراه قبضا صحیحا بتسلیم البائع هذا ذلک کله الیها وضمن لها الدرک
فی ذلک ضمانا صحیحا وان کان هذا البیع ببعض صداقها وهو الذی شرط تعجیله
فی النکاح قبل الزفاف ویسمی بالفارسیة دستپیمان یکتب فاقاصا جمیع هذا
الثمن من جملة صداقها وهو جمیع ما شرط تعجیله لها ثم یکتب ونصفها المشتراة ثم یکتب
وقد بقی لهذه المشتریة فی ذمة زوجها البائع هذا من صداقها کذا وکذا دینارا لازما
وحقا واجبا وصداقا ثابتا بالنکاح القائم بینهما للحال وذلک بتاریخ کذا عربیله
یازلسون بو ادایه کلنجه شروط المحیط البرهانیدن در کتاب الطلاق وثیقة
خلع اکی نسخه یازه بوینه اوبرینه عورت صقلیا ادصقلیاجنی توهةالوثایقدن
ایسه فلانه طایفة اقرار شرعی قلدی که کندوی صاتون الدی ادی
فلاندن بر طلاق بائن جمیع مهرینه یا خود مهرندن باقی قالان حالکونها
عالمین واقرا انها عالمان احوط مقدارن بیان ایلمکدر ودخی نفقهٔ

كتاب ثالث

عدتنه وبو فلانه نک اول فلان اوزرنده اولان حقندن اخلاعا صحیحا شرعیا
وبو فلان مذکور دخی فلانه یه مسطوره صانتدی مذکور اولان نسنه لره
مشافهة ومواجهة اکر بدل خلع مهردن ونفقه دن غیری اولورسه یازه که
قبض ایلدی مذکور فلان فلانه دن مبلغ مذکوری یا جامه مسطوری
وبو فلانه مذکوره فلان مسطوری اوزرنده اولان جمیع دعاویدن وخصومات دن
ابرا ایلدی ابراء صحیحا شرعیا وبو فلان اول فلانه نک تصدیق ایلدی
مذکور اولانک جمیعسنده وبو ابرای قبول ایلدی مشافهة ومواجهة وکان
ذلک فی التاریخ اما عورت صاقلیاجنی صورت بود بالفارسیة اقرار
شرعی کرد فلان بن فلان بازفروخته زوجه خود فلانه بنت فلان را بیک
طلاق بائن بجمیع مهر ونیابت در وثیقه اولی مسطور است وابن فلانه قبول
کرد از فلان مذکور این خلع را بر بدل مشافهة در مجلس خلع مذکور وابرا کرد
این فلان مذکور از جمیع دعاوی وخصومات که بدین فلانه داشت وابن فلانه تصدیق
کرد این فلان را در جمیع آنچه مذکور شد واین ابرا از وی قبول کرده بود در مجلس مذکور
وکان ذلک فی التاریخ وثیقة خلع وکیل صدر کتابی صورت وکالتی یازه بو طریقیله که
بود که آنچه بوده سبیل یازه که وکیل قیلدی فلان بن فلانی ونفسنه قائم مقام
ایلدی زوجه سی فلانه نک بر طلاق بائنه خلعی امورنک جمیعسنده بو تذکره
مذکور اولان شرایط اوزره توکیلا صحیحا شرعیا بو فلان دخی وکالتی قبول
ایلدی مجلس وکالتده وذلک فی یوم کذا بعده وثیقة خلع بو طریق اوزره
یازه که بو صحیفه ده مذکور اولان وکیل فلان متوکل فلاندن قبلندن وکالتله

موكلك زوجه سي فلانه بعد الدخول بر طلاق باين صالدي فلان مذكور اوزرنده
اولان بقيه مهرنده ونفقه عدتنه وزوجانك ازواج اوزرنده اولان حقنه قبل
الفرقة وبعدها خلعا صحيحا بو فلانه دخي قبول ايلدي. بوندن بو خلعي مذكور اولان
نسنه لره قبولا شرعيا مشافهة مواجهة بو وكيل بو خلعي وكالتن تصديق ايتدكدنصكره
وتمام ايدي اكر زوج عورت وكالتنه انكار ايدر ديو خوف ايدرسه وكيل ضامن در ديو
اولورسه سويله يازه كه فلانه وكيل ضامن اولدي. زوج مذكوره مهر ونفقه
عدتدن كه خلاص ايدي. مذكوره عورتن يازه ايدي جميع مهر ونفقه كه.
شونقدر مبلغ در ديو. وتمام ايدي بو مذكورات شروط محيطده نزهة الوثايقدن
مذكور اولاندر. اما احوط بودر كه وكالت حكم قاضي ايله ثابت ولا اول
وثيقه ده يا آخرنده يازه كه حال بوكه وكالت مذكوره دار القضا بلده فلانده
ضمن مرافعة شرعيه ده بينه عادله ايله ثابت ولوب محكوم بها اولمشدر. وحكم قاضي
اسلام بلده مذكوره كه فلانه زاده ايدي بو وكالتك ثبوتنه بما هو طريقه شرعا ملحق
اولمشدر ديه محيط برهانيده بعض فوايدي مشتمل وثايق طلاق ذكر ايدركه بودر
اذا اختلع الزوج من امراته بالمهر الذي لها عليه وبنفقة عدتها بان كانت
المراة مدخولة واراد الزوج ان يكتب بذلك كتابا يكتب هذا كتاب لفلان بن فلان
يعني الزوج من فلانه بنت فلان هكذا كان يكتب ابو حنيفة واصحابدم وكان
الخصاف والطحاوي والسمتي وهلال وابو زيد الشروطي يزيدون في ذلك
فيكتبون هذا كتاب لفلان يعني للزوج كتبته فلانة بنت فلان. وانما يكتبون
هكذا لما نقل منهم ان الكتابة على الوجه الذي كان يكتب ابو حنيفة تشبه كتاب

الرسالة ثم يكتب اني كرهت صحبتك فطلبت فراقك هكذا كان يكتب ابو حنيفة واصحابه
وكان الخصاف والسمتي وهلال وعامة اهل الشروط يكتبون انك تزوجتني تزوجا
صحيحا جايزا بولي هو اقرب عصبتي الي وشهود احرار مسلمين عدول بالفوت
ومهر مسمى عاجل واجل وانك دخلت بي وجامعتني واني كرهت صحبتك
وطلبت فراقك من غير اضرار بي ولا اساءة كانت منك اني كرهت صحبتك
لفظي نشوز مراة قبلندن اولدوغن بيان ايچوندر تا فدا المواده مباح اوله
قضاء وديانة زيرا نشوز زوج قبلندن اولسه زوجه اخذ فدا قضاء جايز
در اما بينه وبين ربه مكروهدر. عامه اهل شروط من غير اضرار منك
ولا اساءة زياده ايدرلر نشوز يقينا عورتدن اولدوغي ثابت اولسون ايچون
اندنصكره يازه واني سألتك تخلعني بجميع الدين الذي لي عليك من مهري
وهو كذا كذا درهما ابو حنيفه واصحابي بويله يازرلر ايدي. عامه اهل شروط
كتاب الله ايله تبركا بعد ما خفنا ان لا نقيم حدود الله يزدلر قال الله تعالى
فان خفتم الا يقيما حدود الله الآيه. لفظ طلاقي اختيار ايدرلر لفظ خلعدن
حتى واني سألتك ان تطلقني تطليقة باينة يازرلر ان تخلعني يازمازلر.
زيرا انلره حكم طلاق مجمع عليه در كه طلاق باين در. بالاجماع وحكم خلع مختلف
فيه در صحابه وسلف بيننده. بعضلر فسخ ديرلر. احد قولي شافعي در بعض
طلاق باين قولر در. پس انك مجمع عليه ذكري اولى در مختلف فيه ذكرندن
بجميع مهري الذي لي عليك وهو كذا وكذا بويله يازرلر حتى خلعله ساقط
اولانك مقداري معلوم اوله خذ اختلافدن چقه زيرا جهالته ساقط

صحت تسميه يه مانع در خلع بالاجماع صحيح اولسون ايچون ذكر ايده **وبجميع نفقتي**
ما دمت في عدتي يازديلر زيرا بزم متونده بزم مذهبمزده نفقه مستحق اولور
كرك حامل كرك حايل اولسون . بو قول عمر و عبدالله بن مسعود قولدر كتابة مهر
ونفقة عدتنه اقتصار ايتديلر . مال زايد ذكر ايلديلر . اكرچه مال زايد المق
زوجه نشوز عورتدن اولدوغي وقت حلالدر ديانة وقضاء جامع الصغير
روايتي اوزره اما كتاب طلاق روايتي اوزره ديانة زياده المق مكروهدر .
نشوز عورتدن اولورسه ده مهر ونفقة عدتنه اقتصار اتفاق روايتله اخذ
زياده حلال اولسون ايچون در اندن صكره **ففعلت ذلك** يازه دوحيدن ايجاب ثابت
اولسون ايچون زيرا طلاق واقع اولماز الا زوجك ايجابيله اولور **وخلعتني بجميع مهري**
الذي عليك وهو كذا وبجميع نفقة عدتي ما دمت في عدتي بو الفاظ اعاده يمين
تاكيد ايچوندر اني يازه كه **وقد رضيت وقبلت** حتى خلع قبولي ثابت اوله .
فاختلعت به منك ولا حق لي قبلك ولا دعوى ولا طلبة من مهر ونفقة وغيره
بو الفاظ يازه تاكيدا واتباعا للسلف خلع ذمت زوجدن اولان مهر اوزرينه
اولسه ضمان درك يازمزلردي . اصحابمز اما ابو زيد شروطي يازردي .
وعلى انه ضامن لما ادركك فيه من درك من قبل احد طحاوي ايدر بو صحيح دكلدر
زيرا بو مهرده زوجك غير ايله مهره تصرفندن اولور بو صحيح دكلدر .
تمليك الدين من غير من عليه الدين اولور بو صورتده درك ذكرنك معنى اولماز .
اكر بدل خلع عين اولسه ذكر درك مستقيم در . اندن صكره عورت اكر حايل اولورسه
مهرنه ونفقة عدتنه خلع اولورسه كتاب صحيح اولور . زوج ايچون براءت

حاصل اولور . نفقة عدتدن ومهردن بالاجماع . اما مهردن ظاهردر .
اما نفقة عدتدن بزوم قاتمزده شرطله بري اولور . غيرلر قاتنده نفقة عدتدن
شرطسزده بريدر . حايل اولدوغي وقت اكر حامل اولورسه بونك ايچون
نفقة عدت واردر . بالاجماع اما براءة زوج نفقة عدتدن مجمع عليه اولماز
زيرا بزم قاتمزده نفقة عدتدن شرطله بري اولورسه غيرلر قاتنده كه حقوق
مجهوله دن براءه اولماز . عدة مجهوله اولماغين بري اولماز . امام محمد واهل
شروطدن بر كسنه **انك خلعتني بسنتي وقت السنة** يازماديغي ذكر ايلمدي
لكن بعض متاخرين بوني اختيار ايتديلر . زيرا خلع وقت سنتده مباح در
غير وقت سنتده مكروهدر . بوني يازه كه خلع صفتي ايا حتله يه صفته
كراهتله اولمشميدر معلوم اوله . شمديه دك ذكر اولان مهر ونفقة
عدته خلع اتدوكي صورتده در . اكر يالكز بر نسنه خلع ايلسه مهر خلع ايلسه
نفقة عدت عورتك اولور . اكر يالكز نفقة عدته خلع ايلسه مهردن زوج
بري اولور . ابو حنيفه قاتنده اما مين قاتنده اولمز مسئلة مهر وفرددن
وجه اخر يكتب وثيقة للمرأة اقر فلان بن فلان لفلانة في حال جواز
اقراره طايعا انه خالع من نفسه زوجته المسماة فلانة بنت فلان بتطليقة
واحدة على مهرها وهو كذا وعلى نفقة عدتها وعلى كل حق هو لها عليه وعلى كذا
ان شرطاها لآخر وعلى براءة كل واحد منهما من صاحبه عن جميع الدعاوي
والخصومات خلعا صحيحا جائزا نافذا خاليا عن الاستثناء وعن جميع المعاني
المبطلة وانما اختلعت نفسها منها بهذه الشرائط المذكورة فيه **ويكتب في نسخة**

اقرت فلانه طايعة انها اختلعت من زوجها فلان الخ فان كانت الزيادة
في الخلع عرضا يكتب وعلى كذا وبين اوصافه ويبالغ فيه ويبين طوله وعرضه
ويبين قيمته ان كان من ذوات القيم وانها قبلت ذلك منه في مجلس الخلع
وقبض الزوج العين المسمى في الخلع بتسليمها ذلك اليه وابرأته عن دعاويها
كلها وابرأها عن دعاويه كله ويتم الكتاب وان كانت الزيادة في الخلع ضياعا
ايدیلر که احوط زیاده دراهم یاد دنانیر قلنمق کرك خلع تمام اولدقدن صکره
رجل زیاده مشروطه مثلنه صاتون آله ثمنی قصاص قله بو زیاده یه حتی
مبیعه استحقاق اولونسه نزاع اولمیا زوج رجوع دیلدوکی وقت کاتب
یازه که فلان فی حال جواز اقراره طایعا انه خالع من نفسه امرأته المسماة
فلانه على جميع مهرها ونفقة عدتها وعلى ان يدفع المرأة اليه من خالص مالها
كذا من الدنانير النيسابورية وذلك خمسون مثلا وانها قبلت ذلك منه في
مجلس الخلع الخ ثم ان المخالع هذا اشترى من مختلعته هذه جميع الضيعة التي
هي كرم كذا او جميع الدار المشتملة وبين موضع المشترى وحدده بالحدود الاربعة
على ما سبق بيانه في فصل الاشربة وبجميع المذكور بخمسين دينارا من الدنانير النيسابورية شراء
صحيحا وان المختلعة هذه باعت ذلك منه بيعا صحيحا ثم ان هذين المتعاقدين
تقاصا هذا الثمن المذكور فيه بما وجب له عليها من بدل الخلع مقاصة صحيحة
ووقعت البراءة بينهما بارادة المقاصة وقبض المخالع المشترى هذا ما اشتراه
ولم يبق لكل واحد منهما على صاحبه لا دعوى ولا خصومة ويتم الكتاب
وفي الخلع قبل الدخول يكتب اختلعت من زوجها قبل دخوله بها وقبل

خلوته بها بتطليقة واحدة على ما يحصل لها عليه من الصداق بعد الطلاق
قبل الدخول بها وهي نصف صداقها المسمى لها وهو كذا الخ ولا يكتب ههنا
نفقة العدة لانه لا عدة في الخلع قبل الدخول. اكر نكاحده مهر مسمى بوغسه خلع
قبل الدخول والخلوة اولورسه على ما يحصل لها عليه من المال دیه مهر تسمیه اتمیه
زیرا واجب بوندن متعه در. یاخود یازه که اختلعت منه قبل دخوله بها وقبل
خلوته بها على كل حق يجب للنساء على ازواجهن في نكاح لا تسمية فيه
اختلاعا صحيحا. اكر زوجه صغیره اولورسه. امام محمد اصلده ایدر ارایت
الجارية التي لم تبلغ اذا اراد زوجها ان يخلعها بالمهر هل يجوز ذلك قال يجوز
الطلاق ولا يجوز المهر معناه يقع الطلاق ولا يسقط المهر اما لفظ طلاق ایله
تلفظ ایلسه بعد الدخول اولسه طلاق رجعی اولور. اکر قبل الدخول اولورسه
طلاق باین اولور لفظ طلاق قله اولسون اکر لفظ خلعله اولسون اکر بینهما
صغیره اولورسه اما ام اولسه یازه تخالعها على ان يمسك المرأة الولد ويقوم
بحضانته سنة او سنتين وينفق عليه من مالها في مدة الحضانة. بو بعض
اصحاب شروط یاننده جایزدر. اما فقیه ابو القاسم الصفار جایز کورمز زیرا
مقدار نفقه ونفقه‌دن صغیر ایچون اولان مطعوم نامعلوم در. بوندن حیله
کفایت مقداری نفقه‌دن دراهم یاد دنانیر له تقدیر ایدوب خلع ده شرط ایلمك
کرك اندن صکره زوج امر ایلمك کرك. بو مقدار صغیره لازم اولان صرف ایدن
بو مدتده یاخود بو مقداری اجرت قلده تربیه صغیره ذکر اولان مدتده.
اندن صکره رجل عودتی وکیل قله عودت نفسنی برایه اکر صغیره اولورسه.

ياخود عورت اده وارد سه مدت منقضى اولماقسوزن عورتن باقى قلاندن
وكالتله عورت نفسنى ابرا ايدر **اكر ابن رضيع** اولورسه يازه كه طلب المخالع
هذا من مختلعته هذه ارضاع هذا الصغير الرضيع وتربيته وحضانته
سنة واحدة وان هذا المخالع وكلها واقامها مقام نفسها فى ابراء نفسها عما
يحصل باقيا عليها ان مات الولد قبل انقضاء مدة التربية وكالة صحيحة.
لازمة على انه كلما عزلها عن هذه الوكالة عادت عنه وكالته فى ذلك كما
كان بو وجه اوزره توكيل يازلمق عورته نظرا در. زيرا صغير قبل انقضاء المدة
باقى حصيه رجوع ايدر بو وجهله يازلسه صغير فوت اولسه نفسنى ابرا
ايلر زوج رجوع ايلمز. نوادرده ابن سماعه محمددن روايت ايدركه اكر شرط
ايلسه كه ولد قبل المدة فوت اولسه مدتدن باقى قلاندن حصه سنى
عورت برى ادله جايزدر. اكر بعدالاستيجار يازسه وشرطت المختلعة عنه
انه لومات هذا الولد قبل مضى هذه المدة فهى بريئة من حصة ما بقى من المدة من
هذه المائة ديسه عورتك نفسنى ابرايه توكيلى يازمسه مستقيم اولور.
اكر قرنده اوغلان اولسه طوغدوغى وقت بريل ارضاعنه خلع ايلسه.
جايزدر اصحابمز ولمدن متقدمين قاتلرنده نجم الدين نسفى بويله ذكر
ايلدى. فى الفايق من الونايق قال ثم وقد قال ابو القاسم انه لا يصح لانه
تصرف على ما لا ولاية له عليه وهو الجنين فى حكم عقد الارضاع قال ثم ان
شرط النفقة على المرءة فى الجنين والرضيع باطل لانه مجهول وشرط ارضاع
الجنين اذا ولد كذلك لانه تصرف على ما لا ولاية له عليه وشرط الارضاع

مدة معلومة فى الرضيع الظاهر جايز. قال ثم فالحيلة فى ذلك تقدير
مال عليها فى عقد الخلع ثم استيجاره اياها اجارة مضافة اليها بعد الولادة
خلع الفضولى يكتب هذا ما شهد عليه الشهود المسمون اخر هذا الكتاب ان
فلانا وهو الفضولى سال فلانا يخلع امراته على الف درهم من مال هذا الفضولى
على ان قبل هو هذا الخلع بهذا المال بغير امرها وتوكيلها اياه به على انه ضامن
له ان يدفع ذلك اليه من مال نفسه فاجاب فلان وهو الزوج المذكور.
هذا الفضولى بما ساله وخلع امراته فلانة بهذا المال وقبل الفضولى
هذا منه هذا الخلع بهذا المال مواجهة وبانت هى من زوجها بهذا الخلع
ولم يبق بينهما زوجية وقبض الزوج هذا هذا المال المذكور من الفضولى
هذا بايفائه ذلك اياه وبرى هذا الفضولى عن المال الذى قبل فى هذا
الخلع براءة قبض واستيفاء الا ان الزوج لا يبرا عن مهرها بهذا الخلع وكان
لها ان يطالب الزوج مهرها متى شاء. اكر زوج فضولى مهرده اولان دركه
كفيل ولمق مراد ايدرسه بو وجهله كه عورت زوج اوزرنه رجوع ايلسه زوج دخى
فضوليه رجوع ايده شويله يازه كه وضمن الفضولى هذا ما ادرك الزوج
من درك فى مهرها فانها قد قبضت مرة فاذا قبضت ثانيا يكون قابضة
بغير حق وانه مستقيم والمه مستقيم لان الفضولى لما اقر انها قبضت مهرها
وكان فى زعمه انها لو قبضت ثانيا يكون قابضة بغير حق ويصير المقبوض
مضمونا عليها فهذه كفالة معنا فالى زمان الوجوب وانها صحيحة كالكفالة
بما يذوب له على فلان **وان كان الطلاق اكثر فاحد** وفى الاثنين يكتب

طلقها تطليقتين وفى ثلث يكتب طلقها ثلثة جملة فبانت منه ويكتب
فى الثلاث وحرمت عليه حرمة غليظة لا يحل له حتى تنكح زوجا غيره
ويدخل بها ويفارقها وتنقضى عدتها **وفى الرجعى بعد الدخول بها** كتب ان
فلانا قال لزوجته فلانة بعد ما دخل بها انت طالق تطليقة واحدة بائنة
ولم يكن منه بعد ذلك راجعة لها وانها فى عدتها الواجب عليها بهذا الطلاق
اقر بجميع ذلك يوم الاشهاد وذلك كذا **اذا اراد الزوج ان يجعل امر امرأته
بيدها** فهو انواع احدها التفويض مطلقا غير مقيد بشرط وانه قسمان مطلق
وموقت **صورة الكتابة فى الموقت** هذا ما شهد عليه الشهود المسمون آخر
هذا الكتاب ان فلانا جعل امر امرأته المسماة فلانة بيدها شهرا او سنة
اولها واخرها كذا على ان تطلقها فى هذا الشهر او فى هذه السنة متى
شاءت واحدة بائنة او ثلثا او فوض الامر فى ذلك اليها وانها قبلت
منه هذا الامر قبولا صحيحا فى مجلس هذا التفويض قبل اشتغالها بعمل اخر وقبل
قيامها عن المجلس وذلك فى يوم كذا **وصورة كتابة هذا النوع فى المطلق**
شهدوا جميعا ان فلانا جعل امر امرأته فلانة بيدها على ان يطلق نفسها
ما شاءت من واحدة او ثلث ومتى شاءت ابدا وانها قبلت منه
هذا الامر الخ **الثانى تعليق التفويض بالشرط** شهدوا ان فلانا جعل امر امرأته
فلانة بيدها مطلقا بشرط انه متى غاب عنها من كورة كذا او فى اى مكان
يكان فيه سفر ومضى على غيبته عنها شهرا او كذا على ما شرطاه ولم يعد
اليها فى هذه المدة فانها تطلق نفسها تطليقة واحدة بائنة بعد ذلك

متى شاءت ابدا وفوض الامر فى ذلك اليها وانها قبلت منه هذا الامر قبولا
صحيحا فى مجلس التفويض ويتم الكتاب • شرطلو تفويضده شرط بولنسه عورت
نفسنه طلاق ويرمك مراد ايدنسه جايزدر اولحظه وثيقه ده يازكه
شهدوا ان فلانا يعنى الزوج باشر الشرط الذى كان التفويض معلقا به
على الوجه الذى كتب فى بطن هذا الكتاب وصار امر فلانة زوجة
فلان بحكم ذلك التفويض بيدها وانها طلقت نفسها بشهد هؤلاء
الذين اثبتوا اساميهم فى هذا الكتاب وذلك بتاريخ كذا **كتاب الاعتاق** كتاب رابع
وثيقة اعتاق شىء بدل اذا اعتق الرجل عبده واراد ان يكتب له
ذلك كتابا يكتب • اقر فلان بن فلان الفلانى فى حال جواز اقراره طائعا
انه اعتق عبده ومملوكه فلانا او يكتب هذا ما شهد عليه الشهود المسمون
اخر هذا الكتاب ان فلانا الفلانى اقر عندهم واشهدهم على اقراره
فى حال صحة بدنه وقيام عقله وجواز اقراره لا علة به من مرض ولا غيره
يمنع صحة اقراره انه اعتق عبده ومملوكه ومرقوقه فلانا الهندى وهو
غلام شاب ويبين سنه ويحليه اعتقه من خالص ماله وملكه اعتاقا
صحيحا نافذا تاما لازما لا رجعة فيه ولا مثنوية ولا تعليق بشرط ولا
اشتراط عوض اعتقه هكذا لوجه الله وطلب ثوابه وابتغاء مرضاته
وهربا من اليم عقوباته ورغبة فيما وعد رسول الله عم فى قوله من اعتق
رقبة اعتق الله تعالى بكل عضو منها عضوا منه من النار فصار فلان الهندى
هذا حرا باعتاق مولاه هذا لا يباع ولا يوهب ولا يورث ولا يملك

بوجه من الوجوه ولا سبيل له ولا لاحد عليه غير سبيل الولاء وصدق
المعتق هذا معتقه في كونه مملوكا وقت هذا الاعتاق كذا اشفاها وذلك
في يوم كذا • وبعض اهل شروط يكتبون بعد قوله وهو يامن اليم عقابه ويعتق
الله اعضاه باعضائه من النار اعتاقا صحيحا جايزا واخرجه من ملكه ورقه
وحوزه وصار حرا في يدي نفسه لا حق له ولا لاحد سواه عليه سوى
حق الولاء وليس لاحد يومن بالله ورسوله واليوم الاخر استعباده و
استرقاقه واعادته الى الرق والعبودية وصدقه المعتق في كونه
مملوكا له وقت هذا الاعتاق وذلك في يوم كذا وكان ابو حنيفه واصحابه
يكتبون هذا كتاب من فلان بن فلان يعني المولى الى مملوكه فلان الفلاني
انك كنت مملوكا لي فاني اعتقتك فاعتقتك لوجه الله تعالى وطلب
ثوابه وانا يومئذ صحيح العقل والبدن لا علة بي من مرض اد
عبره جايز الامور اعتقتك عتقا جايزا نافذا باتا بتلا لم اشترط عليك
شرطا ولا اختلعت منك مالا فصرت به حرا لك ما للاحرار وعليك
ما عليهم ولا لاحد عليك سبيل ولي ولاؤك وولاء عقبك وذلك
في شهر كذا من سنة كذا • محيط برهانیده بو اسلوبی یازدقدن صکره
امام ابو حنیفه دن نقل اتدوکنك فوایدن و زوایدن ذکر ایدر •
وایدر لوجه الله لفظن بعض ناس دیکه وسمعة ازاد ایلسه لا لوجه الله
اولمسه ازاد اولماز دیدیلر • انوکیچون یازارلر • وانا یومئذ
صحیح لا علة بي من مرض لفظی زیرا عتق مریض ثلثدن معتبردر عتق

صحیح جمیع مالدندر • ولا من غیره جنون وعته وحجر بسبب الفساد در •
زیرا عته وجنون اعتاقه بالاجماع مانع در حجر بسبب الفساد بعض
علما قتنده صحت اعتاقه مانع در عتقا نافذا باتا بتلادن صکره مولی عتقك
توقفنه موجب یا شرطه تعلیقنه موجب نسنه دعوی ایلماسون ایچوندر
لم اشترط علیك شرطا ولا اختلعت منك مالا قطع دعوی ونزاع ایچوندر
صرت به حرا الی ما علیهم تاکید ایچوندر ولي ولاؤك اتباعا للسلف در •
وحکم عتق بیاندر وولاء عقبك اصحابمزدن هیدر • طحاوی بونی یازمزدی
ازاد ایدرسه عتقا جایزا نافذا دیدکدنصکره علی کذا دینارا وقبل هذا العبد
هذا المعتق بهذا المال دیه • اکر مولی مالی قبض اتدیسه وقبض المعتق هذا هذا
المال بایفاء المعتق هذا ذلك ایاه وبرئ الیه من ذلك کله براءة قبض
واستیفاء • اکر مالی قبض ایلمدیسه فجمیع هذا المال دین علی هذا المعتق
لهذا المولی لا براءة لهذا المعتق عند الاداء جمیع ذلك الیه ولا سبیل لهذا
المولی علیه الا سبیل الولاء وطلب الجعل وذلك بتاریخ کذا اهل شروط
ایتدیلر احوط شریکین یا خود شرکا قول ویا جاریه ازاد اتمه اراداتسه لر بر وجمله که
عبد ازاد اولسه کسنیه ضمان لاحق اولمیه جمله سی بر کسنه یه وکیل ایدهلر
وکیل ازاد ایده زیرا جمیعسنك معا کلامی خارج اولمق کم بعضنك
کلامی متقدم اولمیه • آز واقع اولور برسی مقدم ازاد ایتدم دیسه عبدك
کلیسن ازاد ایتمش اولور • اما امین قاتنده ضمان واجب اولور موسر اولورسه
شویله یازه که • هذا ما شهد علیه الشهود المسمون اخر هذا الکتاب

اکو علی یادر

شهدوا جميعا ان فلانا وكيل فلان وفلان اعتق عبدهم فلانا وهو مشترك
بينهم بالسوية ايلا ثنا اعتق هذا الوكيل مجانا او على كذا اعتاقا تاما خالصا لوجه الله
وملكه فصار هذا العبد حرا باعتاق وكيلهم هذا اياه لا يباع ولا يوهب
ولا يورث ولا يملك بوجه من الوجوه ولا سبيل لموالاة الموكلين عليه ولا لاحد
من الناس غير سبيل الولاء فان ولاءه لهم حال حياتهم ولعقبهم بعد وفاتهم.
احد شريكين نصيبين عبد مشترك دن ازاد ايلسه ابو حنيفه قولی اوزره
ساكت اولان شريك اوج نسنه ده مخيردر. معتقه تضمين ويا خود
عبده سعايت ايتدرر حصه سن يا خود ازاد ايدر. اكر معتق موسر ايسه
ساكت ايكی نسنه ده مخيردر برسعايت بر دخی حصه سن ازاد ايلمك.
امامين قولی اوزره اكر معتق موسر ايسه ساكت حصه سن تضمين ايدر.
اكر معسر ايسه ساكت عبده سعايت ايدر. بو ايكی حالده بيله عبدك
كلسی ازاد اولور ولاءك كلی معتقك اولور بو ابن ابی ليلی قولدر. كذا
فی المحيط البرهانی فی الفصل الرابع من الشروط. مالكی وشافعی ايدر.
اكر معتق موسر اولورسه جواب امامين قولی كبيدر. اكر معسر اولورسه
معتقك نصيبی ازاد اولور. انجق ساكت نصيبی قنا باقی اولور تصرف ايدر
بعض ناس قاتنده عبدك كلی ازاد اولور ساكت معتقه نصيبنك قيمتن
تضمين ايدر كرك موسر كرك معسر اولسون. عبده سعايت ايتدرمز مسئله
معروفه در. اكر ابو حنيفه قولی اوزره قباله يازمق مراد ايلسه
شهدوا ان فلانا اعتق جميع نصيبه من المملوك المشترك بينه وبين شريكه

فلان واسم هذا المملوك كذا وحليته كذا وقد اعتق هذا المعتق نصيبه بغير اذن شريكه
فلان عتقا صحيحا والمعتق كان موسرا. وقت الاعتاق حتى ثبت ثلث خيارات
للشريك الساكت على قول ابی حنيفه. فاختار تضمين شريكه المعتق قيمة نصيبه
فكانت قيمة نصيبه مثلا عشرة دنانير بتقويم المقومين الذين لهم بصر
ومعرفة وهم عدول فرفع الساكت الامر الى القاضی فلان وادعى على هذا
المعتق هذا المقدار وقضى القاضی له بذلك المال ووقع اجتهاده عليه
والزم المعتق اداء عشرة دنانير الى هذا المدعی وهذا المقدار دين على المعتق
هذا لشريكه المدعی فقضاه هذا المقدار بالتمام وصار المعتق كله حرا.
من جهة المعتق هذا وولاؤه كله للمعتق هذا او يتم الكتاب طلب سعايت اختيار
ايتدوكده يازه كه فاختار الشريك الساكت استسعاء العبد فی نصف
قيمته وذلك كذا ورفع الامر الى القاضی فالزم القاضی العبد فعلى العبد ان
يسعى له فی ذلك واذا سعى فهو حر من جهتهما وولاؤه بينهما اكر حصه سنی
اعتاق اختيار ايدرسه يازه. واعتقه فصار حرا من جهتهما وولاؤه بينهما
اكر معتق معسر اولورسه يازه. وكان هذا المعتق معسرا معروفا بذلك عندنا
حتى ثبت للساكت خياران عند ابی حنيفة واختار الساكت استسعاء العبد
فی نصف قيمته وذلك كذا فامضى القاضی فلان اختياره والتزم العبد
ذلك ويصير العبد حرا منهما اذا سعى وولاؤه يكون بينهما. هر موضعده كه
عبدك استسعاسی اختيار ايدن تنجيم ايدن قاضی عبدك اختيارن امضا ايدر
والتزم العبد قيمة نصيبه وذلك كذا ونجم عليه نجوما ثلثة فی ثلثة اشهر ليؤدی

عند انقضاء كل شهر كذا ويتم الكتاب **واكر اعتاق اختيار ايدرسه** موسرده
يازدوغي كبي يازه **اكر عبدنه بر سل خدمت ايتمك اوزره ازاد ايلسه يازه** شهدوا
ان فلانا اعتق عبده المسمى كذا وحليته كذا اعتاقا صحيحا جايزا نافذا على
ان يخدمه سنة كاملة اثنا عشر شهرا اولها كذا واخرها كذا يخدمه فيما راى
مولاه وفيما بدا له من انواع الخدمة حيث شاء واين شاء وكيف شاء فيما يحل
في الشرع ليلا ونهارا في الوقت المعتاد قدر ما يطيق وقبل فلان منه هذا
العتق بهذا البدل وضمن خدمته على هذا الوجه فصار حرا لوجه الله لا سبيل
عليه لاحد سبيل الا الولاء ولا الطلب عن الخدمة المشروطة المذكوره ويتم الكتاب
اكر جاريه ازاد ايدوب بعده تزوج ايدرسه يازه . اقر فلان في حال جواز اقراره
طايعا انه اعتق امته المسماة فلانة التركية او الهندية اعتاقا صحيحا الخ
ثم يكتب بعد كتاب العتق ثم ان المعتق هذا بعد هذا العتق الموصوف فيه
تزوج معتقته هذه بمحضر من الشهود المرضيين على صداق كذا دينارا تزوجا
صحيحا وانها زوجت نفسها منه تزويجا صحيحا في ذلك المجلس على الصداق
المذكور تزويجا صحيحا ويتم الكتاب جمله مذكورات محيطدن يازلدي . **كتاب**
التدبير تدبير ايكي نوعدر . بري تدبير مطلقدر . اذا مت فانت حر او دبرتك
او انت مدبر ديمك كبي يعني عتقي مطلقا مولانك موتنه معلق اولور . بري دخي
مقيددر ان مت من مرضي او من سفري بو . يونك كبي ايله اولور . مطلق تدبيرده
عبدك بيعي جايز دكلدر مقيدده جايزدر كذا في البرهاني والخلاصه .
وثيقة تدبير بالفارسية اقرار شرعي كرد طايعا فلان بن فلان الفلاني كه

مدبر ساخته اذا بجز نمود كه بنده ومملوك او بوده ودر تصرف مالكانه خود
داشته يوم التدبير هذا خاليا عن حق الغير وعما يمنع جواز التدبير ونفاذه
حكمي ونامي يحضر غلام كذا واورا ازاد كردانيد بعد از وفات خود تدبيرا
صحيحا نافذا مطلقا غير مقيد . پس اين غلام مذكور مدبر مطلق شد فروخته
وبخشيده نشود ومهر وميراث نكردد واز ملكي بملكي انتقال نيابد وما
دام كه اين مدبر مذكور . قيد حيات باشد ازو نفع كيرد همچنانچه انتفاع
ميكيرند موالي به بندكان خود غير از بيع واشباه ان وچون اين مدبر
وفات يابد وي ازاد باشد . وورثه اين مدبر را بروي هيچ سبيل نباشد
مكر سعايه در انچه بيرون نيايد از وي ثلث تركه اين مدبر واين مدبر
تصديق نمود اين مدبر را در انكه مملوك او بوده يوم التدبير هذا واين مدبر
از دعواي فساد اين تدبير ابرا نمود كان بحرره في كذا **بالعربية ذكر في**
المحيط البرهاني في الفصل الخامس من كتاب الشروط امام محمد اصلدن ذكر
ذكر ايلديكه يازه كه هذا كتاب من فلان بن فلان لمملوكه فلان الفلاني .
اني اعتقتك بعد موتي لوجه الله تعالى وطلب ثوابه وانا يومئذ صحيح
مرادي صحة بدندر . انكچون بعضيلر لا علة بي من مرض ولا غيره ديديلر
بوكا احتياج اولماديغيچون تغير اتديلر صحيح ومريض برابردر هر برسي
ثلثدن معتبردر . طحاوي ايدر اني جعلتك مدبرا في حياتي وحرا بعد موتي
يازه . زيرا بعض علما مذهبي اوزره مدبر اولماز . لفظيني جميع ايتمكنجه
ولي ولاؤك وولاء عقبك من بعدك . طحاوي بويله يازار . زيرا بعض

علما ایدر مولی فوت اولسه دینی ترکه سن مستغرق اولسه مدبر ازاد اولمز.
بلکه رقیق اولور مولا اوزرینه اولان دینه صاتلور مولا ایچون ولا اولماز
ولی ولاوك دینلسه علی الاطلاق خطا اولور. بو قایل قولی اوزرنه
وصیانة الکتب عن الخطاء واجبة ما امکن بعض اهل شروط شویله یازرلر
هذا ما دبر فلان عبده ومملوکه ومرقوقه الهندی الاصل الرومی الترکی
المسمی فلان ویذکر حلیته قد یکتب وجعله حرا بعد موته تدبیرا مطلقا
غیر مقید صحیحا نافذا ولا یباع ولا یوهب ولا یرهن ولا یورث ولا ینقل
من ملك الی ملك لا رجعة فیه ولا مثنویة فهو مدبر لهذا المولی ما دام
هذا المولی حیا ینتفع به کما ینتفع العبید بغیر البیع وما یشبهه وهو حر
بعد وفاته لا سبیل لاحد علیه من ورثته الا سبیل الولاء فیما لا یخرج من
الثلث الا سبیل الولاء فان ولاه من بعده لعقبه وصدقه هذا المدبر فی کونه
مملوکا وقت التدبیر وذلك فی صحة بدن هذا المدبر وثبات عقله وجواز
له وعلیه بو که حکم الحاکم ایدی یازه که ثم ان هذا المولی اراد بیع هذا
المدبر من فلان فخاصمه المدبر فیه خصومة مستقیمة بین یدی قاض عدل
نافذ القضاء فحکم له علیه لا سبیل الی بیعه بحکم هذا التدبیر بعد ما وقع
اجتهاده ورایه علی ذلك عملا بقول من قال ذلك من العلماء واخذا بالحدیث
الوارد فیه واشهد علی حکمه حضور جمیع حاضر کشهودی مجلسه وذلك فی
یوم کذا. شریکین عبد مشترکی مدبر ایلسه هذا ما دبر فلان جمیع نصیبه
وهو النصف مثلا من جمیع العبد الهندی المسمی فلان الذی هو مشترك

بین فلان وفلان نصفین فجعل نصیبه منه وهو النصف مدبرا مطلقا فی
حیاته وجعل نصیبه حرا بعد وفاته الخ. شریك آخر ایچون اعتاقده کی کبی
اوچ خیار واردر. ابی حنیفه قتنده اکر مدبر موسر اولور سه اکر معسر اوله
عبد سعایة ایدر ابو حنیفه قولی اوزرنه. اکر امامین قولی اوزرنه
یازمق مراد ایلسه فصل عتقده یازلدیغی کبی یازه. فصل تضمینده مثلا
وطالب الشریك الساکت المدبر بقیمة نصیبه یوم التدبیر وذلك کذا
دینارا بتقویم المقومین وقدمه الی قاض عدل جایز الحکم والزم القاضی
المدبر ذلك وقبض الساکت ذلك من المدبر وبری الیه من ذلك براءة قبض
واستیفاء. وصار جمیع هذا المملوك مدبرا للمدبر هذا دون فلان یعنی
الساکت ودون سایر الناس اجمعین. ولا سبیل للساکت هذا بعد هذا
علی شریك المدبر ولا علی العبد واذا حدث بهذا المدبر حدث الموت فهذا
المدبر حر لوجه الله لا سبیل لاحد علیه الا سبیل الولاء والا سبیل الاستسعاء
فیه فیما لا یخرج منه. من الثلث عبدی کیمسنه اراسنده اولسه تدبیره
برکیشی وکیل ایدرلر. اعتاقده اولدیغی کبی یازله اما اعتاقده وکیل
اعتقته عنهما او هو حر عنهما او نصیب کل واحد منهما حر عنهما که دیسه.
کفایت ایدر هر برینك حصه سی فی الحال آزاد اولور. اما فصل تدبیرده
وبرت نصیب کل واحد منهما بونده یك کرك اتابرته عنهما او حر عنهما بعد
موتهما دیسه اکسینك موتندن صکره ازاد اولور. اول فوت اولانك نصیبی
ازاد اولماز بونك موتیله. وامهات الاولاد هذا ما شهد علیه المسمون.

اخر هذا الكتاب شهدوا جميعا ان فلانا اقر عندهم واشهدهم على اقراره طا
يعا ان جاريته التركية او الهندية المسماة فلانة ويحليها ام ولده وقد
ولدت منه على فراشه ابنه المسمى كذا او ابنتا المسماة كذا فهي ام ولده ما
حياته ينتفع بها كما ينتفع بالملوك غير انه لا سبيل له على تمليكها من غيره
بوجه من الوجوه وسبب من الاسباب وقد قضى بذلك قاض عدل
جايز الحكم بعد جريان خصومة معتبرة مستقيمة وقعت بينهما بين يدي ذلك
القاضي وهي حرة بعد وفاته لا سبيل لاحد من ورثته عليها الا سبيل
الولا فان ولاها لعقبه من بعده وقد صدقته هي في جميع ذلك مشافهة
بوندن ولا سبيل لاحد لا سبيل ديمكه احتياج يوقدر زيرا بونلك اوزرنه سعايه
يوقدر مگر كه مدخل اولوب معلوم قايم اولميه. مدبر ثلث مالدن وفا
اتميه سعايت ايدر. امهات اولاد ازاد اولورلر كوك ثلث وفا ايلسون
گرك وفا ايلسون. بوندن سعايت اولماز. جاريه كه سقط دوشه بويله يازه
اقر عندهم واشهدهم على اقراره طايعا ان جاريته فلانة ام ولده قد اسقطت
منه سقطا استبان خلقه فهي ام ولده في الكفاية محيط برهانيده
ايدر بلنمك واجبدر كه اهل شروط كتابت كتابتي يازمقده اختلاف
ايلديلر ابو حنيفه واصحابي بويله يازارلردي هذا ما كاتب عليه
فلان مملوكه فلانا الفلاني طحاوي وخصاف واصحابمزدن كثير
هذا كتاب من فلان ابن فلان الفلاني لمملوكه فلان الفلاني يوسف بن
خالد هذا كتاب ما كاتب عليه فلان الفلاني مملوكه فلان الفلاني

ابو زيد

119

ابو زيد شروطي هذا ما شهد عليه الشهود المسمون اخر هذا الذكر شهدوا ان
فلان بن فلان اقر عندهم طايعا انه كاتب عبده فلانا وقد عرفاه معرفة صحيحة
بعينه واسمه ونسبه واشهد على نفسه في صحة عقله وبدنه وجواز اقراره
الخ عامة اهل شروط اتفاق ايلديلر كه اشريده هذا ما اشترى يازه.
هذا ما اللبصري بين من اهل الشروط. فصل خلع ده اتفاق ايلديلر كه هذا كتاب
من فلان يازه. اقاريرده اتفاق ايلديلر كه. هذا ما شهد عليه الشهود المسمون
يازه. ابو حنيفه واصحابي ايدرلر كتابه بيع وشرا معناسنده در حتى
ابك ووصينك صغيردن كتابت صحيحدر بيع صحيح اولدوغي كبي وفسخ
كتابت صحيحدر فسخ بيع صحيح اولدوغي كبي بيع وشراده هذا ما اشترى يازدقلري
كتابتده دخي هذا كتاب ما كاتب يازه. يوسف بن خالد دخي بويله يازه دير.
اما طحاوي وخصاف ايدرلر كتابت بر عقددر كه امر متقدمدن اخباره
محتاجدر كاتب فلان مملوكه فلانا بوزه. خلع كبي زيرا خلعده دخي امر متقدمدن
اخباره احتياج اولوندوغيچون. خالع امراته يازدقلري. اما شريه امر
متقدمدن اخباره احتياج اولماز. ابو زيد شروطي ايدر كتابه من كل وجه
بيع معناسنه دگلدر. حتى بيعه الحاق اولنه زيرا مبادله مال بمالدر.
كتابت مبادله مال بما ليس بمالدر. حيوان ذمتده دين ثابت اولور كتابتده
اما بيعده ثابت اولمز. من كل وجه خلع كبي دخي دگلدر حتى خلعه الحاق ايدلر.
زيرا خلع فسخه محتمل اولماز. وقوعندن صكره كتابه فسخه محتملدر. بعد
الوقوع خلعه الحاقي وشرايه الحاقي متعذر اولوجق اقراره الحاق ايلدك.

اقاریرده هذا ما شهد علیه من الشهود المسمون یازدیلردی بلا خلاف
کذلک کتابتده **صورة ماکتب اصحابنا** هذا ما کاتب علیه فلان بن فلان
الفلانی مملوکه فلانا کاتبه علی الف درهم وزن سبعة یؤدیها نجوما فی خمسة
سنین کل سنة من ذلک مایتا درهم یازدیلر علی ان یؤدیها للحال. او یؤدیها
الیه نجما واحدا الی سنة او الی شهر یازمدیلر. قول شافعیدن تحرزا زیرا شافعی
قاتنده کتابة حالة ونجم واحد له کتابة جایز اولماز. فی خمس سنین کل سنة من ذلک
مایتا درهم مقدار نجوم. وحصة کل نجم معلوم اولسون ایچوندر اندنصکره یزه
ومحل اول النجوم هلال شهر کذا من سنة کذا بو اول نجوم معلوم اولسون ایچوندر
وبعده علی فلان عهد الله من بعد میثاقه یازه تحریضا للعبد علی الکسب
تا مکاتب جهد ایده اوزرنه کتابة اندوکن ادا ایده صک شهرطی بویله یازلماز
زیرا و یومشتری اداء ثمنه جبرا ولنور مکاتب ادا یه لکن جبرا یدلمز. زیاده تحریض
احتیاج اولنور بعده یازه علی ان لا یخرج المکاتب مادام مکاتبا الا باذن المولی
ابو حنیفه واصحابی بونی یازمازلردی. طحاوی وخصاف یازرلردی
کذلک یازدیلر وعلی ان یسافر مادام مکاتبا اینما شاء وفی برا وبحرا وعلی ان لا
یخرج الا باذن المولی یازدیلر. زیرا ابن ابی لیلی مولی اذنی اولمادین مکاتبه
تزوج ایدرمکه عقد کتابتده شرط اولنه دیر. بعض علماء مدینه مکاتب
مسافرته مالک اولماز. الا باذن مولی ایله یه مسافرة کتابتی منع وطها اولماغه
دیمکن بوندن احترازا وعلی ان یسافر یازدیلر بعده فان عجز عن شیء من هذه
النجوم او اخره عن محله هو مردود فی الرق یازدیلر حال بوکه شرط اولمادیغی

بوتابندر

بوتابتدر جابر بن عبد الله قولندن تحرزا زیرا جابر ایدر عقد کتابتده اذا عجز
یرد فی الرق دینلسه عاجز اولدوغی وقت رقه رد اولنور عبد کرک راضی اولسون
کرک ساخط اما عقد کتابتده شرط ایلسه رقه رد اولنماز عبد راضی اولمادیجه
شعبی وابو زید شروطی فان عجز عن شیء من هذه النجوم او عن نجمین فهو مردود
فی الرق یازرلردی ابو یوسف قولندن تحرزا زیرا ابو یوسف قولنده ایکی
نجم متوالی اولمادیجه رقه رد اولماز فما اخذ فلان منه فهو حلال له یازدیلر
حتی متوهم بدل حلال اولماز الا عبدک حلال فلما سیله دیو توهم ایتمایچون
طحاوی بویله یازمزدی زیرا مولی اخذ ایتدوکی حلالدر ذکر ایتمک سوزن
دخی زیرا قولنک کسبدر ابو حنیفه واصحابی بویله یازرلردی طحاوی
یازمزدی زیرا مذهب علی رضی مکاتب ادا ایتدوکی قدر آزاد اولمقدر
عبد الله بن مسعود مذهب مکاتب بدلک نصفنه دیجن ادا ایلسه آزاد
اولور مابا قیده مولینک غرماسندن بر غریمی اولور زید بن ثابت
وعبد الله بن عمر وعایشه ایتدیلر عبد دنیرسنه آزاد اولماز مادامکه
بدل کتابتدن بر شیء باقی اوله بو رسول اللهدن مرویدر عامه علما قولیدر
اکر عتق جمیع بدلک اداسنه تعلیق ایلسه اکرچه علی وابن مسعود قاتنده
بو شرط عقد اقتضا ایتدوکی شرط ایسه دخی جایز که شروط فاسده ایله کتابتک
فسادن رای ایدر قاضیه مرافعه ایدله کتابت ابطال ایدر بو تقدیرجه
یازمق مضر اولور ترکی اولی اولور دیغلابی ولاوه وولاء عقبه یازه سلفه
اتباع ایدی طحاوی وولاء عقبه یازمز زیرا ولاء عتق وقت اولور که بونک

اولماز مثلا بو معتق بر امه تزوج ایلسه بوندن ولدی اولسه امه مولا
اولان کسنه بو ولدی ازاد ایلسه ولاء امه مولاسنک اولور متاخرندن
کثیرا بوزید یازدوغی کبی یازلنلر دی الحالة هذه شویله یازدلر هذا
ما شهد علیه الشهود المسمون آخر هذا الکتاب شهدوا جمیعا ان فلانا
اقر انه کاتب مملوکه فلانا الفلانی بسیته وحلیته علی کذا درهما کتابة
صحیحة جائزة نافذة لا فساد فیها ولا خیار ولا عدة علیه ان یؤدی ما شرط
علیه الی المولی من غیر تاخیر علی انه ان فرط فیه فلم یؤدها الی ثلثة ایام او ادی
بعضها دون بعض فلمولاه بعد ذلک ان یرده فی الرق وما اخذه المولی
منه فهو حلال واذا اداها کلها الیه علی هذا الوجه او الی غیره من یقوم
مقامه فی بعض حقوقه فی حیوته او بعد وفاته فهو حر ولا سبیل لمولاه علیه
ولا لورثته الا سبیل الولاء فان ولاءه لمولاه حال حیوته وهو لعقبه بعد
وفاته وقبل هذا المکاتب هذا فی کونه مملوکا له یوم کتابته وقضی بصحة
هذا الکتاب قاض من قضاة المسلمین ویتم الکتاب کتابة مؤجله یازه
کتابة صحیحة منجمة نجوما عشرة مؤجله بعشرة اشهر متوالیة اولها غرة
شهر کذا واخرها سلخ شهر کذا کل نجم منها کذا یؤدی عند مضی کل شهر منها
نجما وعلی هذا المکاتب عهد الله ومیثاقه ان یجتهد فی اداء کل نجم عند
محله الی مولاه هذا ولا یقصر فی ذلک ولا یتواری عنه علی ان هذا المکاتب
ان عجز عن اداء هذا المال علی هذا النجوم او اخر نجما عنه عند محله ثلاثة
ایام فلمولاه هذا ان یرده فی الرق یاخود او مردود فی الرق یازه

121

بوا ونقدر زیرا وجه اولن قضا به یا رضا به احتیاج اولنور وجه ثانیده
بونلره احتیاج اولماز بلکه نفس عجزلر دقه عودت ایدر مولیه کتابتدن
الدوغی حلالدر وان ادی جمیع هذه من غیر تاخیر الیه او الی من یقوم مقامه
فی قبض حقوقه فی حیوته او بعد وفاته فهو حر لا سبیل لمولاه علیه ولا لورثته
من بعده ولا لاحد من الناس الا سبیل الولاء ویتم الکتاب وان کاتب **عبده
المدبر** یکتب کاتب عبده المدبر المسمی فلانا الخ **وان کاتب ام ولده یکتب**
کاتب ام ولده المسمی فلانا الخ **وثیقة مکاتبة عبد مع زوجته واولاده**
بالفارسیة مکاتب ساخت فلان فلان زا بخه بود که حق وملک او بوده وور
تصرف مالکانه خود داشته تا زمان این کتابة خالیا عن حق الغیر وعما یمنع
جواز الکتابة همکی بیکنفر غلام کذا ویکنفر کنیزک واولاد صغار اینها
را فلان وفلان وحلیه مجموع را ذکر کند دو نوسید که کتابة واحدة بر مبلغ
کذا منجم بچندین نجم واین غلام مذکور قبول نمود این کتابت را برین بر
بشرط انکه اگر عاجز اید از اداء ان یا تاخیر کند دران مجموع این جماعت
مردود باشند در بندگی الخ **وثیقة کتابة پدر ووصی بنده صغیرا**
بویله که انک بیاننده دکه مکاتب ایلدی فلانی بو تلد فلان نام صغیر
اوغلی اوز رنه مذکور صغیرک بندۀ مملوکی که غلام هندی در فلان نام
در حلیه سن ذکر ایده اکی بک اقچه یه که غلام مزبورک مثل قیمت عدلی در
یوم کتابنده صرفه صغیر بو عقدده در حالا بو صغیرک نفسنه ولایتی بوندر
مکاتبة صحیحة جائزة اسلوب سابق اوزره یزه اگر حال اگر منجم اگر وصی مکاتب

ايده سه اسلوب سابقا اوزره يازه. لكن وصينك وصايتي صغيرلك باباسي
جهتندن نمدر. يا قاضي جهتندن نمدر بيان ايده. وتمام ابليه فارسي ايله يازلنه
كلنجه اكر عربي اكر تركي شروط محيط برهانيدن منقولدر **كتاب الوكالة** وشبهه
وكالة عامة در جميع اشيا بالفارسية وكيل ساخت فلان فلان را بحفظ
آنچه جميع اين موكل را باشد از ضياع وعقار ومستغلات وبنده وحيوان.
وغير ذلك من صنوف الاموال از آنچه حالا در ملك ويست واز آنچه ملك
او را آيد در زمان مستقبل من كل قليل وكثير وبه بيع آن واستغلال آنچه خوا
هد از اين اشيا وبعمارة آنچه محتاج عمارت باشد وباجاره آنچه خواهد
اجاره انرا ومصالحه وحط وابرا وتاجيل وحواله ورهن وارتهان وبتجارة
در اموال او بجميع اصناف تجارات وشركه ومضاربه وساير عقود شرعيه
ودعوى وجواب دعوى وكيل كرد. واو را قايم مقام نفس خود كردانيد
در جميع آنچه مذكور شد وبخرد وبفروشد بهر چه مصلحت داند نقد ونسيه
واكر خواهد كسي را وكيل سازد در اين امور وقبض كند آنچه بخرد ثمن آنرا نقد
كند از مال اين موكل واز مال خود اكر خواهد تا رجوع كند بدين موكل واين
وكيل قبول اين وكالت كرد مشافهة مواجهة در مجلس اين وكالت مذكوره
الخ. اكر خواهد كه اين وكيل از عزل ايمن باشد نويسد كه برانكه هر كاه وهر
بار كه اين موكل اين وكيل را از اين وكالت عزل كند او وكيل اين موكل باشد در جميع
امور كه مذكور شد وكالة مستقبلة **من المحيط البرهاني نوع اخر في التوكيل
بخصومة كل الناس** هذا ما وكل فلان فلانا وكله واقامه مقام نفسه في طلب

كتاب خامس

حقوقه والحقوق التي اليه طلبها قبل الناس اجمع ومعهم وعندهم وفي
ايديهم ويقبض حقوقه منهم والخصومة عنه معهم والحبس والاطلاق
والاعادة الى الحبس والاستحلاف والتكفيل وكيلا مخاصما خاصة ليقيم البينة
ويقام عليه بمثل وكالته هذا وكالة صحيحة جايزة نافذة وقبل هذا الوكيل
هذه الوكالة قبولا صحيحا في مجلس عقد التوكيل وتفرقا عن مجلس عقد الوكالة
بعد صحته وتمامه الخ **نوع اخر في التوكيل ببيع الدار** هذا ما وكل فلان فلانا
وكله واقامه مقام نفسه في بيع جميع الدار التي موضعها في بلد كذا احدودها
كذا بحدودها وحقوقها كلها وارضها وبنائها وكذا ببيعها ممن شاء ويقبض ثمنها
ويوكل بذلك من احب ويضمن الدرك ويسلم ما باع الى من اشترى منه وكالة
صحيحة جايزة نافذة وانه قبل هذه الوكالة قبولا صحيحا شفاها جهارا في
مجلس عقد الوكالة قبل افتراقهما وقبل اشتغالهما بعمل اخر وسلم هذا الموكل
جميع ما وقع عليه هذا التوكيل ببيعه الى هذا الوكيل فقبضها منه فارغة عما
يشتغل عن القبض والتسليم بجميع ذلك في يده بحكم هذه الوكالة فان كان
المشتري مسمى والثمن مقدرا بين ذلك فيكتب يبيعها من فلان بكذا.
في التوكيل بالشراء هذا ما وكل فلان فلانا وكله بان يشتري له جميع الدار
التي موضعها كذا وكالة صحيحة يشتريها من فلان والاحوط ان يقول يشتريها
ممن يجوز بيعها له بارضها وبنائها وكذا بما احب من انواع الاموال كلها
وبكل قليل وكثير احب ان يشتريها به يعمل في ذلك برايه ويجوز ما صنع
في ذلك من شيء وينقد ثمنها اذا اشتريها لهذا الامر من مال الامر وان شاء

من مال نفسه ليرجع به على هذا الامر ويخاصم في عيب ان وجدها فيردها
بذلك ويردها بخيار الرؤية ان لم يكن رآها فيقوم في ذلك مقامه
ويوكل بجميع ذلك من احب ويعزله عنهما ان احب وقبل هذا الوكيل هذا
التوكيل مواجهة ويتم الكتاب **في التوكيل بالاجاره** هذا ما وكل فلان
فلانا وكله باجارة جميع الدار التي هي للموكل في موضع كذا حدودها كذا بحدودها
وحقوقها كلها الخ وكالة صحيحة نافذة ليوجرها كم شاء من الايام والشهور
والسنين ممن احب من الناس بما احب من الاجر من جميع اصناف الاموال
كلها من الاثمان وغيرها يواجرها على ما احب جايز ما صنع في ذلك
ويواجرها للسكنى ويسلمها الى من استاجرها منه ويقبض اجرها على ما يجب
ويعمل في ذلك كله برايه ويوكل بذلك من احب ويعزله عنها ان احب متى
شاء وكيف شاء وكلما شاء مرة بعد اخرى ما دام على هذه الوكالة الموصوفة
فيه وقبل هذا الوكيل هذه الوكالة مواجهة قبل الافتراق وقبض الوكيل
جميع هذه الدار من الموكل بتسليمه اياها اليه فهي كلها في يده بحكم هذه
الوكالة فاذا ادرك هذا الوكيل في ذلك كله من درك فعلى هذا الموكل
ما يقتضيه الشرع واشهدا الخ **في التوكيل باثبات نسب وطلب ميراث**
وكل فلان فلانا بطلب كل حق هو له بسبب ميراثه من والده فلان وباثبات
نسبه ووفاة والده وعدد ورثته واثبات كل حق له في ذلك والخصومة
والمنازعة في جميع ذلك له على انه لا يجوز على الموكل اقرار هذا الوكيل
عليه بشيء ولا صلح عنه ولا تعديل شاهد يشهد عليه بابطال حق له

وقبل فلان هذه الوكالة **في التوكيل بطلب شفعة** وكل فلان فلانا بطلب
شفعة في دار كذا وحدودها كذا وباخذ شفعته وباثبات حق وجب له
في ذلك وباقامة الحجة في ذلك وبالقيام بجميع ذلك كله مقامه والخصومة
والمنازعة وبدفع الثمن الذي بيعت به هذه الدار ويقبضه هذه الدار له
بشفعته ولم يجعل اليه تسليم شفعته فيها ولا اقراره عليه في ذلك
بشيء ولا تعديل شاهد يشهد عليه بشيء يبطل له في ذلك حقا وقبل فلان هذه
الوكالة الخ **في ابراء الموكل الوكيل بالحفظ** اقر فلان انه كان وكل فلانا
بالقيام على جميع ضياعه واموال الخ وكالة صحيحة فقام بها كذا سنة
بالحق والعدل ثم اراد ان يخرجه من هذه الوكالة وان يقبض منه جميع
ما في يده فحاسبه في جميع ما جرى على يده من ذلك الى يوم كذا محاسبة
صحيحة وادى هذا الوكيل جميع ما بقي له في هذه المدة وبرئ اليه ايضا ولم
يبق لهذا المقر على هذا الوكيل لا دعوى ولا خصومة بوجه من الوجوه
وصدقه الوكيل هذا في ذلك كله واشهدا الخ **في اقرار الوكيل بقبض الدين**
هذا ما شهد الى قولنا انه قبض من فلان جميع ما كان لفلان يعني الموكل على هذا
المطلوب بامره اياه بذلك وتسليطه اياه على قبضه منه ابراء صحيحا وتسليطا
جايزا فقبضه منه واستوفاه تاما وافيا لهذا الموكل بدفعه جميع ذلك
اليه وبرئ اليه هذا المطلوب من ذلك كله ودفع اليه الصك الذي
كان لهذا الموكل بذكر هذا المال المسمى فيه ولم يبق لهذا الموكل قبل هذا
المطلوب ولا عليه ولا عنده ولا معه ولا في يديه ولا قبل احد بسببه بعد

هذا الكتاب حق ولا دعوى ولا طلبة بوجه من الوجوه وسبب من الا
وضمن له جميع ما يدركه فى ذلك كله من درك من قبل هذا الموكل وغيره
من الناس حتى يخلصه من ذلك او يرد عليه ما قبض منه بقدر ذلك الدرك
ضمانا صحيحا ويتم الكتاب **فى توكيله غيره ببيع الدار** اذا لم يؤد دينه على وجه
لا ينعزل اقر فلان ان لفلان عليه وفى ذمته كذا درهما مؤجلا الى مدة كذا او
انه ان لم يوافر هذا المال عند محل هذا الاجل واخره ثلاثة ايام ولياليها
فقد وكله ببيع داره التى هى فى موضع كذا ويحدها بما احب من الثمن او
يكتب بكذا درهما ممن شاء ويقبض ثمنها اقتضاء بدينه توكيلا صحيحا على انه
متى عزله عن هذه الوكالة قبل وصول هذا الدين اليه وقبل براءته عنه
فهو وكيله بهذا البيع وهذا القبض وكالة مستقبلة مستانفة والله اعلم
كتاب الكفالة محيط برهانيده ايدر كفالت صحيح اولماز الا تبرع صحيح — كتاب سادس
اولان كمسنه لودن عبد محجور مولاسنه يه غيره مولى اذن ورمادن كفيل
اولسه جايز اولماز عبد ماذون فى التجارة دخى بويله در عند علمائنا
الثلثة اما مولى كفالته اذن ويرسه كفيل اولسه عبد دخى مديون
اولمسه كفالته جايزدر مديون اولسه عبد مؤاخذ اولماز مادام كه رقيق اوله
بعد العتق اوله مكاتب غيره كفيل اولسه كفالته باطلدر امة مدبره
وام ولد دخى عبد كبيدر صبى نك كفالتى جايز اولماز كركسه محجور
اولسون كرك ماذون معتوه دخى كذلك مال كتابته مال سعايته
كفالة جايز اولماز انتهى كلام المحيط **وثيقة كفالة بالنفس بالفارسية**

اين ذكريست در بيان آنكه فلان بن فلان كفيل شد بنفس فلان بامر وى
از براى فلان كه هر گاه كه اين فلان مكفول له نفس اين فلان مكفول به نفس
را ازين فلان كفيل طلب كند وى نفس او را بدين فلان مكفول له تسليم
نمايد كفالة صحيحة لازمة واين فلان مكفول له قبول اين كفالة نمود در مجلس
اين كفالة مشافهة مواجهة تمام كند اكر افراد له يازمق دلرسه فلان
بن فلان اقرار ايلدى ايلديكه كفيل اولدى فلانك نفسنه **اكر جماعت**
بر كشى نفسنه كفيل اولسه لر يازه كه بو جماعت بونلردن هر بريسى كفيل اولدى
فلانك نفسنه كه بو طالب بو جماعتدن ياخود هر برندن طلب ايتدوكى
وقت مكفول بنفسه بوكه تسليم ايده لر وبو مكفول له دخى بو كفالة
قبول ايلدى ديه **وفى المحيط البرهانى** هذا ما شهد الى قولنا ان فلانا كفل
بنفس فلان بامر لخصمه فلان ليسلم نفسه اليه متى ما ادعاه وطالبه
بتسليم نفسه اليه فى اى وقت ما طالبه من ليل ونهار بحيث يمكنه مطالبته
بحقه بغير حايل بينه وبينه وبغير مانع له منه وقبل فلان هذه الكفالة
مشافهة ومواجهة **وان شاء الكاتب يكتب** اقر فلان انه كفل بنفس فلان
بامر لخصمه فلان ليسلم نفسه اليه متى ادعاه الخ وان اراد واو زيادة
التوثيق فى ذلك يكتب على انه كلما برئ هذا الكفيل الى هذا المكفول له
من هذا المكفول به كان كفيلا له به على حاله ما بقى له عليه شئ من دينه
وهو كذا الذى به صك بتاريخ كذا يحضره اذا ادعاه منها ادعاه
الخ اكر نفسنى تسليم ايلرسه ماله كفيل اولايم ديسه يازه كه قول

ذكرندن صكره على انه ان لم يواف به يوم كذا او حين طالبه بتسليم
نفسه اليه كان كفيلا له بجميع هذا المال الذي يدعيه عليه وهو
كذا او بجميع ما يثبت عليه من الدين بالحجة لا يعتل بعلة ولا يحتج بحجة.
على ان لهذا الطالب بعد ذلك ان ياخذ كل واحد من فلان الكفيل وفلان
المكفول عنه بجميع هذا المال ان شاء اخذهما بذلك جميعا وان شاء
اخذ احدهما بذلك متى شاء وكيف شاء وكلما شاء ولا براءة لهما ولا لواحد
منهما من شيء من هذا الدين حتى يصل اليه كله او يقع البراءة عن جميعه
بوجه من الوجوه وكان ذلك كله بامر فلان لهذا المطلوب واشهدوا
على انفسهم بذلك الخ. اگر بو بلدده تسليم شرط ايلسه بلد آخرده تسليم
ايلسه ابو حنيفه قتنده كفالتدن بري اولور. اگر اول بلدك عدللري
داخي اولورسه وارسه اماميين قاتنده بري اولماز. الامكان مشروط
تسليمله كذلك مجلس قاضيده تسليم تعيين ايلسه. اما مكفول به نفسني
كفيله تسليمدن امتناع ايلسه مكفول له اولان تسليم ايچون اكراه
ايله كفيل ايدوكنه اقرار ايدرسه نفسني كفيله تسليمه جبر اينلور. بردخي
طالبه تسليم ايلمك ايچون كذلك مكفول به اخر شهرده اولسه طالب
شهرنه وارمغه جبر اينلور. اگر امر له كفيل اولدوغنه انكار ايدوب
بينه اولمايوب يمين ايدرسه جبر اولنماز وجه آخر لبناء الكفالة بالمال
على الكفالة بالنفس هو احوط في حق الكفيل ان يكتب الى قوله كفالة
صحيحة جائزة. على أن يدفع فلانا الى فلان يوم كذا على انه ان لم يدفع

اليه متى طالبه به يوم كذا فعليه جميع ماله عليه من المال وهو كذا وفايدة
قولنا متى طالبه به يوم كذا ان الطالب عسى لا يطالبه يومئذ احتيالا لايجاب المال على الكفيل فنظرنا للكفيل بهذا الشرط. فان كفل جماعة
بنفس رجل ذكر ذلك وذكر لمن يطالبهم ويطالب كل واحد منهم بنفس
هذا الرجل المكفول به وعلى ان كل واحد منهم كفيل لهذا الطالب بنفس
اصحابه بامر اصحابه حتى يدفعوا فلانا الى فلان ويسلموه اليه ويتم الكتاب
وفي الكفيلين يكتب فلفلان هذا ان ياخذهما به ما شاء اخذهما
جميعا بذلك وان شاء اخذهما به شتى كيف شاء وكلما شاء واحدا
بعد واحد جميعا او شتى لا براءة لكل واحد منهما باخذ فلان احدهما
دون صاحبه حتى يستوفي جميع ذلك وكل واحد من فلان وفلان
وكيل صاحبه بامر صاحبه في خصومة فلان فيما يطالب به صاحبه في ذلك
من حق وقبل كل واحد منهما الوكالة من صاحبه شفاها وفي شرط كفالة
كل واحد منهما عن صاحبه يكتب وكل واحد من هذين الكفيلين ضامن
لهذا المكفول له حصة صاحبه بامره من هذا المال فله وان يطالبهما
وكل واحد منهما بجميع هذا المال ان اخر في ضمان الابن عن موت الاب هذا ما شهد
الى قولنا ان لفلان على والده كذا درهما دينا لازما وحقا واجبا وان
والده فلان توفي فصار في يد ميراثه وهو كذا من الدراهم او ضيعة كذا.
قيمته يفي بهذا الدين وزيادة وانه ضمن لفلان عن والده جميع هذا
المال وهو كذا ضمانا جائزا صحيحا وقبل منه فلان هذا الضمان شفاها

فصار جميع هذا المال لفلان على فلان بالضمان الموصوف فيه
لا امتناع لفلان من دفع هذا المال اليه متى طالبه بحق يدعيه
قبله من بينة او يمين ولا حجة له في ابطال ما ضمن لفلان بوجه من
الوجوه واشهدا على انفسهما بذلك. قوله صادر في دين ميراث.
ابو حنيفه قولندن احترازدر که اکر باباسی مال ترك ایلمسه کفیل
اولسه جایز اولماز. اکر مال ترك ایلمسه اوغلی کفیل اولسه حکم حاکم
کرك وانه توفي ولم يخلف مالا واراد هذا الابن تنزيه جلدته وفراغ
ذمته لفلان فضمن عنه المال رعاية لحقه وقياما بواجبه. وحكم حاكم
جايز الحكم فيما بين المسلمين بصحة هذه الكفالة ولزوم هذا الضمان
ويتم الكتاب. **وثيقة اقرار المكفول عنه للكفيل بما ادى عنه** شهدوا
ان فلانا اقر طايعا انه كان لفلان عليه كذا درهما دينا لازما وحقا
واجبا بسبب صحيح. وان فلانا قد كفل بهذا الدين لهذا الطالب
بامره كفالة صحيحة. وان هذا الكفيل قد ادى عنه جميع هذا الدين
وله عليه هذا المال حالة لا امتناع له من ادايه اليه ولا دعوى له بوجه
من الوجوه يوجب ابطاله عنه ولا براءة له الا باداء جميع ذلك اليه
وهو يومئذ قادر على ادايه وصدقه وهذا الكفيل المقر له هذا
مواجهة. **كتاب الحوالة** محيل مديونه ديرلر محتال ومحتال له داينه ديرلر.
محتال عليه دینی حواله ایتدکلری کسنه یه دیرلر. حواله صحیح اولماغه
محتال ومحتال علیه رضاسی شرطدر. امام محمد زیاداتنده نقل

126

ایندوکی اوزره محیل رضاسی لازم دکلدر. اما قدوری ذکر ایتدوکی وجوه
محیلك رضاسی شرطدر دیو
صحیح اولماز و بیچون در. بو کمال پاشا زاده اصلاح ایضاحده ذکر ایتد
وثیقه حواله بالفارسیه این ذکریست در بیان آنکه اقرار کرد فلان که
فلان را در ذمه وی مبلغ کذا. دین لازم الادا بوده بسبب شرعی واین
مقر حواله کرد بجمیع این مبلغ مذکور این فلان را بر فلان بن فلان واین
فلان محتال علیه قبول کرد. این حواله را بدین مال مشافهه حواله صحیح
جایزه. برضا محیل ومحتال علیه واین مبلغ مذکور بسبب این حواله
مذکوره از ذمه این محیل ساقط شد و واجب شد مر این فلان محتال له
را بدین فلان محتال علیه واین محتال علیه تصدیق کرد این مقر را در این
اقرار تمام کند. واکر محیلك محتال علیه اوزرنده اقچه سی اولسه
حواله آکا اولسه. این فلان محیل را بر محتال علیه مبلغ کذا دین بود
پس حواله کرد. این محتال له را بر این محتال علیه بجمیع این مبلغ مذکور از
مالی که بر وی است تا ازو ستاند و قبول کرد. این محتال علیه این حواله را
اکر حواله آجل ایله اولورسه وتاجیل کرد. این محتال بمدت محتال
علیه را مدت دو ماه پیوسته از تاریخ این کتاب الخ **في المحيط البرهاني**
هذا ما شهد عليه الشهود آخر هذا الكتاب شهدوا جميعا ان فلانا
اقر انه كان لفلان كذا درهما حقا واجبا ودينا لازما بسبب صحيح
وان فلانا احال هذا الطالب بجميع هذا المال على فلان وقبل هو هذه
الحوالة بجميع هذا المال عليه برضا هذا الطالب مخاطبة في مجلس

هذه الحوالة نصا وجميع هذا المال عليه لفلان هذا الطالب بالحوالة
الموصوفة فيه لا امتناع لفلان على فلان من دفع هذا المال متى طالبه
بحق يدعيه قبله في ذلك من بينة او يمين ولا يجد له في ابطال
هذا المال المبين فيه بوجه من الوجوه وسبب من الاسباب ويتم
الكتاب اكر محيلك محتال عليه اوزرنده مالى اولوب بو ماله
مقيداً حواله ايلرسه يازه كه كان لفلان على فلان كذا. ولفلان على
فلان كذا فاحاله عليه فقبل الحوالة على ان يدفع اليه ذلك من المال
الذي له عليه اكر كفيل اولورسه اصيلك براءتي شرطيله بو برقا تمرده
حواله در وجه مسطور اوزره يازه حكم حاكم الحاق ايليه بعد خصومة
صحيحة. اكر عجز قاتنده محيله رجوع شرط ايلسه يازه كه فان لم يصل
هذا المال الى هذا المحتال له وعجز عن استيفائه من هذا المحتال عليه
بموته او غيبته او اعدامه وافلاسه او لتمرده او لانكاره هذه
الحوالة رجع به على هذا المحيل وطالبه به وقبل ذلك كله هذا المحيل
وصدق بعضهم بعضا في ذلك كله مواجهة. ومن الزياده في توثيق
هذا اطلق له هذا المحيل قبض ذلك والمنازعة والمحاكمة الى من شاء
من الحكام واطلق له التوكيل في ذلك لمن شاء وعزله مرة بعد مرة توكيلا
صحيحا نوع آخر اقر فلان طايعا انه كان له على فلان كذا حقا واجبا
ودينا لازما وانه كان احال غريمه فلان هذا المال على هذا المطلوب
وكان هو قبل هذه الحوالة منه ثم احال هذا المحتال عليه هذا المحتال له

على غريميه فلانيهما فقبل فلان هذه الحوالة ثم غاب هذا المحتال عليه
الثاني عن بلده الى بلد كذا فعجز هذا المحتال له عن استيفاء حقه منه
فرجع على محيله ومحيله ايضا بهذا العجز رجع على محيله قد شرط ذلك
في الحوالة فاستوفى فلان هذا المال من فلان. ثم ان هذا المحتال
عليه الثاني لما حضر من كورة كذا طالبه هذا المحيل الاول باداء هذا
المال اليه بسبب بطلان هاتين الحوالتين ورجوع البعض على البعض
وقبض واستوفى هذا المال بتمامه من هذا المحتال عليه واقر المحيل
الاول طايعا بهذا القبض والاستيفاء جميع ذلك بايفاء هذا المحتال
عليه ذلك كله ذلك اليه واستيفائه منه وابرائه عن كل الدعاوي
والخصومات ابراء صحيحا قاطعا للدعاوي والخصومات ولم يبق له
عليه ولا عنده شيء الخ. وضمن له كل درك يلحقه من فلان وفلان ومن جهة
غيرهما ضمانا صحيحا وقبل هذا المقر له هذا الاقرار منه مشافهة واشهد والخ
كتاب ثامن
كتاب الهبة وثيقة هبة منزل بر اجنبي بالفارسية اين ذكريست در بيان
آنكه بخشيد فلان بن فلان مر فلان را آنچه حق وملك او بوده.
ودر تصرف مالكانه خود داشته تا زمان اين هبه خاليا عن حق الغير
هكى وتماميك. منزل سراى مشتمل بر بيوت وحجرات واقع در بلده كذا
در محله كذا محدود به فلان بجميع حدود وحقوق آن از ارض وبنا
وسفل وعلو وكل قليل وكثير هو فيهما او منهما هبة صحيحة محوزة مقبوضة
خالي از شروط مفسده وشرط عوض بل بطريق صلة وتبرع وقبول كرد.

اين فلان موهوب لها اين هبه دا از اين واهب در مجلس اين هبه وقبض كرد
اين موهوب را باذن وتسليم اين واهب فارغا من كل مانع ومنازع واين
واهب از دعوى فساد اين هبه دا ابرا نمود وتمام كند . اكر موهوب باغ اولورسه
جميع حدودى وحقوقى وارض وبناسى واشجار ثمره وزراجينى وعرايش
وسرڈيه . اكر انجارده ميوه ياكل ياخود توت يپراغى اوله ذكر ايده . زيرا
بونلر ذكر ايدلميجك هبه يه داخل اولماز . داخل اولمايجق هبه مفسد اولور .
صحت تسليمه مانع اولسه وغيجوز كذا في المحيط البرهاني **قال في المحيط البرهاني**
اهل شروط كتاب هبه وصدقه ايله برابرين اختلاف ايلديلر ابو حنيفه
واصحابي هذا من فلان بن فلان لفلان يازلردى . سمتى هذا كتاب ما وهب
فلان لفلان يازاردى . طحاوى هذا ما وهب فلان لفلان بن فلان
يازردى اهل صنعتدن متأخرون . طحاوى كبي هذا ما وهب يازرلر
كذلك هذا ما شهد الشهود المسمون آخر هذا الكتاب ان فلانا وهب
دخى يازرلر . كذلك اقر فلان بن فلان انه وهب من فلان دخى يازرلر .
امام محمد هبه ده وصدقه ده هبة محوزة يازمازدى . عامه اهل شروط
يازرلر . بونلر لابددر . زيرا هبه جائز اولماز الا مقبوضه محوزة
اولور . بوقوم قاتنده حتى مشاعك هبه سى قسمت محتمل اولان نسنه ده
جائز اولماز عندنا خلافا للشافعي قبض صحت هبنك وصدقنك
شرطيدر عامه علمائنه خلافا لابراهيم النخعي لانه يقول اذا اعلمت الصدقة
جازت فان لم يقبض هبه صحيحه جائزه ديدكن حكم نظر ايليه . اكر واهبه

رجوع صحيح اولميا ندن ايسه . احد زوجينك بريبرينه هبه سى كبي
رحم محرمدن هبه كبي كه ابن كبيره ابنته كبيره يه اتايه اناية قرنداشه .
قرنداشن اوغلنه . قيز قرنداشه . قيز قرنداشن اوغلنه . ياخود نوافل لرينه .
ياجده . ياجده يه . ياعمه . ياعمته يه . ياخاله . ياخالته يه هبه كبي (صحيح اولادن)
صحيحة جائزة عقبنجه بتة بتله لا رجعة لهذا الواهب فيها يزه . اكر رجوع
صحيح اولور هبه ايسه بتة بتله يازميه . شرح شروط اصلده بوصورتده
دخى بتة بتلة يازلور بر **صورة كتاب هبة الرجل داره من اجنبي على ما ذكر محمد**
هذا كتاب من فلان بن فلان يعني الواهب لفلان بن فلان اي الموهوب له اني وهبت
لك الدار التي في فلان ويحدها بحدودها وحقوقها كلها ارضها
وبناءها وسفلها وعلوها وطرقها وكل قليل وكثير فيها من حقوقها وكل
داخل فيها وخارج منها من حقوقها هبة صحيحة جائزة بتة بتله وانا يومئذ
صحيح لا علة بي يومئذ من مرض ولا غيره وانك قبلت مني هذه الهبة في مجلس
الهبة واني دفعت اليك هذه الدار الموهوبة وقبضتها مني بلا اكتفا
ايلمدي . اني دفعت اليك ديدى زيرا موهوب له واهب دفع ايتمدين
واذن ويرمدين هبه قبض ايلسه مجلس هبه ده قياس صحيح اولماقدر
استحسانا صحيح اولور . اما غير مجلسده قبض ايلسه واهب اذن ويرمدين
ودفع ايتمدين قياسا واستحسانا صحيح اولماز . اكر دفع ايلمكله قبض
ايلسه قياس صحيح اولماقدر . استحسانا صحيح اولور بو اجلدن دفع
الواهب وقبض الموهوب له يازديلر **صورة على ما اختاره المتاخرون**

هذا ما وهب فلان لفلان وهب له جميع الدار المشتملة على البيوت
التي هي في موضع كذا وبحدها فوهب هذا الواهب المسمى في هذا
الكتاب من هذا الموهوب له المسمى فيه جميع هذه الدار المحدودة
فيه بحدودها وحقوقها كلها وارضها وبنائها وسفلها وعلوها
وطرقها وكل قليل وكثير هو فيها من حقوقها وكل داخل فيها من حقوقها
وكل خارج منها من حقوقها هبة صحيحة نافذة محوزة مقسومة فارغة
لا فساد فيها بغير شرط عوض صلة له منه وتبرعا منه عليه لا على سبيل تلجئة
ومواعدة وقبلها هذا الموهوب له مواجهة في مجلس هذه الهبة وقبضها
هذا الموهوب له في مجلس الهبة بتسليم هذا الواهب ذلك كله اليه
وتسليطه عليه فارغا من كل شاغل ومانع ومنازع فهي في يد الموهوب
له بحق الهبة وتفرقا من مجلس العقد تفرق الابدان اكر دار ايسه اقر فلان
طايعا انه وهب لفلان جميع الدار المشتملة على كذا وبحدها وهب له
هذه الدار بحدودها الخ اكر موهوب كرم اولورسه بحدوده وحقوقه
كلها وبنائه واشجاره المثمرة وزراجينه وعرايشه واوهاده واغراسه
وانهاره وسواقيه وشربه ومجاريه ومسائله في حقوقه يازه اكر هبه
بشرط العوض اولورسه هذا ما قد وهب فلان لفلان بشرط العوض
الموصوف فيه وهب له جميع الدار التي هي في موضع كذا وبحدها
هبة صحيحة نافذة محوزة مفرزة مقبوضة لا رجوع فيها على ان يعوضه
جميع الكرم الذي هو موضع كذا وبحده تعويضا جايزا نافذا مفرغا

محوزا

محوزا مقبوضا . لا رجوع فيه وقبل الموهوب له الدار هبة هذه الدار
بهذا الشرط وقبض كل واحد منهما جميع ما صار له بجهة الهبة والتعويض
الموصوفين فيه بتسليم كل واحد منهما جميع ذلك اليه وتسليطه عليه
فارغا عن موانع التسليم بجميع هذه الدار بهذه الهبة لفلان هذا ولا
رجوع لكل واحد منهما على صاحبه فيما صار في يده بحكم هذه الهبة
وهذا التعويض اقرا بذلك كله واشهدا افرادهما من اثبت اسمه في اخر
هذا الكتاب في يوم كذا من شهر كذا . اكر موهوب مشاع اولوب
قسمة محتمل اولورسه دار وكرم وارض كبي هبه فاسد اولور .
بزمرقاتمزده خلافا للشافعي بوكه كتاب يازماملو اولورسه آخرنه حكم
حاكم الحاق ايدي يازه . وقد حكم حاكم من حكام المسلمين بصحة هذه الهبة
بعد خصومة معتبرة وقعت بين هذين العاقدين اكر قسمة محتمل اولماز .
مشاع اولورسه . دقيق . وحيوان . ودره كبي هبه سي جايزدر .
بلا خلاف يازه كه هذا ما وهب فلان لفلان جميع سهم واحد
من سهمين وهو النصف مشاعا من كذا الخ اكر بر كسنه اوني ايكي كشيه
هبه ايلسه ابو حنيفه قتنده جايز دكلدر على التساوي اولسون
على التفاوت اولسون . ابو يوسف قتنده هر برينه برابر هبه ايتمش ايسه
جايز اولور تفاوتله اولورسه اولماز . امام محمد قتنده جايزدر .
على التساوي اولسون وعلى التفاوت اولسون اكر ايكي كشي بر كسنه يه
دار هبه ايلسه لو بر صفقه ايله يازه كه هذا ما وهب فلان وفلان لفلان

وهب لە صفقة واحدة جميع ما ذكرنا انه مملوك لهما نصفان على السوا
او املاً نا ثلثاه لفلان وثلثه لفلان وهو جميع الدار التى فى موضع
كذا هبة صحيحة محوزة مقبوضة وقبل الموهوب له منهما جميعا هذه
الهبة وقبضه منهما بتسليمهما ذلك كله اليه وتسليطهما اياه على ذلك
وذلك فى يوم كذا اكر بر كسنه بر صغير اجنبييه هبه ايلسه يازه كه هذا
ما وهب فلان للصغير فلان بن فلان وهب له كذا هبة صحيحة
جايزة نافذة محوزة مقبوضة وقبل اب الصغير هذا فلان بولاية
الابوة . اكر صغيرك بابا سى اولميوب اناسى اولورسه وقبل ام الصغيرة
فلانه ديه . اكر صغيرك اناسى دخى اولمازسه . اقاربندن عم يه خاله
مجرنه اولورسه . وقبل عم الصغير فلان او خاله فلان هذه الهبة
لهذا الصغير وليس له اب ولا وصى يلى امره ديه اكر صغير عاقل مميز ايسه
قبل هذا الصغير هذه الهبة وهو عاقل مميز مات ابوه وليس له وصى
يقوم بامره ولا قريب يعوله وقبض الموهوب بتسليم هذا الواهب
ذلك كله اليه فارغا عن كل مانع ومنازع وذلك فى يوم كذا اكر رجل
ولد صغيرنه هبه ايلسه يازه كه هذا ما وهب فلان لابنه الصغير
فلان وهب له جميع الدار التى فى موضع كذا ويحده آخر نه دلت
يازه قبضه واد قدى وقبض هذا الاب من نفسه لهذا الصغير بولاية
الابوة جميع ذلك يزه . امام نجم الدين نسفى شروطنده قبض الاب
من نفسه ديو ذكر ايلدى . اما امام محمد شروط اصلده قبض الا

ديو

ديو ذكر ايلمدى كذلك اصلده بو هبه ده ابك قبولن يازمادى
زيرا قبول كيشى ولد صغيرنه هبه ايتدوكى نسنه ده شرط دكلدر .
امام نجم الدين نسفى ايدر كذلك ام ولد صغيرنه هبه ايلسه بابا سى
ميتا اولسه قبض امه ددر . بو قاعده دخى كيبى يازلور دين الغير
فرعليه الدين اولانه هبه ايلسه يازه هذا ما وهب فلان لفلان
وهب له جميع الدين الذى يعنى لواهب على فلان الاخر فى صك كتب
عليه بتاريخ كذا بشهادة فلان وفلان وهب له ذلك كله هبة صحيحة
جايزة وسلطه على طلبه منه ومخاصمته اياه فيه واثباته عليه ان جحد
واستيفائه لنفسه منه وممن يقوم مقامه فى ايفائه وقبل فلان
هذه الهبة وجميع ما اسندنا اليه دينى ممن عليه الدين اولانه هبه ده وهب
فلان لفلان جميع ما كان له عليه من الدين وهو كذا هبة صحيحة وقبل
فلان ذلك قبولا صحيحا خلاصه ده كتاب هبه ده فصل اولده بر رجل
بر كسنه اوزرنده اولان دينن بر رجل آخره هبه ايلسه قبضنه امر ايلسه
استحسانا جايزدر . اكر قبض ايله دیو امر ايلمسه جايز اولماز . بنت اكر
مهرين باباسنه هبه ايلسه اكر قبض ايله دیو امر ايلمسه صحيح اولور .
اكر غريمنه ذمتنده اولان دينكدن بنى بريء ايله دسه بو دخى بريء ايتدم دسه
قبول يلزم ديسه بريء اولور . اصل بودر كه هبة الدين ممن عليه الدين
لا يصح من غير قبول لانه تمليك والتمليك لا يتم الا بالقبول وابراء المديون
من الدين يصح من غير قبول ولكن يرتد بالرد اكر عورت اوه دن مهرن

هبه ايلسه وهبت لزوجها جميع المهر الذي لها عليه وهو كذا هبة
صحيحة صلة له ومراعاة لخاطره من غير شرط عوض وابراء عن ذلك
ابراء صحيحا وقبل هو هبتها هذه وابراءها هذه مواجهة فلم يبق لها
عليه بعد هذه الهبة وبعد هذا الابراء من هذه المهر شيء قليل ولا كثير
فمتى ادعت بعد ذلك شيئا منه فدعواها باطلة مردودة . اما
نجم الدين شروطنده بو اسلوب اوزره ذكر ايلدي من عليه الدينك
قبولن شرط ايلدي هبه ده شمس الائمة السرخسي دخي بويله ذكر ايتدي
واقعات ناطفيده دخي بويله مذكوردر . عامه مشايخ ذكر ايلديلر كه
ان هبة الدين من عليه الدين يتم بدون القبول . بو جمله اصيل حقنده در
كفيل حقنده اتفاق ايتديلر كه ما على الكفيل من الدين كفيله هبه
اولونسه قبول اولمايينجه تمام اولمز . كذا في المحيط البرهاني . وعبارته
واتفقوا في حق الكفيل ان هبة ما عليه من الدين منه لا يتم الا بالقبول
دار فقيره تصدق ايلسه يازه كه هذا ما تصدق فلان على فلان
تصدق عليه بجميع الدار التي موضعها كذا بحدودها وحقوقها صدقة
جايزة صحيحة نافذة لا فساد فيها ولا رجعة ولا شرط عوض ابتغاء
لوجه الله وطلب مرضاته ورجاء لثوابه وهربا من اليم عقابه وقبض هذا
المتصدق عليه جميع هذه الدار المحدودة بحكم هذه الصدقة بتسليم
هذا المتصدق ولا حق للمتصدق في ذلك بعد هذه الصدقة وبعد
هذه التسليم . ولا دعوى ولا خصومة ولا طلبة بوجه من الوجوه .

وكل دعوى تدعيها هذا المتصدق في ذلك كله باطل مردود . الخ

كتاب تاسع

كتاب الوديعة وثيقة بالفارسية اين ذكريست در بيان آنكه اقرار شرعي
كرد طايعا فلان كه فلان بوديعة كذاشته نزد وي اشياء كذا وكذا كه
محافظت نمايد اين فلان مودع اين اشيا را بنفس خود بكسي كه اعتماد
داشته باشد بروي از ان كساني كه در عيال وي اند وباجنبي ندهد
واين فلان مودع اين اشيا از ين مودع طلب نمايد وي رد كند
انرا بوي . شروط عن نويس وغيره بويله در . اما انسب بودر كه شويله
يازه كه هركاه اين مودع اين اشيا را . از ين مودع طلب نمايد وي ادا
مسلط كرد اند بر قبض آن من المحيط البرهاني اقر فلان طايعا ان فلانا
اودع عنده كذا على ان يحفظها هذا المودع في بيته بنفسه وبمن
يثق به من عياله ولا يدفعها الى اجنبي ولا يخرجها من بين ولا ينقله الى غير
حرز من غير ضرورة وعلى انه ان استهلكها او ضيعها او خالف فيها فهو
ضامن وانه قبض منه جميع هذه الوديعة وتسلمها منه بتسليمه ذلك
اليه على سبيل الحفظ على ان يردها على هذا المودع بعينها اذا استردها
وطالبه بها من ليل ونهار ولا يعتل بعلة دون ردها اليه وذلك

كتاب عاشر

في يوم كذا كتاب العارية وثيقة اعارة زمين در انجا بنا كند ودرخت نشاند
اين ذكريست در بيان آنكه بعاريت داد فلان بفلان تمامي قطعه زمين
در موضع كذا محدود كذا اعارة صحيحة شرعية مدت ده سال پيوسته
از غره محرم سنه كذا تا بتاريخ ذي الحجه سنه كذا تا اين مستعير درين

زمین جهت خود عمارت کند انچه خواهد از بیوت ومنازل خود درانجا
سکنی کند وهرکس را خواهد ساکن سازد. ویاخود یازه که تا این مستعیر
درین زمین جهت خود درخت نشاند انچه خواهد وانتفاع کیرد بدان
درختان ومیوه های ان واین فلان مستعیر بعاریت کرفت این زمین
را وقبض کرد. اکر اعاره زمین زراعت ایچون اولورسه همین اوسلوب
اوزره یازه قال فی المحیط البرهانی امام محمد اصلده یازر هذا کتاب
لفلان بن فلان یعنی المعیر من فلان بن فلان یعنی المستعیر انک اسکنتنی
الدار التی لک فی سکة کذا ویحدها. ابو حنیفه واصحابی بویله یازرلردی.
طحاوی وخصاف یازرلردی که اسکنتنی دارک علی ان اسکنها واسکن
غیری حتی غیرک اسکانی بالاجماع جایز اوله دیرلردی. زیرا معیر مستعیره
علی ان تسکن غیرک دیمسه غیرک اسکانی ممکن اولماز. شافعی قاتنده. زیرا
مستعیر عاریه مالک اولماز. معیر اذنی اولمایجه. اما بزم قاتمزده اعاره
مطلق اولسه اعرتک دیسه لتنتفع به انت دیمسه بونیچون کندو انتفاع
ایلمک غیره اعاره ویرب غیره انتفاع ایلمک واردر. کرک مستعار ناسک
انتفاعنده تفاوتی اولاندن اولسون. کرک اولماسون. اکر اعاره
مقید اولورسه اعرتک لتنتفع به انت دمک کبی. مستعار انتفاعده
ناسک تفاوتی اولاندن اولورسه غیره اعاره مالک اولماز. دکوب لبس کبی
اکر مستعار ناسک انتفاعنده تفاوت اولمیاندن اولورسه غیره ویرمک
جایزدر سکنی دار وغیره کبی. مسئله بو وجهله مختلف اولدیغیسه

طحاوی وخصاف واسکن غیرک یازمغی اختیار ایتدیلر مجمع علیه اولور
ایچون. امام محمد ودفعتها الی وقبضتها منک فی شهر کذا. من سنة کذا
دیوب وقت قبضده تاریخ ذکر ایلدی. زیرا حکم عاریة علما قاتنده اختلاف
اوزره در. بزوم علمامز قاتنده عاریة امانتدر. شافعی قاتنده مضموندر
وقت قبضدن تاریخ ذکر ایلمک مضمون ایدوکی رأی ایدن قاضیه
رفع ایلدوکی وقت ضمانه وقت داخل اولدوغی معلوم اولسون ایچوندر
ساکن کتاب عقده محتاج اولدوغی بو وهمی دفع ایچوندر که. مالک
دعوی ایلسه بغیر عقد ساکن اولدک دیسه بر قاضیه مرافعه ایلسه لرکه
بغیر عقد تقویم منافعی رأی ایدرلر اولسه قاضی اوزرینه اجر مثل حکم ایلیه.
متاخرون اهل صنعتدن بویله یازدلر. هذا ما شهد علیه الشهود المسمون
اخر هذا الکتاب شهدوا جمیعا ان فلانا استعار من فلان جمیع هذه
الدار التی له وهی فی موضع کذا ویحدها سنة کاملة اولها غرة شهر کذا من سنة
کذا واخرها سلخ شهر کذا لیسکنها فلان فی هذه المذکورة یعنی المستعیر
وما شاء منها بنفسه وعیاله وحشمه واتباعه واضیافه ومن سواهم
من الناس کلهم حتی یقضی هذه المدة المذکورة فیه فاعاره فلان جمیع ذلک
وقبضها المستعیر فلان بتسلیم المعیر ذلک کله الیه فارغا من کل منازع وما
فی یدیه هذه العاریة من غیر ان یکون هذا المستعیر مستحقا لهذه العاریة
علی المعیر حقا فی هذه الدار المحدودة فیه وصدقه المعترله فی ذلک.
اکر زرع ایچون برغیر ایچون ارض استعاره ایلسه هذا کتاب لفلان

بن فلان يعني المعير من فلان بن فلان • يعني المستعيرانك اطعمتني ارضا لك
في موضع كذا • زيرا عيتنا الارض اكر مطعوم دكلسه • دخي ارضدن چقن مطعوم
در • بو اعتبار ايله اطعمتني قولي مستقيم اولور • ابو يوسف ومحمد اعرتني
يازرلر دي • بو بزه احبدر ديديلر • زيرا اظهر در صكوكده الفاظلر
احتياطدن اينه واظهرا ولاندر • اصحابمزدن بعض مختتي يازرلر باقي سي
بو لفظي كويه كورديلر • اعاد فلان فلانا جميع ارضه التي هي في موضع كذا
اعاده اعادة صحيحة عشر سنين اولها كذا واخرها كذا ليبني فيهما ما شاء من
البيوت والمنازل والدار يسكنها من شاء • اوليزرع فيها ديه زراعت
ايچون اولورسه • غرس ليغرس فيها ما احب من الاغراس وينتفع بها
وبثمارها في هذه الارض عارية صحيحة عشر سنين الخ مدة يازديلر • زيرا
مدة ذكر اولنمسه • ارض مستعيردن النذن ديلدوكي وقت آلور من غير ضمان
اما وقت ذكر ايلسه • وقتدن مقدم اخراج ايلسه • قيمة بنا وغرس
ضامن اولور • اخردن دابه استعاره ايلسه صاحب دابه بو يله يازه اقر
فلان يعني المستعير طايعا انه استعار من فلان يعني المعير • مركبا صفته
كذا ليركبه في يوم كذا • من موضع كذا الى موضع كذا ذاهبا وراجعا على ان
يرده عليه سالما من الآفات والمخافات اذا انصرف الى وطنه واستغني
عنه فاعار فلان على هذا الشرط المذكور وقبض المستعير هذا المركب
فصار في يده بحكم العارية ملكا لهذا المعير بير كمسنه دن ملكندن طريق
استعاره ايلسه موضع خاصه مرور ايچون • او لا طريق ايدنلر ملككي

يازه چقديدايلر • موضع طريق بيان اتمزلر • كذلك ملكندن مسيل
ما استعاره ايلسه باغنه يا باغچه سينه • مسيل اولان ملككي چقديديلر
وموضع مسيلي بيان ايتمزلر في الاشهاد على التقاط اللقطة هذا ما شهد عليه
الشهود المسمون اخر هذا الكتاب شهدوا جميعا ان فلانا التقط بمحضرهم
ومرأى اعينهم من موضع كذا لقطة وهي كذا • قد وقفوا عليها وعرفوها وانه
اشهدهم في صحة بدنه وقيام عقله وجواز امره انه انما التقطها ليعرفها
ويردها على مالكها ان وجد ويعلن امرها ولا يكتم كتمانها ويمتثل امر الشرع
بالتعريف فيها ولا يستعملها ولا يضيعها ولا يترك حفظها وقد نادى
بذلك نداء ظاهرا في مجمع من الناس واشهد بذلك من اثبت اسمه اخر هذا
الكتاب كتاب الوقف شروط صحت وقف ولزوم وقف على
سبيل الاجمال بيان ايدرلر • امام اعظم وامام زفر قاتلرنده وقف عاريت
كبيدر صحيح اولور لكن لازم اولماز • يعني واقف رجوع ايدر هبه وبيع وارث
جاري اولور • اما امامين قاتلرنده صحيح ولازم اولور بعض شروطيله •
ابو يوسف قاتنده وقفت ديمك كفايت ايدر • امام محمد قاتنده صحت
وقفده درت شرط وار در • تسليم الى المتولي ومفرز اولوب مشاع اولما
منافع وقفدن نفسنه بر نسنه شرط ايلمامك • ومؤبد اولمق اخرنده فقرايه
قلماغله اختيارده بو يله مذكوردر • تتمة الفتاوى وعونده وغيرده
اما مين قولي اوزرينه فتوى دردر • خزانة المفتين ده مشايخ خراسان
ابو يوسف قولني اختيار ايتديلر • ترغيبا للناس في الوقف مشايخ

بخارا امام محمد قولی اناده موافق اولماغین بونی اخذ ایتدیلر کمال پاشا
زاده مرحوم اصلاح ایضاحده ایدر. امام اعظمله صاحبین بیننده
خلاف کیردهدر. بریسی مجرد وقفله زوال ملك واقفدندر.
بری دخی لزوم وقفدر. ملك واقفدن مجرد وقفله امام اعظم قاتنده
زایل اولماز لا حکم قاضیله. موتده تعلیقله ملك واقفدن چقار. اما
ثلث وفا ایدرسه لازم اولور. زیرا تعلیق بالموت وصیتدر وصیت
بالمعدوم جایزدر. وصیت بالمنافع کبی ملك میت حکما باقیدر. دایما
منفعتیله تصدق اولنور. اما لزوم وقف حکم قاضی ایله اولور. تعلیق
بالموتله اولور. ان مت فقد وقفت دیسه وقف لازم اولور. اکر ثلثدن
وفا ایدرسه. والا ثلث مقدارنده صحیح اولور. مثلا وقف ایتدوکندن
غیری ترکهسی اولماسه محصولك ثلثی وقف اولور. وثلثانی وارثك
اولور ورثه اجازت ویررسه جمله وقف اولور. امامین قتنده وقف
لازم اولور حکم قاضی و تعلیق بالموت اولمازسه (لازم) والفتوی علی قولهما
اون مسجد ایلسه خلقه نماز قلماغه اذن ویرسه بر کشی نماز قلماغله وقف
لازم اولور. امام اعظمدن بر روایتده. وبر روایتده جماعتله نماز
قلنمق کرك بو محمد قولیدر. خزانة المفتین ده فتاوی کبرادن نقل
ایدر ان مت فی مرضی فقد وقفت ارضی هذه دیسه وقف صحیح اولماز.
کرکسه مرضندن بری اولسون کرکسه فوت اولسون. زیرا وقفی شرطه
تعلیق باطلدر. اما ان مت فاجعلوا ارضی وقفا دیسه جایز اولور.

فرق بودرکه بو توکیلی شرطه تعلیقدر صحیح اولور فی اتخاذ الرباط لنزول
المارة والسابلة محیط برهانیده ایدر ظاهر مذهب ابی حنیفه بودرکه
بو وقف جایز اولماز. یعنی لازم اولماز. سایر اوقاف کبی رجوع ایدر
امامین قولی اوزرنه جایز اولور. اکر کتاب یازمق دلسه بویله یازه هذا
ما شهد علیه الشهود المسمون اخر هذا الکتاب ان فلانا جعل جمیع الرباط
المشتمل علی المنازل والغرف والساحة والمرابط الذی فی موضع کذا
هو صدقة موقوفة مقبوضة صحیحة جایزة نافذة تقربا الی الله تعالی وابتغاء
لمرضاته لا فساد فیها ولا رجعة ولا مثنویة ولا تلجیة ولا مواعدة ولا
یباع ولا یوهب ولا یمهر ولا یورث ولا یملك بوجه ملك ولا یتلف
بوجه تلف قایمة علی اصولها ماضیة علی سبیلها الی ان یرث الله تعالی الذی یرث
الارض ومن علیها وهو خیر الوارثین. علی ان یکون منازل ومساکن
للسیارة والمارة وابناء السبیل علی ان الرأی فی انزال من ینزله ویسکنه
الی القوام بها ابدا فی کل زمان یسکنون من احبوا ویزعجون من احبوا علی
ان ما یکون اصلح واوفق لهذه الصدقة. تخصیص ایلمك جایزدر. مثلا
مسلمان نازل اوله کافر اولمایه دیسه. یا اهل علم یا اهل قرآن نازل
اوله دیسه. اندن صکره یازه وقد اخرج هذا الوقف هذا الموقوف
من یده وافرزه من ماله وسلمها الی فلان بعد ما جعله متولیا لذلك
یتولیها علی سبیلها من شاء ویولیها من احب ممن یصلح لها ویوصی بها
الی من احب وقبضها علی ذلك منه بتسلیم جمیع ذلك الیه فارغا من موانع

التسليم وهو في يد هذا المتولي على الصداقة المسماة فيه لا يحل لوال ولا
قاض ولا قيم ولا ذي سلطان تغيير ذلك عن وجهه ولا تبديل شرط من شروطه
فمن بدل ذلك فقد باء باثمه وتعرض لسخط ربه والله حسيبه وكافيه ومجازيه
وللواقف اجره على ما نوى وامضى وقد حكم حاكم عدل نافذ الحكم بين المسلمين
بجواز هذه الصدقة ولزومها على وجهها بخصومة صحيحة جرت بين
هذا الواقف وبين خصمه فيه في مجلس قضائه وحكم عليه بجواز هذه الصدقة
ولزومها بحضرته ومساكنه عملا بما ادى اليه اجتهاده واشهد عليه جماعة
من العدول الذين اثبتوا اساميهم اخر هذا الكتاب وذلك في يوم كذا
في اتخاذ المقبرة ظاهر مذهب ابي حنيفه بودركه وقف مقبره جائز اولماز
يعني لازم اولماز حتى رجوع صحيح اولور حسن روايتنده ابو حنيفه دن
ميت دفن اولونسه ايدي رجوع ايدمز ما عداسنده رجوع ايدر
حاكم ابو نصر مهرويه دن حكايت اولندي كه ايدر نوادرده بولدم
ابو حنيفه دن كه وقف مقبره جائزدر بونده اشتراط تسليم مسجدده اولان
خلاف اوزرندر تسليم متوليه تسليمله در يا متوفي دفنيله در
اكر كتابت مراد ايلسه بويله يازه ان فلانا جعل ارضه يذكر موضعها
صدقة موقوفة وقفا صحيحا جائزا نافذا الى قولنا وهو خير الوارثين
فجعلها مقبرة للمسلمين يدفنون فيها موتاهم في كل وقت واوان ابدا لا
يمنعون من ذلك ولا يحال بينهم وبينها وقد اذن للناس ان يدفنوا
فيها موتاهم فدفن طائفة من المسلمين فيها موتاهم بعد ما علموا تسبيلها

واذن

واذن لهم بالدفن فيها فصارت مقبرة للمسلمين مقبوضة لهم على ما جعلها
الواقف اكر قد دفن طائفة من المسلمين الخ ديسه وقد اخرج هذا المتصدق
هذه الارض من يده وجعلها في يد فلان المتولي ليكون في يده على ما جعلها
هذا الواقف ديسه كفايت ايدر اخر كتابده حكم حاكم الحاق ايليه بوندن اختلاف
اولدوغيچون حتى يجمع عليه اولدكسه ابطاله قادر اولميه حاكم مرافعه
وجهي بودركه مالك ميتك دفن ايدن كمسنه قاضيه دفع ايدوب قاضيدن
ارضنك تفريغني امر ايلمك سؤال ايدوب وقف لازم اولمادوغيچون
قاضي مالكه بوندن يدكي قصر ايله ديو امر ايدوب بو دفنك صحتنه ولزومنه
حكم ايده كاتب يازه كه وقد حكم حاكم عدل نافذ الحكم بين المسلمين
بجواز هذه الصدقة ولزومها على وجهها بعد خصومة مستقيمة جرت
فيها بين هذا الواقف وبين واحد من هؤلاء الذين دفنوا موتاهم فيها
لما اراد الواقف هذا الرجوع عن وقفها اخذا بقول من لا يرى ذلك
لازما فحكم على الواقف هذا بلزومه في وجهه بحضرة خصمه اذ راه
لازما ووقع اجتهاده عليه اندنصكره يازه كه لا يحل لوال ولا قاض
الى اخر ما ذكرنا في جعل الارض طريقا لعامة المسلمين ظاهر مذهبده
بودخي خلاف اوزرندر حاكم ابو نصردن حكايه اندكه اوزده اتفاقدر
وقف ارضنه على ان يكون طريقا لعامة الناس يازه زيرا مروره كافر
ومسلم برابردر قناطر و رباطات طريق كبيدر طريق كتابة بودركه
هذا ما شهد وان فلانا جعل قنطرته التي بناها على نهر كذا او على وادي

كذا ليكون طريق المرور. لعامة الناس. اكر نهر و وادي عامة ايچون
ايسه سلطان وقتك اذنيله يازه. اكر مخصوص قومك اولورسه
باذن فلان وفلان يازه. اكر شخص معيننك ايسه باذن فلان يازه
خشيدن يا آجردن ايدوكن اكوكي برطاق اوزره ميدر بيان ايده.
اما انعامدن برشيئي وقف ايلمك الباننى واولادنى واصوافنى تصدق
ايلسه حاكم احمد سمرقندي شروطنده ايدر اهل علمدن بونك وقفنده
بر قول مسموع اولمادي. وايتدي سير كبيرده ذكر اولوندي كه غنمنك
بطننده كي وصيت ايلسه. يا صوفنه يا لبننه وصيت ايلسه باطلدر. بو اشيانك
وصيت بستاننك غله سن يخود ستك ثمرنه وصيت كبي دكلدر حاكم منكوذ
ايدر بو مسئله دليلدر كه انعامي وقف ايتمك البانني اولادني اصوافني
تصدق ايچون جايز اولماز. فتاواي ابو الليثده ايدر بقره رباط
اوزرنه وقف ايلسه لبننددن و سمننددن حاصل اولان ابناء سبيله
ويرلمك ايچون بعض مشايخ اجازت ايتديلر اكر بو بر موضعده اولاجق اولورسه
اوقافده غالب بو اوله دجا ايدر ذكر جايز اوله بعضلر مطلقا
جايزدر ديرلر. زيرا بلاد مسلمينده بو متعادفدر كه طريق كتابة هذا
ما وقف فلان كذا عددا من الابل وكذا عددا من البقر وكذا عددا
من الغنم وقفا مؤبدا حبيسا جائزا نافذا لا افساد فيه ولا وجه لايباع
ولا يوهب احد على ان ما يحصل من البانها واصوافها واولادها يصرف
الى ابناء السبيل على ان الولاي في ذلك الى القيم يعطي من شاء من ابناء

السبيل واي قدر شاء وسلم ذلك كله الي فلان بعد ما جعله متوليا
في ذلك ويلحق في اخره حكم الحاكم صورة صك الوقف من انشاء نجم الدين
النسفي هذا ما وقف وتصدق العبد المسرف في الذنب الحسن الظن لعفو الرب
فلان ابتغاء لوجه الله تعالى وطلبا لثوابه وهربا من اليم عذابه وشديد عقابه
حين راي نعم الله عليه متوافرة والاءه لديه متظاهرة وقد اختصه باحرمه
غيره من اشكاله ونظرائه واتاه ما لم يؤت احدا من امثاله وقرنائه من اجناس
خلقه انشاء في عز ووجاهة وعمره في رخاء عيش ورفاهة وارتفاع ذكر
وتمكين وشرف قدر واتساع يمين ثم راي نفسه في انتقاص وحواسه
في كلال وانتكاص قد ذهب قواها وانتقض عراها وقل كراها وكثر شكويها
وابيض منه الشعر وانحنى له الظهر قد قارب الزوال واشرف على الارتحال
واحب ان ياخذ من دنياه لاخرته وتزود من دنياه لعاقبته وتقدم في
يومه لغده من اطيب ذات يده ذخرا لوقت حاجته وعدة ليوم فقره وفاقته
قال الله تعالى لن تنالوا البر حتى تنفقوا مما تحبون ولما بلغه في الاثار
ونقل في الاخبار مكتوب على باب الجنة ثلثة اسطر الاول لا اله الا الله
محمد رسول الله والثاني امة مذنبة ورب غفور والثالث وجدنا ما
عملنا وربحنا ما قدمنا وخسرنا ما خلفنا وعن ابي هريرة رض عن النبي
عم انه قال يقول ابن ادم مالي مالي وهل لك من مالك الا ما اكلت
فافنيت او لبست فابليت او تصدقت فامضيت وعن عقبة بن عامر
الجهني عن النبي عم الصدقة تطفي غضب الرب فانفق مما رزقه الله في

رضاه عاجلا واجيا نفعه آجلا رغبة في موعد النبي ع م في قوله خير ما يخلف الرجل بعد موته ثلاثة ولد صالح يدعو له وصدقة جارية يبلغه اجرها وعلم يعمل به من بعده فاحببت ان يندرج في جملة من لا ينقطع عمله اذا دنى اجله فوقف وتصدق من خالص ماله وطيب كسبه بكذا والله اعلم صورت

كتاب جريان الحكم بصحة الوقف يكتب على ظهر الصك الوقف بعد التسمية يقول القاضي فلان المتولي عمل القضاء والاحكام والاوقاف بكورة كذا ونواحيها النافذ القضاء والامضاء والانابة فيهما بين اهلها ادام الله توفيقه حكمت بصحة هذا الوقف المبين الموصوف في بطن هذا الصك وجوازه ولزومه ونفاذ هذه الصدقة في جميع ما بين موضعه وحدوده فيه من الحوانيت والرباط والخان والحمام وغير ذلك بجميع ما اشتمل عليه من الابنية في علوه وسفله من الحجرات والمنازل والصحن والمرابط على السبيل والوجوه والشرائط المذكورة المشروطة المشروحة فيه عملا بقول من يرى صحة هذا الوقف وجواز هذه الصدقة بشروطها وسبلها المبينة المعتبرة فيه من العلماء السلف وائمة الدين بعد خصومة مستقيمة معتبرة جرت بين يدي هذا الواقف المسمى فيه وبين من خاصمه فيه ممن له حق المخاصمة في جواز هذا الوقف وصحته فيما وقفه وتصدق به وجوابه بالانكار بصحته وجوازه وميله الى جهة الفساد حكما ابرمته وقضاء نفذته وامضيت الحكم به واحكمته على هذا الوقف بحضرته في وجهه وفي وجه من خاصمه فيه بعد ما عرفت مواضع الاختلاف ووقع اجتهادي على هذا وكلفت هذا الواقف قصر يده عن

بجم

جميع هذه المحدودات وسلمتها الى هذا القيم المسمى فيه وترك التعرض له فيه بما يخالف مقتضى الصحة والجواز لهذا الوقف وهذه الصدقة وذلك كله في مجلس قضائي بكورة كذا وامرت بكتبة هذا السجل على ظهر هذا الصك حجة في ذلك واشهدت عليه من حضرني من الثقات بتاريخ كذا والله اعلم.

في اتخاذ الرباط قولندن بوادايه كليخه اولان محيط برهانيدن مذكوردر آندن منقولدر وثيقة وقف مدرسه وموقوفات آن بزبان فارسي تيمنا بذكر من جرى بامره القلم وبحكمه كل الامور قد انتظم الحمد لوليه والصلوة على نبيه وبعد اين ذكريست دربيان انكه وقف كرد وتصدق نمود فلان بن فلان الفلاني از خالص املاك واطيب اموال خود در حال صحت بدن وكمال عقل ونفاذ جميع تصرفات خود طايعا همگي مدرسه مشتمله بر صفهها وحجرات وغرفات مجموع بپيوسته بيكديگر كاين در بلده كذا در محله كذا محدود بحدود كذا بجميع توابع ولواحق ومرافق شرعيه از براي طلبه علوم تا مجمع اهل علم ودين ومسكن طلاب علوم شريعت سيد المرسلين باشد صلى الله عليه وسلم وبعد از آن كه اين واقف اين بقعه را از ملك خود افراز نموده بوده واين بقعه وقف لازم گشته بود خواست اين واقف كه اين خير او را دوامي باشد پس وقف كرد وتصدق نمود برين مدرسه مذكوره از خالص حق وملك او بود ودر تصرف مالكانه خود داشت تا زمان اين وقف كردن خاليا عن حق الغير وعما يمنع جواز الوقف ولزومه همگي عقار ومستغلاتي كه واقع است در بلده كذا منها همگي يك منزل سراي مشتمل بر بيوت وابنيه سفليه وعلويه در محله كذا

محدود بدین حدود وهمکی حمام در محلهٔ کذا حدوده کذا ومنتهامکی کذا
او کذا پس وقف کرد برای مدرسهٔ مذکوره جمیع این محدودات مذکوره را
بجمیع حدود وحقوق ومرافق وابنیه ودرتبات وحیطان وسقوف
وجذوع واسطوانات وابواب واغلاق واجزات والات وادوات
مرکبه در حمام مذکور واشجار قایمه در کروم واراضی در زراجین وعرایش
وانهار وجداول وشرب بمجاری آن وکل قلیل وکثیر هو فیهما ومنهما
من حقوقهما الداخلیة والخارجیة وقفا صحیحا وصدقة جاریه
نافذة بتة بتلة مؤبدة مخلدة محبوسة لایباع ولا یوهب ولا یرهن
ولا یعمر ولا یورث ولا یملك بوجه من الوجوه وسبب من الاسباب
الی ان یرث الله الارض ومن علیها وهو خیر الوارثین ومالك رقاب
الناس اجمعین وجعل الواقف آخر هذا الوقف علی الفقراء المسلمین
وشرط کرد این واقف مذکور متولی این مدرسه وموقوفات مذکوره
آن خود باشد علی سبیل العموم والاستقلال ما دام حیوة خود
یتصرف فیهما وفی موقوفاتهما ومحصولاتهما کیف یشاء واین یشاء وحیث
یشاء ویصرفها الی من یشاء ویصرفها بمن یشاء وتغییر مصارف وشرایط
وتنقیص وظایف واز دیاد وعنان اعطا وحرمان وزمام زیاده
ونقصان از هرکه باشد وهرچه باشد در این امور بکف کفایه وقبضهٔ
مصلحت خود نهاد چنانچه کسی با وی هیچ نوع ولایت اعتراض
نباشد وشرط کرد که بعد از وی از اولاد ذکور واولاد اولاد ذکور

وی بطنا بعد بطن وقرنا بعد قرن ابدا ما تناسلوا هر کدام اعلم واصلح
واکفی باشد متولی این موقوفات با سرها وی باشد واگر در علم وصلاح
وکفایت مساوی باشند اسن ایشان متولی این وقف باشد واگر از
اولاد ذکور واقف در هیچ بطن کسی نماند از اولاد اناث واولاد
اولاد اولاد اناث وی بطنا بعد بطن بهمان دستور متولی باشد واگر از
نسل وعقب کسی نماند هر کس در این مدرسه مدرس باشد وی
متولی این موقوفات باشد وچون متولی از اولاد واقف باشد حق
التولیة عشر گیرد واگر از غیر اولاد بقدر عمل اجرة گیرد وشرط کرد
واقف مذکور که این موقوفات را زیاده از سه سال یا چار بیک کس
ندهند نی بعقد واحد ونی بعقود مختلفه وما دام که عقد اجاره
منقضی نگردد اجاره دیگر نکنند واین موقوفات را متغلبه وصاحبان جاه
وحشمت وکسانی که اخراج بدل اجاره از دست ایشان متعذر یا
متعسر باشد یا توهم ادعای مالکیت شود باجاره ندهند وشرط
کرد واقف مذکور که آنچه ازین موقوفات حاصل شود از غلات
وارتفاعات ومحصولات وفواید آن هرچه باشد ابتدا کنند
اولا بعمارت ومرمت ضروریهٔ این موقوفات وموقوف علیهما پس
بوظایف قوام ووکلاء این واقف پس باداء اخراجات ومؤنات
دیوانیه وانچه ازین فاضل آید صرف کنند بانچه ما لا بد این موقوف
علیه باشد از حصیر وفرش ودرشنای وغیر ذلك وآنچه ازین وجوه

فاضل ایدمتولی به مصارف که مذکور میکرد د صرف نماید مدرس کذا
طلبه کذا. امام کذا. موذن کذا. وعلی هذا ابجد از مصرف تعیین نموده
باشد بشرح نوبید و تعریف ذرد و غلط نماید وهر شرط که خواهد نویسد
و در آخر نویسد این واقف این موقوفات را از دست خود وازمال خود
اخراج نمود وتسلیم کسی که بتولیت آن نصب کرده بود نمود خالی عن موانع
التسلیم وبعد از انکه یا ذ آنرا بعلت عدم لزوم متصرف شده بود قاضی
اسلام نافذ الامر والاحکام بلدهٔ کذا الذی سیوشح ذیل هذه الوقفیة
بتوقیعه الشریف در وقتی که عالم بود بمحل خلاف مجتهدین ومواضع اختلاف
علماء دین در ضمن مرافعه شرعیه بحضم حاضر حکم شرعی کرد بصحت این وقف
وبعد بلزوم آن فصار هذا وقفا صحیحا شرعیا لازما نافذا مؤبدا مخلدا
مسجلا. واشهاد کرده بر مجموع آنچه در بن وقفیه مسطور شده این واقف
مذکور جمعی از ثقات عدول را وکان ذلک بتاریخ کذا محیط برهانیده
نصف دارن یه نصف ارضنی مشاعا وقف ایلسه ابو یوسف قولی اوزره
جایز اولور. محمد قولی اوزره جایز اولماز. وقفیه سی آخرنده حکم حاکم
الحاق ایلمک کرک. ارضنی وقف ایلسه. کلنی یه بعضی نفسنه شرط ایلسه
ما دام حیوتده اولدقجه بعده فقرایه شرط ایلسه. امام محمد قتنده وقف
باطلدر ابو یوسف قولی اوزره صحیح در. آخرنه حکم حاکم الحاق ایده.
اکر وقفنی صاتوب یرنه قیمتیله وقفه انفع نسنه المق دایلرسه
یازه ولهذا الواقف ان یبیع هذا الوقف المسمی فیه ویشتری بثمنه ما احب

ان رأی بیعه اصلح ویصرف عنه الی شئ آخر هو اصلح للوقف فیجعله مکانه
ویلحق باخره حکم الحاکم اکر واقف تغییر وتبدیل کندنک ولمق دایلرسه
یازه ولهذا الواقف ان ینقص من مصارف هذا الوقف لمن شاء نقصانه
ویزید فیه من شاء زیادته ویخرج منهم من شاء ویدخل مکانه من احب
ویعید ان احب ثم اخرجه یعمل فی ذلک برایه ولیس لاحد ممن یقوم بهذا
الوقف ان یعمل شیا من ذلک ما خلاه فان حدث به حدث الموت ولم
یغیر من هذا الوقف شیا ولم یبدل علیه احدا فهذا الوقف وقف علی الحالة
التی جعلها علیه لیس لاحد ان یغیر شیا من ذلک وان کان غیر شیا ثم حدث
به الموت فهو علی ما علیه یوم موت الواقف هذا انتهی کلام المحیط.
اما وقف دراهم ودنانیر امام اعظم وابو یوسف قاتنده جایز دکلدر
امام زفردن انصاری روایتنده جایزدر. قاضی خاندن فصل فی وقف
المنقول دید و کحیرده زفردن مرویدر که دراهم یه طعام یه مایکال
او ما یوزن وقف ایلسه جایز اولور. کتب فقهیه ده مسطور اولان اوزره
امام محمد قتنده منقولک وقفی که تعامل ناس اوله صحیح در. مصحف
بیل وبلته وکر ونجی جنازه. وجنازه ثیابی چلمک اوراق کبی اکثر
فقهاء امصاد بونک اوزرنه در. نصیر بن یحیی کتابلرین وقف ایلدی.
صاحب الحاق اتدی. بو تقدیرجه بزوم زمانمزده وقف دراهم
ودنانیر متعارف اولان وقفلردندر. امام محمد قاتنده جایز اولمق
فهم اولونور. امام محمد قولی اوزره کتابلرین تعارف هر عصر اهلنه.

كوره اولنق اكلنور. مجتهدين زمانلرنده تعارف لازم دكلدر. تاتار
خانيه كتاب الوقفده فصل ثالثده ايدر. وقف دراهم و مكايل او
نيا بالم يجز وقيل في موضع تعارف فواد ذلك يفتى بالجواز. لزومه حكمه
امام محمد قولى اوزره وقف دراهم و دنانير منقول متعارفدن
اولدوغى تقديرجه وقف ايدوب متوليه تسليمدن صكره رجوع ايدوب
متولى قاضيه مرافعه اتدكده بعد الخصومة الشرعية مذهب امام
محمد اوزره صحت وقفه حكم اتدم قضيا ايله ديسه واقفه وقف لازم
اولور زيرا وقف صحيح اولوجق امامين مذهبنده لازم اولور اما
امام زفر قولى اوزره صحيح اولور عاريت كبى لكن لازم اولماز ميراث
وغير جايز اولور. امام اعظمه ذفر قول بودر اختيارده و شرح
قدورى زاهديده مذكوردر. اولا زفر قولى اوزره دراهم وقفنك
صحتنه حكم ايلمك كرك بعد الخصومة الشرعية ثانيا كرو واقف وقف صحيح اولدى
زفر قولى اوزره اما لازم اولمادوغنه بناء وقفدن تصرف ايدر ديو
تكرار متولى قاضيه مرافعه ايدوب بعد المخاصمة الشرعية وقف صحيح اولوب
امامين قولى اوزره لازم اولدوغنه بناء قاضى لزومنه حكم ايلمك
كرك تا كه لزوم متفق عليه اولا. مرحوم چوى زاده افندى طاب ثراه
بو خصوصى كه مفتيدن سؤال اتدم جواب شافى ويرمديلر. مفتى
سعدى افندى مرحوم سكوت ايلديلر. كمال پاشا زاده مرحوم مكرا اولا
زفر قولى اوزره صحته بعده امامين قولى اوزره لزومنه حكم ايدرلر ديو

جواب

بجواب ويرديلر. صكره قاضى عسكر اولدقلرنده يازدقلرى وقفيه
لرده اسلوب مذكور اوزره مرافعه ده بعد الخصومة الشرعية.
اولا صحت وقف دراهمه زفر قولى اوزره. ثانيا امامين قول اوزرنه
لزومه حكم يازديلر. اما هر برنده بر حاكمه مرافعه ايدوب اكى قاضى حكم
ايلمك يازرلردى. صوكره مفتى اولدقلرى ايامده صحته محل حكم دكلدر
ديو بو اسلوبدن دخى رجوع ايدوب امام محمد قولى اوزره ميسر
دكلدر. زيرا تعارف مجتهدين زماننده اولمامشدر مطلقا دراهم
و دنانير وقفنك لزومنه حكم ميسر دكلدر ديو پادشاه عالم پناه حضرتلرينه
عرض ايدوب بو وقفك بالكليه دفعنى امر ايتديلر. بعده سنه اثنى وخمسين
و تسعمائه شعبانك دردنجى كونى حاليا اعلى الاعالى مولى
موالى الموالى مفتى عصر ابو السعود افندى حضرتلرى سلمه الله صحته
استقلالا محل حكم دكلسه ضمنا محل حكمدر ديو تجويز بيوروب تكرار عرض
ايلدكده پادشاه اسلام دراهم و دنانير تسجيلنه قضاته تجويز ايدوب
براتلرينه اوكلى كبى دراهم و دنانير تسجيلندن غيرده اصح اقواله عمل
ايدلر ديو اشارت بيورديلر. موما اليه مفتى افندى حضرتلرينك فتوالرى
تبركا نقل ايديلور. **بو مسئله بياننده** ائمه حنفيه دن جواب
نه وجهله در كه زيد مالندن مثلا يوز بيك اقچه افراز ايدوب كتب معتبره
دن امام زفردن روايت اولنان قول اوزره و اصحابندن محمد بن عبد الله
الانصارى قول اوزرنه وقف ايدوب بيان مصارف ايدوب تسليم متو

ایدوب شرعا وقفی معتبر اولان اموری تمام یرینه کتوروب. بعده واقف
متولی ایله قاضیه مرافعه ایدوب متولی سواجمه سنی واقف مزبور تقریر دعوی
ایدب امام زفر ومحمد بن عبد الله الانصاری قوللری اوزرینه یوز بیک اقچه
وقف ایدوب وقفی معتبر اولان جمیع اموری یرینه کتوروب برکسنه
متولی نصب ایدوب تسلیم ایتدم. اما وقف دراهم ودنانیر سایر ائمه
قوللرنده جایز اولمادوغنه بناء ذکر اولان اقچه نک رد اولنوب بکا تسلیم
اولنماسن مطالبه ایدرن دیسه بوندن صکره قاضی متولیه نه دیرسن دیوب
متولی دخی دعواده واقع اولان جمیع اموری تصدیق ایدب لکن اقچه نک
رد اولنماسندن ابا ایدوب فقرایه نظر اولنوب وقف دراهم ودنانیرک
صحتنه ذاهب اولانلر قولی اوزرینه مذکور قاضیدن مسفور اقچه نک
وقف اولنماسنک صحتنه حکم طلب ایلسه قاضی دخی امام زفر ومحمد بن
عبد الله الانصاری قوللری اوزرینه. مذکور یوز بیک اقچه نک وقف
اولماسنک صحتنه حکم ایتدم دیسه بو مرتبه دن صکره واقف مزبور اعاده
دعوی ایدوب دراهم ودنانیر وقف ایتمک صحیح اولمق مجتهد فیه اولوب
قاضی متولینک صحتنه ذاهب اولانلر قولی اوزرینه حکم ایتمکله جمیع علما قاتنده
وقف صحیح اولدی. اما امام ابو حنیفه وزفر قاتنده وقف صحیح اولماغله
لازم اولماز بناء علی ذلک مذکور اقچه نک وقف اولماسندن رجوع
ایدب رد اولنماسن مطالبه ایدرن دیسه مشار الیه متولی دخی مقابله
وقف صحیح اولیجاق. امامین قاتلرنده لازم اولور احوال فقرایه نظر

ایدوب قاضیدن لزومنه حکم طلب ایلسه قاضی دخی باب وقفده فتوی امام
قولی اوزرینه ذکر اولنان وقفک علی قول الامامین لزومنه حکم ایتدم دیسه
امام اعظم وابو یوسف وامام محمد قاتلرنده دخی وقف مذکور صحیح ولازم
مجمع علیه اولور می اولماز می حقیقت حال مفصلا بیان بیوروب مثاب اولاسز
الجواب حاکم مولی اولیجاق اولور. کتبه ابو السعود الحقیر اسلوب
مذکور اوزره وقف دنانیرده اولا صحته بعده لزومنه حکم قدم فارسی ایله
مکتوب وثیقه ده مسطور بولنماغن نقل ایلدک. این کرئیست در بیان ذکر وقف
کرد فلان مبلغ موصوف کذا مشار الیه دایر مسجد محدود کذا وآخره علی
الفقراء المسلمین. وشرط کرد واقف مذکور که متولی این وقف خود باشد
وبعد ازوی هرکس که درین مسجد امام باشد متولی این وقف باشد واین
مبلغ موصوف را بطریق قرض ومصادفه یا مضاربه بمردم دهند بکسی که
مفلس باشد ندهند وبی رهن بقرض ندهند وآنچه از ربح حاصل شود.
بعمارت این مسجد که ضروری باشد وبفرش ودروشنایی صرف نمایند
وآنچه فاضل آید ثلثان امام وثلث موذن تفرق نمایند وقاضی اسلام
نافذ الامر بموضع کذا که عالم بود بمحل خلاف در ضمن مرافعه شرعیه در
ونفی که این مبلغ معین ومشار الیه بود حکم شرعی کرد. اولا بصحت این وقف
وبعد بلزوم آن فصار هذا وقفا صحیحا جایزا لازما الخ. کتاب الوصایا ونسخة
وصیته جامعه من المحیط البرهانی هذا ما اوصی العبد الضعیف فی نفسه المفتقر
الی رحمة الله تعالی فلان اوصی به فی حال قیام عقله وجواز امره له وعلیه

کتاب اثنی عشر

ويشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد يحيي ويميت
وهو حي لا يموت بيده الخير وهو على كل شيء قدير لم يلد ولم يولد ولم يكن له
كفوا احد لم يتخذ صاحبة ولا ولدا ولم يكن له شريك في حكمه احد ويشهد
ان محمدا صلى الله عليه وسلم عبده وصفيه ورسوله وامينه على وحيه ارسله
بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله ولو كره المشركون وان الجنة حق
والنار حق وان الميزان حق والصراط حق وان الساعة اتية لا ريب فيها
وان الله يبعث من في القبور وانه قد رضي بالله ربا وبالاسلام دينا وبمحمد
صلى الله عليه وسلم نبيا وبالقران اماما وبالكعبة قبلة وبالمؤمنين اخوانا
على ذلك حيي وعلى ذلك يموت وعلى ذلك يبعث ان شاء الله تعالى
مبتهلا الى الله تعالى ان يتم عليه في ذلك نعمته وان لا يسلبه ما وهب له
وما انعم به عليه حتى يتوفاه فان له الملك وبيده الخير وهو على كل شيء قدير
ويشهد ان يخرج من هذه الدنيا الغدارة المكارة الخداعة تائبا الى الله
ثم نادما على ما فرط متاسفا على ما قصر فيه مستغفرا من كل ذنب وزلة
بدرت منه مؤملا من خالقه ورازقه تبارك اسمه قبول توبته واقالة
عثرته راجيا عفوه وغفرانه اذ وعد ذلك عباده ويعفو عن السيئات
وقوله صدق ووعده حق وسعت رحمته كل شيء وسبقت رحمته غضبه
وهو الغفور الرحيم واوصى من خلفه بعد موته من ورثته واصحابه واوليائه
ومن اطاع امره ان يعبدوه في العابدين وان يحمدوه في الحامدين وان
ينصحوا لجماعة المسلمين وان يتقوا الله حق تقاته ويصلحوا ذات بينهم

ويطيعوا

142

ويطيعوا الله ورسوله ويكونوا مؤمنين موقنين ووصيتهم بما وصى به
ابرهيم بنيه ويعقوب يا بني ان الله اصطفى لكم الدين فلا تموتن الا وانتم
مسلمون وان يطيعوا الله في علانيتهم وسرهم وقولهم وفعلهم وان يلزموا
طاعته وينتهوا عن معصيته وان يقيموا الدين ولا يتفرقوا فيه واوصى به ان
حدث به حدث الموت الذي جعل الله عدلا بين عباده وحتما على خلقه
لا محيص لاحد عنه ولا محيد جعل الله خير ايامه يوم يلقاه ان يبدأ من تركته
بكفنه وحنوطه وتجهيزه ودفنه ونفقات ثلثة ايام بالمعروف على
موافق السنة من غير اسراف ولا تقتير ولا تبديل ثم بقضاء ديونه التي
عليه للناس ثم اقتضاء ديونه التي له على الناس ورد الودايع والامانات
وانفاذ وصاياه من ثلث ماله من غير تغيير ولا تبديل فمن بدله بعدما
سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم واقر ان من
الديون التي عليه لفلان كذا درهما بخطه وقباله بتاريخ كذا ولفلان
كذا بغير قبالة ولفلان كذا بجهة كذا وديونه التي له على الناس منها
على فلان كذا بقبالة بتاريخ كذا وعلى فلان بن فلان كذا واما اعيان
امواله التي هي له فدار في موضع كذا وبحدها وكرم في محلة كذا وبحدها
وارض في قرية كذا وبحدها وحوانيت في سوق كذا وبحدها وكذا ساير
العقارات ومن العبيد كذا ومن الاماء كذا ويسميهم ويحليهم ومن
الذهب والفضة كذا ومن الحيوانات كذا ومن مال التجارة في الحانوت
والحجرة كذا ومن الاواني الصفر ومن الاواني الشبه واواني الرصاص في الدار

كذا ومن الفرش والبسط ومتاع البيت والكيلي والوزني فجميع امواله
هذه الاعيان المسماة الموصوفة المبينة فيه لا غيرها وقد اوصى ان يقضي
ديونه اولا منها ثم يقضي ديونه التي له على الناس ان ينظر الى مصلح الى مبلغ
التركة فيقوم قيمة العدل بتقويم اهل البصر والعدالة والمشهودين بصدق
المقالة فيخرج جميع ثلث او يكتب ثم يخرج كذا درهما لوصاياه فيدفع من
ذلك الى رجل قد حج عن نفسه حجة الاسلام واعتمر ليحج عنه ويعتمر
قارنا منها او متمتعا او يكتب يفرد كل واحد منهما فيدفع اليه قدر ما
يكفيه لطعامه وادامه وملبوسه ومركوبه وساير نفقاته التي لا بد
للحاج منها راكبا ذاهبا وجائيا من منزل هذا الموصي ويكتب يدفع الى فلان
ليحج عن هذا الموصي فان ابى فلان ان يفعل ذلك اختار الوصي من احب
من الناس ليحج عن هذا الموصي فيختار لذلك من يصلح لذلك بان يكون رجلا
عفيفا موثوقا به قد حج حجة الاسلام واعتمر فينفق عليه ذاهبا وجائيا
راكبا بالمعروف من غير اسراف ولا تقتير ويعطي لنفقته كذا كذا درهما
فان فضل من نفقته شيء فهو وصية له فان اراد التوسع على المامور بالحج
كتب واذن المامور بالحج عنه اذا بدا له مرضا ومعنى يعجزه ويمنعه عن المرور
والمضي عليه ان يدفع ما بقي في يده من هذا المال الى رجل موثوق به يصلح
للقيام بهذا الامر فيامره باتمام ما كان عليه من هذا الذي امره به ويقيم
في ذلك مقام نفسه ويطعم المساكين من المسلمين للصلوة التي
عليه من المكتوبات لمدة كذا لكل صلوة نصف صاع من حنطة او صاع من شعير

او صاع

او صاع من تمر او ما يبلغ قيمته واحدا من ذلك ويعطي مما عليه من الزكوات
كذا درهما ويشتري كذا رقبة سليمة عن العيوب فيعتق عليه الكفارات
ايمان عليه او يكتب الكفارات ظهار او الكفارات افطار عمد في رمضان
واوصى ان يصرف الى عمارة قنطرة كذا او مسجد كذا من دهن يسرجه
ويشتري حصيره كذا ويشتري كذا شاة او بقرا او بعيرا سالما عن العيوب
فيضحي بها يوم النحر ويتصدق لحومها وشحومها ودهنها واكارعها وما
ينتفع به من سقطها على الفقراء والمساكين ويعطي اجر الحالب والذابح
والسالخ يوسع على الوصي تفريق ذلك واختار من شاء للفضل والنقصان
والاعطاء والحرمان بعد ان يتحرى الصواب وما هو اقرب الى نيل الثواب
ويتناول الوصي بنفسه من ذلك بالمعروف ان احب ويطعم من شاء من عياله
ويشتري كذا منا من الخبز فيتصدق عنه بعد وفاته على الفقراء والمساكين
ويتخذ في ايام الصيف ماء الجمد في كل يوم وجمعة في سقاية كذا وفي كل
يوم يشرب منه المارة وابناء السبيل ويفرق على طلبة العلم
في مدرسة كذا كذا درهما ويشتري كذا ثوبا فيعطي الفقراء والمساكين
ويعطي لفلان كذا درهما ولفلان جبته التي هي عن كذا ولفلان عمامته
هذه وجوه ان اجتمعت ذكرت فان زيد فيها شيء زيد في الكتابة
وان نقص منها شيء نقص من الكتابة ولهذا الموصي ان يغير وصيته
التي اوصى بها في ثلث مالها فيرجع عما شاء منها وينقص ما راى ويزيد
من موصى لهم من شاء فان مات فوصيته منفذة على ما يموت عليه وما

بقي من ماله بعد مال الوصية فهو مقسوم بين ورثته على فرايض الله تع
لفلان كذا ولفلان كذا. اي السهام المعلومة من السدس والثلث
والربع والنصف والباقي وقد جعل الوصي في ذلك كله وفي جميع
اموره بعد وفاته وفي امور اولاد الصغار او ولده الصغير فلانا لما عرف
من امانته وديانته وصيانته وكفايته وشفقته وقبل فلان هذه
الوصية منه قبولا صحيحا مواجهة مشافهة واشهدا على انفسهما بذلك
كله من اثبت اسمه اخره. وذكر هذا الموصي انها اخر وصية اوصيها بها
ورجع عن كل وصية كان اوصى بها قبل هذه الوصية وابطلها وفسخها
وان هذا الوصي اخر وصي نصبه لا وصي سواه وان كل وصي كان له قبله
فقد اخرجه عن الوصاية واقر هذا الموصي انه جعل فلانا مشرفا على وصية
فلان هذا حتى لا يعمل شيا ولا يتصرف في شيء الا باذنه وعمله فان
فعل شيا من ذلك بغير علمه واذنه فهو باطل مردود واشهد على نفسه
بذلك ويتم الكتاب **وثيقه وصايت صغار خاصه** درين وقت
فلان طايعا وصي مطلق عام شرعي كرداند فلانرا در جميع امور
صغيره خود فلان. واين وصي قبول كرد اين وصايت. اكر اكى كشي وصي
ايدرسه شويله يازه كه وصيت كرد فلان بسوي فلان وفلان
بقضاي ديون وتنفيذ وصايا وجميع امور خود بعد از فوت خود
ايشان را وصي عام صغار خود فلان وفلانه كردانيد تا هر دو باتفاق
وجدا جدا درين امور عمل نمايند. وايشان قبول اين وصايت كردند

اكر

اكر بر كمسنه برنسته يه خاصه وصي ايدب غيره ايلمرسه جايزدر
اوصى الى فلان بجميع ما خلف من عين او دين في بلدة كذا ويقبضها وحفظها و
والقيام بمصالحها خاصة دون غيرها. والى فلان بقضاء ديونه
خاصة دون غيره بعد موته. واوصى الى فلان بانفاذ وصاياه خاصة
دون غيرها من الامور. **اكر حاضره انده** بر غايبه وصيت ايدرسه
غايب كلدوكي وقت بويله يازه واوصى الى فلان بقضاء ما عليه
من الديون وقبض ماله من الدين وتنفيذ وصاياه وجميع اموره بعد
موته ليقوم بها بالحق والعدل الى ان يقدم فلان من موضع كذا فاذا قدم
كانت الوصية اليه دون الحاضر ليقوم بها بعد قدومه بالحق والعدل
دون الحاضر **في دفع المال الوصي الى رجل ليحج عن الميت** هذا ما شهد عليه
الشهود المسمون. اخر هذا الكتاب شهدوا جميعا ان فلانا وصي فلان
ثابتا الوصاية من جهته اقر طايعا. ان هذا المتوفى فلان اوصى اليه ان يحج
من ثلث ماله بعد وفاته كذا درهما ليدفع الى رجل امين عفيف
قد حج بنفسه حجة الاسلام فيحج عنه حجة الاسلام عن داره في كورة كذا.
فينفق منه على نفسه في الذهاب والرجوع وان هذا الوصي وجد
فلانا امينا عفيفا قادرا على الحج وقد حج عن نفسه فدفع اليه هذا
المال ليحج عن هذا الميت على ما وصف فيه وقبل فلان هذا الحاج هذا
الدفع وهذا الامر فيه قبولا صحيحا واقر ورثته هذا الموصي وهم فلان اقرارا
صحيحا شرعيا ان جميع ما وصف فيه حق وصدق وانهم اجازوا ما فعله

كتاب الشفعة

كتاب ثلث عشر

هذا الميت وهذا الموصي لعلمهم بانه حق وان هذا المال يخرج من ثلث مال
الميت واشهدوا على انفسهم بذلك كله ويتم الكتاب • اكر نفقه دن
زياده باقي قالان حج ايدن نك ديرسه يازه • فما فضل من نفقته بعد
رجوعه فهو للحاج وصية له من موصيه هذا • اكر درسه يازه كه حج
ايدن كمسنه يوويدكم دراهمي درسه كندو مالنه و رفقاسي مالنه
خلط ايده بوا كه مباح اولا ديه فادسي يازلندن غيري محيط برهانيده
اصلدن نقل ايدر • بر كمسنه بر دار آلسه قبض ايلسه ثمنن ويرسه بو دارك
شفيعي اولسه شفعه ايلسه بوكا نه كيفيتله كتاب يازلور • بلمك كرك شفيع
شفعه ايله اخذ ايلمز • الا طلب صحيحدن صكره • طلب دخي اوچ نوعدر
طلب مواثبه در • طلب اشهاد وتقرير • طلب تمليك در • طلبك بو اوچ نوعيله طلب
ايلسه شفعه ايله دار اخذ ايدر • طلب مواثبه دار محدوده شراسن اوله
خبر ويردكلرنده بلا مكث ولا لبث انا طالب لشفعتي في هذه الدار ديو تك
امثالي قوله شفعه طلب ايلمكدر • طلب مواثبه يه حجة يازمق دلسه
يازه كه • هذا ما شهد عليه الشهود المسمون اخر هذا الكتاب ان فلانا كان
اشترى من فلان جميع الدار التي في موضع كذا حدودها كذا بكذا شراء
صحيحا وقبض الدار ونقد الثمن وان فلانا شفيع هذه الدار المشتراة
بكذا يذكر سبب استحقاقه للشفعة • وانه لما اخبر بشراء هذه الدار المحدودة
فيه بهذا الثمن طلب الشفعة ساعتئذ طلب مواثبة من غير مكث ولا
لبث طلبا صحيحا وقال انا طالب لشفعتي في هذه الدار المحدودة فيه

لكن

فهذا هو تمام الكتاب • بو كتابده دارك بايعي ومشتريسي اسمي ذكر اولندي
حال بو كه اسم بايعي ذكر اولنماسه بزم قاتمزده جايز اولور • زيرا بعد القبض
خصومة مشتري ايله در • بايع اجنبي منزله سنده در • انكچون ذكر ايدلدي كه
بعض ناس بعد القبض شفعه هم بايع وهم مشتريدن النور ديدلر • اندن
تحرزا اكي سنك اسمن بيله ذكر ايتدك • استحقاق شفعه ذكر ايدلدي •
زيرا اسباب شفعه مختلفه در • علمانك دخي اختلاف وار در •
بعضلر قاتنده شفعه ابوابله در جميع ناس • بعضلر قاتنده جوار مقابله
ايله در • بزم قاتمزده جوار ملاصقه ايله در • شافعي قاتنده جوار ايله
اصلا شفعه يه استحقاق اولنمز • بزم قاتمزده شفعه يه استحقاق مراتب
اوزرنه در • اولا عين بقعه ده شركتله اندن صكره حقوق ملكده شركتله
كه طريقيدر • اندن صكره جوار ايله مستحق اولور هر بري بيان اولنمق كرك كه
قاضي غيرله مجهول در كلميه ديمله • اول ما اخبر بشري هذه الدار •
يازلدي علم دنمدي • زيرا حقيقة علم خبر متواتر ايله ثابت اولور • حق
شفعه ساقط اولور • اخبار قاتنده طلب ايلمسيدي • زيرا مخبر
رسول اولورسه • كرك عدل كرك فاسق اولسون حر اولسون عبد اولسون
صغير اولسون بالغ اولسون • رسالتي تبليغ ايلسه شفعه طلب ايلمسه •
شفعه باطل اولور • اكر مخبر رساله اولمايوب كندو كندودن خبر ويرسه
حسن ابو حنيفه دن روايت ايدر كه بيعي اكي رجل يه بو رجل اكي عورت
خبر ويرسه عدول اولسه لر شفعه طلب ايلمسه شفعه باطل اولور •

محمد ابو حنیفه‌دن روایت ایدر که خبر ویرن کسنه‌ده شهادتك
شرطی بینك بریسی بولنسه یعنی یا عدد یا عدالت شفعه طلب ایلمسه
باطل اولور. ابو یوسف ومحمد قوللری اوزرنه بر کسنه خبر ویرسه
بو کسنه نه صفتله اولورسه اولسون شفعه طلب ایلمسه شفعه
باطل اولور. اکر خبر ویرنك صدقی ظاهر اولورسه اولمازسه اول خبر ایا
ذلدوغی اول جزده طلب ایلمسه. ثانیا خبر ویرلدکن طلب ایلسیدی
صحیح اولماز. انوکچون درساعتینده طلب مواثبه من غیر مکث دیدوکی
علما طلب مواثبه مدتنده اختلاف ایلمشلردر ظاهر روایتده علی
الفور من غیر مکث طلب ایلمسه شفعه باطل اولور. محمددن هشام
روایتنده مجلس علمله توقیت ایلدی. ابو الحسن کرخی بو قولله اخذ
ایلدی. حسن بن زیاد اوچ کون دیر. بو ابن ابی لیلی قولدر.
شافعینك اقوالندن بریسیدر. اکر طلب طلبا صحیحا دیسه علی الفور
طلب ایلمسه حکمنه طلب ایلمسه بعضی علما قولی تاویلیله کتابت صحیحا
یازمق جایز اولمق. وهمه کلوردی. انی دنیچون درانا طالب الشفعتی
فی هذه الدار یازدق. مشایخ طلب شفعه لفظنده اختلاف ایلمشلردر
عامه مشایخ ایدر تنقی لفظله که طلب ایلسه که متعارف ناسدر انوکله
انوکله طلب دینسه صحیحدر طلبت اطلب انا طالب بوکا بکزر نه دیسه
اشهاد طلب مواثبه صحتنه شرط دکلدر. کذلك اشیاء ثلثه‌نك بریسی
حضورنده اولمق شرط دکلدر. اشیاء ثلثه بایع مشتری دار طلب مواثبه

دن صکره طلب اشهاد وتقریره احتیاج اولنور. بو طلبك صحتی شرطی
بایع یا مشتری یه یا دار مشتراة قتنده اولمقدر. بو طلبه احتیاج طلب مواثبه
قاتنده بو اوچك بریسی اولمادوغی وقتدر. اکر طلب مواثبه بونلرك بریسی
قاتنده اولسه بو طلبله اکتفا اولنور. طلب تملیکدن غیری نسنه لازم اولماز
طلب اشهادك مدتی بو اشیاء ثلثه‌نك بریسنه قادر اولماغله‌در. حتی قادر
اولسه طلب ایلمسه حقی باطل اولور. بو طلبده اشهاد لازم دکلدر. حتی اشهاد
ایلمسه خصوم بو طلبه اعترافیله کفایت ایدر. اما لایق بو طلب اشیاء
ثلثه‌نك قنقیسی اقربسه انك حضورنده اولمقدر. اکر طلب اشهاده کتاب شفیع
یازدرمق استسه بویله یازلور. اشتری فلان من فلان. اولندت آخر
دك کتاب شرای یازه. بعده وان فلانا یعنی الشفیع اول ما اخبر بشراء هذه
الدار المحدوده بالثمن المذکور فیه طلب الشفعة ساعتئذ طلب المواثبة
علی ما ذکرنا. انتهی کره یازه. طلب اشهاد وتقریر من غیر تاخیر وتقصیر بحضرة
من هو اقرب الیه. اما احوط طلب بایع ومشتری حضرتنده اولمق کرك
زیرا بونده علمانك اختلافی واردر. ابن ابی لیلی ایدر شفیع بایعدن
اخذ ایدر. کرك قبل القبض کرك بعد القبض. خصومت عهده‌سی
بایع اوزرنه‌در. شافعی ایدر مشتریدن آلور اکی حالده بیله
خصومت عهده‌سی بونك اوزرنه‌در اکی سند تلقی‌ی بیله یازمق کرك
احتیاطا اکر شفیع طلب تملیکله طلب ایلسه خصم تسلیم ایدرسه فبها والا قاضیه
مرافعه ایدب شفعه سبیله کندویه ملکله قضا طلب ایده. اکر خصم تسلیمه ساعی

ایلیجك اولورسه. كتاب شاهد بر اختیار اولنه وكیل اوزرنه بویله یازه
هذا ما شهد علیه الشهود المسمون آخر هذا الكتاب شهدوا ان فلانا
باع من فلان جمیع الدار التی فی موضع كذا. الی آخر كتاب الشرا. اكر مشتری
داری قبض ایتمدی ایسه قبض دار یازمیه. وان فلانا كان شفیعا
لهذه الدار المحدودة فیه شفعة شركة او جوار بداره التی هی لزیق
احد حدود هذه الدار المشتراة او یقول شفعة شركة فان نصف هذه
الدار شایعا ملكه فطلب الشفعة حین علم بهذا الشراء من غیر تفریط طلبا
صحیحا بمواجهة هذین المتعاقدین فلان وفلان طلبا یوجب الحكم بتسلیمها الیه
واعطاه بالشفعة فاجابا الیها هذان المتبایعان فاعطیاه جمیعا جمیع
ما وقع علیه هذا البیع بجمیع هذا الثمن المذكور فیه اعطاء صحیحا لا شرط
فیه ولا خیار ولا فساد وقبض هذا البایع جمیع هذا الثمن المذكور فیه
بایفاء هذا الشفیع ایاه ذلك تاما وافیا وبرئ الیه من ذلك كله براءة
قبض واستیفاء باذن هذا المشتری فان ادرك هذا الشفیع من درك
فعلی هذا البایع ویتم الكتاب ویلحق بآخره حكم الحاكم فی شفعة
الجوار لانه مختلف فیه ولا یذكر ضمان البنا والغرس والزرع لان ذلك
لا یجب علیهما فی الشفعة. اكر مشتری داری قبض ایلیوب ثمنی ویردیسه
بایعله خصومت اولماز. بلكه مشتری ایله اولور وثیقه مشترینك شراسیه
اقرار ایله وشفیع مشتریدن اخذ ایله یازه. اما اخذ قضا ایله اولسه
فاجاباه الیهما یرنه فترافعوا الی قاضی فلان فقضی بثبوت هذا الحق

بعد خصومة

بعد خصومة صحیحة جرت بینهم فحكم علیهما بتسلیم هذه الدار المحدودة الیه بجهة
هذه الشفعة فاعطیاه جمیع ما وقع علیه هذا البیع ویتم الكتاب
اب و وصی طلبنده وكان فلان الشفیع هذه الدار یازه قضا بالنكول
وذلك كله بعد ان جحد هذا المشتری الصغیر دعوی هذا الشفیع علیه فی الشفعة
فاستحلفه هذا القاضی علی هذه الدعوی ونكل عن الیمین عنه مرارا فقضی
علیه بذلك بعد ان حلف الشفیع بالله ما سلم هذه الشفعة للمشتری
وقد اشهد هو علی الطلب فی مجلسها الذی بلغه اكر ثمن دراهم یا دنانیر
یا كیلی یا وزنی یا عددی متعارف اولورسه ذكر ایده. وان الشفیع نقد
مثله للبایع او للمشتری دیه. اكر شرا عبد ایله یا قماش ایله یا ذوات
قیمدن نسنه ایله اولورسه شفیع قیمتیله آلور یازه. فاوجب
الحكم الاخذ بالقیمة وكانت القیمة كذا كذا درهما عطریفیة حین
تقویم العدول والامناء الذین یدور علیهم امر التقویم لامثال هذه
السلع. اما احوط مقومینی تسمیه ایدوب بایعك ومشترینك
قیمته بو ایدوكنه اقرار اولنور یازه. اكر دار ایچون شفعا اولوب برسی
حاضر اولوب كلی آلوب صكره بری دخی حاضر اولوب استحقاق اثبات
ایدوب آندن حصه سن السه یازه. كه شهد وان فلانا كان اشتری
من فلان جمیع الدار المحدودة بكذا وتقابضا وتفرقا ثم حضر فلان
وكان شفیعها فحضر وطلب شفعة بشرایطها فقضی له بها وامر القاضی
البایع والمشتری بتسلیمها الیه ففعل ثم ان فلانا حضر واثبت

بالبينة انه شفيعها وانه لما بلغه ذلك طلب الشفعة فيها بشرايطها وسال
القاضي ان يسلم اليه نصيبه منها بحصتها من ثمنها وهو كذا بشفعته المذكورة
فيه فالزم القاضي البايع والشفيع الاول بقبض هذا الثمن وتسليم نصيبه
منها اليه ففعلا وقبض فلان الشفيع الثاني كذا من الدراهم بعد ايفاء هذا
الثمن وتسليم نصيبه منها اليه ويتم الكتاب جميع مذكورات محيط
برهانيه‌دندر . خلاصه‌ده ایدر شفعه شفیع ایچون در مجلس طاغلنجه‌در
بو كرخی قولدر عامه علمانك قاتنده علی الفور در حتی سهل زمان اشتدكدن
صكره ساكت اولسه تسليمدر . دار صاتلسه مشتری فلاندر كسسته ظن ايله
صكره بلسه كه غیر كسسته ایمش كره شفعه‌سی اوزرنده اولور شفیع كجا ایله
بلسه چقمغا و اشهاده قادر اولماسه . اكر صباح اشهاد ایدجك اولورسه
صحیح اولور دیجل نزای بلسه مكر یولده ایكن طلب مواثبه ایلسه طلب
اشهاددن عاجز اولسه آخری وكيل ايدن طلب ايدن اكر ايلمزسه زمان كچرسه
باطل اولور بو قادر اولدوغی وقتدر . اما وكيله قادر اولماسه كتابيله
رسول ايله اعلام ايدن بونلرده قادر اولماسه شفعه‌سی ساقط اولماز .
صدر الشريعه‌ده مذكوردر نقلا من الذخيره . خلاصه‌ده شرح طحاويدن
نقل ایدر اكر شفعه طلبيله ثابت اولسه مشتری تسليمدن ابا ايلسه
اكر شفيع قاضيه مرافعه مرض يا حبس عذريله ترك ايلسه توكيل دخی ممكن
اولماسه شفعه باطل اولماز . اكر بلا عذر ترك ايلسه كتابيده ایدر شفعه‌سی
اوزرنده در نه قدر زمان اوزادیسه ده بو ابو حنیفه قولدر دینلدی .

محمددن و ابو یوسفدن دخی روایتدر كه بر آیله مقدردر وعلیه الفتوی
طحاویدن شرح قدوریدن نقل ایدر كه شفیع طلب مواثبه وطلب اشهادله شفعه
طلب ایلسه قاضیدن تملیك طلب ایلسه مالی حاضر ایله حتی بكا شفعه
تسلیم ایدن دینلسه قاضیه قضا ایله بكا تسلیم ایله حتی مالی بكا كتورمجه دیه
قاضی اتمیه زیرا بو تملیك بعوضدر مادام كه عوض تسليم عوض تسليم اولنميه معوض
ايله قضا اولنماز . قاضی قضا ایلسه قضاسی نافذ اولماز . شرح طحاویدن
نقل ایدر كه قاضیه مرافعه ایلسه لو شفیع احضار ثمنه تأجیل ایدن رأی ایدوكی
قدر . اكر بو مدتده احضار ایدرسه بوكا قضا ایدن والا شفعه‌سن ابطال ایدن
شفیع مشتری‌یه كلوب انا شفیعك واخذ الدار منك بشفعة دیسه شفعه باطل
اولور . زیرا انا شفیعك بر كلامدر بوكا احتیاج یوقدر كیفما صحت وكیف
امیت دیمش كبی اولور شفیع فارسی ایله من شفاعت خواهم دیسه شفعه باطل
اولور . لفظ طلبده اختلاف واردر . بعضلر طلبت الشفعة وانا طالبها
بعضلر الطلب الشفعة واخذها . بعضلر طلبت الشفعة واخذت . بعضلر
اكر ماضی اكر مستقبل قنغی لفظله طلب ایدرسه صحیح اولور دیدیلر . حیله
ابطال شفعه ایچون بعد الثبوت مكروه در بالاتفاق مثلا مشتری شفیعه
اشتره منی دیمك كبی اكر قبل الثبوت اولورسه لا باس در كرك شفیع عادل
كرك فاسق اولسون . زیرا بو ابطال دكلدر وهو المختار منع زكوة ده دفع
ربا ده حیله دخی بویله در . وثیقة اخذ بشفعه و بیان فارسی این ذكریت
در بیان انكه فلان خرید از فلان جمیع سرای محدود كذا بمبلغ كذا و او فروخته

كتاب رابع عشر

بود به بیع بات شرعی وفلان شفیع بود برین سرای مبیعه را شفعه جوار بسرای او که لذیق این سرای مبیعه بود محدود داشت بکذا پس این شفیع طلب شفعه کرده بود مر این سرای را چون خبر بیع بوی رسیده بود. بی تقصیر طلبا صحیحا بمواجهه این متعاقدین طلبا بوجب الحکم وتسلیمها الیه بالشفعة پس مرافعه کردند این امر بقاضی بلدة کذا وهو فلان پس حکم کرد بثبوت این حق بعد از خصومه معتبره که میان ایشان گذشت پس فرمود بتسلیم این دار مبیعه بدین شفیع بحق این شفعه وتسلیم کردند ایشان آنرا بوی اه کتاب القسمه وثیقة قسمة میراث بر این نمط این ذکریست در بیان آنکه فلان فوت شده بود واز وارث پدر فلان ومادر فلانه ودو پسر فلان وفلان وزوجه فلانه ویك دختر فلانه مانده بود پس از وی اشیاء مختلفه ترکه مانده بود از انجمله سرای در موضع کذا حدوده کذا ومنها کرمی در موضع کذا وحدوده کذا ومنها دکان کذا ومنها طاحونة کذا واز عبید ومواشی وثیاب واثاث خانه والات چینی ومسین ومکیلات وموزونات ونقود کذا وکذا وصفت مجموع را با بلغ وجهی بنویسد که این مجموع بعد از ادای دیون این میت وتنفیذ وصایای وی متروکه خالصه مانده بود از وی میان ورثه علی فرایض الله تعالی برین موجب منقسم میشد زوجه او را ثمن وهر یك از پدر ومادر وی را سدس وباقی میان اولاد للذکر مثل حظ الانثیین واصل مسئله از بیست وچهار است وتصحیح وی از صد وبیست چنانکه هر یکی را کذا وکذا میرسد وچون این اشیا بتقویم مقومان ذوی بصیرت عدل قیمت یافت قیمت مجموع این ترکه بمبلغ کذا رسید وهر یك را از آن مبلغ کذا رسد و بحسب

١٤٩

سویت انرا نویسد پس اتفاق کردند این ورثه که این متروکه میان ایشان برین موجب که مسطور می کردد منقسم کردد پس بجهت حصه زوجه مذکوره بدو دادند همکی سرای کذا را واز غیر کذا وکذا. ودادند به پدر وی پیرا بچه بوی میرسد کرم کذا را واز غیر کذا وعلی هذا القیاس وقبض کردند هر یك از این ورثه مذکوره آن چه بایشان رسیده بود از این ترکه وابرا کردند هر یك از ایشان دیگری را از دعوی که داشتند با یك دیگر درین ترکه واقرار کردند هر یك که مجموع نصیب خود را استیفا نموده اند وباقی نمانده او را پیش صاحب خود چیزی از این ترکه ویك دیگر را تصدیق کردند ومتفرق شدند از مجلس این قسمت بتراضی وضمان درك بر موجب شریعت غرا ثابت ومقرر داست عند وقوعه. وبر خود اشهاد کردند. جمیع ثقات در حال صحت تن وکمال عقل ونفاذ جمیع تصرفات خود بالطوع والرغبة بتاریخ کذا قال فی المحیط البرهانی علما اختلاف ایلشلردر کتاب قسمتك بر نجه نسنه ده بر سی بدایتده در ابو حنیفه هذا ما اقسم دیو ابتدا ایدردی. طحاوی هذا ما شهد علیه الشهود دیو ابتدا ایدردی. بر دخی محمد اقتسموا الدار التی حدودها کذا ذراعها کذا دیو یازردی. اما داد بونلرك ملکنده والمکونده در دیو یازمز دیدی طحاوی الدار فی ملکهم وایدیهم قبل القسمة دیو یازردی. ایکنجی امام محمد قسمتده درك یازمزدی طحاوی وعامة اهل شروط فما ادرك کل واحد منهم فیما اصابه من صاحبه فعلی فلان تسلیم ذلك کما یوجبه القسمة یازرلر. متاخرون بویله یازرلر هذا ما شهد علیه الشهود المسمون اخر هذا الکتاب

شهدوا ان فلانا وفلانا وفلانا اقروا الخ ان جميع الدار المشتملة على البيوت
التي هي في موضع كذا بحدودها وحقوقها وارضها وبنائها وكل قليل وكثير
هو لها فيها ومن حقوقها كانت مشتركة بينهم وكانت في ايديهم ارباعا واثلاثا
او كما يكون لفلان كذا او لفلان كذا وانهم اقتسموها بينهم بقسمة عادلة تراضوا
بينهم واجازوا قسمته عليهم فقسم هذا القاسم عليهم بالتراضي والعدل
والحق قسمة تقويم واصلاح فاصاب فلانا منها بحصته الناحية التي
هي عن يمين الداخل من بابها وبابها مما يلي المشرق وفيها بيوت ثلثة بيت
منها يسمى كذا وبيت كذا وعليها غرفتان بينهما صفة وبين يديها ساحة طولها
كذا وعرضها كذا بالذراع الذي يذرع به كذا في بلدة كذا واصاب فلانا
منها بحصته الناحية التي هي عن يسار الداخل من بابها وهي منتهى هذه
الدار ويشتمل على كل ناحية من هذه النواحي الثلثة حدود اربعة فاحد
حدود الناحية اليمنى لزيق كذا الى اخرها واحد حدود الناحية اليسرى
لزيق كذا الخ واحد حدود الناحية المقابلة لزيق كذا فوقعت لكل واحد
منهم بجميع حصته ونصيبه جميع التي وصفت له بحدودها كلها وحقوقها
وتركوا الدهليز الذي لهذه الدار مرفوعا بينهم ممرا لجميع الحصص المسماة فيه
مشاعا بينهم ووجه اخر على ان يفتح كل واحد منهم بابا يفتحه الى الطريق
الاعظم او الى الطريق المشترك وهو في موضع كذا قسمة صحيحة جائزة لا فساد
فيها ولا خيار وقبض كل واحد منهم جميع ما وقعت عليه هذه القسمة بتسليم
اصحابه جميع ذلك اليه فارغا عن كل مانع ومنازع وتفرقوا عن مجلس هذه

القسمة بعد صحتها وتمامها تفرق الابدان والاقوال بعد اقرار كل واحد منهم بمعرفة
ذلك كله ورؤيته ورضاه به فما ادعى كل واحد من هؤلاء في ذلك او في شيء
منه ومن حقوقه من ذلك فعلى كل واحد من صاحبه ما يقتضيه الشرع ولا حق
لكل واحد منهم فيما وقع لصاحبه ولا دعوى ولا طلبة وكل واحد لو يدعيها
في ذلك كله فهو باطل مردود واشهدوا على انفسهم الخ رضا لريله ترعه
ايلسه لر يازه كه واقترعوا فيما بينهم بالتراضي فاصاب فلانا كذا وفلانا كذا
برسنه زياده مال شرط ايلسه لر يازه كه فاصاب فلانا كذا على ان يرد هو على
صاحبه من الدراهم كذا التفاوت في ذلك وقبض فلان جميع ما وقعت عليه
هذه القسمة وجميع هذه الدراهم المذكورة فيه . دار موروث ولسه يازه
كانت الدار مشتركة بينهم شركة ميراث عن فلان حين مات عن زوجة وبنت وابن
وخلف من التركة هذه الدار فصارت مشتركة بينهم لفلان كذا ولفلانة كذا
وانهم اقتسموها الخ اكر قسمت قضاء قاضيله اولورسه بويله يازه كه .
هذا ما شهد عليه الشهود المسمون . اخر هذا الكتاب الى قولنا كانت مشتركة بينهم
على كذا اكر ثم طلب احدهما من صاحبه قسمتها بينهما وهي كانت محتملة للقسمة
وامتنع صاحبه عن القسمة . ورافعه الى قاض عدل جائز الحكم من حكام المسلمين
ولو سمى القاضي وعينه جاز فحكم بها بحضرة صاحبه واجبره على القسمة بينهما
نصفين ونصب قاسما عاقلا عالما بوجه القسمة والمسح والتقويم من قاسميه
ولو سمى القاسم جاز وامره بذرعها وتقويمها بالعدل والحق وان يجعلها
قسمين وان يصورهما في شيء على وجههما ويرفعها اليه في قرطاس حتى يتولى

الاقراع بينهما ففعل هذا القاسم المبعوث ذلك كله فنظر فيه القاضي ودفع
ورضي به واجاز ما صنع القاسم واقرع بينهما فاصاب فلانا كذا الخ **فرق**
ميراثده غير اوزتاسنده قسمتده بوددكه ميراث غايبا وزرينه تقسيم اولنور
بعيرا من غايب ولدوغي صورتده ورثه يازه هذا ما شهد عليه الشهود الي
قولنا ان فلانة توفيت وخلفت من ورثتها زوجا وابنا غايبا يسمى فلانا وابنا
صغيرا يسمى فلانا ومن التركة كذا وكذا وبلغ التركة كذا وان فلانا صار نايبا
من جهة الحكم بطريق النظر الشرعي اليه لقبض حصة الغايب من التركة يحفظها
الي وقت حضوره وقسمت التركة بين هؤلاء الورثة على فرايض الله تعالى ووقع
جميع المحدود الذي في موضع كذا في نصيب هذا الزوج وفي نصيب الصغير
بالقسمة الصحيحة ووقع في نصيب فلان الغايب جميع كذا قبض هذا النايب حصة
هذا الغايب بحكم هذه النيابة قبضا صحيحا وذلك في يوم كذا في شهر كذا **كتاب
الاجارات** محيط برهانيده ايدر اجارده شراده يازدقلرينك جميعين — كتاب خامس عشر
يازه الا برشنه دكل شراء دارده اشترى الدار التي هي ملك فلان وفي يده ياز
مازلر ابن ابي ليلى قولنه تحرزا زيرا مشتري بايعك ملكي ايدوكنه اقرار اتمش اولور
مستحق چقسه بايعه رجوع ايدلمز اما اجارده غيرك ملكنه اقرار ايلدوكي اجره
رجوعه مانع اولماز اصحابه حديث كرخي فلان يازدلردي لكن بزم علما اختيار
اندوكي اوليدر زيرا قرآنده لفظ اجاره ايله وارد اولدي قال الله تعالى
يا ابت استاجره وهم اجاره استعمال ناسده متعارف در لفظ كرا دكل صكوكده
بين الناس مستعمل ولان اختيار ايديلوز صكك اجارده بعض مشايخمز

ضمان درك يازدلر. اجرت معجله مقبوض ولسه اما مقبوض ولماسه يازمزلر زيرا حق رجوع اولماز. امام محمد اجارده ضمان درك يازمزدي
صك شراده يازردي اتباعا للسلف زيرا قياس شراء عينده دخي يازلماتق
الا سلف شراده يازمغه اجماع اتديلر. اجارده سلفدن نسنه نقل
اولنمادي. اصل قياس دخي اولدي. اندن صكره محمد ولمدتي ذكر
ايلدي. اخرن ذكر ايلمدي. اما خصاف وقتها غرة شهر كذا واخرها
سلخ شهر كذا من سنة كذا (يازردي) زيرا اولها من لدن تاريخ الكتاب ديلسه
مجهول باقي اولور. زيرا بوماشا وقلمدر. اخرمدت وسطمدت بلنمز
اول مدت مجهول ولنجق. اخر مدت دخي مجهول اولور. اولنلك
جهالتيدن ضرورة اكوسنه اخرنده اجرا التمق شرط ايدرلرسه على ان
يعطيه اجرة كل سنة عند انقضاء السنة يازه. زيرا اصلنده مابينلرنده
اولاني حكايت در. اكر شرط اتمسه لر يازميه. اما شرط اتمسه لر
اجرته وقت آلودلوره اختلاف وارددر. ابو حنيفه اولاسهد
منقضي اولمادنجه اجرا لماز ديردي. صكره رجوع ايلدي هر كونك
حسابنجه اجرتنا لوردي. بو ابو يوسف ومحمد قوللرد **السجالية
اختارها المتاخرون** هذا ما استاجر فلان من فلان جميع الدار التي
في محلة فلان المشتملة على البيوت التي هي فيها وملكه حدودها كذا
بحدودها وحقوقها كلها ارضها وبنائها وسفلها وعلوها ومرافقها
من حقوقها وكل قليل وكثير فيها من حقوقها سنة كاملة بالاهلة اثنا عشر

شهرا متواليات اولها غرة شهر كذا • واخرها سلخ شهر كذا من سنة كذا بكذا درهما
نصفها كذا حصة كل شهر كذا درهما من هذه الاجرة كذا • اجارة صحيحة جائزة نا
فذة باتة خالية عن الشروط المفسدة والمعاني المبطلة وذلك كله اجر مثل جميع
ما وقعت عليه عقد هذه الاجارة يوم وقعت لا وكس فيه ولا شطط على ان
ان يسكن المستاجر هذا في جميع ما وقعت عليه عقد هذه الاجارة في جميع
هذه المدة بنفسه ويسكنها من احب كما احب وينتفع بها بوجوه منافعها
بالمعروف • اكر اجرت نقد ويرديكيسه بجاوه • على ان المستاجر هذا عجل كل
كل الاجرة لتمام هذه المدة فتعجلها منه الاجر هذا وبرئ المستاجر هذا من جميع
الاجرة لهذا الاجر براءة قبض واستيفاء • اكر نقد ويرمديكيسه على ان يؤدى
المستاجر هذا تمام هذه الاجرة الى الاجر هذا بعد تمام هذه المدة • او يكتب
على ان يؤدي حصة كل شهر من هذه الاجرة بمضي ذلك الشهر وقبض هذا المستاجر
من هذا الاجر ما وقع عليه عقد هذه الاجارة كما وقعت هذه الاجارة
فارغا عن كل مانع ومنازع عن القبض والتسليم تسليم هذا الاجر ذلك كله اليه وتفرقا
عن مجلس هذه الاجارة بعد صحتها وتمامها تفرق الابدان والاقوال بعد
اقرار المستاجر هذا انه راى ذلك كله وعرفه ورضي به واشهدا على انفسهما
الخ **في الاجارة الطويلة** اوقاف متوليلری اجارهٔ طویله ویرسه • اکر واقف
بر سنه دن زیاده یه اجاره ویرلمیه دیو شرط ایدرسه شرطنه رعایت واجبدر
اکر شرط ایلمزسه مشایخمزدن نقل اولندیکی بر سنه دن اکثره جائز اولماز
فقیه ابو جعفر اوچ سنه یه جوازنه فتوی ویردی • اوچ سنه دن بر جماعتدن زیاده یه

فتوی ویرمزدی • صدر الشهید ضیاعدن اوچ سنه یه فتوی ویردی
مکر که مصلحت عدم جوازده اوله • غیر ضیاعدن بر سنه دن زیاده یه عدم جوازله
فتوی ویردی • اجارهٔ طویله عقارده ضیاعدن جائز اولدوغی کبی دوایده
ممالیکده دخی جائزدر • زیرا فصل ایجاب ایدر سعنی یوقدر • وقفی
اجر مثلندن اقله اکر غبن اولمزسه ده اجاره ویرسه جائز اولماز • اکر
جوازنه حیله مراد ایلسه متولی هر سنه ده اجر مثله اجاره ویرویاندن
صکره مستاجری بری قلمقدر • ابرا صحیح اولور زیرا عاقد بودر • اکر وقفی
اجارهٔ طویله یازسه اوچ یله اجر مثله اجر مستاجری اجرتدن ابرا ایلسه
حاکم جوازنه حکم ایلسه جائز اولور • زیرا مجتهد فیه در اما وقفی اجاره یه ایله
اجر مثله اندن صکره اجرت رخیص اولسه اجاره فسخ اولنماز • اکر اجر مثلنده
زیاده اولسه بعض مدت کچدکدن صکره فتاوای اهل سمرقندده ذکر
ایدرکه اجارهٔ طویله فسخ اولنماز • شرح طحاویده اجاره فسخ اولنوب کچن
مدتک مسمی علی الحساب واجب اولور دیر • اکر ارض بر حالده اولسه که اجاره
فسخ اولنمق ممکن اولماسه ارضده زرع اولسه وقت زیاده یه دک بحساب
مسمی واجب اولور • بعد الزیاده الی تمام السنة اجر مثل واجب اولور •
زیادهٔ اجر بلنمز • الاکل قیمتنده زیاده اولمغله • فتاوی ده حمام وقفی
متولی بر کسنه یه اجاره ویرسه • آخر کلسه زیاده ایلسه متولی اجارهٔ
اولی یی فسخ ایدمز اکر اجر مثله ویردیسه یوقدرده ناس غبن اتدوکی
نسنه یه اجاره سی ویردی ایسه • زیرا ثانی اجر مثل اوزدندن زیاده ده متعنت در مقدما

بچن صحیفه ده وقفده اجر مثلندن اقلّا کر غبن اولمازسه ده اجاره یه ویرمك
صحیح اولمازدیدوکی بوکا مخالفدر. مگر بو قول آخر اوله. اما بو اوقافده
در اماده کره فسخ اولنماز باتفاق الروایات. اما مستأجر ارض اولسه اکر بونی
زرع وشجر اولماسه اجاره جایزدر. اکر زرع یه شجر اولسه جایز اولماز
اجاره کرم دخی بونك کبیدر اجاره تمام اولمق واجر واجب اولمق مستأجره
تسلیمیله در باتفاق الروایات زرع وشجره مشغول لکن تسلیم متحقق اولماز.
بونك جوازنده ایکی حیله واردر. برسی صاحب ارض زرعی یه شجری مستأجره
معامله یه ویرمك کوك نفسیله اجراسیله اعوانیله عمل ایلیه. الله نه
ویررسه اورتالرنده یوز سهم اوزره اولوب بر سهم صاحب ارضك طقسان
طوقوزی مدفوع الیهك ولاندن صکره دافع مدفوع الیه اولانه اوله
بر سهمی بو ضیعه‌نك موناتنه صرف اذن ویره اندن صکره ارضی واصل
کرمی صاحب ارضدن اجاره یه اله برحیله دخی زرعی یه اشجاری مستأجر
اولمق مراد ایدن کمسنه یه بیع ایده ثمن معلومه قبض ایتدکدن صکره
ارض اجاره یه ویره. اما زرع ربّ ارضك اولماسه که تسلیم زرعه قادر
اولمایه حیله امام خواهرزاده ذکر ایتدوکی درکه ارضی اجاره یه ویره. زرع
اولانه سنه بچدکدن صکره جایز اولور. بو اجاره مضافدر. الی وقت
المستقبل. امام ابو علی نسفی ایدر مشایخمز تردد ایدرلردی حیله
ثانیه ده که اجاره ده مقدم بیع اشجاردر. مشایخدن بعضلر جایز کورمز
لردی. زیرا بیع رغبت دکلدر بیع تلجئه‌دردیرلردی. مستأجر قلع اشجارده

منع اولنذغی بوکا دلیلدر دیدیلر. بعضلر اکر اشجارده مقابل اولنان
ثمن قیمت اشجار مثلی ایسه یه زیاده ایسه استدلال اولنورکه بیع اشجار
بیع رغبتدر بعده اجاره ایلسه جایز اولور. اکر قیمت اشجاردن اقل ایسه
استدلال اولنورکه بیع تلجئه اوله. بعده اجاره جایز اولماز. خلاصه ایدر
بو صحیح دکلدر. زیرا انسان حاجت وقتنده مالن ثمن قلیله بیع ایدر. شیخ
الامام ظهیر الدین المرغینانی ایدر اجارهٔ طویله اختیار ایدن کمسنه بیع
معامله ده اولان شبهه ربوادن قاچوب اختیار ایلدی بوراده بیع اشجار
بیع معامله دکلدر. زیرا اشجاری ملکنه عود مراد ایدرلر اجاره فسخ اولنذغی وقتده
ایلیه قاچدقلرینه اوغرامش اولورلر خلاصه ده فصل ثانیده ایدر آجر و
مستأجر صکاکه وارسلر بونلر حضورنده صك یازسه لکن بینهما عقد جاری
اولماسه اجاره منعقد اولماز. اجارهٔ طویله یه حجت یازسه بویله یازه
هذا ما استأجر فلان من فلان جمیع الدار التی هی ملك الآجر هذا وفی یده
وتحت تصرفه وموضع هذا الدار فی کورة کذا فی محلة کذا فی سکة کذا بغرب
مسجد کذا فی دقیقة کذا عن یمین من یدخلها او یساره اول المنزل الاول
منها او الثانی احد حدودها کذا والثانی والثالث والرابع کذا بحدودها
کلها وحقوقها ومرافقها التی هی لها من حقوقها وکل حق هو لها داخل فیها وخارج
منها وکل قلیل وکثیر هو لها فیها او منها من حقوقها ثلثین سنة متوالیة غیر ثلثة
ایام من آخر کل سنة من تسع وعشرین سنة من متقدمات هذه السنین اولها
غرة شهر کذا. واخرها سلخ شهر کذا بکذا درهما جیدة معدودة وزنه بوزن

سبعة نصفها كذا على ان يسكنها المستاجر هذا او يُسكنها من احب وينتفع
بها اي وجوه الانتفاع شاء ويواجرها ممن احب اجارة صحيحة نافذة لازمة
لا فساد فيها ولا عدة ولا تلجية على ان يكون تسعة وعشرين سنة من اوايلها
سوي الايام المستثناة منها باربعة دراهم وخمسة أسداس درهم قسط كل سنة
منها سوي الايام المستثناة سُدس درهم وقبض المستاجر هذا جميع هذا
الدار المسماة المحدودة في هذا الكتاب يوم وقع عقد الاجارة هذه قبضا
صحيحا فارغا عن كل شاغل ومانع وسلم المستاجر هذا جميع الاجرة المذكورة
في هذا الكتاب بتمامه وكماله على سبيل التعجيل الي هذا الآجر وقبض منه الاجر
هذا قبضا صحيحا • وجعل كل واحد من العاقدين صاحبه بالخيار في هذه الايام
يفسخ هذا العاقدان ايهما شاء واحب وتفرقا عن مجلس هذا العقد طايعين راغبين
لا علة بهما ولا بواحد منهما من مرض وغيره وتفرقا بعد صحة هذه الاجارة
فرضيا به تفرق الابدان والاقوال بعد ما اقرا على انفسهما انهما رايا هذه الدار
المحدودة في هذا الكتاب ظاهرها وباطنها وساير اراضيها وبنايها وجميع
حقوقها وما فيها ومنها وكل قليل وكثير داخل فيها وخارج منها وعرفاه ورأياه
عند عقد هذه الاجارة فرضيا به وتعاقدا على ذلك وذلك في يوم كذا من سنة
كذا • اولها غرة شهر كذا زيرا وسط يومدن اولسه قنقي وقتدن ايدوكي معلوم
اولماز • نزاع اولور كذلك اختيار فسخده دخي آخر سنةدن ايدولور فسخ ايام
مستثنادن خارج اولماسون ايچون قبض داري قبض اجرتدن مقدم يازدقي
بيعده بونك خلافني يازلدي • زيرا ثمن شرادة نفس شرايله واجب اولور •

اجاره ده اجر مستاجر اوزرنه واجب اولماز • حتى داري قبض ايلينجه دار له
بداية لا يبدا اولور اشتراط خيارده على ان لكل واحد منهما حق الفسخ في هذه
الايام بمحضر من صاحبه وبغير محضر منه يازمق لايق دكلدر زيرا بعض مشايخمز
قولى اوزرنه فسخ صحيح اولماز • صاحبي حاضر اولمايجه ابو حنيفه وابو يوسف
قولنه قياسا بو تقديرجه بو شرط فاسد اولور • عقده داخل اولنجق فسادِ
عقدي موجب اولور • خلاصه دن نقل اولنانك غيري منكوراتك كلي
محيط برهانيده مذكوردر • كتاب فسخ اجارة طويله بويله يازلور • اكر
فسخ آجردن ومستاجردن هر قنقيسي اولورسه اني مستقل يازه اكر اكيسندن
بويله اولورسه اقر فلان وفلان انهما فسخا اجارة الدار التي كانت بينهما
اجارة طويلة على ما هو الرسم بالناحية وهي الدار التي موضعها كذا وحدودها
كذا فلان استاجرها من فلان الآجر ثلاثين سنة متواليتها اولها شهر كذا
وآخرها سلخ شهر كذا بكذا درهما فسخا هذه الاجارة في الايام التي شرط له
الخيار فيها وهو يوم كذا من شهر كذا وهو اول يوم خياره او وسط خياره
او آخر خياره والاولي والاحوط هو الاوسط فسخا صحيحا واشهدا عليهما
من شبت اسمه في اخره فليس بينهما في هذه الدار اجارة ولا عقد بوجه
من الوجوه واقر هذا المستاجر انه قبض من هذا الآجر جميع ما كان عجله
لبقية المدة ورد اليه جميع هذه الدار وتم الكتاب اجارة كرم وشجر اجارة
كرم واشجار درست دكلدر اول اجلدن كه اجاره منافع اوزرنه معقود
در بونلرده اجاره استهلاك عيني اوزرنه اولور درست اولماز • زيرا

اوزم ویموه ییلوریه صاتلور هلاك ایدیلور. اجارهٔ علف زار یعنی
طوار اوتلادغی چایر اکر تزلا بودخی جایز دکلدر. زیرا علف اوتادیلور
هلاك ایدیلور. اما اجاره جایز اولمق ایکی طریقیله در. بوقاروده محیط
دن نقل ایدلدی. بر کمسنه متعاقدلر باغچه‌نك وباغك یرنی اجاره‌یه ویروب
اندن صکره اشجاری واوزم چبوقلرن آزنسنه‌یه معامله‌یه طوته وباغ
صاحبی مستاجره اذن ویره که بونی هر نیره‌یه دلرسه صرف ایده محیط برهان
وقفده ملك صغیرده مناصفه‌یه معامله ایدن آزنسنه‌یه یاپلمیه دیر وثیقه
بزبان فارسی باجاره کرفت فلان از فلان وی باجاره داد همکی انچه
زمین بیضا بود از کرم ودرختانی که واقع است در موضع کذا وحدوده
کذا بجمیع حدود وحقوق وشرب آن بمجاری آن مدت کذا بمبلغ کذا که هرچه
خواهد زراعت نماید واین بعد از آن بود که دفع کرده بود این آجر بدین
مستاجر جمیع آنچه درین کروم ومشجره بود از تاکنان واشجار قایمهٔ متمره
باصول ومواضع آن بمعاملهٔ صحیحهٔ شرعیه مدة کذا فی کل یکی ازین دو عقد
مشروطه در دیکری باشد یا ملحق بدان باشد بر آنکه عمل کند این مدفوع
الیه درین کروم واشجار بنفس خود واجرای خود وانچه ازین تعالی روزی
کند ازین کروم واشجار از خارج میان ایشان بر صد سهم منقسم باشد نود ونه
سهم از آن این مدفوع الیه باشد ویك سهم از آن دافع وامر کرد این
دافع این مدفوع الیه را که صرف کند آن یك سهم حصه وی را بعمارة
ومرمت این کروم وبهر نوع که خواهد صرف کند برآنکه هرگاه وهربار که نفی کند

اورا از آن وی مأذون باشد باذن جدید ومستانف وقبول کرد این
مدفوع الیه ازین دافع این معامله را در مجلس این معامله قبولاً صحیحاً وقبض
کرد این مدفوع الیه جمیع انچه عقد این معامله بدان واقع شده بود.
قبضاً صحیحاً الخ. اکر مال صغیری اجاره‌یه ویرسلر فلان ولایت اوتکه
صغیرا وعلی فلان قیلندن اجاره‌یه ویردی تثمیراً لماله دیه. اکر وصی
اجاره‌یه ویرسه فلان حق وصایتیله فلان صغیر قیلندن که فلان وعلی در
باباسی ایصاسیله‌یه قاضی تقبیله وصیدر اجاره‌یه ویردی فلانه دیو
یازه. وثیقهٔ اجارهٔ نفس فلان فلان دن اجاره‌یه طوتدی نفسنی بر سیله که
اولی سنهٔ ۶۵ رجبی غره‌سی وآخری سنهٔ مزبوره جمادی الاخره‌سی سلخ
در شوقدر اقچه‌یه بونوك اوزرینه که بو مستاجر بو آجیری استعمال
ایده هر عمل وهر خدمت مشروع که مراد ایدن بودخی امرنه امتناع ایلمیه
اوقات خدمتنده قیام کوستره وبو آجیر دخی نفسنی بو مستاجره
تسلیم ایلدی. بو عقد حکمیله وهر آیلك اجرتی آی تمام اولدقجه ویره
ادا ایده. اکر عمل وحرفتدن بر نوع خاصه استیجار ایدرسه علی ان
یستعمله الخیاطة فی انواع الثیاب کلها وجمیع مایخاط علی ما
رأی واجب د عی ابجز استیجار ایدرسه اکر معین دوه وقوت
اولورسه بو معینه اجاره‌یه طوتارسه اجیر مشترك اولور اکر جایز دکل
نفسنی غیره اجاره‌یه ویره غیرك طوارن اوتادمجون. بونلك یرنده ضایع
اولان نسنه‌ده بوکا ضمان یوقدر ابو حنیفه قاتنده خلافاً لهما

اکر ابل وغنم بقر اعیانها اولورسه بیان ایده. بو اجیر وحد اولور نفسنی
غیره اجاره ویرمکه مالک اولماز. الندن ضایع اولان نسنه دن بوکا ضمان لازم
اولماز بالاجماع **وثیقه بویله یازه** اجاره یه طوتدی فلان فلانی که شوقدر
دوسن یه قیونن یه صغرن اوتاره وکوده هرنسنه نک وصفن بیان وتعیین
لازمدر. شوقدر مدتده بونلری اوتاره ومحافظه ایده وصوویره وعلتلرنه
تیمار ایده صاغاجق وقتده صاغا ویاویلرن کوزده. وقچانلرنا دایه بوله
دیه. اکر غیر معین اولورسه شویله یازه که اجاره یه طوتدی شوقدر
مدتکه بو مدتده بونک ایچون قیون کوده یادوه یاغیر کوده دیه. بو اجیر
وحددر. محیط برهانیده بویله مذکوردر. **استیجار صغیر زیددر** فلان
اجاره یه طوتدی فلان بن فلانی که اون یاشنده در باباسی فلاندن
شوقدر مدتده شوقدر مبلغه که کندو ایچون عمل ایده اجاره صحیحه وبو
فلان مذکور اوغلنی ولایتله بو مستاجره تسلیم اتدی اکر صغیرک
ذو رحم محرمی کندو عیالنده اولان کسنه اجاره یه طوتارسه اجاره
جایزدر اسلوب سابق اوزره یازه. اما مختلف فیه اولدوغیچون حکم
حاکم الحاق ایده **وثیقه اجاره نفس بنان وجامه** فلان اجاره یه ویردی
فلانه نفسنی اودخی اجاره یه طوتدی فلان شهر غره سندن فلان شهر سلخنه
دک بونک ایچون عمل ایلیه هر آی بونک اجرتی شوقدر مبلغ اوله. دبو اجیر
بو مستاجر اذن ویردی که بدل اجاره بونک طعامنه ولباسنه وسایر
مصالحنه صرف ایلیه اذنا صحیحا اونک اوزرنه که هر بار که صرف ایلیه دیو

نهی ایدن

نهی ایدن بو مستاجر اذن جدید لکو و بو اجیر طرفندن ماذون اوله و بو اجیر
دخی نفسنی تسلیم اتدی. مستاجر دخی قبول ایلدی دیه **وثیقه شیر**
فلانه مستغرقا اجاره ویردی
دادن دایه بفرزند فلانه که اکی یلده منفصل اولی فلان آخری فلان در.
بو دخی اجاره یه طوتدی بونک اوزرنه که اجرت مذکوره سنه اوزره بو مستاجرک
فلان نام صغیر اوغلنه و بو مستاجرک منزلنده مقیم اوله بو مدتده ارضاع
ایچون و بوزبو اوغلنی تربیه وحضانه ایده تقصیر ایتمیه شوقدر مبلغه
اجاره صحیحه واجرت مسطوره بو صغیری کوردی واکلدی ونفسنی بو
مستاجره بو عملیچون تسلیم ایلدی. تعجیل وتاجیل اجرت هر نه ایسه بیان
ایده. واخرنه یازه که بو اجیره نک زوجی فلان دخی بو عقد اجاره یه اجازة
ویردی. وراضی اولدی بو مستاجرک منزلنده بو عمل ایچون قالمغه
دیه. **استیجار الاستاد لتعلیم الصبی الحرفة** استاجره لیعلم ابن المستاجر المسمی
کذا حرفة کذا تماما بوجوهها فی مدة کذا بکذا درهما لیقوم بتعلیمه فی
اوقات التعلیم وسلم الیه هذا الابن وعجل له جمیع هذه الاجرة وتم الکتاب.
محیط برهانیده ایدر صواب استاجره لیقوم علیه مدة کذا فی تعلیم الفتح
علی ان اعطاه الاب کل شهر کذا یازمقدر. زیرا تعلیم حیاکه شرط ایلیه.
لیقوم علیه دیمسه جایز اولماز. انوکچون اجاره تعلیم اوزرنه واقع اولور
عمل اجیردن دکلدر بلکه متعلمک فهمندندر دیو کا اجاره جایز اولماز.
نته که تعلیم قرآن ایچون استیجار ایلسه اما لیقوم علیه دیو استیجار ایلسه اجاره
آنک اوزرنه طورمغه وحفظ ایلمکه اولور. استاد بوکا وفا ایلمکه قادردر.

ذكر نسخ ولي رغبت ایتدیكیچون در. اثناء عقدده عمل چیاكردن حاصل
اولانه بو ذكر ایدیلن اجرة دراهم اولدوغي وقتده در. اما برسنه حرفه
تعلیمنه برسنه ده دخی شاكرد اوستاد ایچون عمل ایتمكه قول ایلسه لر برسنده
اوستادي اوغلانه اوزرنه چیاكه تعلیم ایچون طوتمغه بو مقدار اجرله
استیجار ایدنلر آندن صكره استاد دخی صكره كی سنه ده اولكی مقداره
اجرله شاكردي كندویه عمل ایلمكیچون استیجار ایدوب صكره بو اجرتی
اولكی اجرتیه تقاص ایتمك كرك. هذه صورة هذين العقدين هذا
ما استأجر فلان فلانا استاجره ليقوم على ولده الصغير المسمى فلان وهو
عاقل مميز يلقن لما يلقن ويعلم لما يعلم في تعليم الخياطة او الحياكة في
انواع الثياب بانواع الخياطة سنة كاملة اولها كذا واخرها كذا بمائة
درهم عطرفية على ان يوفيه هذا الولد هذه الاجرة عند مضي هذه المدة
وتمام هذا العمل وسلم اليه هذا الولد هذه الاجرة فقبله وضمن القيام عليه
ليعلمه ذلك كله اليه وتفرقا ثم ان هذا الاستاد استاجر من هذا الوالد
هذا الولد في عقدة اخرى في مجلس اخر سنة كاملة متوالية بعد هذه
السنة المذكورة في الاجارة الاولى من غير ان يكون هذه الاجارة مشروطة
في الاولى وملحقة بها او الاولى مشروطة في الثانية او ملحقة بها على
ان يعمل هذا الولد لهذا الاستاد في عمل الخياطة ويخيط ما يامره به
من الثياب ويعمل ما يتصل بها ويدخل فيها في جميع هذه المدة بمائة
درهم عطرفية اجارة صحيحة على ان يوفيه هذه الاجارة عند مضي هذه المدة

في استجار

157

في الاستيجار الدواب هذا ما اكترى فلان التاجر من فلان المكاري اكترى
منه خمسة احمرة معينة يحمل له من الاثقال على كل حمار منها كذا منا من كذا من كورة
سمرقند الى بخارى بكذا كذا درهما صحيحا وان هذا المكاري اراه هذه
الحمر باعيانها فرضي بها هذا المكتري وسلم هذا المكتري الى هذا المكاري
الاثقال وهي كذا بوزن كذا فقبضها هذا المكاري وقبل حملها على هذه
الحمر من كورة كذا الى كورة كذا وتسليمها اليه في كورة كذا وقبض منه جميع
هذا الكرا قبضا صحيحا بتعجيل هذا المكتري ذلك اليه وضمن هذا المكاري
لهذا المكتري كل درك يلحقه في ذلك ضمانا صحيحا وذلك في يوم كذا من سنة
كذا. اكر دواب معین اولمایجق اولورسه ابو حنیفه واصحابی قتنده جایزدر
خلاصه ده جاز استحسانا دیر. شیخ ابو القاسم الصفار والدي یوسی اجاره
فاسددر دیدیلر مجهول اولدوغیچون اما معین اولدوغي وقت دواب
هلاك اولسه اجاره ساقط اولور. كذا في المحيط البرهاني خلاصه ده
ایدر اجرة سمسار ومنادي وحمامي وصكاك اكرچه اصلده فاسد ایسه
لكن ناسك حاجتي اولدوغیچون جایزدر. امام خواهر زاده ایدر بونلره
اجر مثل مقداري كوكلك اولور خلاصه ده فتاواي صغرادن نقل
ایدركه بر كسنه بر دیار حمام اجاره ایلسه برآیه اكی آی ساكن اولسه
شهر ثانیده اوزرنه اجرت واجب اولماز بو جواب كتابده در امام خواهر
زاده اصحابمزدن روایت ایلدكه واجب اولور كرخي ومحمد بن سلمه دفعا
توفيق ايلديلر. اكر استغلال ايچون اولمش اولورسه اجرت واجب اولور.

استغلال ایچون مهیا دکلسه اولماز دیدیلر. آوی وحمامی تفصیل ایتدیلر. قال
الصدر الشهید وبه نفتی اکر آجر خوف ایدرسه که مستاجر اثنای مدتده برعذر ایله
اجارهٔ فسخ ایده طریق بودرکه اول مدتک آزندن اجرتک چوغنی یازه مدتک
آخرندن اجرتک ازین یازه. مثلا اکر داری بر ییله یوز یکرمی اقچه یه اجاره یه
طوندی ایسه اولکی ایی یوز طوقوز اقچه تعیین ایده اون برایی اون براقچه
اجاره یازه. اکر مستاجر خوف ایدرسه عکسن ایده. بودخی بیلنمک کرککه
مشاعک اجاره سی شریکدن غیره جایز دکلدر کرک قسمت محتمل اولسون کرک
اولماسون امام اعظم قتنده کذا فی الخلاصه وجه جواز امام اعظم قتنده
ایکی نسنه ایله در بری تمام عقاری اجاره یه ویره. اجرت معلومه ایله اندنصکره نصف
عقاری نصف اجرتله فسخ ایده. یاخود آخرنه حکم قاضی الحاق ایده یازه که قضاة
اسلامدن برقاضی که فلان شهر قاضی ونافذ الامردر بو عقدک صحتنه نعم
شرعیه ضمننده حکم ایلدی خصومت معتبره دنصکره عالما بالخلاف دیه خلاصه
فصل ثانیده ایدر بنا ملکی اولسه عرصه وقف اولسه بنایی اجاره یه ویرسه
جایز دکلدر زیرا معنای مشاعدر. بیلنمک کرک که عقود معاوضاتده
عاقدیندن بری حاضر اوله وقبض مالدا فلا ایده. مثلا بایع قبض ثمنه
آجر قبض اجرته اقرار ایتسه بو وهم وارددر که آخر عاقد عقده انکار ایده و
بو قبض اتدم دیو اقرار ایتدوکی مالی طلب ایلیه. طریق بودر که اکر نسنه
بریسن ایده یا اول یازه که اقرار قلدیکه بو ثمن موصوفی یه بو اجرت موصوفه
قبض اتمشدر دیه عاقد آخردن قبض اتمشدر دیمیه. بو صورتده اکر عاقد

158

آخر استرداد ایدرسه سندن قبض اتمدم دیه آخر کیمسنه یه تبرعا ویردی دیمکه
قادر اولور. یاخود یازه که بو ثمن بو اجرت بو مشترینک ومستاجرک
ذمتندن ساقط اولمشدر. سقوطی درست اولان وجه اوزره دیه قبض ذکر
ایتمیه مقرله بو صورتده استرداده والی اولماز. منقول عنه یازلمین محیط
برهانیدندر. خلاصه ده فصل ثانیده ایدر حمامی آلتی یوز اقچه یه سنه ده
اجاره یه ویرسه ایکی آیک اجرتی بطالدن اوتری حط اوزره دیه خود علی ان
اهب لک اجر شهر رمضان او علی ان لا اجر علیک لشهر رمضان دیسه
اجاره فاسد اولور. نوازلده ایدر داری اجارهٔ فاسده ایله آلسه قبض
کتاب سادس عشر
ایلسه اجر مثل مستحق اولور. غاصب اولماز انتهی کلامه کتاب الاقرار
وثیقة الاقرار بدین حال المطلق اقر فلان طائعا راغبا فی حال صحته
وقیام عقله وجواز امره لم علیه لا علة به من مرض ولا غیره یمنع صحة اقراره
اقر ان علیه وفی ذمته لفلان کذا ذهبا او کذا دینارا نصفها کذا دینارا لازما
وحقا واجبا بسبب صحیح حالا غیر مؤجل یطالبه بها متی شاء وکیف شاء لا
براءة له لا بخروجه منها الیه او الی من یقوم مقامه من ولی او وصی
او وارث لا یسمع له حجة یدفع بها هذا المال عن نفسه الا عند وقوع
البراءة له الیه من جهته وصدقه هذا المقرله فی ذلک تصدیقا صحیحا خطابا
شفاها وذلک بتاریخ کذا وقبل منه هذا المقرله هذا الاقرار لدیه بذلک
قبولا صحیحا واشهدا علی انفسهما بذلک کل من ثبت اسمه آخره بعد ان قرئ
علیهما هذا بلسان عرفاه به واقرا انهما قد فهماه واحاطا به علما وذلک

کلده بتاریخ کذا. اکر سبب بیانی ایلمك مراد ایدرسه اسباب کثیره دن
جمله سندن ثمن مبیع متاع یه فرس یه دار یه عبد یازه. دینا لازما دیدکدن
صکره ثمن فرس او دار او عبد اشتراه منه بعقد صحیح وقبضه منه ورآه
ورضی به وتقرر علیه ثمنه وابرأه بایعه عن جمیع العیوب بعد معرفتهما کلها
حالا غیر مؤجل او مؤجلا الی شهر او الی سنة کذا علی حسب ما یکون کاملة
هلالیة ولیس لهذا المقر ان یطالبه بهذا المال الحال قیام هذا الاجل وله
ان یطالب بعد ما حل هذا الاجل کیف شاء ومتی شاء لا براءة له منه
الی اخره وقد قبض المقر هذا من المقر له هذا المبیع حال ما وقعت عقدة هذا
البیع من غیر تاخیر. حال ما وقعت عقدة هذا البیع یازدق. زیرا مذهب
ابو حنیفه یه کوره بر ییله بر نسنه صاتون السه اجل مبیعی قبض ایتدکدن
اولور. اکر قبض بعد سنة اولورسه. دخی وقت بیعدن اولماز. جمله اسبابدن
بری قرضدن یازه که دینا لازما وحقا واجبا بسبب قرض صحیح استقرضها
منه وانه اقرضها من مال نفسه ایاه ودفعها الیه وانه قبضها منه وصرفها
الی حوایجه وصدقه المقر له هذا فیه خطابا اما قرضده مؤجلا یازمیه.
زیرا قرض تاجیله قابل دکلدر. ومنها الغصب فیکتب حقا واجبا بسبب
غصب منه مثل هذه الدراهم ومنها الاستهلاك فیکتب حقا واجبا بسبب
استهلاکه علیه کذا قیمته کذا ومنها الحوالة والکفالة حوالهده بسبب قبول
حوالة فلان علیه بهذا الدین لهذا المقر یازه کفالهده بسبب کفالة عن
فلان لهذا المقر له بدین کان له علیه. اکر بقیهٔ مهره اقرار ایلسه حتا

بیقیة مهرها الذی تزوجها علیه وادّاها بعضه یطالبه بذلك متی توجهت
مطالبتها ایاه بها شرعا. اکر زیاده احتیاط ایدرلرسه مقر له ایچون
مقرك ملی اید وکنی یازه. افلاس دعوی ایلمسنیچون وقد اقر هذا المقر انه ملی موسر
قادر علی قضاء هذا الدین مالك من الاعیان ما یفی به ویزید علیه بونلرك
بکلیدی بودرکه قاضیه مرافعه ایتدکلری وقت افلاس دعوی ایلسه قاضی
فی الحال حبس ایلیه. اکر مقر اعیان رهن ایله جلب اولورسه اقراردن
وتصدیقدن صکره وقد رهن هذا المقر هذا المقر له بهذا الدین من اعیان
ماله منديلا بغداديا جدیدا طوله کذا وعرضه کذا وقیمته کذا وسلمها الیه
فقبضها منه بجمیع ذلك رهنا عنده بهذا الدین له حبسا الی ان یستوفی کل هذا
الدین منه وکان ذلك کله بمعاینة الشهود المسمیین فی اخر هذا الکتاب. اکر
مقر دینه کفیل آلسه. یازه وقد کفل فلان عن هذا المقر بامره بجمیع
هذا المال المقر به کفالة صحیحة جایزة نافذة باجازة هذا المقر له وقبوله ذلك
مواجهة فی مجلس هذه الکفالة علی ان هذا المقر له ان شاء طالب هذا الکفیل
بحکم هذه الکفالة وان شاء طالب هذا الاصیل بحکم الاصالة. **فی اقرار المراة**
بشری الزوج لها اشیاء بمهرها اقرت طایعة انها زوجة فلان وحلاله تزوجها
بنکاح صحیح بمشهد شهود عدول بکذا دینارا وانه اشتری لها بجمیع مهرها
اشیاء من اصناف شتی ویبین ذلك شیا فشیا وکان وکیلها بشراء ذلك
کله وکالة صحیحة وانها قبضت ذلك کله منه علی هیئاتها التی کانت علیها یوم قبضها
الزوج ههنا بحکم الشری قضاء جمیع ذلك فی یدها بتسلیم هذا الزوج ذلك

الیها نجم الدین عمر نسفی بویله ذکر ایدر . اما بونده نظر وار در زیرا امراة زوجی
اوزرنده اولان مهردن دینلر شرایه توکیل در . بر کیشی بر کسنه اوزرنده
اولان دینلر شرایه وکیل ایلسه ابو حنیفه قولی اوزرنه توکیل جایز اولماز
الا مکر که بایعی تعیین ایلیه فلاندن نال دیه مبیعی تعیین ایلیه اوزرکده اولان
دینلر عبدال دیه امامین قولی اوزرنه وکالت علی کل حال جایزدر . ابو
حنیفه قولی اوزرنه احتیاطا اشتری لها بجمیع مهرها من فلان وکانت
وکیلا من فلان یازمقدیه خود وقد کانت وکلته بشرا هذه الاشیاء باعیانها
بمهرها هذا یازمق کرکدر فی اقرار الرجلین بینهما مداینات باستیفاء الحقوق
من الجانبین شهد وان فلانا وفلانا اقرا طایعین انه لم یبق لکل واحد منهما
علی صاحبه وعنده ولا قبله ولا معه ولا فی یده ولا باسمه ولا باسم وکیل له
ولا قبل احد بسببه من جمیع ما جری بینهما من الوجوه کلها حق ولا دعوی
ولا خصومة ولا طلبة بوجه من الوجوه وسبب من الاسباب لا قدیمه
ولا حدیثه الا وقد استوفی کل واحد منهما من صاحبه جمیع حقه من ذلک
کله تاما وافیا بایفاء صاحبه ذلک ایاه فمتی ادعی کل واحد منهما علی صاحبه
وقبله وعنده وفی یده وقبل احد بسببه وباسمه وباسم وکیل له من حق ودعوی
وطلبة بوجه من الوجوه کلها حدیث وقدیم بما سمی ووصف فیه وغیر ذلک
من الوجوه کلها ویمین یطلبها منه وبینة یقیمها بذلک وحق یدعیه قبله بسبب
شیء منه بعد هذا الکتاب فهو زور وباطل وظلم وصاحبه عن جمیع ذلک
کله بری وفی حل وسعة فی الدنیا والاخرة وقبل کل واحد منهما هذه البراءة من صاحبه

علی ما سمی ووصف فیه . بو نوع اکی نسخه یازه هر برنه بلا تفاوت . اکر
احدجا بنیندنا ولورسه . اقر فلان طایعا انه استوفی من فلان جمیع ما کان
له من الدین والحق فلم یبق له علیه ولا عنده الخ . اکر بغیر استیفا ابرا اولسه یازه ابرا
فلان فلانا من کل حق هو له قبله الخ . ابراء صحیحا وقبل هو ابراءه ذلک مواجهة
فی اقرار الانسان بالعقار اقر ان جمیع الدار التی فی موضع کذا حدودها
کذا الخ لفلان بملک ثابت وحق واجب بجمیع ذلک له دون المقر له ودون
الناس اجمعین وهذا المقر له احق بالتصرف فیه من هذا المقر وغیره ولا حق
لهذا المقر فی شیء من ذلک ولا سبیل له الخ وصدقه فلان فی ذلک ویتم الکتاب
اکر دولسه وحقوقها عقبنجه ملک فلان وحقه وفی ید هذا المقر بطریق
العاریة وان فلانا المقر له اولی الناس واحقهم بها ملکا ویدا وتصرفا لا حق
لهذا المقر له ولا لاحد فیه سوی هذا المقر له وصدقه المقر له هذا فیه خطابا .
فی الاقرار بالدار وما فیها وحقوقها قولندن صکره یازه وجمیع ما فیها
من الثیاب والامتعة والعروض والمکیل والموزون والفرش والبسط
والاثاث وسقط البیوت والذهب والفضة والاوانی الصفر والشبه
والنحاس والرصاص والخزف والزجاج والدقیق والحیوان وغیر ذلک
وکل قلیل وکثیر من جمیع اصناف الاموال کلها لفلان ویتم الکتاب
اکر زروع وثمار اولورسه کروم واراضی نیجنده وما فیهما من الزروع
والثمار دیه زیرا زروع اراضیه وکروم اقرارده داخل اولماز اعیان
مضافة الی مکان اقرارنده یازه اولا نسخه اعیانی نادیه خود ترکی ایله

صدد كتابه بازه كيلي ولانك كيلن وزني نك وزبن نسخه دن قادغ
اولدقدن صكره بسم الله الرحمن الرحيم اقر فلان في حال جواز اقراره ونفاذ
تصرفاته له وعليه طايعا وراغبا ان جميع هذه الاعيان المذكورة صفاتها
وقدرها وقيمتها في هذه النسخة المكتوبة بالفارسية على صدد هذا القرطاس
قبل ذكر هذا الاقرار ملك فلان وحقه وهو اولى بها وبالتصرف فيها
من هذا المقر ومن ساير الناس اجمعين **في اقرار الانسان انه معدم لا مال له**
اقر فلان طايعا انه معدم لا مال له ولا يملك شيا من مال الدنيا لا على
ظهر الارض ولا في بطنها دون الثياب التي على بدنه ما يبلغ قيمته
كذا درهما وانه في عيال فلان وهو الذي ينفق عليه وانه ساكن
في الدار المنسوبة الى فلان على وجه العارية وانه ليس في يد فلان
ملك ولا مال ولا صامت ولا ناطق ولا شيء مما ينطلق عليه اسم المال
وصدقه فلان **في اقرار الوصي بمال اليتيم عنده** اقر فلان الوصي في
تركة فلان وفي امور الصغير فلان بتقليد من جهة قاضي بلدة فلان
طايعا في حال صحة بدنه ان مال هذا الصغير في يده بحكم الوصاية وهو
كذا درهما نقدا وكذا من اعيان الاموال وبينها ويصفها قبضها ليحفظها
ويردها عليه عند بلوغ ايناس رشده من غير اعتزاد واعتلال وقد صدقه
في هذا الاقرار تصديقا شرعيا ويتم الكتاب **في اقرار اليتيم بعد البلوغ
بقبض ماله من الوصي** اقر فلان في مجلس الحكم طايعا انه قبض واستوفى
من فلان الذي كان وصيا من جهة ابيه فلان من تركة ابيه وفي امور هذا المقر

في حال صغره جميع ما كان له وعنده وعليه من المنقول والعقار والضياع
والحيوان والغلة والنقد واثمان اثاث البيت وغير ذلك من صنوف
الاموال قبضا جايزا بدفع هذا الوصي جميع ذلك اليه فلم يبق له بعني للمقر
هذا على وصيه هذا دينا وعينا ولا خصومة وان هذا المقر متى ادعى على وصيه هذا
بعد هذا دينا او عينا او ادعى ذلك من يقوم مقامه في حيوته او بعد
وفاته من وكيل ونايب ووصي فذلك كله باطل ومردود ويتم الكتاب
في اقرار اليتيم انه اذن الوصية بدفع ماله الى غيره اقر فلان طايعا انه
قد تمت له ثمان عشر سنة وطعن في التاسع عشر وانه قد احتلم وبلغ مبلغ
الرجال وجرى عليه القلم وتوجه نحوه الخطاب بالامر والنهي وانه
قد امر فلانا الوصي في تركة ابيه وفي امور هذا المقر حال صغره ان
يسلم جميع ماله الذي عنده وعليه وقبله وفي يده مما يصيبه من ميراث
ابيه هذا الى امه فلانة بنت فلان ليحفظها عليه الى وقت حاجته
وسلم هذا الوصي الى امه جميع ما كان له عليه وعنده فلم يبق له على وصيه
ولا في يده شيء من ماله من تركة ابيه واقرت فلانة ام هذا المقر له
انها قبضته جميع ذلك **في الاقرار بهبة الدار** اقر فلان طايعا انه وهب
لفلان جميع الدار المشتملة على كذا احد وذرعها كذا وهبته هذه الدار
بحدودها وحقوقها كلها وكذا كذا هبة صحيحة جايزة نافذة مستجمعة
لشرايط الجواز محوزة مقبوضة فارغة لا فساد فيها ولا خيار ولا
اشتراط عوض ولا تلجية ولا مواعدة ولا قبلها هذا الموصوف بقوله

في مجلس هذه الهبة قبل افتراقهما واشتغالهما بغيرها وقبضها بمعاينة
الشهود قبضا صحيحا سلم هذا الواهب ذلك كله اليه تسليما صحيحا فارغا عن
كل مانع ومنازع وتفرقا واشهدا بو دايه دك محيط برهانيدن منقولدر.
وثيقة اقرار دين بالفارسية اقرار كرد واعتراف شرعى نمود طايعا مخير
اسم ونسب خود فلان كه بروى است ودر ذمت وى ثابت ولازم است ومى بايد
داد وا او را بفلان مبلغ كذا دينى لازم وحق وثابت واجب عند المطالبه
ادا نمايد يا بعد از كذشتن مدت كذا ادا نمايد واين مقر از دعوى كذب
درين اقرار ابرا نمود ومقر له اين ابرا را از وى قبول نمود واين مقر داد دين
اقرار تصديق كرد اكر در رسه سبب بازه بسبب قرض يا ثمن مبيع مقبوض
يا غير آن هرچه باشد. اكر ضامن دين رهن باشد ورهن كرد اين مقر مذكور
بوثيقه دين مز بود نزد مقر له مذكور را ازانچه نمود كه حق وملك وبود
ودر تصرف مالكانه خود داشت تا زمان اين رهن كردن فارغا عن حق
الغير همكى محدود كذا يا اشياى كذا وصفت آن كذا واين مقر له برهن
كرفت وقبض شرعى كرد انرا واكر خود نكاه نخواهد داشت نويسد كه بعد
القبض آنرا بعاريت بدين مقر داده وحالا در دست وى بعاريت است
اكر در ضمن رهن وكالت باشد وكيل كرد اين راهن اين مرتهن را كه هركاه
كه خواهد يا چون مدت كذا كذرد يا چون اين مرتهن طلب اين دين نمايد
واين راهن در اداى آن عاجز آيد يا غايب باشد يا مماطله كند فروشد
اين مرهون اين مرهون را بقيمت وقت وتسليم مبيع وقبض ثمن نمايد واز ثمن

اداستيفا

آن استيفا نمايد دين مذكور را. واجرة الحفظ را بخرمن باشد وبر زياده
ونقصان رجوع بيكديكر نمايند واين مقر له قبول اين وكالت كرد اكر كسى
ضامن اين دين باشد نويس وضامن وكيل مطلق دين مذكور شد فلان كه
هركاه كه اين مقر له طلب آن نمايد وى ادا كند واين مقر له اين ضمانت را در مجلس
ضمانت قبول نمود. اكر بر كشينك املاك كندو آدنه حجت ولسه بو حجتده اولان
فلان كشينك دردى بو اقرار ايلمك دلسه وكندو آدى عاريت يازلمشدر
حجتك ظهرنه يازه كه طايعا اقرار ايلدى حجت ضمننده مقر له اولان كه بو حجت
ايچنده مذكور اولان ذ نيك جمله سى فلانك حقيدر وملكيدر بونك
هيچ حقى يوقدر كندونك آدى بو حجتده عاريت در وبو فلان مقر له بو
اقرارده بونى تصديق ايلدى ووكيل قلدى بو مقر بو مقر له بو دينك طلبنه
وقبضنه ونفسنه قايم مقام قلدى جميع امورنده وبونى وكيل قلدى
دلدوك كسنك توكيلنه بو دخى قبول ايلدى. اكر مشترى بيع غيرك
ملكى ايدوكنه اقرار ايدرسه قباله شرانك ظهرنه يازه كه باطن صكده
مذكور اولان مشترى فلان اقرار قلدى كه بو صكده مذكور اولان محدودك
جمله سنى فلان فلان ثمنله فلان ايچون وكالتله صاتون آلدم انك مالى ايله
وثمن مذكورك جميعسن بو موكل مذكورك مالندن ويردم وبيع مذكورى
انوكچون قبض ايتدم بو مبيعك جميعى آنوك حقى وملكيدر. بو صكده كندو
نامى عاريت ووكالت در استحقاقله واصالتله دكلدر. بو مقر له دخى بو مقر
مذكورى بو اقرارده تصديق ايتدى وكان ذلك بتاريخ كذا وثيقة اقرار حيوان

كتاب رابع عشر

حيوان ذمتنده ثابتا ولماز سلم طريقيله وغيره ايله اكر دلرسه شويله يازه كه
فلان اقرار ايلديكه شو قدر حيوانات اوصافن يازه فلانه نصا تملك ايلمشدر
بيع شرعيله شو قدر مبلغه ثمن قبض اولنوب حيوانات تسليم اولنمامشدر
حاليا بنم المده در هر وقت كه طلب ايده تسليم ايده يم. اكر وديعه رسميله
اولورسه يازه كه شو قدر كوسفند مثلا فلانك حقي وملكيدر وبنم
قاتمده امانتدر هركاه كه طلب ايده تسليم ايده يم ديه **كتاب الرهن**
المحيط البرهاني اقر فلان طايعا في حال صحته وثبات عقله وجواز
امره لا علة به تمنع صحة اقراره ان لفلان عليه وفي ذمته كذا درهما
قرضا حالا او ثمن كذا اشتراه منه او غصب او وديعة مستهلكة او ضمان
اتلاف فكذا او من حوالة فلان او كفالة عن فلان وانه رهن هذا الدين
هذا الطالب جميع الدار التي هي في موضع كذا المحدودة بكذا بحدودها
وحقوقها كلها رهنا صحيحا مقبوضا محوزا مفرغا دفعها اليه وقبضها
منه بجميع حقوقها ومرافقها فهي في يده محبوسة بدينه هذا لا كل
لهذا الراهن الى فكه ما بقي عليه شيء من هذا الدين وصدقه هذا المقر له
في ذلك كله مشافهة واشهدا. اكر مرتهنه بيعه وكيل بر امين
ايدرسه قبض ذكر اولندقدن صكره يازه على ان هذا المرتهن وكيل في بيع ذلك
غرة شهر كذا من سنة كذا ان لم يدفع هذا الراهن هذا المال الى هذا
المرتهن ولم يقبضه هذا الدين يبيعه ويبيع ما شاء منه باي ثمن شاء ويأخذ
ثمنه قضاء لدينه ان كان مثل دينه فان كان فيه فضل عن هذا الدين

رده على هذا الراهن وان كان فيه نقص من هذا الدين كان ذلك
دينا له على هذا الراهن على حاله يطالبه به. اكر مرتهنك غيري كمسنه
وكيل يا امين ايدرسه يازه. على ان فلانا وكيله وامينه على بيعه وقت
كذا فيبيعه ويبيع ما شاء منه ويقبض ثمنه ويقبض هذا المرتهن
الخ. اكر رهن عدل الننه قلنمق شرط ايدرلرسه محوزة ديدكدن صكره
يازه. ثم ان هذا الراهن وهذا المرتهن تراضيا ان يجعلا هذا الرهن
على يد فلان يكون عدلا لهما امينا في قبضه وقد دفع هذا الراهن هذا الرهن
الى هذا العدل فقبضه منه بتسليمه اياه فارغا عن كل مانع ومنازع برضا
من هذا المرتهن فهو عدل بينهما امين في ذلك اكر عدل بيع ايلمك شرط ايدرلرسه
وجعلاه امينا في بيعه غرة شهر كذا ديه. دين مؤجل اولورسه يازه عند محل
الاجل على ان يبيع ذلك ويقبض ثمنه ويدفع الى فلان ذلك قضاء لدينه
فان كان فيه فضل رده على هذا الموكل فان كان فيه نقصان فبقية الدين
على هذا الراهن على حالها يطالبه بها هذا المرتهن **كتاب رهن الدار على سبيل
الاختصار** هذا ما رهن فلان فلانا جميع داره التي في موضع كذا المحدودة
بكذا رهنه هذه الدار بحدودها وحقوقها بكذا درهما كانت لهذا المرتهن
على هذا الراهن حقا واجبا ودينا لازما بسبب صحيح رهنا جائزا نافذا لا فساد
فيه ولا خيار ويذكر القبض والاشهاد **وثيقة من جانب المرتهن** هذا ما اذن
فلان جميع داره الى قوله بدين كان لهذا المرتهن ان يسكن هذه الدار بنفسه
ويسكنها من شاء وينتفع بها على من احب من غير شرط كان في هذا الرهن واباح له

ذلك على انه كلما نهاه عن الانتفاع بها على ما وصف فيه فهو ماذون له في
ذلك اذنا مستقبلا ما لم يقبض هذا الراهن هذا المرتهن هذا الدين وقبل ذلك
المرتهن منه مواجهة • وثيقة رهن غلام وكنيزك بالفارسية اقرار كرد
فلان كه در ذمه وي حق داخ فلان را مبلغ كذا ديني لازم وحق ثابت وبرهو
كرده اين مقر مذكور نزد مقرله مذكور بوثيقه دين مذكور از انجه بود كه
حق وملك وي بوده خاليا عن حق الغير وعما يمنع جواز الرهن ونفاذه همكي
يك نفر غلام ويا كنيزك هندستاني وحليه ونام او كذا • و وي برهن كرفت
كتاب ثامن عشر
وقبض شرعي كرده • انزا وتمام كند كتاب الصلح والابرا محيط برهانيده ايدر •
بو فصل بش نوع اوزرنه در • اول دعواي داردن انكاردن صلح در
امام محمد شروطده ايتدي الرجل يدعي في دار دعوي فيصالحه صاحبه
ولا يقر به هل يجوز قال نعم بو انكار اوزرنه صلح مسئله سيدر • بزوم قاتمزده
جايزدر خلافا للشافعي وابن ابي ليلى • مدعى عليه حجت يازدرمق طلب
ايلسه هذا كتاب لفلان يعني المدعى عليه من فلان يعني المدعي اني ادعيت
في دارك دعوى وهي الدار التي في موضع كذا فصالحتني من دعواي في دارك
هذه على كذا درهما وزن سبعة على ان اسلم لك جميع ما ادعيت ورضيت بذلك
وصالحتك عليه وقبضت منك جميع ما وقع عليه الصلح وذلك كذا درهما
ويتم الكتاب • امام ابو حنيفه دخي وامامين دخي بويله يازرلردي •
سمتني في الدار التي في يديك ديردي • ادعيت في دارك ديمزدي • زيرا
في دارك ديمك مدعيدن مدعى عليهك دار سكي ايدوكنه اقرار اولور •

بعده تفسير ونه كيفيتله دعوي ايدوب صلح بش صحيح اولور • بوكا جواب يازركه
جايزكه دعوي حق طريقيله بر حق مسيل اولا • دربه دار ده اولمايه • ملكيته داره
اقرار بو دعوي يه مانع اولماز • دربو كتاب محمدي توجيه ايدر • ابو زيد شروطي
هذا كتاب لفلان من فلان اني ادعيت ان لي في يدك كذا كذا سهما من جميع الدار التي
في موضع كذا احد حدودها كذا وانك لم تقر بدعواي الموصوفة فيه ولم تنكر فسالتك
ان تصالحني فصالحتني • دعوي واقع اولدوغي معلوم دكل يعني في يدك كذا كذا سهما
بيان ايلدي • بونيدن لابد در • زيرا بعض علما قتنده مصالح عنه مجهول
اولمق صحت صلحه مانع در • ابن ابي ليلى وشافعي قوللرندن كتاب مجمع عليه اولسون
ايچون يازدي وانك لم تقر بدعواي ولم تنكر ديدي • كرو ابن ابي ليلى قولندن
تحرزا زيرا ابن ابي ليلى مذهبي مدعى عليه سكوتله مصالحه ايلسه جايز اولور •
اما انكارله جايز اولماز • امام شافعي قولندن تحرز زيرا انك قولنده سكوتله وانكارده
دخي صلح جايز دكلدر • بوكا دخي حيله يازمشلردر بو وجهله يازلوركه شافعي
قولندن دخي احتراز اولور • اما احوط واوثق كتابك اخرنده جوازنه حكم حاكم
الحاق ايتمك كركدر كه مجمع عليه اولا • متاخرون هذا ما شهد الشهود المسمون
اخر هذا الكتاب شهدوا جميعا ان فلانا المدعي اقر عندهم واشهدهم على اقراره
انه صالح فلانا عن دعواه عليه في ذكر كذا • صلح المراه مع وصي الصغير عن
المهر وعن الثمن على عقار من التركة • اشهدوا انها صالحت فلانا وهو وصي
في اسباب الصغير المسمى فلان ثابتا لوصاية عن جهة الحكم عن جميع دعواها
المهر على زوجها في تركته وجميع ميراثها وهو الثمن على كذا وكذا صلحا جايزا ثم اعطا

هذا الموصي عوضا عن بدل هذا الصلح جميع الضيعة التي في موضع كذا بجميع
هذا البدل وقيمته العدل كذلك فقبله عوضا عن ذلك وقبضه منه
ورضي به وكان في هذا الصلح نظر للصغير وكان قربانا له على وجه الاحسن
لقصر يد الموصي عن ارتفاع غلتها لبعد المسافة واقرت هي انها استوفت جميع
حقها ولم يبق لها في هذه التركة شيء الخ **الصلح عن دعوى عين او دين**
على سكنى دار او على منفعة اخرى هذا ما شهد الي قولنا ادعى فلان جميع الدار
التي هي في موضع كذا او ادعى عليه الف درهم غطريفيه سودا عتيقة جيدة
رايجة معدودة ثم صالحها من دعواه هذه على سكنى جميع الدار التي في
موضع كذا المحدودة بكذا سنة كاملة او على زراعة ارضه التي في موضع كذا
سنة كاملة مايدا له من غلة الشتاء والصيف او على خدمة عبده المسمى
كذا سنة كاملة او على ركوب دابة ويذكر جنسها وصفتها ويبين المدة بتاريخها
صلحا صحيحا ويذكر القبول من الاجر والقبض وضمان الدرك من الجانبين
والاشهاد **الصلح من الدين على خلاف جنسه** هذا ما شهد الي قولنا ادعى
على فلان الف درهم غطريفيه سودا عتيقة جيدة رايجة معدودة
نصفها خمسماية درهم غطريفية دينا واجبا وحقا لازما غير موجل
وانه صالحه عن دعواه هذه على ماية دينار نصفها خمسون دينارا
صلحا صحيحا جائزا نافذا قاطعا للخصومة رافعا للمنازعة وان المدعى
عليه هذا قبل منه هذا الصلح مواجهة وانه قبض بدل هذا الصلح منه
في هذه المجلس قبل افتراقهما واشتغالهما بعمل اخر بايفاية ذلك

اياه وبرئ اليه منه براءة قبض واستيفاء وتفرقا ويتم الكتاب **صلح
الوارث مع الوصي على مال** هذا ما شهد عليه الشهود المسمون اخر
هذا الكتاب شهدوا جميعا ان فلانا اقر عندهم الي قولنا ادعى على فلان
الوصي في تركة فلان بعد وفاته وقضاء ديونه واقتضائها وبالخصومة
في ذلك والاستيفاء من الغرماء وتنفيذ وصاياه وصاية ثابتة له صحيحة
من جهة هذا المتوفي او من جهة القاضي فلان ان اباه فلان مات
وترك من انواع التركة كذا وكذا ويبين ذلك على التفصيل كما مر وترك
ورثته وهم فلان وفلان وفلان وصارت تركته بينهم على كذا وطلب منه
تسليم حصته منها اليه فصالحه عن دعواه هذه على كذا وذلك بعد معرفته
جميع هذه التركة باجناسها وانواعها من غير ان خفي عليه شيء من ذلك وقبل
هو منه هذا الصلح مشافهة صلحا صحيحا **صلح الفضولي** شهد الشهود الي
قوله ان فلانا كان يدعي على فلان كذا فصالح هذا المقر هذا المدعي تبرعا
وتطوعا بغير امر هذا المدعى عليه على كذا كذا درهما على انه ضامن ذلك
من مال نفسه لهذا المدعي على انه ابرا هذا المدعى عليه من هذه الدعوى
وسلمها له بالبدل الذي صالح عليه وعلى انه ضامن جميع ما يدرك هذا
المدعى عليه في ذلك كله من درك من قبله وسببه او هو من قبل احد
من الناس صلحا جائزا قاطعا للخصومة وقبل هذا الصلح منه بهذا المال
وقبض ذلك كله منه بايفايه ذلك اياه تبرعا وتطوعا بذلك عن هذا
المدعى عليه فصار جميع ما وقع عليه الصلح لهذا المدعى عليه وفي ملكه دونه

ودون سائر الناس ملكا صحيحا وحقا واجبا لا حق لهذا المدعي ولا
دعوى قبل هذا المدعى عليه ويتم الكتاب وان كان هذا الصلح من هذا
الفضولي على ان يكون العين المدعى للفضولي لا للمدعى عليه كتب عليه
بعد قولك على كذا درهما على ان يكون هذه الدار المحدودة المدعاة
لهذا المصالح دون هذا المدعى عليه دون سائر الناس اجمعين ويكتب
قبل الاشهاد وقد جعل هذا المدعي هذا المصالح وكيلا في حيوته بقبض
جميع هذه الدار من فلان هذا المدعى عليه وممن وجدها في يده من الناس
كلهم وبالخصومة والمنازعة فيها يتولى ذلك بنفسه ان شاء ويوكل
به من شاء مرة بعد اخرى ويستبدل من الوكلاء من شاء مرة بعد اخرى
يعمل في ذلك برايه ويقوم مقامه جائزا امره في جميع ذلك وجعله وصيا له
في جميع الذي وكله به دون غيره من اسبابه بعد وفاته وقبل هذا المصالح
ما اسنده اليه شفاها فان لم يقدر على اخذها منه استرد بدل الصلح
من المدعي

صلح الاب والوصي عن الصغير ولا بينة للصغير

اقر فلان وهو والد فلان الصغير او وصي فلان الصغير في حال جواز
اقراره طائعا انه كان يدعي للصغير المسمى فلان بولاية الابوة او بولاية
الوصاية او بحكم القرابة ان جميع الدار التي هي في موضع كذا احد حدودها
كذا بحدودها كلها وحقوقها ملك هذا الصغير وحقه ارثا له
من والدته فلانة وانها في يد هذا المدعى عليه بغير حق وكان هذا
المدعى عليه منكرا دعواه هذه مجيبا انها ملكه وحقه وفي يده وليس عليه

تسليمها

166

تسليمها اليه فطالت الخصومة بينهما وامتدت ولم يكن لهذا الصغير بينة
حاضرة يقيمها هذا المدعي على وفق هذه الدعوى وكان هذا المدعى
عليه دائما على جحوده مبلغا عن اليمين غير متورع عنها فتوسط المتوسطون
بينهما ودعوهما الى الصلح وكان هذه المصالحة خيرا لهذا الصغير من تطويل
الخصومة والتمادي فيها فصالحه هذا المدعي من هذه الدعوى على كذا
كذا درهما مصالحة صحيحة فقبلها هذا المدعى عليه قبولا صحيحا وقبض هذا
المدعي جميع بدل هذا الصلح قبضا صحيحا ولم يبق لهذا الصغير على هذا المدعى
عليه في هذه الدار دعوى ولا ملك ولا حق بوجه من الوجوه وسبب من الا
سباب وصدقه هذا المدعى عليه فيما اقر له به خطابا وتقبل بصحته قاض
عدل ديه الح زيرا انكاد اوزدنه صلحده اختلاف وارد كما

الصلح عن الدعوى على الصغير وفيه بينة

اقر فلان بن فلان انه كان يدعي عليه الصغير المسمى
فلان بحضرة والده او بحضرة وصيه في وجهه ان جميع كذا ملكه وحقه
بسبب صحيح وفي يد هذا الاب او هذا الوصي بغير حق وكان يطالبه بتقرير
عنها وتسليمها اليه وكان لهذا المدعي شهود معروفون بالعدالة وجواز الشهادة
وكانت المصالحة المذكورة على المال خيرا للصغير من التمادي في الخصومة فما
لا الى الصلح واصطلحا من هذه الدعوى على ان يعطي هذا الاب من مال هذا
الصغير لهذا المدعي كذا درهما فصالحه على ذلك وقبل ذلك منه مشافهة
وقبض منه بدل هذا الصلح بالتمام ذلك من مال هذا الصغير ولم يبق على هذا
الصغير دعوى شيء في ذلك كله لا في عينه ولا في ثمنه ولا في قيمته ولا في غلته

ولاحق لاقديم ولاحديث وصدقه في هذا الاقرار من حوله حق التصديق
مشافهة ويتم الكتاب بعدما الحق باخره حكم الحاكم كما مر الصلح عن مجهول
على معلوم شهد ان فلانا ذكر انه كان بينه وبين فلان خلطة واخذ واعطاء
وان له عليه حاصلا من ذلك لا يعرف قدره فسأله ان يصالحه من ذلك كله على
كذا فقبل ذلك منه مواجهة ويتم الكتاب على ما مر ويلحق به حكم الحاكم
لان الصلح عن المجهول لا يجوز عند الشافعي وعندنا يجوز على بدل معلوم الصلح
عن دعوى الرق شهد وان فلانا ادعى على فلان وهو رجل لا يعرف الا باسمه
ولا يوقف على نسبه انه مملوكه بملك صحيح ومرقوقه وانه خرج من طاعته والانقياد
له بحكم الرق فسأله ان يصالحه عن هذه الدعوى على شيء فاجابه اليها وصالحه
منها على كذا صلحا صحيحا فقبله منه ذلك مواجهة وقبض جميع هذا البدل بدفعه
اليه ذلك فلم يبق لهذا المدعي عليه بعد هذا الصلح حق ولا دعوى ولا خصومة
بوندن صلح جائز اولور • حيوان موصوف في الذمة اوزرنه زيرا عتق على
مال كبيدر لكن ولا اولمز دقة معترفا اولمادوغيچون • بدل ذكرندن عبد
اوزرنه صلح اولندوغي وقت على عبد تركي شاب سالم من العيوب دير • جاريه
على جارية هندية شابة سليمة عن العيوب دير • ثياب موصوفه في الذمة
اوزرنده صلح جائز اولور • لكن جنسن وصفتن واجلن وموضع تسليمن
بيان گرك الصلح عن دعوى النكاح على مال ادعى على فلانة انها امرأته
ومنكوحته وحلاله بنكاح صحيح وانها امتنعت عن طاعته قبل دخوله بها او خرجت
عن طاعته بعد دخوله بها وادعى عليها اشياء من صنوف الاموال وانها

دعوى

انكرت دعواه قبلها وسألته ان يصالحها على شيء فاجابها الى ذلك وصالحها من
النكاح ومن دعوى المال والخصومات على كذا درهما مصالحة صحيحة فقبلها
منه قبولا صحيحا فقبض منها جميع بدل هذا الصلح قبضا صحيحا ولم يبق له عليها دعوى
النكاح ولا دعوى شيء من هذه الاموال • بو كتب سلفده موجود اولاندر
مشايخمزدن بعض بو وجهه ابطال قلدي • زيرا نكاحدن اعتياض درية
خود باطل مال اخذ اتمكدر • بو مثللوده مختار دعواي مالدن مصالحه در
سؤال ايلمكسوزن تطليقدر ديديلر هذا وجه كتابة ادعى عليها انها قبضت
من ماله كذا درهما وهي زوجته وهي تمتنع عن طاعته فانكرت ذلك كله ثم
انه صالحها من كل دعوى مالية وخصومة مالية على كذا الى اخر شرائطها ثم
يكتب وكان يدعي عليها النكاح وهي منكرة دعواها نكاحها مقرة بنكاح
رجل اخر وذلك الرجل مصدق لها فيه فطلقها هذا المدعي واحدة بائنة بغير
طلبها وسؤالها تنزها واحتياطا ويتم الكتاب وفي المحيط البرهاني وقعت
في زماننا ان رجلين ادعيا نكاح امرأة واقاما البينة وتاريخ احدهما
اسبق حتى صار هو اولى فصالح الاخر على بدل وكتب لو ثيقة بينهما على هذا
المثال • اقر علي بن ابو بكر بن عمر الصابوني في حال جواز اقراره طائعا انه كان
ادعى على عائشة بنت عثمان بن ابو بكر البقال النكاح واقام على ذلك
بينة واقام محمد بن علي بن عثمان الدهان على عائشة هذه بينة بالنكاح
ايضا وكان تاريخ نكاح محمد سابقا على تاريخ نكاحي فصالحت عائشة
هذه من جميع دعاوي قبلها في النكاح وما قبضت مني من الدراهم على بدل

دستیمائة الف درهم عدلیة شاهیة صلحا صحیحا و تحمل عنها محمد هذا
بدل الصلح هذا رغبة منه فی وصلها فان اطاعته عائشة هذه و انقادت
له کان محمد لها من صداقها هذه الدراهم و الا ادت علیه هذه الدراهم
وقبض المصالح هذا البدل قبضا صحیحا الخ **الصلح عن دعوی دم العمد علی مال**
ادعی علیه انه قتل اباه فلانا بحدیدة عمدا بغیر حق ظلما وعدوانا ولم یترك
هذا المقتول وارثا سواه وان له القصاص قبل هذا المدعی علیه و علیه الاداء نفسا
له و تسلیم نفسه الیه لاستیفاء القصاص منه ثم صالحه من دعواه هذه
علی کذا فقبل ذلك منه مشافهة صلحا صحیحا منه قاطعا للخصومة وقبض
منه بدل هذا الصلح بایفائه ذلك ایاه وابرأه عن جمیع دعواه هذه
وضمن له جمیع ما یدرکه فی ذلك من درك من قبل وارث لانه هذا
ان ظهر غریم و موصی له وحاکم وذی سلطان و غیرهم من الناس
حتی یخلصه من ذلك او یرد علیه ما قبضه منه بهذا الصلح بعد رد ذلك
الدرك ضمانا جائزا صحیحا فلم یبق له بعد هذا الصلح و الابراء حق و لا دعوی
الخ **الصلح عن القصاص فیما دون النفس** ادعی علیه انه قطع یده الیمنی من مفصل
الکف عمدا تعدیا و ظلما بغیر حق و انها قد برئت من بعد ذلك و ادعی علیه
القصاص فی یده الیمنی بجنایته هذه فسأله ان یصالحه من دعواه هذه
علی کذا فاجابه الی ذلك و صالحه علی هذا المال الخ **الصلح عن دم الخطاء**
ادعی علیه انه قتل اباه فلانا خطاء بغیر حق فطلب منه الدیة و طلب ان یصالحه
منها علی کذا درهما مؤجلا بثلث سنین من تاریخ هذا الکتاب

علی ان یبرئه

168

علی ان یبرئه من دعواه هذه علی ان یؤدی الیه کل سنة من هذه السنین الثلث
ثلث هذه الدراهم المسمی فیه صلحا صحیحا الخ و یلحق باخره حکم الحاکم علمانك
بونك اختلافی اولدوغیچون حکم حاکم الحاق ایدرلر زیرا بعضلر دیة یالکز
عاقله اوزرنه دردیر . بعضلر قاتل ایله عاقله اوزرنه دیر . بعض ناس ایدر واجب
اولان دیة مقدارندن اکسوکه صلح جایز دکلدر دینوا اولوردیر . اگر صلح
دیتدن اکثره اولسه جایز اولماز اگر زیاده بغبن ما یتغابن الناس اولسه
جایز اولور . لکن بو سوز صواب دکلدر زیرا غبن یسیر شول یرده عفو اولنور
که طریق اجتهاد له اوله اما دیتکه قدری معلوم اوله اوزرنه زیاده ایدن
اگر قلیل نسنه زیاده اولنورسه دخی جایز اولماز . مثلا بر کسنه نك
بر کشیدن بك اقچه سی اولسه بیك اقچه و نصف اقچه یه مصالحه ایلسه جایز
اولماز . اما قتل عبدده قیمت لازم اولور . قیمت شرعا مقدر دکلدر .
بونده غبن یسیر جایزدر . محمد کتاب شروطده ایدر بر کسنه بر کسنه نك
قرنداشنی عمدا قتل ایلسه بوندن غیری وارثی اولماسه قصاصدن
دیة صلح ایلسه اوچ سنه یه تنجیم اتسه جایز اولور . کذلك دیتدن
اقله صلح اتسه دخی جایز اولور . الا علی قول بعض الناس کتاب یازمق
مراد ایلسه یازه که هذا کتاب لفلان . یعنی ولی القتیل من فلان یعنی
القاتل انی قتلت اخاك فلانا و کنت انت وارثه لا وارث له غیرك و انك
صالحتنی عن دم اخیك علی کذا الخ خصاف بویله یازدی که انی قتلت
اخاك بحدیدة عمدا و انت وارثه لا وارث له غیرك و قد وجب لك علی القود و

انی سألتك ان تصالحنی قود اخیك الذی وجب علی بقتلی المذكور فی
هذا الكتاب طحاوی یازدیكه انی قتلت اخاك فلانا بحدیدة عمدا
بها قتله فقتلته بها وكنت انت وارثه لاوارث له غیرك و وقفت انت وانا
علی الواجب علی بقتل المذكور فی هذا الكتاب من قتل او دیة فصالحتنی
فی ذلك سمتی یازدیكه وانك صالحتنی بعد قتلی فلانا عمدا عما لزمنی
من دیة او قود. ذكر عمددن لابددر. طحاوی وخصاف وسمتی ذكر اتدوكی
كبی زیرا قتل عمد قتل خطایه نجه احكامده مخالفدر. صاحب محیط ایدر بنم
قاتمده ینبغی بودركه بحدیدة عمدا قولیله اكتفا اتمیه. زیرا حدیده ایله
قاتله اولدرسه قصاص واجب اولمز. طحاوی روایتی اوزرنه كذلك بحدیدة
بحدها جرحا دیمكله اكتفا ایلمیه. زیرا بر كشی اكه ایله صابجسه اولدرسه
ابو یوسف روایتی اولدركه قصاص واجب اولماز. لكن قتله تبالاح جرحا
تعمدته قتله دیه تا مواضع اختلافدن احتیاط اوله. آندنصكره بلكه طحاوی
یازدوغی صالحتنی من الواجب بقتلی المذكور فی هذا الكتاب من دیة او قود اولیدر
خصاف یازدوغیدن كه صالحتنی من قود اخیك زیرا بزوم قاتمزده قتل عمدك
موجبی معین قوددر. بو جهندن صحیحدر. لكن شافعی قاتنده دیتدن
صلح اولور. زیرا انلرك قاتنده موجب عمد ایكی شیئك برسیدر. مولی مخیردر
ایكی شیئه اودناسنده مخیر اولاندر. من اختیار دایلسه اصلدن بو واجب
اولور. ایلیه مال اختیار اتسه موجب قتل عمد مال اولور. دیتدن
صلح اولور. قوددن صلح اولماز. قوددن صلح یازمق شافعی قاتنده خطا اولور.

جنت

169

غبیدر
جنت بر وجهله اولمق واجبدركه كل قتلده صوابا اولیو طحاوی یازدو
ایلیه اولی بو اولور. اگر ولی قتیل صبی یا معتوه اولورسه صبینك و معتو
هك والدی اولورسه ولدی ایچون قصاص ایتمك جایزدر. مال ایله اعتیاض
ایتمك دخی جایزدر. زیرا ولدی حقنده مال اولیانی مال ایتمش كبی اولور
لكن دیتدن حطه مالك اولماز. زیرا حق صغیری اسقاطدر. والدیچون
ولایت استیفا واردر. ولایت اسقاط یوقدر. ولدنك اموالنی بونلر
خلافی بونده غبن یسیر معفودر زیرا بو شرعله مقدردر كلمدكه مثلی فی. اگر
والدی اولماسه وصیی اولسه وصی نفسده استیفاء قصاصه مالك
دكلدر روایة واحدة اما ما دون نفسده مالك اولور. زیرا اموال
مسلكنده در. بو اجلدندركه مادون نفسده نكوله قضا ابو حنیفه
قاتنده جایزدر. اگر وصی قصاص فی النفسده مال اوزرنه مصالحه ایلسه
ایكی روایت واردر. كتاب صلح روایتنده جایز اولماز. زیرا استیفایه
مالك اولمیجق عوضله اسقاطه دخی مالك اولماز. جامع صغیرده دیاتده
ذكر ایلدیكه جایزدر. زیرا اكتساب مالدر و وصی بوكا مالكدر.
اما قصاص صغار و كبار ارا سنده اولسه صلح جایزدر جمیعنك قولنده.
اما ابو حنیفه قاتنده زیرا كبیر استیفایه مالكدر صلحه دخی مالك اولور.
اما امامین قولنده صلحی كندو نصیبنده صحیح اولور. لكن قصاص ساقط اولور
صغارك نصیبی دخی ماله منقلب اولور. كتاب یازلمق اولسه ابو حنیفه
قولی اوزرنه ذكر اتدوكمز كبی یازه. اما امامین قولی اوزرنه نصیب كبیرده

صلح يازه. آنجق آندن صكره ذكر ايليه كه نصيب صغار دخى مال ولديكى
عفو ولديه. بركسنه عمداً قتل اولونسه ولى سى اولماسه اما يجوز
دمندن مصالحه اتمك وارددر. بالاتفاق اما ابو حنيفه ومحمد
قاتنده امام استيفاء قصاصه مالكدر. صلحله استقاله دخى مالكدر.
ابو يوسف قاتنده امام وصى كبيدر. وصى صلحه مالك اولمدىغى كبى
امام دخى مالك اولور. زيرا بونده عامه مسلمينه نفع وارددر. الصلح عن
دعوى بيع الوفا وقع فى سمرقند. ورفع فى المظالم السلطانية. هذا ما شهد
عليه الشهود المسمون اخر هذا الكتاب شهدوا جميعا ان فلانا
ادعى فى مظالم السلطانية على جهة المرافعة ان جميع الضيعة المشتملة
على كذا بقرية كذا من قرى سمرقند ملكه وحقه وانه باع ذلك لضرورة وقعت
وحاجة مست الى بيعه من فلان بكذا على جهة الوفا والوثيقة بالدين
كما هو العرف والرسم من اهل سمرقند لا على جهة البتات وانه اشتراها
منه به ووقع التقابض بينهما واقر هذا المشترى بذلك طايعا وواعده
انه متى نقد مثل هذا الثمن واسترد منه جميع ما وقع عليه عقد هذا البيع يرده
عليه بما ياخذه منه من غير نزاع ولا دفع وضمن له الوفا بذلك ضمانا صحيحا جايزا ملزما
فى الشرع وانه اثبت هذا البيع على جهة الوفا واقرار هذا المشترى به ببينة
عادلة اقامها على القاضى فلان ايام قضايه بكورة كذا وجرى فيه الحكم
بثبوت هذا الاقرار بالوفا وسجله بشرايطه ورفع ذلك الى القاضى وانه
نقد مثل هذا الثمن وطلب منه اخذه ورد هذا البيع اليه فامتنع جودا وظلما

وقد قطع من هذه الحدود اشجارا واتلفها قيمتها كذا فاجاب هذا المدعى عليه
فى هذا المظالم ان هذه الضيعة كلها ملكه وحقه بشرايه اياها من هذا المدعى
على وجه البتات والحقيقة دون الوفا والوثيقة وقد تصرف فيها تصرف
الملاك واحدث ما شاء فيها من الابنية والاغراس وليس عليه اخذ الثمن
ورد هذا البيع وطالت الخصومة فيما بينهما فتوسط المتوسطون فيما بينهما
وندبوهما الى الصلح فصالحه على ان يدفع هذا البايع الى هذا المشترى كذا
درهما ويرد هذا المشترى هذه الضيعة كلها بحدودها وحقوقها كلها
وكذا كذا على ان ابراء هذا البايع هذا المشترى عن دعواه واستهلاك
اشجارها وبعض اشياء فيها وعلى ان يترك هذا المشترى جميع ذلك على هذا
البايع من غير ان يطالبه بشئ من بناها واغراسها فقبل منه هذا الصلح
مشافهة وقبض هذا المشترى جميع هذه الدراهم المسمى فى بدل الصلح
وسلم اليه جميع هذه الضيعة واقر انها له دونه ودون ساير الناس جميعا
والبايع ايضا ابرء عن كل دعاوى
وان هذا البايع احق بذلك كله وانه ابراه عن كل دعاوية وكل دعوى يدعيه
احدهما على صاحبه فى شئ من هذا فهو باطل ومردود. بو مذكورات
محيط برهانيده مذكوردر. وثيقة زوجه باودينه زوج ادن مهر وحصه سن
بالفارسية اقرار كرد فلانه كه از هر دعوى وخصومتى كه داشته بود
وفلان وفلانه
بر ورثه شوهر خود فلان وهم فلانه اولاد اين فلان مذكور از جهة مهر وحصه
خود بر بدل معلوم كذا صلح شرعى كرده بعد از معرفت وى جميع تركه واشيا
نشيا حال انكه در اين تركه ويدين تركه دينى نبوده بوى مهر اين مصالح صلحا

جایز است شرعا واین جمیع هؤلاء، این صلح را بدین بدل قبول نموده اند وتمام بدل
صلح را در مجلس تسلیم این مصالحه نمودند ووی قبض شرعی کرده. اثر واین
مصالحه مذکوره ابراء وتبرئه تام عام شرعی نمود با این جمیع هؤلاء از جمیع
متروکات ابن فلان متوفی از عقارات ومنقولات وحیوان وعروض
ونقود وغیر ذلك مما یضاف وینسب الیها وگفت صریحا که اورا که درین
متروکات هیچ حق نیست لا فی القلیل ولا فی الکثیر بوجه من الوجوه وسبب
من الاسباب وبدین جمیع هؤلاء هیچ دعوی ندارد وهر دعوی که مر
بعد بدین جمیع هؤلاء از جهة متروکات مذکوره کند آن دعوی باطل
خواهد بود وهر بینه که اقامت کند زور وبهتان وهر سوگندی که طلب
کند ظلم وعدوان خواهد بود واین جماعت مذکوره این ابراء وتبرئه را
از وی قبول کردند واو را درین اقرار تصدیق کردند. ایح اگر بو وثیقه ده
اعیان ترکه بیان ایلیه وعدد ورثه ومقدار مهری وورثه دن هر
برینك حصه سنی بیان قلسه احوط در. اگر میتك بر کمسده آلجی اولسه
بغیر از دین فلان که داخل این صلح نیست اگر صلح ده آلم داخل اولوب زوجه
نك انی دخی قالماق مراد ایلیه. وجه احسن خصوصا اختیار اند وکرد
که جمیع ورثه زوجه نك حصه سی قدر انی اول المدن زوجه یه قرض ویره
زوجه دخی بونلری اول غریمك اوزرنه حواله ایده یا خود ورثه وکیل ایده
اول غریمدن کند وحصه سن قبضه وآلدوغی قرضه مقاصه ایلکه وجه
کتابت بودر. واین جمیع ورثه بقرض دادند بدین مسماة مذکوره از مال خود

خود بمبلغ

بمبلغ کذا ووی بقرض گرفت وقبض کرد از ایشان وحواله کرد ایشان را بدین
مبلغ بر فلان غریم ووی این حواله را قبول کرد واین ورثه بدین حواله راضی
شدند. یا خود یازه که واین مسماة مذکوره وکیل کرد این جمع را بقبض
حصه شرعیه وی که آن مبلغ کذا است از فلان غریم تا قبض کنند وبمبلغ
دین مذکور مقاصه نمایند. فایده ترکه مجهولدن مکیل وموزون اوزرنه
صلحك جوازنده اختلاف وار ظهیر الدین مرغینانی جایز دکلدر احتمال ربا
بوا اولادیر. فقیه ابو جعفر جایزدر دیدی زیرا احتمال وارکه بدل
صلح جنسندن اولمایه یا اولا ترکه بدل صلح جنسندن اولدوغی تقدیرجه احتمال
وارکه بدل صلح ترکه ده کی حصه سندن زیاده اوله یا ناقص اوله ایلا احتمال
احتمال اولور. بو شبهه نك شبهه سیدر باب ربواده معتبر شبهه در شبهه
شبهه دکلدر. اگر ترکه ده عقار وعروض وحیوان وامتعه اولسه
اما معلوم اولماسه مدعی علیهم اللرنده اولدوغی تقدیرجه صحیح بودرکه
صلح صحیح اولور. زیرا ترکه بقیه ورثه اللرنده اولدوغی تقدیرجه جهالت
منازعه یه مفضی دکلدر جایز اولور. ترکه میتك دین محیط اولسه صلح وقسمه
باطلدر. اما غیر محیط اولسه ینبغی بودرکه قبل قضاء الدین صلح اولنمایه
اگر صلح اتسه لر صحیح اولور. زیرا ترکه دین قلیلدن خالی دکلدر وقتا واورکه
داین غایب اولور. ترکه دینك اداسنه موقوف اولنجق ورثه متضرر اولور
داین متضرر اولماز. دین مقداری موقوف قلنوب باقی قسمت اولنماق
استحسانیدر قیاس کل ترکه باقی طورمقدر. وجه استحسان ورثه یه ضرر

لازم اولدوغیدر • وجه قیاس دین ترکه‌نك هر جزوه متعلقدر جمیعی
طورمق لازمدر • اگر ترکه‌ده دراهم اولسه بدل صلحی دخی دراهم اولسه
شرط بودر که حصه‌ء مصالحدن بدل صلح زیاده اولا • ربوا اولماسون ایچون
بدل صلح زیاده اولدوغی تقدیرجه صلح جایزدر • اما بدل صلح مجلسده
قبض اولنمق شرطدر نقوددن حصه‌سی مقداری اولاندر • اما مصالح علیه
مصالح حصه‌سی نقوددن قبض شرط میدر دکلمیدر بونده تفصیل واردر •
اگر مصالح علیه ترکه‌یه منکر ایسه بلا قبض جدید جایزدر • اگر معترف ایسه
قبض جدید شرطدر • تتمة الفتاویده کتوررکه اگر عقاردن دراهم اوزرنه
صلح ایلسه‌لر بدل صلحی مجلسده قبض شرط دکلدر • اگر دنانیردن که ذمتده
اولا دراهم اوزرنه صلح ایلسه‌لر یا عکس ایسه لو بو صرفدر مجلسده قبض
شرطدر • اگر دنانیردن ویا دراهمدن که ذمتده اولا دنانیر ویا دراهم
اوزرنه صلح ایلسه‌لر که بدل صلح مصالح عندندن ناقص اولسه جایزدر •
بدل صلح مجلسده قبض اولنمق شرط دکلدر زیرا بو بعض حقنی اسقاط ایدوب
حقنك بعضنی اول کسنه‌نك ذمتنده باقی قومقدر • اگر بو صورتده
بدل صلحی مؤجل ایلسه‌لر بو دخی جایزدر • زیرا بعض حقنی اسقاط ایدوب
باقی حقنی تأجیل تمثیل اولور • اگر عقاردن بعض شایع اوزرنه یاخود
بعض معین اوزرنه صلح ایلسه‌لر مثلا داردن ربع داره یاخود بر بیته
صلح ایلسه‌لر جایز دکلدر • الا که اکی امرك بریسیله بر آلتون یا بر قاچ اقچه
ضم ایلیه ویازه که صلح ایلدی فلان داردن که محدوددر • فلان

حدودله بعض شایعی اوزرنه یا خانه معین اوزرنه ویر التون یا شو قدر
اقچه دیه • تا اول التون ویا اقچه مدعانك باقیسی مقابلنده اولا
بو تقدیرجه دعوی قالماز • بری دخی بودرکه بعض داره صلح ایلیه ویا باقیسی
دعواسندن ابرا ایلیه • بو تقدیرجه ابرا ایلمکله باقیدن دعوی باطل اولور

فصل فی البراءآت محیط برهانیده کتاب براءتك بدایتنده اختلاف
یازر ابو حنیفه واصحابی هذا کتاب لفلان یعنی من علیه الدین من فلان
وهو الذی له الدین یازردی دیر • سمتی وهلال وابو زید شروطی
دخی بو نوعه یازردی • تفصیل اولنرسه تطویل اولور بعض اهل
شروط هذا براءة لفلان دیردی • متاخرون اختیاری هذا ما شهد
الی قولنا انه کان له علی فلان کذا درهما وانه قضاه جمیع هذا المال
واوفاه ایاه بتمامه فقبضه منه تاما وافیا قبضا صحیحا وبری الیه منه
براءة قبض واستیفاء ولم یبق له علیه دعوی بهذا السبب وانه متی ادعی
قبله او قبل احد من الناس بسببه حقا او شیئا من ذلك فهو فی دعواه مبطل
لا یسمع له بینة ولا یحلف له خصم وخصمه من ذلك بری وفی حل وسعة
منه فی الدنیا والاخرة وانه کان له صك وقد تعطل ذلك بهذا القضاء و
الابراء وکان ضاع ولم یصل بعد الیه حتی یرده علیه فمتی اخرج هذا الصك فهو
معطل لا حجة له ولا تعلق له به وصدقه هذا المقر له فی ذلك کله مشافهة
واشهدا علی نفسهما الخ وعلی هذا دین المهر فان کان المدعی علیه یدعی علی ورثة
هذا المیت انهم اخذوه بسبب هذه الدعوی بغیر حق ثم ابراءهم عن دعواه هذه

قبله یكتب اقر فلان ان الغلام فی فصل لجواز اقراره طایعا انه ابراء اولاد فلان
وهم فلان وفلان عن دعواهم قبلهم انهم اخذوه بغیر حق بمجرد دعواهم
علیه وذلك انهم كانوا یدعون علیه انه ضرب اباهم فلانا عمداً بالوكز بغیر حق
وان اباهم مات بسبب ذلك فانه وجب دمه علیه وصارت میراثا بینهم
ولم یكن لهم حجة یعتمدها علیه علی وفق دعواهم هذه قبله فاخذوه باصحاب
السلطان دراهم كثیرة واجعالهم وغیرها فابراءهم عن هذه الدعوی
ابراء صحیحا وانهم قبلوا منه قبولا صحیحا وتم الكتاب براءة غریم فی تركه
هذا ما شهد الی قولنا انه كان له علی فلان كذا وانه توفی وخلف من الورثة
فلانا وفلانا لا وارث له غیرهم وان فلانا من جملة هؤلاء فقضی فلان هذا
المال لیرجع به فی تركة ابیه وانه اقتضی منه جمیع هذا المال واستوفاه بتمامه
وهو كذا یدفع فلان ذلك الیه قضاء عن والده فلان لیرجع فی تركته وانه
ممن له كل تركته یدرك لهذا السبب من قبله وبسببه علی ان یخلصه ویرد
علیه ما یلزم الحكم رده مما قبض ولم یبق له فی تركة فلان دعوی الخ. اگر دین
بیك اقچه اولسه بو وارثه بشیوزه صلح ایلسه رجوع ایلمز. الا بشیوزه.
اگر بش یوز اقچه قیمتلو نسنه یه صلح ایلسه اما بیكه رجوع شرط ایلسه بیكه
رجوع ایدر اگر تطوعا ادا ایلسه بر هیچ نسنه دیمسه صكره رجوع ایچون
ادا ایتدم دیسه تصدیق اولنمز متبرع اولور. خلاصه ده دعوانك اون
دردنجی فصلنده بر كمسنه خصمنه دعاویدن وخصوماتدن ابرایه وكیل
ایلسه بو دخی ابرا ایلسه. اما ابرای موكله اضافت ایتمسه صحیح اولمازدیر.

دم عمددن ابرا هذا ما شهد الی قولنا ان فلانا ادعی انه قتل اباه عمداً بحدید
ظلما فوجب له علیه القود ولم یخلف وارثا غیره ثم انه عفی عنه وابراه عن دم
ابیه فلان وعما وجبت له علیه بقتله اباه فلا حق له علیه ولا قبله بسبب
ذلك ولا دعوی ولا طلبة بوجه من الوجوه وسبب من الاسباب فتی ادعی
علیه الخ وفی الخطاء تكتب قتله خطاء لم یتعمد بذلك فوجب له علیه وعلی
عاقلته الدیة ولم یخلف وارثا غیره ثم انه عفی عنه وعن عاقلته الخ بالفارسیة
در ما دون نفس نویسند قطع كرده بود دست راست او را یا كور كرده بود
چشم چپ او را وبروی واجب گشته بود كذا عفو كرد وابرا نمود از جنایات
شرع بود بروی تا باخر. وجمیع نسخها ابراءات بهمین طریق است وهمین نوع
والاعتبار بالامثال من صنعة الرجال والله اعلم بحقیقة الحال كتاب الشركة

كتاب تاسع عشر

محیط برهانیده ایدر شركة اكی نوعدر. شركة عقد شركة ملك شركة عقود بش
نوعدر اول شركة عناندر. بو اكی كمسنه یا دخی تجارة خاصه ده یا عموما تجا
راتده مشترك اولمقدر. ما بینلرنده بالسویه یا تفاوتله اوزره اولان مالدن اما
مال جمله اثماندن اولمق گرك. یعنی دراهم ودنانیر وفلوس رایجه اوله بونك
اوزرنه شریك اولالر كه جمیعسی عمل ایلیه یا برسی عمل ایلیه ربح بینهم
علی التسویة اولا یا علی التفاوت اولا وضیعه راس مال مقداری اوزرنه
اولا اگر عملی مالیدنده صاحب كثیر اوزره شرط ایلسه لو ربح نصفین اولمق
اوزره شرط فاسد اولور زیرا ربحه استحقاق راس مال زیاده اولمق یا عمل زیاده
اولمغله در اگر عملی اكینه شرط ایلسه یا صاحب قلیل اوزرنه شرط ایلسه ربح

بینهما نصف شرط اولنمق جایز اولور بو شرکت عناندر وکالت معناسی واردر
یعنی عقود تجاراتدن اشترا ایلدکلرنده یوخسه صاحبینک عقدیله
واجب اولانی استیفاده وکالتدر کل بونده ضمان وکفالت معناسی یوقدر
حتی احدهما صاحبنه ضمان تجاراتدن لازم اولانله مؤاخذ اولماز ثانی
شرکت مفاوضه‌در بو ایکی کسنه هر قلیل وکثیرده مشترک اولمقدر شونکله
اوزرنه که الا لو رضا لو نقدله ونسیه ایله متفرقا ومجتمعا هر بریسی ایسل
عمل ایلیه ربح بینهما نصفین اوله کذلک وضیعه دخی نصفین اوله احدهما
اشترا ایتدکله آخر مؤاخذ اولور بو توکیل وتکفیل اقتضا ایدر هر بریسی آخره
وکیل وکفیل اولور اگر احدهما اهل کفالتدن اولماسه عبد وصبی کبی
مفاوضه صحیح اولماز عنان اولور شرکت مفاوضه‌ده ایکی شریکی لفظ مفاوضه
ایله تلفظ شرطدر مسلم ایله ذمی بیننده مفاوضه جایز اولماز ابو حنیفه
ومحمد قاتلرنده زیرا ذمی خمر وخنزیر اوزرنه عقد ایدر مسلم ایلمز ایکیسی
متساوی اولماز کتابیله مجوسی بیننده جایزدر حر ایله عبد یا بالغ صبی وعبدین
وصبیین ماذونین اوقتاسنده دخی جایز دکلدر ثالث شرکت وجوهدر
بو ایکی کسنی بغیر مال مشترک اولمقدر شونکله اوزرنه که وجوهیله الالر صاتلر
وضیعه وربح بینهما علی السویة اوله یا علی الاثلاث یا علی الارباع اوله
بو شرکته بزوم قاتمزده جایزدر خلافا للشافعی ربحده تساوی اولوب
ضمان ربحده تفاوت شرط ایلسه لو یا عکس اتسه جایز اولماز رابع شرکت
تقبلدر بو ایکی اهل صنعت مشترک اولمقدر شونکله اوزرنه که ناسدن اعمال

قبول ایده‌لر جمیعا یا متفرقا عمل ایده‌لر الله ویردوکی بینلرنده نصفا نا اولا
بو بزوم قاتمزده جایز اولماز اما عمل لری مخالف اولسه بری خیاط
بری قصار اولسه بزوم قاتمزده جایزدر خلافا لزفر احدهما ربحی آخردن
اکثر المق شرط ایلسه بزوم قاتمزده جایز بعض ناس جایز اولماز دیدیلر
بشنجی شرکت احتطاب واحتشاش واجتناء ثمار الجبال واصطیاد وتکدی
وغیر مملوک باغچه‌دن کونج کسمک وکومه بشرمکدر بو شرکات فاسده‌در
ماخوذ محصل اولانکدر آخرک اعانتی اندکیچون عملنک اجر مثلی واردر
اما شرکت ملک ایکی نوعدر شرکت جبریه‌در بو ایکی کشینک مالی مختلط اولمقدر
بر خلطه که حقیقة تمییز ممکن اولمایه یا ممکن اولا لکن حرجله اولا حنطه
شعیره مختلط اولمق کبی بری شرکت اختیاریه‌در ایکی کشی بر اوه یر قوله
مالک اولمق کبی شرا ایله وغیره اختلاطله خلطه ثابت اولان شرکت مخالفدر
ارثله شرا ایله هبه ایله اولان شرکت زیرا شرکت که خلطه یا اختلاطله اولا احدهما
حصه سن آخره بیع جایزدر اجنبی یه بیع ایتمک جایز دکلدر شریکی اذنی ونمایی
اما شرکت که ارثله یا شرا ایله یا بونک کبیلرله اولا احدهما حصه سن شریکنه
واجنبی یه بیع جایزدر شریکی اذنیله اولسون کرک اولماسون صاحبینک
نصیبنده تصرف مالک اولماز بو وجوه کبیانا اولوندی کاتب وثایق اولان
صحیحن وفاسدن بلسون ایچون وهر شرکتک احکامی معلوم اولوب وثایقی
اکه کوره کتابت ایلسون ایچون کتابت شرکت عنان سمتی هذا کتاب ما اشترک
علیه فلان وفلان یازدیکی بزوم اصحابمز هذا کتاب ما اشترک علیه فلان

وفلان اشتركا على تقوى الله تعالى واداء الامانة وبذل النصيحة من كل
واحد منهما لصاحبه فى السر والعلانية شركة عنان فى جميع انواع التجارات
في هذا الكتاب فاشتركا على ان راس مال فلان كذا واحضر كل واحد منهما
راس ماله مجلس هذه الشركة على ما سمى ووصف فيه وعقدا عليهما هذه
الشركة الموصوفة فيه شركة عنان شركة صحيحة جائزة لا فساد فيها على ان يتجرا
بهذين المالين ما بدا لهما من انواع التجارات ويستاجرا بذلك ويواجرا
جميعا وشتى ويبيعا جميعا وشتى بالنقد والنسيئة ويشتريا ما بدا لهما
جميعا وبدا لكل واحد منهما من ذلك وعلى ان يخلطا ذلك بمال انفسهما
من غير مال هذه الشركة وبمال من احبا من الناس ويدفعا ذلك مضاربة
الى من احبا من الناس واحب كل واحد منهما من الناس جميعا وشتى وعلى ان
يوكلا بذلك جميعا وشتى من احبا من دار الاسلام ودار الحرب والبر
والبحر يعملان فى ذلك جميعا وشتى يعمل كل واحد منهما فى ذلك برايه على
ان ما رزقهما الله تعالى وكل واحد منهما فى ذلك ومن ذلك من ربح وفضل
فهو بينهما على قدر راس اموالهما وما وضعا فيه فهو على قدر راس اموالهما
وتفرقا عن مجلس هذه الشركة تفرق الابدان والاموال عن صحة وتراض منهما
بذلك واشهدا على انفسهما الخ **وثيقة شركة مفاوضه بالفارسية** شريك
شدند فلان وفلان شركة مفاوضة شرعية در هر قليل وكثير در هر صنفى
از اصناف تجارات براس المال مبلغ كذا. هر كدام مبلغ كذا را بر حاضر ساخته
بودند در مجلس اين شركة وعقد شركة اين مبلغ در دست هر دو باشد.

وبيان خريد وفروخت كنند از صنوف اموال بوجوه تجارات در سفر وحضر
وتنها وباهم وهر يك بهر عقدى كه در شركت جايز است مجاز ومرخص
باشد وتصرف نمايد در ان وانچه ايزد تعالى از ربح روزى كند ميان
ايشان مناصفه باشد ووضيعت نيز بهمين دستور باشد وتمام كند
وازجهة خلاف شافعى حكم نامى باخران ملحق سازد بدين طريق كه حاكمى
از حكام اسلام در ضمن مرافعه شرعيه بعد از ان كه اين شريكان عمل كرده
بودند بدين شركة وربح حاصل شده حكم شرعى كرد بصحت وجواز اين شركة
كما هو طريقه شركا **شركة الوجوه** هذا ما اشترك عليه فلان وفلان اشتركا على
تقوى الله وطاعته واداء الامانة وبذل النصيحة كل واحد منهما لصاحبه في السر
والعلانية شركة وجوه بابدانهما على ان لا واحد منهما راس مال فى شركتهما الموصوفة
فى هذا الكتاب وقد يكون هذه الشركة شركة عنان فى الوجوه وقد يكون شركة
مفاوضة ففي العنان يكتب اشتركا فى تجارة كذا شركة عنان على ان يشتريا
بوجوههما وبما يصير في ايديهما من تجارتهما وشركتهما هذه ما رايا شراه من
تجارة كذا ويشترى كل واحد منهما ما راى بنفسه من ذلك ويوكلان ويعملان
جميعا ويعمل كل واحد منهما فى ذلك برايه ويبيعان ذلك جميعا ويبيعه
كل واحد منهما على ما يرى ويوكل كل واحد منهما ببيع ذلك وبما راى من
من راى من الوكلاء وفي المفاوضة منهما يكتب اشتركا شركة مفاوضة فى جميع
التجارات على ان يشتريا بوجوههما وما يصير في ايديهما من تجارتهما يشتريان
جميعا ويبيعه كل واحد منهما على ما راى ويوكل كل واحد منهما ببيع ذلك وبما

راي منه من راي من الوكالة. **وثيقة شركت تقبل بالفارسية** شريك شدند فلان وفلان شركت تقبل شرعى در عمل خياطت مثلا كه عمل كنند ومتقبل اين عمل شوند. اين مردم تنها ويا هم وانچه درين عمل بدان محتاج باشند بدان قيام نمايند وهرچه ايزد تعالى روزى كند ميان ايشان مناصفه باشد وزيان نيز بهمين دستور باشد وتمام كنند. شركت تقبلده بودخى محيطده عنان ومفاوضه صورتلرن يازر شركت وجوهده يازلن كبى معتدما بيان نايدلدى كه شركت اتماندن غيريله جايز اولمايه. اكر مكيلاتله شركت مراد ايلسلر طريق بودركه هر بريسى كيلى بن شريكى كيلى سنه خلط ايليه. مشترك اولالر وزنيده وعروضده شركت مراد ايلسلر هر بر سنك شريكنك نصف راس مالنه كند ونصف راس مالنى صاته وشريك اولا. **اكر حيواندن** شركت مراد ايلسلر كه فارسيه ايلكا وبنيم سود دادن وتركيله صغر فايدهسن يادبه ويرمكدرنا حاصل اولان سد وپنير واولاد نصفين اولا وجه صاحب اغنام يه صاحب بقور نصفن شركت مراد ايلد وكى كسنه يه مشاعا صاتوب جميعنى اكا تسليم ايلكدر. حتى حفظ ايلسه ورعى ايده حاصل اولان بينهما مناصفه اولا. **هذه صورته** اقر فلان فى حال جواز اقراره طايعا ان فى يديه كذا كذا بقرة وكذا كذا شاة جميعها فى يديه نصفها بحق الملكية ونصفها امانة من جهة المالك فلان يعنى صاحب الحيوان وما يرزقها الله تعالى من الزوايد المتصلة والمنفصلة عنها يكون بينهما على السوية نصفين واقر فلان ايضا فى حال جواز اقراره طايعا مستنفا

انه عليه

كتاب عشرون

146

دیناً

ان عليه وفى ذمته لفلان هذا اى صاحب الحيوان كذا كذا دينا وحقا واجبا بسبب صحيح وهو ثمن نصف هذه البقرات التى اشتراها منه مشاعا كما اقتضاه الشرع وقبضها قبضا صحيحا وافرازا صحيحا وصدقه فلان هذا فيه خطابا ويتم الكتاب. **كتاب المضاربة** صحت مضاربه نك شرايطى دردر. اولدر مال دراهم ودنانيردن كرك. ايكنجى مضاربك ربحدن حصه سن بيان كرك. اوچنجى شركت قطع ايده نسنه ذكر ايتمك كرك. مثلا مرابحه دن بيلنا مجه صاحب مالك اولا باقى تقسيم اولونه ديمك كبى. دردنجى تخليه اكو عمل رب المال له شرط ايلسه لو مفسد اولور. اهل شروطدن متاخرون اختيار ايتدوكى طريق كتابت محيط برهانيده مذكوردر اولدوغى اوزره بودر. **هذه صورته** هذا ما دفع فلان الى فلان دفع الف درهم بعينها من فضة خالصة جيدة وازن بوزن سبعة مضاربة صحيحة نافذة لا فساد فيها ليعمل بها هذا المدفوع اليه فيشترى بها ويبيع ما بدا له ويتجر فيها ما رآى من انواع التجارات ويبضعها ان احب ويودعها ويوكل بها من يشترى ويبيع ويد فعها مضاربة الى من احب ويشارك بها ويخلطها بمال نفسه وبمال من احب ويشترى بها ويبيع بنقد او نسية ويسافر بها ان احب فيه او بحر او دار اسلام او دار حرب وينفق بها على نفسه اذا سافر بها فيما لا بد منه ويعمل فى جميع ذلك برايه على ان ما رزق الله تعالى فى ذلك من شئ من الربح فهو بينهما نصفان وما كان فى ذلك من وضيعة او تبعة او خسران فهو على رب المال ثم يذكر القبض وضمان الدرك والاشهاد ويتم الكتاب

بلكه جنس مال مضاربه ونوعن وصفتن وقدرن ذكر ايلمك امر لابديدر
صحت مضاربه بونلرسز اولماز. قوله يبيع ويشتري ويتجر فيها ما رأى من انواع
التجارات تأكيدا ايچون يازلور. مضاربه نك تعميمستي تأكيد اگرچه مضاربه
عام اولدوغندن انواعدن بر نوعه تخصيص اولمادوغي وقت يعني مطلق
ذكر اولونسه. قوله ويبضعها ان احب ويودعها ويوكل بها من يبيع ويشتري
ديمك امر لازم دكلدر تأكيددر زيرا مضارب ابضاعه وايداعه وتوكيله
مطلقا مضاربه ايله قادردر. قوله ويبيع ويشتري بنقد ونسيئة ابن ابي ليلا
قولندن احترازدر زيرا بزوم قاتنده مضارب نسيئه ايله بيع ايدر من غير
شرط ابن ابي ليلي قاتنده شرطله اولماينجه ايدهمز. قوله ويدفعها مضاربة
ويشارك بها من احب ويخلطها بمال نفسه ويمال من احب امر لازمدر
زيرا مضارب بو اشيايه تنصيص اولماينجه مالك اولماز. بو نوع اعمل
فيه برايك قوليله اكتفا اولنمز. قوله ويسافر بها ان احب فبرا وبحرا
ابو يوسفدن امالي ده روايت اولنان اندن احترازدر زيرا بزوم قاتنده مضارب
مطلق عقد مضاربه ايله بو مسافره مالك اولور. ابو يوسفدن امالي روا
يتنده تنصيص اولنماينجه مالك اولماز. مضارب قبض راس مال ايلدك
يازمق امر لازمدر وصي واب مال صغيري مضاربه يه ويردوكي
وقت دخي اسلوب مذكور اوزره يازه لكن ربح بو صغيرله مناصفه اولا
وزيان دخي بو صغير مالندن اولا ديه. بو وثيقه وجه اخردن دخي
يازلور. احد عماد ناقرار آخردن تصديق وجه اوزره دبت مال

وثيقه سنده مضاربك اقرارن دبت مالك تصديقن يازه مضارب وثيقه
سنده دبت مالك اقرارن مضاربك تصديقن يازه. احكام صغارده امام
ابو نصردن نقل ايلوكه لا ادري ايوصي في هذا الزمان ان يأخذ مال اليتيم
مضاربة. كتاب المزارعه خلاصه ده ايدر اصلده ايتدي مزارعه فاسددر
ابو حنيفه قاتنده كذلك معامله دخي خارج صاحب ارضك در. اگر بذر بونك
ايسه اگر بذر عاملدن ايسه عاملك در. امامين قوللري اوزره جايزدر
والفتوي على قولهما ابو حنيفه مسايلي تفريع ايلدي مزارعه تجويز
ايدنلر قوللري اوزرنه كندو قوليله ناس عمل ايتمدكلري ايچون. ركني ايجاب
وقبولدر. ساير شرايطي كتب فقهده مذكوردر. قال مولانا صدر
الشريعة زمين تنها عمل تنها زمين با تخم اي كامل ودايي اين سه صورت
دان همه نجا جايز وباطل وثيقة مزارعه هذا ما دفع الدهقان فلان الي
فلان الحراث دفع اليه على سبيل المزارعة جميع القطعة التي هي كذا
دبرة ارض بيضاء صالحة للزراعة ذكر الدافع هذا انها ملكه وحقه وفي
يديه وموضعها في ارض قرية كذا بناحية كذا احد حدودها كذا بحدودها
وحقوقها ومرافقها التي هي لها من حقوقها بذرا معها بعينه وذلك كر
حنطة سقية جيدة بيضاء نقية وهو كذا قفيزا بالقفيز الذي يعرف كذا
ثلث سنين متواليات اولها يوم كذا من شهر كذا وآخرها يوم كذا من شهر كذا
مزارعة صحيحة لا فساد فيها ولا خيار ولا مواعدة يزرعها هذا المزارع المدفوع
اليه هذا البذر المذكور فيه ويقوم عليه بنفسه وأجرائه وأعوانه ويقوم

كتاب حادي عشرون

وادواته ويعمل في ذلك كله برايه على ان ما اخرج الله تع من ذلك من شيء وهو
كله حبة وبتبه بين هذا الدافع وبين هذا المدفوع اليه نصفين او اثلاثا
على حسب ما يتفقان وقبل هذا المزارع عقدة هذا المزارعة من هذا الدافع
قبولا صحيحا وقبض هذا المزارع جميع هذه الاراضي وجميع هذا البذر من هذا
الدافع بتسليم ذلك كله اليه تسليما صحيحا عاملا بهما بقول من يري جواز المزارعة
من السلف الصالح وتفرقا عن مجلس هذه المزارعة بعد صحتها وتمامها تفرق
الابدان والاقوال وضمن هذا الدافع لهذا المدفوع اليه ما ادرك من درك
في ذلك اكو عقد مجمع عليه اولمق مراد ايدرسه اخرده حكم حاكم الحق ايدر.
وحكم قاض من قضاة المسلمين بصحة هذه المزارعة بعد خصومة معتبرة
وقعت بينهما واشهدا على نفسهما ديه ويتم الكتاب وثيقه ده بذر ذكر
اتدك زيرا اكيسي بيله ساكت اولسه لر صاحب بذرك اولور. بينهما شرط
ايلسه لر شرط اوزره اولور ظاهر روايتده. ابو يوسفدن روايتده محاوكه
ومحمددن روايتنده وكذا ايكيسي بيله ساكت اولسه لر بذر ذكر اولنماسه
عقد فاسد اولور. اكو بذر معين اولمسه دايي دافعك اولسه ليزرعها هذا
المدفوع بما بدا لهذا الدافع ببذر هذا الدافع من غلة الشتاء والصيف ديه
قبض ارض قاتده قبض بذر ذكر ايلميه. اكو بذر مزارع قبلندن تعيين اولنه
على ان يزرعها هذا المدفوع اليه بالارض ببذر نفسه وهو كذا حنطة سقية
بيضا نقية كذا يازه. اكو بذر معين اولماسه. دايي مزارعك اولورسه
ليزرعها هذا المدفوع اليه بما بدا له ببذر نفسه من غلة الشتاء والصيف

وحكم الثلث في هذا يكون راجعا اليهما ديه زيرا ارض زرع بتمدت
مستحق اولنسه مزارع مخيردر دلرسه زرعي دافعه قلع ايدر بينهما تقسيم ايدرلر
اكو دلرسه دافعك حصه سي مقدارن دافعه تضمين ايدر زرعك كلي
دافعك اولور اكو مستحق زرع اولورسه ارض ولمازسه دافعك مزارع
اوزرنه ارضنك اجر مثلي لازم اولور ايلية حكم ضمان درك اكسته راجع
اولور **كتاب المساقات والمعامله وثيقه بالفارسية** دفع كرد خوجه
فلان به فلان جميع كومي مشتمل بر اشجار وتاكستان در موضع كذا حدود كذا
بر سبيل معامله مدت سه سال پيوسته هلالي اول ان غرة كذا واخران سلخ كذا
معامله صحيحه شرعية تا بدين معامله قيام نمايد وآب دهد وحفظ ان نمايد وبه
كولش وبرش وجميع اعمال ان بوقت ان عمل نمايد بنفس خود واعوان ومز
دوران خود آنچه الله تع بيرون آورد ميان ايشان مناصفه باشد وبن خوجه
فلان تسليم نمود بوي اين كرم را واو قبض شرعي كرد بعد از قبول وي اين عقد
معامله را قبولا صحيحا اكو اكي حجت طلب ايدرلرسه حجتك برينه بونك
اقرارنده اخرك تصديقني اول حجته اخرك اقرارنه بونك تصديقني يازه
والله اعلم كتاب مزارعه دن بو رايه كلنجه قدر سيدن غيري محيط برهانيده
مذكوردر

كتاب ثاني عشرون

خاتمه در ذکر دیباجها و خطبهای بعض وثایق وقبالات خطبهٔ قبالهٔ بیع وشری

حمد و سپاس بی حد و قیاس

مالکی را که حجرهٔ مسدس خاک و سرای مثمن افلاک برافراشتهٔ معمار قدرت اوست
وطاق بدیع البنیان چرخ چنبری · و رواق رفیع الایوان گنبد نیلوفری ·
برآوردهٔ بنای مشیت · واراده او · وصلوة و سلام علی الدوام تحفهٔ
روضهٔ پیغمبری که · زهرهٔ متعالی قدر · با نبیاء کمل نبت باسری نبوت
که بجنبت وجود او مکمل گشت بمنزلهٔ اساس وارکان و رفع قواعد ونصب
حیطان اند صلوات الله وسلامه علیه وعلیهم اجمعین خطبهٔ وثیقهٔ بیع باغ
بهترین ثنایی که ارباب فصاحت در بستان سرای بلاغت پرورش
دهند · حمد حضرت ذوالجلال که · انفس واموال · اهل کمال را بحسب
قضیهٔ ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم واموالهم بان لهم الجنة در معرض
خریداری در آورد · و ریاض نزهت فزای باغ جنان و حدیقهٔ خوش
هوای روضهٔ رضوان را بجهت ثمن آن مخصوص بنیان ساخت و زیبا
ترین میوهٔ که از شاخسار السنهٔ اصحاب تکلم بظهور اید درود سلام
صاحب کمالی است که تا نهال نوع انسان زاد درباغ آفرینش نشانده اند درخت
فطرتش چون و میوهٔ باد نیاز ده صلی الله علیه وعلی آله وسلم تسلیما کثیرا خطبهٔ اجرت
حمد نامحدود معبودی را که باغبان لطفش گلشن چرخ نیلوفری را بزیبا حیز
وازهار ثوابت وسیارات بیاراست و نهال ارباب اعمال را باثمار ان للمتقین
مغازا حدایق واعنابا بارور کرد ایند درود نامعدود نثار روضه

آن كلدستهٔ كلشن رسالت وحديقهٔ باغ جلالت ميوهٔ باغ بلاغ شكوفهٔ
بستان مازاغ مؤيد مجتبى محمد مصطفى ويرآل واصحابا وكه ثمرات شجرات
ولايت وخلافت اند وسلم تسليما كثيرا خطبهٔ قباله بيع مزرعه سپاس بى
قياس حضرت مالك الاملاك را كه عرصهٔ مزرعهٔ غبرا وحديقهٔ معمورهٔ
خضرا قطعه ايست از مزارع كثيرة المنافع انعام او ومجارى كرامت شعار
مجتمع كه بر روى دشت فلك اخضر كشيده جو بچه از چشمه سار كثير الانهار
اكرام او وصلوات ناميات بر رسولى كه وثيقهٔ مالكيت انسانرا بتوقيع من
احيى رضاميته فهى له مسجل كرده اند وعمارت كشته زار فاخرهٔ الدنيا
مزرعة الاخرة بزلال سلسال شريعت معمور ومكمل ساخت وسلم عليه وآله
اجمعين خطبهٔ اخرى حمد بى حد وستايش بى آلايش پروردكارى را كه
مزارع معمورهٔ عرصهٔ غبرا را بجهت انتفاع اصناف امم ملك بنى ادم ساخت
واراضى قلوب ارباب محبت را بقنوات جاريهٔ حكمت وينابيع معرفت
احيا فرموده درود نجسته ودرود بر رسولى كه رقيات كاغذ وذريعهٔ
وسيلهٔ بيع وشرى در سلك ملك وقبضهٔ تصرف شريعت اوست صلى
الله عليه وسلم خطبهٔ اخرى مراسم تحميدات صرف جناب رب الارباب
دهقان قدرت بى كمالش بدست يارى والسماء بنيناها بايد وانا لموسعون
شاه جوى مجره را بر روى دشت مزرعهٔ خضرا كشيد وساقى غمام دريا
نوالش در فضاى صحراى والارض فرشناها فنعم الماهدون. انهار عاطفت
در كشت زار قلوب ارباب دل جارى كردانيد ولوازم تسليمات ثنا در خور

رساله

رسالت مآبى كه مالك ممالك شرع وجب لا ابا عن عقد ابتياع را بجهت
انواع انتفاع ديباجهٔ وثيقهٔ تصرف وعنوان قبالهٔ مالكيت ساخت
صلى الله عليه وسلم تسليما خطبهٔ اخرى بالعربية الحمد لله خالق الورى
وفالق الحب والنوى. الذى احل البيع وحرم الربوا. ونهى عن الغصب
واباح الشرى. والصلوة والسلام على رسوله المجتبى وحبيبه المصطفى
وآله واصحابه اعلام الهدى خطبهٔ اخرى الحمد لله مالك الاملاك.
ورافع الافلاك الذى تحت تصرفه من السمك الى السماك. وتحديد ذاته
خارج من حد الادراك. والصلوة والسلام على رسوله المشرف بتشريف
لولاك. وآله المعصومين عن شر الاشراك خطبهٔ حجهٔ نكاح زيبا زيور
عروسى كه مشاطكان تماشاكاه فصاحت بر منصهٔ ظهور بجلوه در آرند
حمد وثناى حضرت يكانه است كه سرا پردهٔ رفعت جلالش از وصمت زن
وفرزند منزه ومبراست. وصحيفهٔ كمال باكمالش از وسمت خويش و
پيوند مقدس ومعرا تعالى جد ربنا ما اتخذ صاحبة ولا ولدا وشايسته
نو عقدى كه خاطبان عرايس الفاظ ونقاب بر معانى بفال همايون
كامثال اللؤلؤ المكنون. پيرايهٔ كردن وكوش وزيور ساعد ودوش
دوشيزه كان پردهٔ بلاغت سازند جوهر فرد ستايش بى آلايش فردى
همتا بيست شادروان قدرت لايزالش از شركت كفو وانباز وصلت
هم صحبت وهم راز پاك ونى نياز ست لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا احد.
نبد عجى كه از مادهٔ ازدواج. انا خلقنا الانسان من نطفة امشاج

نوع انسانرا بزیور ظهور آراسته خلعت تعظیم وتکریم کرد لقد خلقنا الانسان
فی احسن تقویم بوشانید منعمی که درانجمن قدس عرایس نفایس بشر را بزیور
ثم عرضهم علی الملائکة جلوه داد بوجوه اکمل واتم مسجود فسجدوا لآدم
کردانید الا له الخلق والامر فتبارک الله احسن الخالقین ودلکشاترین
سرودی که مغنیان خوش آواز در مجلس عالی قل بفضل الله وبرحمته فبذلک
فلیفرحوا بقول آن سرایند وفرخنده ترین زودی که سازندگان غم زدا در
محفل متعالی یومئذ یفرح المؤمنون بنصر الله بنقش آن عمل نمایند درود
وسلام عالی حضرت فرزانه است که تا پیکر آب وگل را بزیور جان ودل
محلی ساخته اند وجنس انس را کسوت زیبا وصورکم فاحسن صورکم
در پوشانیده اند چون او کسی بر سریر عزت وجلال ومسند دولت واقبال
ننشسته نظم ای قبای قامت لولاک بر قدت راست چون تو سروی از
جویبار رقم فاندر نخوست ویرآل او که هریک بر بساط امامت فردیست
نی زوج واصحاب او که هرکدام بر آسمان هدایت آفتابست درغایت درج
وسلم علیه وعلیهم اجمعین الی یوم الدین اما بعد بر رای صافی منتحل
دانش پوشیده نماید که زیبا ترین صورتی ترین هیاتی که نقاش صنع بیچون
بقلم بدایع نگار کن فیکون بر صحیفهٔ وجود رقم فرموده هیکل لطیف
انسانیت وبقای آن بواسطهٔ توالد وتناسل منوط است وآن بواسطهٔ
تناکح وازدواج مضبوط ولاجرم نظم بساعتی که تفاخر کند ید وتقویم
بطالعی که تفاخر کند ید وایام انعقاد نکاح شرعی بنیاد پیوست میان

فلان وفلان خطبه اخری الحمد لله الذی مرج البحرین یلتقیان واخرج
منهما اللؤلؤ والمرجان لیس له صاحبة ولا ولد لم یلد ولم یولد ولم یکن له
کفوا احد والصلوة والسلام علی خیر من دعی الی الفلاح وارشاد الی میامن النکاح
وعلی الصهرین والختنین اصحاب دیوان الحقیقة وصدور دیوان الشریعة
وعلی سایر الاصحاب والازواج اجمعین ابدا دایما الی یوم الدین یا کار دار
حکیمی که قدرت کامله اش بر طبق حکمت شامله اجرام نی آرام افلاک را با اجسام
عناصر عقد التیام بسته در عقد انتظام کشید تا از اتصال آبای علوی
وامهات سفلی چندین نتایج ومواليد بظهور انجامید ونی شبهه بهترین
فرزندانی که از تعلق داماد ارادت الهی با عروس مراد در میلاد کن فیکون
متولد می شوند اشخاص نوع گرامی انسانست واز شد اولاد اکرم افراد این
خانزادهٔ بزرگوار که رحمت عمیم پروردگار او را از خواص بنی آدم برگزید
وبا فاضهٔ انوار وحی وارشاد مشرف ساخت حضرت سید عالم است
که حضرت حکیم مطلق او را بر انتظام احوال معاش ومعاد بنی آدم بلکه
بر غث وسمین اوضاع عالم اطلاع بخشیده فلاجرم از کمال رحمت و
باتباع ارشاد مطاع النکاح سنتی اشارت فرموده وبخطاب لطافت
انتاب تناکحوا تولدوا بشارت مفاخرت آخرت نموده بنابر تقدیر این
مقدمه ومبنی بر تقریب این قضیه جناب فلان بعین بصیرت در خوا
ازدواج که مقتضی مزید ابتهاج است نظر فرموده پذیرۀ متابعت شریعت
نبویه علی واضعها السلام والتحیة تفرج نمود وموافق نص الطیبات

للطيبين والطيبون للطيبات بعقد زوجية وحبال مناكحت خود
اورده ازجمله مسلمات قانتات كريمه در پردهٔ سعادت پرورده
كوهري اركان دولت برآوردهٔ ايج خطبة اخري الحمد لله الذي جعل
النكاح سنة سنية بين الانام وفصلا قاطعا يميز الحلال من الحرام
والشكر لمن صير المناكحة بشجرة ثمرتها الازدواج والاجتماع ودوحة
غصنها الايتلاف والاصطناع وامرنا بامر كي بينا ليسمع ويطاع
حيث قال فانكحوا ما طاب لكم من النساء مثنى وثلاث ورباع والصلاة
والسلام على اكرم الاولياء والرسل الهادي الى قوم المناهج والسبل
الذي سن النكاح وسيلة لاستجلاب اصناف المواهب والكرم وذريعة
لاستجلاب انواع المحاسن والنيم فقال صلى الله عليه وسلم تناكحوا وتوالدوا
تكثروا فاني اباهي بكم الامم وآله الاطهار والاخيار وبعد اين صحيفه
شرعيه كه نويد صدق داست مخبرست ازان معني كه ايج خطبة اخرى
الحمد لله الذي اباح النكاح وجعله من سوابغ نعمته وحرم السفاح وصيره
من بوالغ حكمته فسبحانه من مصور صور الانسان فاحسن له تصويرا
وخلق من الماء بشرا فجعله نسبا وصهرا وكان ربك قديرا والصلوة
والسلام على من علا السبع من ادراج السموات الطباق وخار بالتمتع
من الازواج الطاهرات بالاتفاق وآله الناكحين من الحور المقصورات
وعلى ازواجه من الطيبين والطاهرات خطبة قبالة ازادى مباركه
نامه كه بندكان مقبل وخدمتكاران صاحب دل بجهت آزادى از رقيت

تغافل بدان توسل جويند حمد وسپاس مالك رقابي راست كه حريت عباد
در عبوديت دركاه اوست وخلاصي از قيد بند كي در خدمت باركاه اورب
الارباب كه بنده از بندكان خود را بعنايت نى علت خولجه كاينات كفته
ولواي ولاي وراد در مجامع ملاء اعلى فراخته صلى الله عليه وعلى آله واصحابه اجمعين
جون حضرت عزت شرف توفيق رفيق بنده كرد اند او را براشاعت خيرات واحسان
وموجبات نجاة از دركات نيران موفق سازد بمصداق اين مقال آن كه ربقه
وقت بنار رقبة مرضية فلا اقتحم العقبة وما ادريك ما العقبة فك
رقبة واشارت بابشارت من اعتق رقبة مؤمنة الحديث آزاد كرد فلان
ايج خطبة اخري سپاس فراوان حضرت كريمي راكه آزادى بندكان را سبب آزادى
بندكان ساخت وآزادهٔ جون محمد مختار را سيد احرار كردانيد صلى الله
عليه وعلى آله اجمعين وساير عباد الله الصالحين الى يوم الدين خطبة
اخري حمد على الدوام حضرت خداوندى راكه در بندكى او آزادى كونين
است ودر طاعت او دولت منزلين وصلوة وسلام از ملك علام بر خوجه
احرار وسيد ابرار مصطفى كه رسول ثقلين است ونبي فريقين وبر آل واصحاب
او كه در عالم مردمي عين انسانند بلكه انسان عين خطبة اخري حمد المعبود
وجعل اعتاق العبيد سببا للاعتاق من النار وصير معتق العباد والاماء
من العباد الاحرار والصلوة والسلام على عبده ورسوله محمد المختار
وعلى آله وصحبه من المهاجرين والانصار خطبة اخري الحمد لله المدبر
لامور العباد الهادي لهم الى سبيل الرشاد الذي جعل معتق العبيد عتقا

من اناد واعتق المقبلين على التدبير من مذلة الادبار والصلاة والسلام
على رسوله الموصوف بحسن التدبير. وعلى آله وصحبه من كل صغير وكبير.
خطبهٔ وقفیهٔ مدرسه که جهت یکی از ارکان دولت نوشته شد لطایف نا
محصور حمد و سپاس که اعلم مدرسان مدرسهٔ افلاک حرفی از حروف
عدد احصار آن ادراک نتواند کرد. شرایف نا مقصور شکر نه نهایت
و فیاض کمل مرشدان خانقاه حقایق پناه خطه خاک ذره از ذرایر کنه
آن نتواند رسید نثار درگاه حضرت پادشاهی که بنای طاق رواق زبرجد
بر مقتضی فحوای رفع السموات بغیر عمد طرح انداخته معمار طرفه کار
حکمت و برافراخته بنای بلند آوای حشمت و قدرت اوست علیمی که کتابه
ایوان معلم علوم نبیانش مصدوقهٔ کریمهٔ انی اعلم ما لا تعلمون است و عنوان
منشور دیوان عرفانش ن والقلم و ما یسطرون در مدرسهٔ علمش امامان
مالک سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا گفته همه و صلوات صلوات و تحف
تحیات تحفهٔ روضهٔ مقدس و مشهد اقدس مرشد خانقاه هدایت پناه
محرم خلوت سرای لی مع الله نکته دان که در دبیرستان علم الانسان ما لم
یعلم بتعلیم علیم و علمک ما لم تکن تعلم. نیز در مشاغل تحصیل و تفرق
شواغل تعطیل بر جمیع کنوز اسرار حقایق و تمام رموز عرفان و دقایق
اطلاع یافت و نا طوالع هدایت او از مطلع اهل الحالع نه شد بر توانوار
ایقان بر منهاج و مناهج سالکان طریق ایمان نتافت **نظم** نگار منی که
بمکتب نرفت و خط ننوشت. بغمزه مسئله آموز صد مدرس شد.

و بر آل و اصحاب و خلفا و احباب و که ارکان دولت و دین و ایمان حضرت
سید المرسلین الله صلی الله علیه و سلم ما وقف واقف و صدق صادق
اما بعد بر عقول اذکیا و حذاق اعصار و بصایر اولی الایدی و الابصار
واضح و مبین و لایح و مبرهن است که مقتضی همت بلند و مبتنی نهمت
ارجمند خداوندان دین و دولت و ارکان ملک و ملت بر اعلای اعلام شریعت
مصطفوی و بسط و رفع و آیات ملک و ملت نبوی منوط است و رفع درجات
علماء دین دار و تعظیم ائمهٔ بزرگ مقدار فضلی و اتی از ین کتابت و الحق که
ایشان جماعتی اند که خلع قدر ایشان بطراز انما یخشی الله من عباده العلماء
مطرز است و منشور منصب ایشان بطغرای علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل مرفع و مفرد
است پس بر ذمم ارباب دین و دولت. و مالکان ملک و ملت واجب و لازم
باشد که فوجی را که بتحصیل مبادی و مقدمات آن موسوم گشته اند تهیهٔ
اسباب فراغ بال و نظام احوال ایشان اشتغال نمایند تا ضابطهٔ استجلاب
معارف و سلسلهٔ اکتساب عوارف انتظام پذیرد چه ممکن است که تعلیلی از
درسلک ورثهٔ انبیا منخرط توانند شد لا جرم درین عصر و زمان همایون
و عهد اوان میمون ملهم خیرات و معلم حسنات داعیهٔ تعمیر بقاع
خیر و جاذبهٔ تفتیح ابواب بر الفا فرمود در خاطر عاطر سحاب نثار و ضمیر
منیر آفتاب انوار حضرت آسمان رفعت معالی شعار مکارم دثار فلان الدنیا
و الدین تا بار فاضهٔ رشحات انعام از برای انتظام محافل علماء اعلام در
موضع کذا مدرسه اشارت فرمود و بیامن مساعی جمیله بانوات زمان

عمادت عالیه ان باتمام رسید خاطر فرخنده ماثران چون سعادت
میامن علماء ربانی و باطن خجسته و مواطن او چون ظاهر حمید مآثر بیت
الحرام از تفرقه پریشانی مدلول کریم. مثل الجنة التی وعد المتقون
در شان آن اینست صریح ومصروف قضیه مجلس العلم روضة الجنة
در باب روایتست صحیح الخ **خطبه قضیه خانقاهی که در سمرا یکی از**
مشایخ ساخته شده وظیفه حمدی که فاتحه عطرآمیز ان فواتح
اخلاص بمشام جام مسبحان صوامع قدس رساند و رایحه شکری که
مجاوران قبه بالا و حافظان حدیقه خضرا بادران شود انگیز آن
مشتاق باشند هدیه درگاه واجب الوجودی که مایه پرمایه سپهر و
قرص ماه مهر رایته صبح وگاه شام خانقاه آدمی پناه خطه خاکی اهبیا
ساخت وصلات صلوات و زدیة التسمات دماغ مفتکفان صوامع
قدس مشام ساکنان خطایر انس باستنشاق نسیمی از نسایم آن معطر
شود نثار قلب قدس و قالب نفس مرشد خانقاه حقایق و ما خلقت
الجن والانس الا لیعبدون مجاور مزار متبرک انک میت وانهم
میتون. و بر آل و اصحاب و عترت و احزاب وکه وزرای محمدی
و امنای ملت احمدی تد و سلم تسلیما کثیرا. اما بعد چون حضرت
واهب العطایا و رازق البرایا جل جلاله و عم نواله بنده از خواص
عباد خود را بعواطف لم یزلی مخصوص گرداند و ابواب خزاین رحمت
ورافت بر وی مفتوح سازد هر آینه او را بدولتی که دست زوال بدامن جلاله

انتوا

ان نتواند رسید و نعمتی که پای دهر پیرامن کمال ان نتواند گشت امتیاز
بخشد تا تمامی همت بلند را بر تفتیح ابواب خیر واحسان و توشیح برد
امتنان معروف سازد چنانکه جناب وزارت مآب فارس الدین
خطبه وقفیه رباط سنگین منالکه یکی از فضلاء نوشته بنا و اساس هر
مقال وکلامی ثنا و سپاس حضرت ذی الجلال والاکرامی را سازد که رباط
سنگین اوتاد فرش خاک و بقعه رفیع بنیاد عرش پاک را مدار دیرباد
و بنیاد بر آب نهاد که وکان عرشه علی الماء ولی لا نعامی که سفره انعام
عام و سماط بسیط اکرام بر بساط رباط عالم کون و فساد جهت ماردان
سبیل سداد و رشاد کشیده و گشاده اوست که و ما من دابة فی الارض الا
علی الله رزقها **نظم** دست تقدیرش گشاده خوانی از ایمان وکفر.
زان نصیب مومن و کافر مقدر ساخته. حکیمی که معمار قدرتش اساس
سرای ثریا را بر صخره صما استوار کرده. قدیری که بنای حکمتش بنای کعبه
معلا را از سنگ خارا بر آورده و درسایل صلوات و وسایل تحیات نثار
مرقد آن خلاصه دوده عبد مناف وال کعبه حقیقی قدسی مطاف که چون
کعبه مجازی سنگ وقار بر ناف داشت **نظم** بنده سنگش در و لعل
و عقیق. زو همه آزادی بیت العتیق. واسطه ابداع موجودات
متولی موقوفات کاینات که از دیوان رحمت هشت جنت بدو دادند
و کرد او وقف امت و بر آل و اصحاب و اتباع و احباب او که مصابیح
انوار اهتدا و مفاتیح ابواب اقتدا اند **نظم** علیهم من الرحمن کل تحیة و صلی علیهم

ذو الجلال وسلما اما بعد بر ضمایر واقفان مواقف ملک ملت وبصایر
خبیران مکاشف رموز دین ودولت بقواطع حجج وبراهین مقرر ومبین
شده که دار فنی مدار دنیای غدار وفنای بر ربع الفنای این سرای ناپایدار
مقام بقا واقامة مکان ثبات واستقامت نیست مصراع خیمهٔ انس مزن بر در این کهنه رباط
لله الحمد والمنة که بیامن عنایت ازلی ومحاسن هدایت لم یزلی سعادت توفیق
رفیق طریق کشت حضرت علی مرتبت معالی منقبت موسس قواعد الحق
والیقین مرصص مقاعد العز والتمکین فلان الملة والدین دام باعیدیم نحو
ونظر توفیق مشاهده وملاحظه فرمود که دولت واقبال این جهانی بر شرف
زوال وعرصهٔ انتقال است مگر آنچه وسیلهٔ تقرب سازند بحضرت ممیز
علی الاطلاق که ما عندکم ینفد وما عند الله باق ومقرراست که اقبال
صدقات که بمرور ایام وشهور بر صفایح اعصار ودهور باقی ماند بنای
بقاع خیرات وابواب مبرات ووقف کردن دهقانات وشهرهاست واحیاء وکرد
آثار در بابها وقافهاست تا فاق پس جناب مشار الیه همت علی
نهمت بر افاضت صدقات جاریه واشاعت مثوبات مستمره موقوف
داشته رباطی بنا کرد سالکان سبیل را مسکنی وواردان طریق را مأمنی
باشد شعر کو ستیجیا بجاد دآید نزول از ارتحالش خوشتر آید واکحق بعماره
تیست سنگین وبقعه است با تمکین چون کعبهٔ معلاة از سنگ خارا ترتیب
یافته شعر کعبه از سنگیست وهر سنگی که در بنیاد اوست کعبهٔ اسامقبلان را
قبله گاه دیگرست از دوی ارتفاع بجایی رسیده که حلقهٔ شرفاتش بسقف

محدب فلک دا شکافته ودر حصانت چون قلعهٔ سماء در متانت چون صخرهٔ صما
است شعر چه قلعه ایست که هر روز بامداد پگاه در آید از کمرش پای آفتاب
بسنگ در علو رفعت بجای رسیده که منطقهٔ البروج نطاق کمر او گشته
واز سمو رفعت بر آن انجامیده که درجات سپهر برین فرش او شده درج
برج وحشی درجات سپهر گشته بکرد سرا او ماه ومهر هست چو فردوس
برین در صفا شعر صانها الله عن الحادثات خطبهٔ بیت الکتب که جهت حضرت
مخدومی شیخ الاسلامی مد ظله نوشته شد صحایف لطایف حمد و
سپاس که اعلم علماء عالم آفاق که هنگام مطالعهٔ حاشیهٔ از حواشی معانی
آن سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا بر زبان رانده وشرایف وظایف شکر و
قیاس که اکمل مشایخ اسلام پناه خطهٔ خاک در اوقات توجه بکشف
دقیقه از دقایق آن جز مضمون ولا خطر علی قلب بشر بخاطر در نیا
ورده صرف درگاه نو کبر بارگاه علیم که مفتاح ابواب خزانهٔ ارباب هدایت
ومصباح مشکوة خلوت خانهٔ اصحاب بدایت ونهایت در مطالع انوار معارف
مواقف انوار عوارف اوست عالم الخفیاتی که شیخ الاسلام خانقاه بطحا و
حرم ومدرس مدرسه انا افصح العرب والعجم ومعلم دبیرستان وعلمک ما لم تکن
تعلم که اشارت شافیهٔ کافیه او غایة القصوی کیمیاء سعادتنا است واد
شاد کافی وافی اواز ومفاتیح ابواب مقاصد فتوحات دولت کاه انشاء
حمد وثنای او ولا احصی ثناء علیک میگوید وهنگام آرای شکر معرفتش بـ
ما عرفناک حق معرفتک توسل همی جوید الا له الخلق والامر تبارک الله

حجرهٔ معارف نگار اعلی علیین مناظر غرفات ادای کرامات انتمای ترا بالغدو والآصال مطمح نظر عالی رتبت سازند وشرایف ثنای مقربهٔ
مالکان ممالک تلك الدار الآخرة در ایوان بدیع البنیان آن بالعشی والابکار نوای رفعت واقتدار برافرازند وقفه درگاه مالك الملکی که
سرای مثمن عالم امکان وحجرهٔ مسدس ساحت خاك را با فضای خوش هوای حدیقهٔ خضرا وباغچهٔ دلگشای معمورهٔ غبرا جهت انتفاع
اصناف امم وقف اولاد آدم ساخت آنکه این قصر مثمن وین سرای شش جهت غرفه از کاخ دار الامتنان وی بود روضهٔ دار الجنان بستان
سرای باغ خلد وقف اولاد یکی از بندکان وی بود قدیری که معمار قدرتش سقف زرنکار قبهٔ والا وسطح فیروزه کار سپهر مینا برافراشت
رحیمی که اکار دهمش نهال محبت فروع را در مفارش سویدای اصول پرورش داده تخم مودت اولاد واحفاد در اراضی قلوب واجداد بکاشت
لطفا با بنیت اولاد هست از لطف بی نهایت او آب دوی پدر به نزد پدر بخشنده دان زبحر رحمت او وصنوف صلوات زاکیات
که از شمایم نسایم ریاض قدس آثار مجامع انجمن ملاء اعلی معطر شود والوف صلوات وافیاتی که از میامن درود مکرمت شعارش
صوامع ساکنان جنة المأوی منور کردد نثار روضهٔ آن کلدستهٔ چمن رسالت سرو سرافراز حدیقهٔ جلالت وبر اولاد او که ثمرات شجرات
نبوت اند اما بعد نموده می آید که چون حضرت ایزد سبحانه وتعالی

رب العالمین ودرر فواید صلوات وغرر فواید تسلیمات تحفه [بسط] روضهٔ آن خلاصهٔ مجموعهٔ کاینات که ینابیع علوم انبیا از بحر محیط
علم ودانش او قطره است ومصابیح معارف اصفیا از مشارق آفتاب عالمتاب معرفتش ذره رسالت پناهی که منطق کلام سحر نظامش معانی
وما ینطق عن الهوی را بیان است وتفسیر احادیث حکمت تأثیرش اصول وفروع فقهیه را تبیان صلی الله علیه وعلی آله وصحبه الذین بذلوا جهدهم
فی کشف دقایق الهدایة وتهذیب حقایق النهایة الخ خطبه وقفیه درکر[...] [تف] نقود زواهر محامد بی شمار وعقود جواهر شکر بیشمار صرف بارگاه ود
درگاه حضرت قاضی الحاجاتی که تنگهای سرخ وسفید ماه وخورشید را بجهت روشنایی مسجد عالم وقف بنی آدم ساخت ودراهم ودنانیر کواکب منیره را در ساحت معبد ملاء اعلی فرش انداخت قادری که
قندیل زرین آفتاب را در مقصورهٔ این معموره هر صبحدم معلق بداشت ومشعل زرافشان ماه را هر شبانگاه برافراشت وصلوة بحد
ونهایت بران واقف کنوز رموز معرفت که نقد اسلام را بسکهٔ نام اورواج است ونا قدان بازار کاینات بسکهٔ قبولش محتاج صلی الله
علیه وعلی آله ما دامت المساجد بالاوقاف معمورة وجواهر الثریا ودراهم النقش منظومة ومنثورة الخ خطبهٔ وقفنامهٔ یکی از اصحاب دولت
نوشته شده که سرای ومانجهٔ خود را وقف اولاد ساخته بود
وظایف حمد نامحصور که ساکنان ساحهٔ بایدار خلد برین ومعتکفان

دیده یکی از اصحاب دولت را بکحل بصیرت مکحل سازد همت عالی‌همت
بلوغ التصدق و بر حسن وحال اولاد ارجمند و سعادت مآل احفاد
سعادت مند مقصور کرده اند ونسیم عنبر شمیم الولد ریحان من الجنة مشام
جان او را معطر ساخته از بستان کثیر الاثمار و ریاض عظیم الاشجار
لکل شجرة ثمرة و ثمرة القلب الولد کام جان او را شیرین سازد و صدای
جگر سوز اولادنا اکبادنا و وعید مرحمت آموز من لا یرحم الله بگوش هوش
او رسانده تا او بتحصیل فراغ بال و ترتیب نظام احوال و انتظام امور
اولاد و اعقاب عنان همت کردون جناب معطوف کرداند مصداق
این مقال و مبین این احوال آنست که درین وقت جناب مآب فلان
خطبهٔ وقفیه الحمد لله الذی فتح ابواب ابواب التوفیق علی عباده من
المؤمنین والمؤمنات حتی وقفوا نفوسهم واموالهم فی طلب مرضاته
ذخر یوم التناد ووفق الواقفین باحوال عقابهم بتمهید قواعد المبرات
والخیرات زاداً للمعاد والصلاة والسلام علی خاتم الرسالة المبعوث
الی جمیع الانام المرسل لاعلاء الاعلام الاسلام وعلی آله العظام
وصحبه الکرام خطبهٔ اخری الحمد لله الذی وفق عباده الصالحین
لاشاعة انواع المبرات ویسرهم سلوک طریقة الخیرات والصلوة
والسلام علی افضل المخلوقات وعلی آله ذوی المقامات وصحبه
اصحاب الکرامات خطبهٔ اخری الحمد لله الذی جعلنا من الواقفین
علی منافع الدنیا ومصارفها العارفین بکیفیة مضارها ومبارها

والصلوة

والصلوة والسلام علی من دلنا بالاعراض عنها وعلی دانیها ودانیها
ونبهنا علی کثرة عنائها وعلی آله وصحبه اجمعین

منبع ثالث محاضر وسجلات وما يتعلق بها من البينة والاثبات بياننده در

ایکی مدعیٰ . وبر خاتمه مشتملدر . مدعای اول بیان محاضرده در .
مدعای ثانی سجلاتده در . اما مدعای اول بر مقدمه وبر بحث محضر
دعوایی مشتملدر . مقدمه شرایط صحت دعوی ومثلیات وقیمیات ذکرنده
در . کتابت بحث مدعا عیندن اولانک حضوری واحضاری ومحضرده
مکتوب اولان دعونک بعینها اعاده سی وعقبنجه لفظ شهادت وحکم
قاضی ذکرندن عبارتدر . صحت بحث صحت دعوایه مبنی اولدوغی جهتدن
مناسب اولدی که شرایط صحت دعوی وتوصیف مدعیاتدن بعضی
ذکر ایدله که کاتبه قانون اوله . دعوی شوندن خالی دکلدر که یا دیندر یا عیندر
اولا عیندر یا عقار اوله یا منقول اوله . منقول دخی یا قایم اوله یا هالک
اوله . پس دعوای منقول هالکده بیان جنس وقدر ونوع وصفت
شرطدر . دعوای دینده دخی کذلک . دابه متلفده بیان قیمت وسائرده شرط
در داغ وذکورتک بیانی ایلمک شرط دکلدر . ذکورت وانوثتده اختلاف
مشایخ واردر . اعیان مختلفه ده ذکر قیمت جمله کافیدر هر برینک علی حده
قیمتن ذکر شرط دکلدر . روایت صحیحه ده مدعی قیمت اعیان اولسه
ذکر اعیان شرطدر . مثلی ویا غیر مثلی ایدوکی معلوم اولسون ایچون .
دعوای منقول قایمده اکر مدعی علیه منکر اولسه احضار واجبدر نه که
حملنده مؤنت اوله صبره طعام ودکرمن طاشی کبی . دعوای عقارده ذکر

بلدن ومحله وسکه وحدودن بیان کرک . دعوای کیلده بیان جنس کندم
یا جو وبیان نوع که آبی یا دشتی . بیان صفت جید ویا ردی اق ویا
قاره وبیان قدر که قاچ کیله در فلان شهر کیله سیله وجوبن دخی بیان کرک .
اکر سلم سببی ایله اولورسه سلم شرایطن دخی بیان ایلمک شرطدر .
دعوای بیعده بینهما واقع اولان سبب بیع صحیح ایله دیو دعوی ایلسنه
درستدر بالاجماع پس هر سببده که شرایط چوق اوله اول شرایطک
تعدادی شرطدر . شرایط چوق اولماسه تعداد شرط اولماز . دعوای قرضده
مال مستقرضدن قرضا بیلوب وقبض ایلمشدر وکندو حوایجنه صرف
اتمشدر دیو بیان ایلیه . مکان ایفای بیان لازم دکل . دعوای دراهمده
که اعیان تلف ایلدوکی سببله اوله . اول اعیانک موضع اتلافده قیمتن
بیان ایده . دعوای غصبده اکر مدعانک حملنده مؤنت وار ایسه .
موضع غصب بیان اید والا لا . دعوای وزنیده قرض سببیله اکر اتلاف
سببیله دیمک کرک وبیان صفت کرک . دعوای نقرده بیان نوع وصفت وقدر
لازمدر . دعوای عنبده اکر ذمتده دین اوله بیان وصف ووزن ونوع
وجودة وردائة لازمدر . اوزم وقتی ایسه اکر ایکی نوعدن اولورسه
هر برینک علی حده وزنن بیان کرک . یوز بطمان فخری دیه . مثلا اکر
اوزم وقتی دکلسه شویله که بازارلرده اوزم بولنمیه . اولرده بولنورسه
بولنسون دعوای قیمت ایلمک کرک وسبب وجوب بیان کرک عنبک
عینن دعوی درست اولماز . دعوای زردوعده بیان جنس ونوع وطول

وعرض كوك . اكر ديبا اولورسه وزن ذكر ايتمك دخي شرطدر وهو
الصحيح . دكلش قفتان دعواسنده مردانه ويا زنانه ميان قدبالا
قد ديو بيان كرك سعدما باب دوم آخرنده تعريف مقرر ده چوق
نسنه كرك تعريفي وتوصيفي . قلم توضيح نكاد وخامه تنقيح شعادله صحفات
بياننده ثبت اولنمشدر . وقت احتياجده كيفيت تعريفده اوبابه رجوع
ايدله واليه المرجع والمآب دعواي سعي باطلده تفسير سعايت ايليه
نامعلوم اولكه موجب ضماندر . دكلدر مال قبض ايديني ذكر ايلمك شرط دكلدر
خلاصه ده دعويدن فصل رابعده ايدر ضماني موجب سعايت اخذ
ماله سبب نسنه ديمكدر حسبة قاصد اولماد وعي حالده . اكر
حسبة قصد ايلسه سعاية اولماز تفسير سعاية شمس الاسلام قولي اوزدنه
برظالم قتنده فلان مال بولدي . يه فلانك مالي واردر ديه سعاية قصد
ايده بو اختلاف زمانله مختلف در . خوارزم عسكري كلدكده اينه قوي
ويرديلر كه آنلرك قاتنده فلانك ابوآتي يه مالي واردر ديسه لو سعاية اوله
تفسير صحيح اولماز انتهى كلام الخلاصة . دعواي ثمن عين
كه مدعي ايله بايع اورتاسنده مشترك اوله . شويله يازه كه فلان عين كه
بنمله احضار ايلدكم كسنه يا بنده شركته ملكله مناصفة مشتركدر بو حضر
آني فلان كسنه يه شوقدر ثمنه صاتوب بدلينده تقابض اولوب بن دخي
بو بيعي تجويز ايلمشدم قبل الخصومة حال قيام المبيع والمتبايعين وتجويز
ايلدكم وقتده ثمن رايج ايدي بو كسنه اوزرنه نصف ثمن كه شوقدر مبلغدر

بكا تسليم واجيدر ديه برنسنه نك فضولي صاتدوغي مالك ثمن طلب
ايلرسه شويله يازه فلان فلانله موصوف قولكه بنم ملكم ايدي بو محضرده حاضر اولان بنم اذنمسز
صاتمشدي شوقدر اقچيه بيلينده تقابض واقع اولوب بندخي بيعي تجويز
ايلمشدم حال قيام المبيع والمتبايعين قبل الخصومة ديه مدعي صغير
ايكن وصي صاتدوغي متاعك ثمنن طلب ايلسه وصي ثمني قبض ايلمديت
فوت اولدقده فوت اولان وصينك وصيسي يه وارثي حاضر اولمق
شرطدر زيرا حق قبض بونلرك در اكر وصي يا وارث اولماسه قاضي
وصي نصب ايده صغيرك ثمن قبض ايتمك ولايتي يوقدر . وقيل يصح اعتبارا
بانتقال حق القبض الى الموكل اذا مات الوكيل بالبيع قبل قبض الثمن احد
ورثه احد ورثه برنسنه دعوي ايلسه ورثه تسميه وحصه سن بيان
شرطدر ميت اوزرنه دين دعواسنده يازه كه فلان فوت اولمشدر بو مديون
نسنه ادا ايلمكسزين بو احضار اولنان وارثلرنه تركه وافيه قالمشدر ديه
اعيان تركه بيان شرط دكلدر . وعليه الفتوي لكن اكر وارث انكار ايدوب
بنم اليمه تركه يوقدر ديسه مدعي تركه اثبات دلسه نه مقدار تركه
ايدوكن بيان كرك . عقارك نصف شايعن غصب دعواسنده تمام عقار
مدعي عليه النده ايدوكن بيان شرطدر بعضلر شرط دكلدر ديديلر . حاليا
بونكله عمل اولونور . ذي اليددن شراي عين دعواسنده وقت شراده
ذي اليدك ملكي ايدي ديمكه احتياج يوقدر . بلكه اثبات عقد كافيدر
ويبان ثمن شرطدر . اكر دعواي شري غير ذي اليددن اولسه وقت

عقده بایعك ملك ایدی دیو ذكر ایتمك شرطدر یا قبض وتسلیم ذكر
ایتمك یا فی الحال بنم ملكمدر دیمك وبیان شرطدر اكر مورثم تركه سندن
بنم قسمتمه دوشمشدر دیو بر عین دعوی ایلسه قسمت تراضی ایله
یا قضاء یا قاضی ایله اولدوغن ذكر ایدر دعوای اجرتده اجاره ویرلان
نسنه نك قبض تاریخن ذكر ایتمك شرطدر. خلاصه ده ایدر فصل
سادسده دعویدن محدودی جاریه ویردم تسلیم ایلیم دیو دعوی
ایلسه شهود شهادت ایلسه لكن ملكمدر دیمسه شهود دخی ملكیدر
دیمسه دعوی وبینه صحیحدر زیرا غاصب جاریه ویرسه اجرته مستحق
اولور. انتهی كلام الخلاصه دعوای رهنده وهبه ده قارنعا قبض ایلدی
دیو یازه. ودیعه مجحودده اكر قایم ایسه عینن رد اكر هالك ایسه مثلن
یا قیمتن رد ایتمك كرك دیو یازه بعد الجحود دعوای شركتده یا مضاربه
ده مال شركتی مجهلا فوت اولدی دیه یاخود بیان ایلمدین فوت
اولدی دیه بضاعه ودیعه مجهلا موت سببیله دعوی ایلسه یوم
موتده قیمتی نه ایدوكن بیان شرطدر دعوای مال مضاربه وشركه وودیعه
ومستاجرده مدت اجاره تمام اولدقدنصكره بو جمله ده تخلیه ایلدی دیو طلب
ایدر رد طلب ایلمز غصبده وعاریتده رد طلب ایلر طلب حدود
دعواسنده بعض علما طلب تخلیه بعض طلب رد ایدر دیمشلردر.
اكر بایع اكراه دعوی ایلسه بیع اوزرینه وتسلیم مبیع وقبض ثمن اوزرینه
مكره ایدی دیه اكر بو دعویده بنم حقم وملكمدر بو محضرالذی بغیر

حقدر

190

حقدر دیو دعوی ایلسه درست اولماز. انوكچون كه اكراهله بیعده
قبضله ملك ثابت اولور. بیع فاسدده دخی بونوك كبیدر. سبب
فسادی بیان لازمدر سبب كفالتله دعوای مالده بو محضر شوقدر
اقچیه كفیل اولمشدر كه بنم فلان كسنه ذمتنده ایدی وبن دخی
بو كفالتی مجلس كفالتده قبول ایتمشدم دیه دعوای دین میت
اوزرینه سبب دینی بیان ایتمك كرك. شایدكه دین نفقه اوله
بو موتله ساقط اولور. ودعوای دین وعین اقرار سببیله درست
اولماز وهو الاصح. اما دعوای اقرار مقام دفعده ابطال دعوا
ایچون درستدر وهو الاصح. اكر بنم بونك ذمتنده شوقدر اقچه
دیندر. ودخی بو كه اقرار ایتمشدر دیسه بالاجماع درستدر بو صورتده
شهادت مجرد اقراره مقبولدر. اما اكر انكار ایلیه یمین اصل
دینه ویریلور. اقراره ویرلمز وعلیه الفتوی قال فی الخلاصه
فی الفصل الاول من الدعوی رجل ادعی علی اخر انه اقر له هذا الشیء
اولابیه اولجده قال ووارث له سواه ولم یقل ملكه اختلف المشایخ فیه
من اصحابنا من قال ان القاضی یقضی واكثرهم علی انه لا یصح مالم یقل انه
اقر له وهو ملكه وهكذا فی الاقضیه انه لا یسمع هذه الدعوی
وعلیه الفتوی دعوای میراثده سبب عمومتله عمم اعیانی عم علاتی عم
اخیافی بیان كرك. وحصر وراثت وبیان نسب میت ووارث
بر حیثیتله كه بربابه ینتهی اولا لازمدر دعوای میراثده سبب اخوتله

بلاد اعیانی یا علاقتی یا اخیافی بیان کرك بیان نسب شرط دکلدر .
خلاصه ایدر اکر اخوّة سببیله مال دعوی ایلمزسه اخوّت اثباتی ممکن
ممکن اولماز . اکر قرینداشمدر دیو اقرار ایلسه اقرار صحیح اولماز .
وکالت اوزرینه بینه مقبول اولماز . الا خصم منکر یوزنه یوروم قائمقامه
اکر قاضی ثبوت وکالته قضا ایلسه خصم اولمق سوزین جایزدر .
قاضی غایب اوزرینه قضا ایلسه نافذ اولدوغنه بناء انتهی کلام الخلاصه
دعوای ثمن مبیع مقبوضده اوصاف مبیعی بیان حاجت دکلدر .
بعضلر ایدر اکر ثمن مبیع مقبوض دیو دعوی ایلسه درست دکلدر .
احتمال وار که مبیع خمر اوله و قیل یصح . وهو الاصح . دعوای حنطه ده
نوعن و قیمتن قوری و یاش ایدوکن بیان ایلیه لر و فلان بیدردن دیو یازه لر .
دعوای اسباب ملکده بیع و هبه کبی لوعاد یوذکر اید دعوای اعیان مثلیه ده
بیان اعیان شرطدر مثلی و قیمی معلوم اوله مثلی ده طلب مثل ایده قیمی اوله
نن قیمتن طلب . مثلیات و قیمیات علی ترتیب الحروف کتب فقهیه ده
مثلی و قیمی اولدوغنده اختلاف اولمیانلرک اسمی مثلی نک میم قیمی نک
قاف یازلمشدر اختلاف اولان مفصل ذکر اید یلمشدر .
ابریشم اکر بکلمش اولسه یوکنده تفاوت فاحش اولسه اصل صنعت
بیننده قیمیدر . کذلک دکلو اولسه یوباده تفاوت فاحش اولسه
قیمیدر اولوکشته . ارزیز . ادریزده . امرود . انکور
آرد . اسمد . انار . آنی . آلو . انجیر . آهن . آب انکور .

آهك . الیاء . بادام . بوغ . پیاز . پوست انار . پوست کوسفند .
و سایر پوستها . پنبه . پخته . باغنده . پنبدانه . پشم کوسفند . پنیر .
و قیل . شروط صیرفیده ایدر مختار . پنیر قیمی اولمقدر . زیرا اخرسنه
ایله مخلوطدر که اول آخر غیر مضبوطدر . پیله خشك به غایت رسیده .
بانیذ . پیه خالص . پیه باغلق غیر معتاد . بادنجان . بادرنك . برك
درخت . توبخشین . ترب . تخم . تخم ... تره بانواعها . تخم پیله . جوز
جبارن . چوب هیزم . چرمزوات . و قیل . جامه ابریشم . و سایر جامها .
الحاء . حنا شروط صیرفیده ایدر اکر حنا دوکلمش اوله . و کتان تخمندن
و نوشادردن خالص اوله مثلیدر . اکر بونلر مخلوط اولورسه قیمیدر .
الخاء . خرما خربزه خیار خشت پخته درحق جواز سلم . الدال . دستار دیر
دوشاب منیه الفقهاده ایدر . اکر شیره انش بر بکرا ایدلمش اولسه خرما
صوی کبی مثلیدر . بوندن فهم اولنور که دومن کون بالحه دیدکلری و خرمانک
نواحی هراتده دوشاب اقنانی دیدکلری مثلی اوله . الراء . روغن کاو ریسمان
شروط صیرفیده ایدر غزل ذوات امثالندندر . اکر غزل بویانمش اولوب
دکلو ما بیننده تفاوت اولسه قیمیدر ضبطی ممکن اولماد و غیحون مثلی
ایدر ابر نسیمات و غزلک مثلی و قیمی اولماسنده ایکی روایت واردر قیمی اولدوغنک
وجهی بودر که بو صنع ادمی ایله حاصل اولور هر نسنه که صنع ادمی ایله اوله
مماثلت رعایت ایتمك بونده ممکن دکلدر . زیرا اهل صناعتده و حذاقتلرنده
تفاوت فاحش واردر . دوبن حشك دوبن تر . بعضلر اکر دوکلمش

اولورسه مثلیدر. اکر ناکوفته ایسه قیمی دیدیلر قاضیخانده مطلقا
دوین مثلیدر دیر. زهرد. زردک خشک. زردالو. السین
سپند اکره. سیر. شرب سیب سمود سنجاب سرکه. سکنجبین.
سپوس یعنی کبک. سوزن. سرقین. الشین شیر شکر. شفتالو. شلجم
شهد الصاد صابون الکاف کل معصفر کاغد. کتان. کاه. کمان کوباس
کلشکر. کوشت. کج. کلهای تر. اللام لوبیا لکی لعل المیم. ماش
مویز. مازو مروارید. انجو نك او فقاولوب دادوبینه آلتلو صانلر
مثلی اولور کرک. النون نبات نخود نیل چوید نوشادر. نمك. نی نان
هیزم. یخ. وقیل تتمة الفتاوی‌ده بغیر ترتیب بونلری ذکر ایلر.
وصد دکبیر فتوی ویردی دیر. و بعض الحصر والبسط والخفاف والنعال
المستحدثة من العدم قیمی والمشمش مثلی والقثاء والبطیخ والماء والزناب
قیمی والثیاب والعمایم کلها قیمی اللبن من ذوات القیم عند ظهیر الدین
وعند غیره من المشایخ من ذوات الامثال انتهی کلام تتمة الفتاوی.

محاضر و دعاوی ارهبان صورت دعوای کندم بسبب قرض

دعوی میکنم بر این محضر هذا که این محضر هذا در بلده هرات مقدار یک
صد من کندم. سرخ سفید خوب آنی ایب یافته بیرمامی کشت بودن.
باد هراه از من از مال من بقرض کرفته و بحوایج خود صرف نموده. و بروی
واجبست که مثل مقدار کندم مذکور بمن تسلیم نماید میطلبم از این محضر
هذا که مثل مقدار کندم. مذکور را در موضع مذکور. بمن تسلیم نماید.

تامن

تامن ترا بجهت خود قبض نمایم و حق بمستحق رسد اینه بو صورة دعوانك
صحتنه مستحق جواب ایدوکنه فتوی ویرمشلردر صورت دعوای کندم بسبب سلم
بو محضر اوزرنه دعوی ایدرم که بو محضر ۹۴۳ سنه شعبان غره‌سنده فلان مقدار
سومد بغدای راس المال بوانجیه بکا صاتمشدر وین اندن صاتون الدم.
راس المال مذکوری مجلس عقد سلمده بو مسلم الیهه تسلیم ایلدم بو دخی قبض شرعی
قلدی قبل تفرقا لابدان انوك اوزرنه که برای مجید شهره صکره تاریخ مذکوردن
بو مسلم الیه بو مسلم فیه مذکوری تماما بلده فلاندن بکا تسلیم ایتدکی حالده مدت
مذکوره مسمی اولدی بو احضار ایدلن کمسنه دامده که اول بغدای مثلی مقداردن
بکا تسلیم ایدن طلب ایلدم که مقدار مذکورك مثلی موضع مذکورده بکا تسلیم ایده
تا من کندم و طرفندن قبض ایدم. صورت دعوای انبار کوماده دعوی میکنم
بر این محضر هذا که این محضر از مال من قبض کرده بغیر حق در بلده آمد جمیع انبار
کومایه معروف بکومایه کذا منقاده در موضع کذا بیرون کومایه جمع کرده
از خاشاك و بوریاهای بوریه واکنده سوران بالای این انبار کذا
ذرعا طول آن کذا و عرضان کذا بکذمنداول نامد و قیمتی صد دینار کذا و تلف
کرده بغیر حق در موضع مذکور و بروی واجبست ادای این مثل مبلغ مذکور
که قیمت این انبار مذکوراست قیمت یوم الاخذ والتلف آنست بموضع
مذکور و طلب کند صورت دعوای خرمن سوخته قاضیخانك فتوی
سی انوك اوزرنده که کندم باشه ایکن ذوات القیم دندر دیمکه مطلقا
اما بعض علما تفصیل ایتمشلردر. اکر باشه اولان بغدای ایك قیمتی جنطه

صكره اولان بغدايى قيمتدن ناقص ايسه قيمتيدر اكر باشندن اولان بغدايك
قيمتى حاصل اولوب حين بغدايى قيمتندن زياده ايسه مثلى در دعواده
قيمت يازلدقده معلوم اولور   دعوى حكم برين محضر هذا كه اين محضر
هذا سوخته بغير حق خرمن كندم ملك خالص مراكه موضع آن در ضياع قريه
كذا بوده از قرى بلده كذا ودين خرمن كندم سرخ سفيد آني آب يافته جيد
تيرماهي كشت بوده وان خرمن مذروف بوده قطر آن هفت ذرع ومحيط
ان بيست ودو ذرع وارتفاع وان دو ذرع بذراع متداول بهرات
وقيمت كندم خارج خوشه كمترست از قيمت آنكه در خوشه است وقيمت
اين خرمن ديهوبيست دينار بوده وبرين محضر هذا واجبست كه مثل مبلغ مذكور
راكه قيمت يوم الاحراق اين خرمن بوده بموضع مذكور بمن تسليم نمايد
مطلبم از اين محضر هذا كه مثل مبلغ مذكور بمن تسليم نمايد صورت دعواى
وقف او لا حدود موقوف عليه ذكر اولنمق كرك اكر مسجد اكر مدرسه اكر غير
بعده موقوف حدودن ذكر ايده ويراكه دعوى ميكنم بو ولايت توليت
شرعيه كه مراست از جانب واقف يا از جانب من له الولايه بدين محضر هذا كه
محمد بن فلان اين محدود ثاني را در وقتي كه حق وملك بوده در حال
نفاذ امور خود لحالها وقف صحيح لازم كرده بر محدود مذكور اول
وقاضي فلان بصحت ولزوم ان حكم كرده در وقتي كه عالم بوده بمحل خلاف
واين واقف شرط كرده كه از اولاد وي هر كس اصلح باشد متولي اين وقف
باشد ومن اصلح اولاد ويم وبموجب شرط واقف متولي اين وقفم واين

محضر

واين محضر هذا اين محدود وقف را تصرف كرده بغير حق ودست وي
بنا حق است وبروي واجبست كه انرايه وقف باز كذارد تا من بجهت
وقف تصرف نمايم وحق بمستحق رسد صورت دعواى وديعه اكر
وديعت طورسه بو حاضر اولان اوزرنه دعوى ايدرم كه شو قدر
اشيا صفاتن ذكر ايده بو حاضر قاتنده امانت قومشدم. بو دخى قبول
كوستروب قبض شرعى قلمشدر كه واجبدر كه اول اسبابي بنوم اوزمه
تخليه ايده تا بن قبض ايليم طلب ايدرم بو محضردن تخليه ايده وبن كندو محوز
قبض شرعى ايليم • مودع تلف اتمش ايسه بو محضر بو اسبابي فلان موضعده
بغير حق فلان موضعده تلف قلمشدر • اكر مثلى ايسه طلب مثل ايده • اكر
قيمى ايسه طلب قيمت ايده امانته انكار اتمش اولورسه • انكار سببي ايله
ضامن اولور • قبض ذكر ندن صكره يازه كه بن بو امانتي بو حاضر اولاندن
دعوى اتمشدم بو دخى امانته انكار ايدوب اصلا بكا نسنه ويرمدى
ديوب بو سببله ضامن اولمشدر ديو انك اوزرنه لازم در ذكر بو اسبابك
قيمتن ويره ديه صورت دعواى قصاص در نفس بو محضر مكلف اوزرنه
دعوى ايدرم كه بغير حق عمدا بچاغله فلانك قرنته كه مرد حر مسلم محقون
الدم ايدي اوردى مجروح قلدى بو فلان بو ضرب سببيله صاحب
فراش اولدى فراشدن قالقمادى فوت اولدى • بو محضر اوزرنه قصاص
لازم اولدى بو مقتول اولان فلانك وارثي باباسي بنم مدعيم طلب ايدرم
سندنكه قاضي اسلامسز بويورهسز كه بو محضر بكا تمكين كوستره تاكه كسكيم

قتلی ایله استیفاء قصاص ایلیم بکا تسلیم صدد اولا. هر آلتی جارحه محدده
ایله قصاص واجب اولور. هر یرده که قصاص واجب اولا ورثه دیت
هر برسنه اثبات قصاص ولایتی واردر. هر وارثه زوجیندن وزوجه
دن وغیردن استیفاء قصاص ولایتی دخی واردر. اکر مجموع ورثه
کبار اولسه لر مجموعنک حضوری شرطدر. اکر آرالرنده صغیر اولسه
کباره ولایة استیفا واردر جمیعنک صورتی بو طریقله یازلور که ذکر اولندی
صورت دعوای قصاص سر شجه موضحه دعوی میکنم برین محضر هذا که
این محضر شاکی محمد عمدا بغیر حق بر پیش سر من که مرد محقون الدم ایدم
ام زده سر مرا شکسته شجه موضحه چنانچه استخوان ظاهر و نمودار شده
وطول شجه ازین قرن سرمن تا قرن دیکر دوکز است که نصف ربع ذراع
بذراع متداول بهرا ازین طرف بآن طرف و منوع است میان دو قرن
سر من و سرایت نکرده و برء حاصل شده و سر این محضر مساوی سر منست
و رعایت مماثلت ممکن است و برین محضر هذا قصاص لازم است
میطلبم ازین محضر هذا که تمکین بمن نماید تا از وی استیفاء قصاص
نمایم و سر ویرا همان مقدار که سر من شکسته از همان موضع
بشکنم فواید جنایات یا موجب قصاص یا موجب کامل دیتدر. یا موجب
بعض دیتدر که بوکا ارش دیرلر. یا موجب حکومت عدل یا موجب غرة در
دیة بر مالدر دیرلر که بدل نفس اوله ارش ما دون نفسده واجب اولانه
دیرلر حکومت عدل آنلردن عبارتدر که مجنی علیه اولانی مملوک فرض ایلیک

بو اثر جراحتسوز نه دکر و اثر جراحتله دکر اورتاسنده اولان قیمتک
دیتدن تفاوتدر. مثلا جراحت اثری اولمادین بیک آقچه قیمت ایلیوب
اثر جراحتله سکز یوز دکر. اکی قیمت اورتاسنده تفاوت خمس نقصان اولور.
ایله دیتدن خمس لازم اولور که اکی بیک درهم یا یکرمی دوه در غره دو
شتر اولانک دیتنه دیرلر میتا دوشمش ابه بدن آدمین ثانیسی اولمیانی
اتلافله یاخود معناسی مقصودی تلف قلمغله. مثلا ذکر کبی عقل کبی تمام دیة
لازم اولور. ثانیسی اولورسه. اکر جفت اولان نسنه لردن اولورسه.
ال. ایاق. کوز قولاق. قاش. طوطق. عورتک ممه لری. ممه نک
باشلری. خصیتین کبی هر برنده نصف دیت لازم اولور. اکر دردر اولانلر
اولورسه. کوز بیکلری. و کوز قپاقلری. کبی هر برنده ربع دیة لازم اولور.
اکر اون اولانلردن اولسه ال برماقلری. و ایاق برمقلری کبی کلسنی
الدن کوایاقدن تمام دیة. یالکوز بر ال. یا بر ایاق. برمقلرنده نصف
دیة هر بر برمقده عشر دیة. یدن که اوندن زیاده اولان نسنه لرده
دیشلر کبی کلسنده تمام دیة. هر دیشده نصف عشر دیة لازم اولور. قطع کف
که برمقلر اولمایه دیلسوزک دلن قطعده و صبینک دلنده که تکلم ایتامش
اوله. صبینک ذکرنده حرکت ایتامش اوله و صبینک کوزنده که هنوز کورکی
استدلال اولنامش اوله. و خصی و عنینک ذکرن قطعده و رجلک عمد لرت
قطعنده و زیاده برماق قطعنده و کوزده که نوری اولمایه و شل اولان
الده و ایاقده و باش یارالرنک و غیرلرک موضحه ده مادوننده که آمه حاد

دامعه دامیه باضعه متلاحمه سمحاقدر. حکومة عدل لازم اولور.
اما موضحه عمداً اولسه قصاص لازم اولور. شجاتدن موضحه وغیرده قصاص
لازم اولماز. اما عمداً اولماسه نصف عشر دیة لازم اولور. وهاشمه ده
عشر دیة. منقله ده عشر دیة ونصف عشر لازم اولور. آمه ده جائفه ده
ثلث دیة لازم اولور. جائفه که نفوذ ایلیه ثلثان دیة لازم اولور. زیرا
زیرا جائفتین منزله سنده در. اکر بو شجه لر خطاء اولوب باشده ویوزده
اولورسه. اکر باشده ویوزده غیرده اولورسه. الده وطرفلرده وغیرده
کبی حکومت عدلدر. جائفه باشک جوفنه مخصوصدر. باشک جوفنه
واصل اولان جراحته دیرلر. اما باشه مخصوصدر آمه دماغه
واصل اولان جراحته دیرلر. موضحه عظمی ایضاح ایدن یعنی اظهار
ایدن جراحتدر. هاشمه عظمی کسر ایدندر. منقله عظمی کسردن صکره یرندن
تحویل ایدندر. حارصه بالحاء والراء المهملتین جلدی حرص ایدندر
دامعه دمع کبی دمی اظهار ایدندر که. اقابه دامیه فانه آقندر. باضعه جلدی
بضع ایدن یعنی قطع ایدندر. متلاحمه لحمی ماخوذ اولاندر. سمحاق
جلدة رقیقه دیرلر لحم عظم اورتاسنده اولان جلدیه یتشن جراحته
دیرلر. جنین که تمام الخلق اولمیت دوشه کرک ذکر کرک انثی بش یوز درهم
یا قیمتی بش یوز درهم اولان آت ویره لازم در عاقله یه بر سنه ده
ایجاب ایدرلر. ذخیره ده ایدر دیة نفس اوچ سنه ده واجب اولور.
کذلک دیة نفسک اجزاسندن هر جزو دخی اوچ سنه ده واجب اولور.

مسئله اکر بر کسنه اون کشی قتل ایلسه خطاء هر برنه عشر دیة لازم
اولور. اوچ سنه ده. خطایله مادون نفسده واجب اولان اکر نصف
عشر دیة نفسه یتشمازسه که بش یوز درهمدر دکلدر اکی یوز اللی درهم
درهم اودن جانینک مالنده واجب اولور. بلا تأجیل. اکر نصف عشر
دیة نفسه ایرشورسه بر سنه ده عاقله اوزرینه واجب اولور.
مادامکه ثلث دیة نفس اوزرینه زیاده اولمیه. اکر ثلث دیة اوزرینه
زیاده اولسه. اولکی سنه ده ثلث دیة واجب اولور. زیاده اولان
ایکنجی سنه ده واجب اولور. مادامکه ثلثان دیة اوزرینه زیاده
اولمیه اکر ثلثان دیة اوزرینه زیاده اولسه. اول زیاده اوچنجی
سنه ده واجب اولور. پس مادون نفسده واجب ثلث دیة اوزرینه
زیاده اولسه مقدار ثلث اول سنه ده واجب اولور. زیاده ایکنجی سنه ده وا
اولور. فی اسنان الابل فی حکم المحارب مخاض. دیلون حقه جذعه
پس. ثنی ورباع. سدیس. است بازل. بیش مخلف وبعد شاهر
شود. عقد از فوت حمل عاطل عیوق المالیه ایدر دیة بسبب عمدا ربایع دد
بنت مخاض دن. وبنت لبون. وحقه وجذعه دن هر برندن یکرمیشر دیة
خطا اخماس در. مذکور اولان درتدن وابن مخاضدن هر برندن
یکرمیشر. عود تلرک دیة اکر نفسده واکر اطرافده اولور دیتنک نصفدر
صورت دعوای دیة بسبب قتل خطا دعوی میکنم بر این مخضر هذا که
این محضر تیر بر نشانه می انداخته و در فعل خطا کرده وان تیر وی بر فلان

بن فلان القلانی که مرد حر مسلم محقون الدم ابدا بوده خورده واین
فلان بسبب ضرب تیر این فلان هلاک شد وازوی وارث بکبر ماند
من که مدعیم وترکهٔ وی تمام بمن می رسد وبین محضر هذا دیت کامله
این فلان مذکور در مال وی چون از عجم است عاقله نه دارد لازم شد
ودیت وی ده هزار درهم نقره سکهٔ مضروبه است بوزن سبعه که هر ده
درم هفت مثقال باشد بمثاقیل شرع یا هزار مثقال طلای احمر جید
بمثقال مذکور یا صد شتر اخماسا از بنت مخاض وبنت لبون وحقه
وجذعه وابن مخاض از هر یک بیست میطلبم این محضر هذا که یکی از این
دیات ثلاثه را که حضرت شما که قاضی اسلامید اختیار فرمایید.
در مدت سه سال هر سال ثلث از آن تسلیم نماید تا حق بمستحق رسد.

صورت دعوای قسامه ودیه بر مالک زمین

بو محضر اوزرنه دعوی ایدرکم بابام فلانی که مرد حر مسلم محقون الدم ایدی. بو محضرک
ملک یرنه یه مخصوص یرنده اولان یرده مقتول ومجروح بولنمشلردر
انده اثر جرح وضرب وار در. یا اثر خناق وار در. قاتل وجارحی
معلوم دکلدر. مقتول مذکورک وارثی بر اوغلی قلمشدر که. مدعیم
اینجق وتمام ترکه سی بکا منتقل اولمشدر. بو محضر اوزرنه که عجمدر
وعاقله سی یوقدر قسامه ودیت مذکوره لازم اولمشدر. سز ذکر
قضاة اسلام سز طلب ایدرم که بو مسطور فلان الله یمین ویره سز که
بو فلانی قتل ایلامشدر. وقاتلنی وجارحنی بلمز نعم بونک اوزرنه

دیت ایجاب

دیت ایجاب ایده سز که اول عبارتدر. اون بیک درهم نقره. یا بیک مثقال
طلا. یا یوز دوه. اخماسا بنت مخاض بنت لبون. وحقه وجذعه. وابن مخاض هر برندن
یکرمشر دوه. لکن اهل محله اوزرنه قسامه ودیت دخی بویله یازلور.
بونده اللی نفر کمسنه یه ملاک محله دن یمین ویریلور. اسلوب مذکور اوزره.
مجروح ومقتول بولندقلری بر کمسنه نک ملکی ووقفی وارض خالصه دکلسه.
د بو موضعده بولنلرک اولونه اوازینشو رشه

صورت دعوای حکومة عدل

بو احضار اندوکم غریمم اوزرنه دعوی ایدرم که بو حر مکلف در عجم در عاقله سی
یوقدر بنم النمه طاش ایله خطا اوروب شق ایتمشدر حالیا برء حاصل اولوب
اول زخمک اثری النمده قالمشدر. بو محضر اوزرنه بو جنایتک ارشی که
حکومت عدلدر واجب اولمشدر. اکر مملوک اولسم قیمتم بو اثر جراحتسز
اکی بیک اقچه بو اثر جراحت ایله بیک بشیوز اقچه در. ربع قیمتم مملوکا نقصان
اولمشدر بنده حر مسلم محقون الدم علی التأبیدم. بو جنایتک ارشی که بنم
دیتمک ربعیدر. اکی بیک بشیوز درهم نقره یا اکی یوز اللی مثقال طلا یا یکرمی
بش دوه در لکن

مدعای دوم در بیان سجلات بر مقدمه وبر نجه محل مشتملدر

مدعای ثانی بیانندر

مقدمه

اولا بلمک کرک که باب ونایبده تعریف اهم مهماتدندر. اولدوغی کبی محاضره ده
وسجلاتده اشارت ولفظ شهادت دخی اهمدر تا قطع احتمال اولا زیرا که
احتمال ایله حق ثابت اولمز. خلاصه ده اول کتاب محاضره ده ایدر احضر محضر
وسجلاتده ذکرده وبیانده مضرکه مبالغه کرک. اجمال ایله اکتفا اتمیه حتی ذکرده که
محضر ده حضر واحضر معه فلانا فادعی هذا الذی احضر علیه دیکله اکتفا اتمیه

لكن بازاء هذا الذي حضر على هذا الذي احضر معه ديه كذلك المدعى هذا
والمدعى عليه هذا ديه امام نسفى ايتديكى شارتدن مواضعنده اهم ما يحتاج
اليه در دعاوى بوراده كل بادام حكايه سن ذكر ايلدى كذلك فشهد كل واحد
منهم بعد الاستشهاد قوليله اكتفا اتميه عقيب دعوى المدعى هذا ديو ذكر ايلميجه
كذلك عقيب دعوى المدعى هذا من المدعى عليه هذا قوليله دخى اكتفا اتميه
الا ولجواب بالانكار من المدعى عليه ديه كركن صكده بولازمدر كذلك تغيير
انكار بيان ايدلمك لابددر. شاهد مدعايه مدعى عليه اللدر بغير حق ديك
شرطميدر دكلدر. بو كتابت شهادتده مذكوردر دخى يعنى سجلده حكم قاضى
ولفظ شهادت تمامها يازلمقدر. سجلاتده ثبت عندي على الوجه الذي
يثبت الحوادث الشرعيه ديك ايله اكتفا ايلميه. مادام كه على وجهه يازلميه
صحة سجله فتوى ويرلمز. كذلك وشهد الشهود على موافقة الدعوى ديمكله اكتفا
اولنميه. امام نسفى نسخه سنده شمس الائمة الحلوانى نك قاضى عنبسه ايله حكا
يتى ومحاضره سن وسجلاتن بويله ديدوكى بسط ايتدى ولكن ذكر ايدر شمس
الاسلامدن منقولدر كه وشهدوا على موافقة الدعوى ايله بجه اكتفا اولنوركه
مدعى مدعايه بنم ملكمدر دير شاهد خود مدعى ملكيدر دير بينهما موافقه اولماز
انتهى كلام الخلاصه علما بو رمز ايلر كه قاضى سجلاتده حكم ايلدم بو محمد
ايچون بو احمد اوزرنه يازميه بلكه حكم ايلدم بو محمد مدعى ايچون بو احمد
مدعى عليه اوزرنه يازه. بر سجل صورتى كه جميع قيود مهمه يه جامع واحتمالات
موهمه يه قاطع اولا زبان فارسى ايله ذكر اولنور عقبنجه قيودك فوايد

وزوايدى

وزوايدى قلم روايت شعار ورقم درايت دثار ايله مرقوم ايديلور. تا تمام
سجلاتده اصل معول عليه ودستور مرجع اليه اوله وبالله التوفيق وبيده
ازمة التحقيق. سجل ملكيت اسب ملكا مطلقا در اين وقت حاضر امد در محكمه
قضاء فلان مخبر اسم ونسب خود فلان بن فلان الفلانى ويا خود حاضر آورد
مخبر اسم ونسب خود فلان بن فلان الفلانى را كه متصرف بود ديكر اسب ايغر
سياه يك زنك بود از چپ وى داغ شكل. دارد پنج ساله مشار
اليه را دعوى كرده اين حاضر آمده مذكور هذا بدين حاضر آورده شده
مذكور ديا خود بمحضر من المدعا به هذا بين يدي القاضي انا فنا الامر
بالبلدة المذكوره مدظله فلان كه اين اسب مشار اليه حق وملك منست كه
مدعيم ويدست وتصرف اين محضر هذا بغير حق است وبروى واجب است كه
اين اسب را تسليم من نمايد واز وى طلب شرعى كرد انرا از مدعى عليه هذا
جواب دعواى مذكوره مدعى هذا پرسيده شد واو انكار معتبر شرعى
كرد مدعاى مدعى هذا را واز مدعى هذا موافق دعواى مذكوره وى
بينه عادله طلب كرده شد حاضر آورد در اين محكمه هذه دو نفر مرد حر
مكلف بيناى شنواى عدل مقبول الشهاده را وهما فلان وفلان بعد
الجواب بالانكار من المدعى عليه هذا والاستشهاد من هذين الشاهدين
كواهى داد ند اين كواهان هذان در اين محكمه هذه فى وجوه المتخاصمين
هذين بمحضر المدعى من المدعا هذا هر يك جدا جدا متفق اللفظ والمعنى
عقيب هذه الدعوى واستماعها وشهادت هر يك ازين شاهدين چنين

بود كه كواهم وكواهي ميدهم كه اين اسب مشار اليه حق وملك اين مدعي هذا
است دردست اين مدعى عليه هذا بغير حق است وبروي واجب است
كه اين اسب مشار اليه رابرين مدعى هذا كذارد وشرايط شهادت بجاي
اوردند واشارات بموضع اشارت كردند . عند الحاجة اليها بعد الاستخارة
من الله تعالى والتعديل للشاهدين وعجز المدعى عليه هذا عن الدفع والجرح
بالتماس مدعى هذا حكم راحكم كرد قاضي اسلام مذكور درين محكمه هذه
في وجه المتخاصمين . هذين بمحضر الفريق المدعا هذا وابرين مدعى عليه
هذا به بثبوت ملكيت اين اسب مشار اليه مرين مدعى هذا رابكواهي اين
كواهان هذان حكما محكما مبرما وفرمود متنظلا اين مدعى عليه هذا
راكه اين اسب مشار اليه رابدين مدعى هذا كذارد وكان ذلك بتاريخ
كذا **فوايد قيود الفاظ سجل** ماوراء نهرده سجل تاريخله ابتدا ايدرلر .
در تاريخ كذا حاضر آمد فلان ديرلر . آخرنده تاريخ ذكر ايلمزلر .
ساير ولايتده عكس ايدرلر . درين وقت حاضر آمد ديرلر تاريخ اخرنده
ذكر ايدرلر . احسن در زيرا غرض سجلي يازلان تاريخي حكمك وقت
اولدوغي معلوم اولمانيچون در تاريخ سجلك اولنده يازلسه اكيد تاريخ
دكل تاريخ دعوى اوله يا تاريخ حكم اولا اكثر بودر كه حكمله دعوى
اورتاسنده فاصله اولور حكم تاريخي ديلورسه كذب اولور .
اكر دعوى تاريخي اولورسه تاريخ حكم كه مقصود در مجهول اولور .
بس درين وقت حاضر آمد يازمق راست دركلدر كه جهالته جانب دعوايه

احتياج يوقدر . آخر سجلده يازلان تاريخ حكمه راجع اولور . در
دار القضاء بلدة فلان بوندن مقصود موضع قضايي بياندر يوغيسه
ديدر . نجز اسم ونسب خود بوا ول وقت كرك كه قاضي بوكشينك اسمن
ونسبين بلميه . اكر بلورسه اسم ونسب ذكري كافيدر بوكه احتياج
يوقدر . فلان بن فلان الفلاني . غرض مدعينك اسمن ونسبن ذكردر .
بوامر محتاج اليه در . بيان تعريف واعلامي اولكاين ذكر ايلمشدر .
وياخود حاضر آورد فلان بيان واقع در قوله متصرف يك سر اسب كذا رابويه
اكي فايده وار در . بري مدعاي سجلي بياندر . بوبيان بو مقولة الفاظله
اولور . اكرچه وقت دعويده اشارة كافيدر . وبونك وصفنه
احتياج يوقدر . بر دخي مدعا مدعى عليه تصرفنده اولدوغن بياندر .
زيرا مدعا يدنده وتصرفنده اولمايجق خصم اولماز . ومشار اليه ذكري
ضروريدر . زيرا دعواي منقولده منقولي احضار شرطدر .
دعوى كرد اين حاضر آمده بومدعي تعيين ايچوندر . برين حاضر
آورده بومدعى عليه بياندر . تا بو وهم اولنميه كه بوني حاضر ايدن
دخي آخر اوزرنه دعوى ايدر . بمحضر من المدعى به بوانونيچوندر كه مدعا
به غيبتده اولمق توهم اولنميه . بين يدي القاضي دعوى حضور قاضيده
اولدوغي معلوم اولسونيچوندر . زيرا بو جايزدر كه دعوى دار القضاده
اولا اما قاضي حضوروندن اولمايه نا فذ الامر بوقيته مخصوص ينه قاضي
دكل ايدوكي معلوم اولسون ايچوندر . ببلدة المذكورة بلدة مذكوره

اخر موضع قاضی حضورنده دعوی ایدلمك شبهه سن دفع ایچون در.
فلان نادیو قاضینك اسمن ذکر ایتمك شهرده بر قاچ قاضی اولدوغی وقت
مرافع الیه قاضینك اسمن ذکر ضرور دیدر. خلاصه ده کتاب محاضرده
مقلدا ولان پادشاهك اسمن ونسبن دخی بیان قلدیر. که این اسب شمار
الیه حق وملك منست. بو لفظ دعوای ملك مطلق ایتدکده لازمدر.
اگر دعوای غصب ایلسه بو اسبی بندن غصب ایلمشدر دیمك کافیدر.
بعضلر بو مدعا حق وملك منست دیمیه بلکه این مدعا حق منست وملك
منست دیه. فصول عماد دیدیکی طقوزنجی فصلده اگر این مدعا حق وملك
منست دسه بالاتفاق کافیدر. این مدعا از آن منست دسه کافی
دکلدر زیرا بر نسنه بر کشیه ملك جهتیله منسوب اولدوغی کبی عاریه وغیر
جهتیله دخی منسوب اولور. پس تصریح ایلکدن لابددر قطع احتمال ایچون.
آیدر لفظ ملك ملا یازدوغی یرده لفظ حق دخی یازمق احوطدر.
ودردست این محضر هذا بغیر حق است چون مدعی مدعی علیه دن مدعانك
تسلیم طلب ایلسه بو لفظ لابددر زیرا مدعا ملك مدعی اولوب مدعی
علیه النده ناحق اولمایه جایزدر. مرهون ومؤجر اولمق کبی بو تقدیرجه
طلب تسلیم صحیح اولماز. وبرین محضر هذا واجبست که این اسب را بمن
تسلیم نماید ازینکی محاضرده وده. مدعی دیمك لابددر که بو مدعی
علیه اوزرنه واجبدر دیوکه بو اسب مدعاده ین یدندن قصر ایدوب واسخی
بکا تسلیم ایلیه دیه. مبطلمدر هدایه ده ایدر مطالبه حق مدعی در.

طلب انکده

طلب ایتمکدن لابددر. بردخی احتماللدر که مدعا مرهون اوله
یا ثمنده محبوس اوله. مدعی علیه الندن مطالبه ایله بو احتماللر زایل اولور.
از مدعی علیه هذا جواب دعوای مدعی هذا پرسیده شد کافیده ایدر.
چون دعوی صحیح اوله قاضی سؤال ایلیه مدعی علیه دن دعوایه نه دیرسن
دیه تا حکمك وجهی روشن اوله. زیرا شهودله حکم مخالف در انکار معتبر
شرعی کرد. جواب انکار ایله اولدوغی ولفظ معتبر شرعی اندن احترازدر که
جوابیه وجهیله اولا که شرعا معتبر اولمایه. خلاصه ده ایدر اگر مدعی علیه
مدعینك جوابینی بلمزم. یا علم یا خبرم یوقدر دیسه یا تأمل ایدرم
دیسه بو جمله جواب دکلدر. سابقا خلاصه دن نقل اولندیکه انکاره
تفسیرین بیان ایتمك لازمدر. از مدعی هذا موافق دعوی و بینه عادله
طلب داشته شد. اولکوندر که اصل فصل خصوماتده بینه در.
حضرت شارع عم بو نکله ابتدا ایتمشدر حیث قال للمدعی الک بینة
فقال لا فقال عم لك یمینه چون یمینی عدم بینه یه مرتب قلدی پس ولا
بینه دن سؤال کرك تا استحلاف ممکن اوله. حاضر آورد درین محکمه
دو نفر الخ. بو الفاظدن بعض شرایط اهلیت شهادتدر. بعضی شهادتله
عمل ایلمکك شرطیدر. بعد الجواب بالانکار من المدعی علیه بو داده
ایکی قید واردر. بریسی بعد الجواب بونلر فایده سی اولدر که شهود جوابدن
اول اولمایه. بر قیدی بالانکار من المدعی علیه در. بو شهود خصم مقر
اوزرنه اولمادوغن بیاندر. والاستشهاد من هذین الشاهدین

بو قید طحاوی قتنده شهود طلیسنه شهادتنا یلسه دیکلدر. انوکچون دَر
کواهی داد تنایح بواداد شهادتی بیانده ضرور دیلدر. فی وجه المتخاصمین
ذخیره ده و فصولده ایدرکه حاضر اوزرینه شهادتده طانق اوچ نسنه
دن یکا اشارة ایله مدعی مدعی علیه تیش بو اوچ حاضر کرک تا اشارت
ممکن اولا فی وجه المتخاصمین لفظندن صکی معا لفظن یزمق کرک:
زیرا جایزدرکه متخاصمین حضورنده اوله اما بر سبیل تفرق اوله ایلا اولسه
معًا یازمامق مجلسده خلل اولور. هربک جدا جدا انوکیچوندرکه
شاهدلر اوغردن شهادت اتسه لر سوزلری فهم اولونمز. متفق
اللفظ والمعنی دعوا ایله شهادت قلودتا سنده موافقت لازم اولدوغی کبی
شاهدلر مابیننده دخی موافقت شرطدر زیرا حجت شهادت مثنی در
مادام که شهود موافق اولمایه شهادتده حجت ثابت اولماز. امام اعظم
قاتنده موافقت مطلقا لفظده و معناده در مراد اتفاق لفظله بونلره
لفظ معنا افاده سنده بطریق الوضع موافق اولمقدر. تضمن طریقیله
دکل کافیده بویله در. عقیب هذه الدعوی واستماعها عقیب لفظن
یازمق شهادت دعوادن مقدم اولمادوغی شبهه دفع در. هذه الدعوی
اخری دعوی عقبنجه اولمادوغن بیانده در. واستماعها مدعا و مدعی
و مدعا علیه شاهد بیلوب هر برینه اشارت ممکن اولسون ایچون در:
وشهادت هریک ازین شاهدین چنین بود که کواهی میدهم. ایچ لفظ
کواهم مبالغه ایچون کواهی میدهم ضرور دیلدر زیرا شهادتله حکم خلاف

قیاس دِر

قیاس دِر. نص بو لفظله واقع اولمشدر. پس بو رده نصه مقتصر اولور.
بر دخی لفظ شهادتده زیاده تأکید وار در. زیرا معنیسی یمین در.
الشهادة یمینٌ بالله بس کوبلودم یا یقینم وار دسه درست اولماز.
شهادات محیطده ایدر. اکر شاهدلر دسه لر که بو مدعا بو مدعینک
ملکیدر. اما مدعی علیه الندن بغیرحق دردیسه لر. بو مسئله اختلاف
واردر. بعض مشایخ شهادت مقبولدر ملک اولدوغنه حکم اتمک
حقنده. لکن مدعیه تسلیم ایجاب اتمک حقنده مقبول دکلدر دیر.
وهو الاشبه والاقرب الی الصواب. شاهد مدعی علیه اوزرنه واجبدرکه
بو مدعایی بو مدعیه تسلیم ایلیه دیسه بونده دخی اختلاف وار در.
بعضلر بونی دیمک ضرور دیلدر دیر زیرا جایزدرکه مدعینک ملکی اوله
اما واجب التسلیم اولمایه بو وقت شاهد مدعی علیه الندن بغیرحق در
دیدوکی بغیرحق ملک دیمک اولور. شیخ الاسلام ابو الحسن سغدی
ایدر بنم قاتمده اکر دیمسه شهادتده قصور در. اکر موافق دعوی شهادت
ایتدیلر یا زسه شهادات محیطده ایدر شهادت درست دکلدر. زیرا
شهادت دعوایه موافق اول وقت اولورکه شاهد کندو بچون دعوی
ایلیه مدعی دعوی ایتدوکی کبی. **حکایت قاضی عتبه**. بو باب مشهوردر
فتاوی وشروطده مذکوردر. شیخ الاسلام عطا بن حمزه دن منقولدر که
چونکه قاضی عتبه بخارا ده قاضی ایدی بر امام کامل و علم کتابتده ماهر
ایدی اما شاهر بجلکه یا زردی. امام شمس الائمه الحلوانیدن صحتندن

استغنا ایدردی . امام حلوانی جمیعنك جوابنده صحیح دکلدر
دیردی چون بومعامله چوق اولدی . قاضی یه بو کار دشوار کلدی
بر کون امام حلوانی قاتنه کلدی و اینّدی نه حالدر که امام جمیعنك
سجلاتنه عدم صحتله حکم ایدر . امام ایندی مجموعسی دخی فاسد اولندو
قاضی ایندی فسادی نه جهتدندر . امام ایندی شهادتك تفسیر
اولمادیغیچون البته شهادت تفسیر اولنمق کرکدر که تا نظر ایلیوب
کوره . یوزکه صحیح و دعوایه موافقمی در یوخسه دکلمیدر . قاضی
ایندی قضاة سابقه نك سابقه اولان سجلاتنه نظر ایلدك هیچ برسنده
تفسیر شهادت یوق و مجموعی بزنك واقراننك صحیح در جوابیله
مونث . امام حلوانی ایندی ایلدر . قاضی ایندی بس نه واقعدر که
اشتراط تفسیر شهادت بزوم اوزرمزه لازم اوله غیرلره اولمایه .
امام ایندی انونیچون درکه سندن اول قاضی امام علی سغدی ایدی
دعوی وشهادت اورتاسنده موافقت اکه خفی دکلدی اندن اول
اوستادمز قاضی امام ابو علی نسفی ایدی . انوك علمی و فضلی
امام علی سغدیدن زیاده ایدی هر بارکه انلر شهود دعوایه موافق
شهادت ایدی دیو یازرلردی . بو مقدار بنیتردی . و بیز انوك
صحتنه فتوا ویردك اما سز و سنك امثالك اول قبیلدن دکلدر .
که و ثوقکزه اعتماد ایدهلم تفسیر شهادت صحة سجله فتوی ویرکه
قادر اولنه حالا اعتماد انوك اوزرنه درکه صاحب حاوی کتورمشدرکه

بزاولا بوبابده مساهله کوستردك سجلات قضاتنی تفسیر شهادت
جواب ویردك چون انلردن صوردق بر اکی کره تفسیر شهادتی بر وجهله
قلدیلرکه موافق دکلدی . و فساد سجل موجیدی . پس فتوامز انوك
اوزرنه قرار ایندیکه تفسیرد ن لابد اوله . قوله . وشرایط شهادت بجای
آوردند بو تاکید ایچوندر . قوله . واشارات بموضع اشارات کردند عند
الحاجه الیها فصولده کتوررکه محضرده شهودك شهادتنی قاتنده شو
مدعا عینه اشارت قلدیلر . یازسه صحت سجله فتوی ویرمیدیلر لان
الاشارة المعتبرة هی الاشارة عند الحاجة الیها جایزکه شهود مدعا علیه اشارت
احتیاج وقتنده مدعی علیه اشارة امتش اوله لو یه عکس اوله یو مدعا عینه
اشارتده داما معتبره دکلدر . بس ابلغ وجهله بیان کرکدر قوله بعد الاستخاره
من الله تعم بو لفظ تبرکا یازلور قوله والتعدیل للشهود هؤلاء بو ضمر ودیدن
بو زمانده ظاهر عدالته اکتفا اولونمامق قول مختاردر تعدیل لازمدر
قوله وعجز المدعی علیه هذا عن الدفع والجرح بوانونیچوندر که اکر مدعی
علیهك دفعی اولسه یاشهوده طعن ایلسه مادامکه مشخص اولمایه حکم ایتمك
کرکلمکلکس
کرکن قوله بالتماس مدعی هذا حکم دا ایچون حکم مدعینك حقندر پس طلب
ایتمك لازم اولور قوله حکم کرد قاضی اسلام دردین محکمه هذه فی دجه
المتخاصمین بمحضر الفریق المدعی هذا لفظ دردین محکمه قضا خارج بلده ده
اولمادیغی توهمی دفع ایچوندر . روایات ظاهره ده خارج بلده ده قضا
درست دکلدر باقی قیود صحت قضا شرطدر قوله تزیین مدعی را

اچ بوضروریدر. خلاصه ده ایدر حکم قاضی تمام یازنق لازمدر **قوله**
بکواهی این کواهان. علم قاضی ایله یا غیر ایله حکم ایلمدکن بلدرمکدر.
حکما محکما تاکیدا ایچوندر. سجلده یازلن قیودك فوایدی بودرکه شرح ایلدك
والله اعلم بحقیقة الحال **سجل اثبات دین مطلق** محکمه قضاء فلاندن فلان
حاضر اولوب بلسیجه فلان بن فلانی احضار ایدوب بو حاضر اولان شو
احضار اتدوکی کمسنه اوزرنه قاضی مذکور اوکنده دعوی ایلدیکه بنم بو محضر
ذمتنده شوقدر مبلغ حق ودین لازم الادا واردر اشبو محضر مبلغ
مذکوردن مثلن بکا ویرمك کرکدر دیوب بوندن طلب شرعی قلدی اشبو مدعی
علیه دن مدعینك دعواسنه جواب صورلدقده اقرار معتبر شرعی قلدی.
بو مدعینك مدعاسنك تمامنه بعد الاستخاره من اسرتع اشبو مدعینك
حکم التماسیله قاضی مذکور فی وجه المتخاصمین هذین بو مدعینك
بو مدعی علیه اوزرنه دین مذکورك ثبوتنه حکم ایلدی بو مدعی علیهك
دین مذکوره اقراری ایله حکما محکما وقضاء مبرما وبو مدعی علیهه بیوردیکه
بو مبلغ مذکوردن مثلن شو مدعیه تسلیم ایلیه وکان ذلك فی تاریخ کذا
اکر انکار اتمش اولسه یازه‌کر انکار معتبر کوستردی بو مدعینك مدعاسنه
دعواسنه موافق مدعیدن بینهٔ عادله طلب اولندقده بو محکمه‌ده
ایکی نفر حر مکلف عدل مقبول الشهاده حاضر ایلدی وهما فلان وفلان
بعد الجواب بالانکار من المدعی علیه هذا والاستشهاد من الشاهدین
بو شاهدلر اشبو محکمهٔ شرعیه‌ده هر بریسی برو متفق اللفظ والمعنی

اشبو متخاصمین یوزنه شهادت ایلدیلر. عقیب هذه الدعوی واستماعها
بو شاهدلردن هر برینك شهادتی بویله ایدی که شاهدم وشهادت دخی
ایدرم که بو مدعینك اشبو مدعی علیه ذمتنده شوقدر مبلغ حق ودین
لازم الاداسی در اشبو مدعی علیه ایچون بو مبلغدن مثلن بو مدعیه ویرمك
کرکدر دو شرایط شهادت یرینه کتوردیلر. واشارت مواضعنده اشارت
ایلدیلر عند الحاجة الیها بعد الاستخارة من اسرتع والتعدیل للشاهدین
وعجز المدعی علیه هذا عن الدفع والجرح بو مدعینك حکم التماسیله
قاضی مذکور حکم ایلدی فی وجه المتخاصمین هذین معا فی هذه المحکمة هذا
المدعی علی هذا المدعی علیه لثبوت دین المدعی علی المدعی علیه بشهاده هذین
الشاهدین حکما محکما وقضاء مبرما. بو دین مطلق سجلنده یازلن.
صورت جمیع سجلاتدن اصلدر هیچ برسنه بوندن متغیر اولماز.
دعوی دخی انواع متعدده واصناف مختلفه در بعضنك بعضنه
مناسبتی ومشابهتی بو قدر قلمك بونی احصا واستقصایه اصلا قدرتی
وطاقتی یوقدر. هر بابدن برقاچ سجل یازلمشدر. باقی اکا قیاس ایدله
بلکه دعوای مذکور دین مطلقده ایدی. اکر سببیله دعوی ایدرسه سببی
ذکر کرك. اسباب دخی چوقدر **اکر** دعوای دین کفالت سببیله اولورسه
بین یدی القاضی فلان یازدقدنصکره یازه‌کر بنم فلان بن فلان ذمتنده
شوقدر مبلغ حق ودین لازم الادا واردر بو محضر کفیل مطلق
شرعی اولمشدر. بو دین اوزرندنیم ایچون وین دخی بو کفالتی مجلس

مجلس کفالتن قبول ایلمشدم. بو محضر مبلغ مذکورك مثلنی بکا ویرمك
لازمدر اگر دعوی حواله سبیله اولورسه حق ودین لازم الادا واد
در. اول سبیله که فلان بن فلانی بنی حواله قلمشدر بو مبلغه بو محضر
اوزرنه بو محضردخی بو حواله یی قبول ایلمشدر. وبن بوکه راضی اولوب
حواله تمام اولمشدر. بو محضر ایچون مبلغ مذکورك مثلنی بکا ادا لازمدر
ایچ اگر دعوی غصب سبیله اولورسه. حق ودین لازم الادادر بو سبیله که
بو محضر مبلغ مذکورك مثلنی بنم مالمدن غصب ایلیوب بغیر حق بونك
تصرف لمش. وتلف قلمشدر. بغیر حق بونك ایچون مبلغ مذکورك مثلنی
بکا اداء لازمدر ایچ وهمچنین مبیع مقبوضك ثمنی دعواسنده وبدل
اجاره ده وغیرده سببی بیان ایده. وشهادتی موافق یازه وتمام ایلیه
اگر مدعی علیه ایچون دفع اولسه بو دعوالرده ایفا ایله یا ابرا ایله اگر دفعی
بینه اقامتدن مقدم دیمش ایسه اشبو مدعی علیه مدعینك دعواسنه
جواب صورلدقده دیو یازه دقدن صکره دفع یازه اگر بینه اقامتدن
صکره دفع ذکر ایلسه سجل مذکورده شاهدلرك شهادتن ذکر ایتدکدن
صکره صورت دفع دعواسی نه ایسه یازه بو طریقله که پس بو مدعی
علیه بر سبیل دفع ایتدی که بو مدعی بیلدکده دعواسنی یوکه بو
دعوی ولایتی یوقدر. بنم اوزرمه اول سبیله که تمام بو مبلغ دین
مذکوری بندن المشدر. بن بو مدعیه تسلیم ایلدکمه اقرار ایلمشدر
دیه یه یازه که اول سبیله که بو مدعی بو دعویدن نقله ابرا وتبرئه شرعی

تلوب

تلوب بنداخی انی قبول لمشمدر دیه سجل اثبات دین بر میت در دین وقت
حاضر آمد فلان وباخود حاضر آورد فلان ترا ودعوی کرده تا ایجابین پدر
القاضی فلان که مرا در ذمة فلان بن فلان مبلغ کذا حق ودین لازم
الادا بوده تا زمان فوت او وچون او فوت شد تعلق وترکه وافیه وی که در
بدست وتصرف این محضر هذا که پسر ووارث منحصر ویست واو را مثل این مبلغ
مذکور از متروکه وافیه فلان متوفی مذکور بمن می باید داد واز وی طلب
شرعی کرده آنرا وکفت که حال انکه ان فلان متوفی اقرار شرعی کرده بمبلغ دین
مذکور از برای من مدعی علیه هذا را جواب مدعی مذکوره هذا پرسیده شد
بموت پدر مذکور خود اعتراف معتبر نمود وانکار کرد باقی مدعای مدعی
هذا را از مدعی هذا موافق مدعای او بینه عادله طلب داشته شد حاضر
آورد در دین محکمه هذا فلان وفلان را وکواهی را موافق دعوی تنیس وچون
بحکم رسد هر آینه قاضی مدعی را سوکند داده باشد که در دعوای خود
محق است وصورت سوکند را چنین نوشد که. بعد از ان که سوکند برین مدعی
هذا عرض کرده شد ووی سوکند خورد که این مبلغ دین مذکور وبعضی انرا
ازین فلان متوفی مذکور واز کسی از قبل وی نکرفته وکسی را بروی
حواله نکرده وحوالهٔ او را بر کسی قبول نکرده واز ان ابرا نکرده وانرا اسقاط
نکرده وبهیچ وجه من الوجوه ازین دین مذکور. وبعضی انرا از ذمة این فلان
متوفی ساقط نشده ودر برابر این مبلغ دین مذکور وبعضی از نزد این
حالف رهنی نیست پس حکم کرده قاضی مذکور در دین. محکمه هذا فی وجه المتخاصمین

هذين را اين مدعى هذا را برين مدعى عليه هذا بثبوت اين مبلغ دين مذكور
را از متروكه وافيه اين متوفى مذكور كه بدست وى باشد برين مدعى
هذا تسليم نمايد وكان ذلك بتاريخ كذا **سجل اثبات ملكيت محدود بارث**
درين وقت حاضر آمد در محكمه قضا بلده هراة فلانه و يا خود حاضر آورد
فلانرا و ذكر كرد حدود يك منزل سراى كذا را و دعوى كرد اين حاضر
آمده مذكوره تا انجا كه در دعواى خود چنين گفت كه اين سراى محدود
حق و ملك فلان بن فلان بوده و بتصرف مالكانه وى بوده تا زمان فوت
او و چون فوت شد از براى ورثه خود از ميراث گذاشت و از وى وارثان
يك پسر من كه مدعيم و يك دختر زينب و يك زوجه زهره ابنت محمد بن
على ماندند و پس و تركه وى از بيست و چهار سهم منقسم مى شود چنانچه
مرا كه مدعيم چهارده سهم و زينب را هفت سهم و زهره را سه سهم ميرسد
و اين محضر هذا تمام اين سراى محدود را تصرف نموده بغير حق و بغصب
و در دست او بناحق است و بر وى واجبست كه آنرا بورثه هذه گذارد
ميطلبم از اين محضر هذا كه چهارده سهم از جمله بيست و چهار سهم اين محدود
كه حصه شرعيه منست و اين محضر را بمن ميبايد گذاشت بمن گذارد
بعد از انكه تصرف اين مدعى عليه هذا مدين محدود را بگواهى فلان
و فلان ثابت شده بود نيز وراثت مذكوره اين مدعى هذا از اين فلان
مذكور و حصرا آن بر وى و بر ساير ورثه مذكوره بطريق مسطوره درين
محكمه هذه در ضمن مرافعه شرعيه و انكار و استشهاد بر خصم حاضر جاحد

بگواهى

بگواهى فلان و فلان ثابت و محكوم بها گشته بود كما هو طريقه شرعا از مدعى
عليه هذا جواب دعواى مدعى هذا پرسيده شد و بدستور سابق تمام كند
و اين در صورتيست كه وراثت در ضمن همين مرافعه ثابت شده باشد
اگر در ضمن همين مرافعه ثابت شود بعد از گواه تصرف اول جواب را نويسد
بعد صورت اثبات وراثت را پس اصل مدعى را **واگر** از جانب مدعى عا
مثلا وكيل دعوى كند بنويسد كه حاضر آمد فلان و يا خود حاضر آورد فلانرا
و دعوى كرد اين حاضر آمده مذكور بوكالة عامه شايعه در جميع امور
اين دعوى از قبل فلان و اين وكاله مذكوره او درين محكمه هذه در ضمن
همين مرافعه شرعيه بروى همين مدعى عليه كه منكر آن بود بگواهى فلان
و فلان كه معدل شده بودند ثابت شده بود و حكم قاضى مرافع اليه بثبوت
ان ملحق گشته كما هو قانون شرعا **واگر** مدعى وصى صغير باشد بنويسد كه
حاضر آمد فلان كه وصى عام شرعى بود در جميع امور فلان صغير ولد فلان
الفلانى بايصاء پدر مذكور وى و قبول وى اين وصايت را حال حيوته
و بعد وفاته يا بنويسد كه بنصب و تعيين من له الولاية چون اين صغير
را اب و جد و وصى ديگر نبوده و اثبات وصايت را بطريق اثبات وكالة
نويسد **سجل اثبات حريه بسبب اعتاق** بن آزادم اول سيدن كه بو محضرك
حق و ملكى ايدم بنى آزاد ايلدى يا خود فلانك حق و ملكى ايدم اول وقت
بنى آزاد شرعى قلمشدى بو سبيله بن آزاد اولدم بو محضر بنى بغير حق
قوللنور و بكا قوللق ايدر رديه و تمام اين **سجل اثبات بندگى** محكمه

قضاء فلانده فلان بن فلان حاضر اولوب وكندو ايله احضار ايلدي.
اوروب بو يلوصار روشين فلان نام شخص كه كسنه تصرفندن دكلدي
بنم لكله ودعوى ايلدي بو حاضر اولان احضار ايتدكك اوزره قاضي
فلان اوكندي كه بو احضار ايتدوكم بنم نيدم ومملوكمدر بوكه بنم اطاعتم
وانقيادم واجبدر. حاليا تمرد ايدوب انقياد ايلمز بو محضرده طلب
ايدرم كه قوللغم ايدوب وانقياد ايدن. مدعى عليه مذكوردن مدعى مذكورك
دعواسنك جوابني سوال ايدلدكده انكار معتبر قلدي بو مدعاسنه
بو مدعيدن دعواي مذكورسنه موافق بينه عادله طلب ولندقده
فلان وفلاني احضار ايلدي ديو وشهادتلرني دعوايه موافق يازه
صورت حكمي شويله يازه كه بعد الاستخارة من اسرتع والتعديل للشاهدين
وعجز المدعى عليه هذا عن اثبات الحرية لنفسه حكم قلدي قاضي مذكور
بو محكمه ده في وجه المتخاصمين هذين بو مدعي ايچون بو مدعى عليه
اوزرنده كه بو مدعى عليه بو مدعيك مرقوق ومملوكدر دروشا
هدلر شهادتيله وبيوردي كه بو مدعيه انقياد واطاعت ايده ينه لكن
احكامنده وكان ذلك بتاريخ كذا. واكر مدعى عليهك دفعي اولسه هو لا
اولماغله مثلا ذكو شهادتدن صكره يازه كه بو مدعى عليه بر سبيل دفع
ايتدي كه بكا بو محضره بنم لك انقيادي كوكرم. اول سبيله بنم انم فلانه
بنت فلان حره وحرة الاصلدر. وبني ازادلق فراشنده طوغمشدر.
بو مدعيدن كه مدعى عليه بالترفع دردفع مذكورك جوابني صورلدقده

انكار

انكار معتبر قلدي. دفع مذكوره مدعي الموفع مذبوردن دفع مزبوره
موافق بينه عادله طلب ولندقده فلان وفلاني حاضر كتوردكده
بعد الجواب بالانكار من المدعى عليه بالترفع هذا والاستشهاد من الشاهدين
هذين شهادت ايلديلر. صورت شهادتي يازه. حكمي دخي شويله يازه كه
حكم قلدي قاضي اسلام شو مدعي الدافعك دفعنك ثبوتنه بو شاهدلر
شهادتيله ومدعيه بيوردي كه بونك دعواسن ترك ايده وكان ذلك بتاريخ
كذا. فتاواي محيطده وعليا بادين كوترمشدركه وفي كل موضع وقعت
الحاجة الى اثبات الحرية من الاصل يجب ان يكون اثباتها بطريق الترفع
اول طريق يازدوغمزدر والله اعلم. كتاب القاضي الى القاضي شبهاتله ثابت
اولان معاملاتده وحقوقده قاضيك قاضيه كتابي حجتدر حدود
ده قصاصده حجت دكلدر هو الصحيح نهايه ده ذخيره دن نقل ايلوكه علوم
خمسه شرط جواز كتاب القاضي الى القاضي دردر يعني معلوم دن قاضي
كاتب معلوم ده قاضي مكتوب اليه معلوم ده مدعا معلوم ايچون مدعي
معلوم اوزرنه مدعى عليه. اكر من قاضي بلد كذا فلان بن فلان الى قاضي
بلد كذا ديسه مكتوب اليه قاضينك اسمن ونسبن يازماسه ابو يوسف
قاتنده كافيدر. اكر قاضي مكتوب اليهك اسمن ونسبن يازسه بعده
والى كل من يصل اليه من قضاة المسلمين ديسه بالاتفاق جايزدر.
اكر ابتدا اول الامر فلان بن فلان قاضي بلد كذا الى كل من يصل اليه من قضاة
المسلمين يازسه ابو يوسف قاتنده جايزدر. خلاصه ده ايدروعليه

عمل الناس اليوم اصلده ايدوكتاب قاضى مقبولدر ديونده وعقارده

اما منقولده مقبول دكلدر. على العموم ابو يوسفا يندى عبيدده.

مقبولدر اماده بوندن اكى روايت واردر قضاة اليوم بونلن اوزرنه

دره. يعنى كتابت آبقده مقبولدر. قال فى الاصل والفتوى عليه هكذا قال

الصدر الشهيد فى الفتاوى الصغرى. انتهى كلام الخلاصه وروى عن ابى

يوسف انه قال يجوز فى جميع العروض وبه اخذ مشايخنا المتأخرون وعليه

الفتوى ولوطنى اكر ادنله دار دعوى ايلسه كندن ميراث ايدوكن ذكر

ايده مورثنك اسمن وباباسى ووده سى اسمن ذكر ايدن توفى وتركه دارا بالكوفة

فى بنى فلان ديه مورثنك ملكى ايدوكن ذكر ايتمك لابددر. اكر مدعا به

مال اولسه اعلامنده مبالغه اين جنسن نوعن صفتن قدرن ذكر ايتمك

ايله اقضيه ده نقل ايده كه بركسنه بر غايب اوزرنده دين دعوى ايلسه

بينه اقامة ايلسه كتاب الحق دلسه. اكر مدعى ومدعا عليه ومدعا به

معلوم ايسه مقبول اولور. زيرا حاضر اولسه. معرفة اشاره ايله اولور.

غايب اولدقده اسمله نسبله ابه نسبت كفايت ايدر. اما امامين قاتنده

ابو حنيفه قاتنده لابد رجدنه دخى شرح جامع الصغيرده قول محمد

ابو حنيفه ايله دردير. اكر جدنه نسبة ايتمسه قبيله نسبت ايتسه فخذ

قبايله اولورسه كافيدر. اكر انجادنه نسبت ايلسه تمسى ديسه بو بخاري

دمك منزلنده سندر بونوكله معرفة حاصل اولماز. اكر جدنه وقبيله يه

نسبت ايتمسه لكن حرفته نسبت ايتسه ابو حنيفه قاتنده كفايت ايلمز.

امامين

امامين قاتنده. اكر بو صنا عنده معروف ايسه كافيدر. عورتى زوجنه

نسبت ايتسه جدنه نسبت ايتمسه كافيدر. اكر ان لفلان على فلان كذا من

الدين ديو قاضيه يازسه باطلدر. حتى ابنه وجدنه نسبت ايتمجه

يه معروف اولدوغى بجادنه يه اقرب نحن نسبت ايتمجه اسمله معروف

اولسه ابو حنيفه كبى كافيدر. اكر اب وجدنه نسبت ايلمزسه ده دار معروف

ده ذكر حدودن لابددر. ابو حنيفه قتنده امامين قاتنده شرط دكلدر

شهرة كافيدر دجله كى كبى انتهى كلام الخلاصه دخى شرائط ورسوم واردر محلنده

معلومدر. اما كتابت امرنه متعلق اولانلر بريبودركه معنونا ولا اكى عنوانله

برى ظاهرنده وبرى باطننده باطنده اولانى شويله يازه كه فلان بن فلان نزد

كه فلان بلده قاضيدر فلان بن فلان نزكه فلان بلده قاضيدر رديه.

خلاصه ده ينبغى عنوان باطن كتابيله يتشنمك دردير وهو المعتبر حتى

بر كتاب كلسه عنوان باطن اولماسه عنوان ظاهر اولسه مقبول اولماز.

اكر قلب اوزرنده اولسه مقبولدر وابو يوسف وسع واكتفى بالعنوان

الظاهر والاحتياط ما قالا انتهى كلامه رسم بودركه صاغ جندده كاغدك

ايچروسنده يازه الى القاضى فلان بن فلان قاضى بلد كذا ونواحيها

والى كل من يصل اليه من القضاة وصول جانبنده داخلده يازه كه من

فلان بن فلان قاضى كورة كذا ونواحيها اكر كاغدك وصلى اولورسه

ظهر كاغدك اكى طرفى اوزرنده وصل يازه الوصل صحيح ديه كاغدك باطننده

صاغ طرفنده الحكم لله تعالى يازه كتاب قاضى اوزرنده طوتاجق مهرده

اسامیسن وانسابن ومساکنن کتابک اخرنه یازه وکندونک توقیعن صدد
کتابه کندو خطیله یازه که واخرنده یازه که یقول القاضی فلان بن فلان الفلانی
کتب هذا الکتاب عنی بامری وجری الامر علی ما بین فیه عندی وهو کله
مکتوب علی کذا من الکاغذ الفلانی موصول کذا وصلا مکتوب علی کل وصل
من وصاله من الخارج الوصل صحیح من الجانبین ومن الداخل مکتوب علی کل وصل
من الجانب الایمن الحکم لله معنون بعنوانین داخلا وخارجا موقع بتوقیعی
کذا مختوم بخاتمی ونقش خاتمی کذا وهذه الاسطر الخمسة او کذا علی ما یتفق
بخط یدی حامدا لله علی نواله مصلیا علی محمد واله بعده مهرا بلیه رسم
معهود اوزره واشها دایده **هذه صورت کتابت القاضی الی القاضی**
بسم الله الملک الحق المبین الی القاضی الامام من فلان بن فلان الفلانی
قاضی کورة واخیر الهمام فلان بن فلان الفلانی قاضی بلده کذا وما
یعد منهما من النواحی کذا ونواحیهما المنسوبة الیهما والی کل من یصل ویضاف
الیهما من الضواحی الیه من قضاة المسلمین وحکامهم
بسم الله الرحمن الرحیم کتابی هذا اطال الله بقاء القاضی الامام الی اخر
القابه وتعریفا لیه والی کل من یصل الیه من قضاة المسلمین وحکامهم
حفظهم الله تعالی باکرامه احمد لولیه والصلوة والسلام علی نبیه
من مجلس قضائی بکورة کذا وانا یومئذ امرت بکتابته اولی عمل القضاء
بها من قبل السلطان الاعظم الخاقان الاکرم الغازی سلطان
حین نها درخان اما بعد در تاریخ غرهٔ ربیع الآخر حاضر آمد در

مجلس

بمجلس قضا من بلده هراه بخبر اسم ونسب خود فلان بن فلان الفلانی تحی خصمی
ونایب خصمی که حاضر ساخته باشد اورا پس دعوی کرد این حاضر آمده مذ
کور بر شخصی که کفت نام وی فلان بن فلان الفلانی است وغایب بود
ازین شهر بمسیره سفر ونزدیک من این معنی به بینه عادله ثابت شده
بود مبلغ کذا حق لازم واجب بسبب کذا او کفت که همچنین اقرار شرعی
کرده فلان غایب مذکور بتمام مدعا وی واین فلان که غایبست ازین
شهر بمسیره سفر مقیم است به بلده کذا ومنکر دعوای ویست واورا
کواهان هست موافق دعوای خود برین شهر ومتعذر آمد بروی
جمع کرده میان این کواهان وفلان غایب از جهت کتاب حکمی به فلان
قاضی وبهر کس که رسد که این کتاب من از قضاة اسلام پس چون اجابت
کردم سؤال اورا حاضر آورد این مدعی جمعی را که کفت کواهان
منند وهم فلان وفلان وفلان پس کواهی دادند هر یک ازین شهود
عقیب این دعوی بعد الاستشهاد منهم بر وفق این دعوی مذکوره
وشرایط شهادت بجای آوردند پس استماع کردم ازیشان وثبت
کردم انرا در محضر که در دیوان حکم است پس من وتعدیل وتزکیه
ایشان کردم وقبول کردم کواهی ایشانرا وبالتماس مدعی نوشتم
این کتاب را بفلان قاضی والی کل من یصل الیه من قضاة الاسلام
منهیا الیه والیهم ما جری عندی من ذلک وکواه کرفتم فلان وفلان را
بر کتاب خود ومضمون آن وزود باشد که مهر کنم انرا بحضور ایشان

وکواه کرد ایشان را بران واتفاق افتاد عدد سطور این کتاب حکمی
برین کاغذ سمرقندی که سه طومار است و دو وصل دارد و سوی
هر دو عنوان چندین سطر والله اعلم واحکم بیلکه مکتوب
اولاندن غیری قاضی کاتبه و مکتوب الیهه بخه شرایط دخی واردر
رعایتی لازم کتب فقهیه ده مذکوردر چونکه قاضی کاتبک کتابی قاضی
مکتوب الیهه یتشه مضمونی ثابت اولا قاضی مکتوب الیه سجل یازنق
دلسه بو طریقه یازه صورت سجل در اثبات ملکیت محدود بکتاب
حکمی یقول الامام القاضی فلان بن فلان الفلانی حاضر شد در مجلس قضاء
من به بلدة کذا در روز کذا در شهر کذا سنة کذا فلان بن فلان و با خود حاضر
آورد فلان بن فلان را پس دعوی کرد این حاضر امد مذکور هذا
بدین حاضر آورده شده مذکور با خود همگی محدود کذا احق وملک
منست و بدست این محضر هذا بغیر حق است و واجبست که آنرا بمن
تسلیم نماید و از وی طلب شرعی کرد آنرا از مدعی علیه هذا جواب دعوی
مذکور پرسیده شد انکار معتبر نمود پس عاجز مدعی هذا را از مدعی
هذا موافق دعوی بینه عادله طلب داشته شد عرض کرد بر من
کتاب حکمی که این نسخه آنست و تمام کتاب را نقل کند از اول تا آخر
وگفت این کتاب فلان بن فلان است قاضی بلدة کذا بسوی تو و امثال تو
بکتاب و یمن کرد وگفت نوشته است این کتاب را به ثبوت ملکیت
این محدود از برای من موقع است بتوقیع وی مختوم است بخاتم

وی نوشت آنرا واو آن روز قاضی بلده کذا بوده و بر مضمون آن وخاتم
آن گواه گرفت پس از وی بینه عادله برانچه مذکور است طلب داشته
شد حاضر آورد جمعی را وهم فلان وفلان بن فلان گواهی دادند این
شهود که این کتاب واشادت کردند با این کتاب که محضر بود در مجلس حکم
من کتاب قاضی بلده کذا است نوشته است بسوی تو و او در آن
روز قاضی بلده مذکوره بود به ثبوت ملکیت این محدود مر این مدعی را
که این کتاب عرض کرده واین مختوم است بختم موقع است بتوقیع او واشهاد
کرد قاضی مذکور مارا بر مضمون وختم آن پس چون تعدیل و تزکیه اینان
کردم بکشادم کتاب مذکور را بمحضر من المتخاصمین هذین پس یافتم آنرا
مشحون بعنوان داخل وخارج موقع الصدر معلم الاوصال ظاهرا
وباطنا واسامی شهود در آخر آن مسطور بود چنانکه رسم آنست پس قبول
کردم آنرا وثابت شد نزد من که این کتاب فلان قاضی است بسوی او در آن
روز قاضی بلده کذا بوده در ثبوت ملکیت محدود مذکور مر این مدعی
را وآنکه در دست این مدعی علیه بغیر حق است واین شهود بر مضمون وختم
این گواهی دادند بشرط واشادة بوضع اشارة کردند عند الحاجة الیها
و درست شد نزد من بودن آن وثابت شد مضمون آن وآنرا بر مدعی
علیه عرض کردم واعلام کردم او را بجمیع انچه این کتاب متضمن آن بود
پس بعد عجز مدعی علیه از دفع وجرح بالتماس مدعی هذا حکم را حکم
کردم این مدعی را برین مدعی علیه بملکیت این محدود تا باخر این چنین

است در محیط و فتاوای علیا بادیه آورده که اگر این سجل را بر ظهر کتاب
حکمی یا موصول بران نویسد هر آینه اسهل و اقصر خواهد بود و احتیاج
بنقل کتاب حکمی نخواهد بود **در ذکر نامها سجل ملکیت اسب که** اول سجل او متن
یاد کرده شد بر طریقه که یاد می کرد سایر سجل نقلیات اگر محکوم به
عقار اولورسه تحدیده محتاج در سایر قیود و شرایط اسلوب مذ
کور اوزره در سجل علی سبیل الاختصار ملکیت اسب بایع بو طرز نقل
دخی یازلمشلر مع هذا که بر قید ترك ایدلمامش اولسه اولی در
تاریخ کذا بود که محکمه قضاء بلده هراة حکم کرد قاضی بلده مذکوره بملکیت
یك اسب کذا مر حمید بن فلان را بدعوای ملکیت مطلقه شرعیه او بشرایطها
بر محضر خودش محمد بن عبد الله که معترف این اسب و قایل بود بملکیت خود
بعد الاستشهاد بگواهی فلان و فلان که معدل شده بودند و بر وفق دعوی
شهادت بأدا رسانیدند بشرایطها المعتبرة شرعا و عجز المدعی علیه عن الدفع
والجرح باید که بگیرد این مدعی این اسب را ازین مدعی علیه بحق حکما صحیحا
شرعیا **سجل دوم از ذکر نامه** درین وقت حاضر آمد در محکمه قضاء بلده
هراة محمد بن عبد الله مدعی علیه مذکور در سجل صدر و با خود حاضر آورد
همین عبد الجبار بن محمد بن ابراهیم را و بعد از آنکه صفت اسب مذکور
در سجل صدر مبین شده بود دعوی کرد این حاضر آمده مذکور هذا برین
حاضر آورده شده مذکور با خود بمحضر من المدعی علیه هذا بین یدی
القاضی بهراة که ثمن این اسب موصوف در سجل اول را بمبلغ کذا ازین محضر

هذا

209

هذا خریده ام و او بمن فروخته در میان ما در بدلین تقابض شرعی واقع
و حمید بن فلان مدعی مذکور در سجل اول این اسب را استحقاق شرعی آورده
و بگواه ملکیت مطلقه خودش بحکم شما که قاضی اسلامید یا حکم قاضی بلده
کذا فلان بن فلان از من گرفته چنانچه در سجل اول مذکور است حالا رجوع
میکنم برین محضر و میطلبم از وی که مثل مبلغ مذکور ثمن این اسب موصوف
که این محضر از من گرفته و تلف کرده بمن تسلیم نماید از مدعی علیه هذا جواب
دعوای مذکوره مدعی هذا پرسیده شد بمبایعه مذکوره بثمن مذکور
و قبض ثمن و تلف آن اعتراف معتبر نمود از مدعی هذا بر استحقاق و حکم مذکور
بینه عادله طلب داشته شد حاضر آورد درین محکمه هذه فلان و فلان را
و صورت گواهی را چنین نوید که گواهی میدهم که حمید بن فلان این اسب
موصوف را استحقاق شرعی آورده و بگواه ملکیت مطلق خود بحکم فلان
قاضی از ین مدعی هذا گرفته و شرایط بجای آوردند و حکم را چنین نویسند
حکم کرد قاضی مذکور بحق رجوع این مدعی هذا برین مدعی علیه بمثل
ثمن این اسب موصوف بگواهی این گواهان بحکم محکم و فرمود این
مدعی علیه را که مثل مبلغ مذکور ثمن این اسب موصوف را که ازین مدعی گرفته
و تلف کرده و بران معترفست بدین مدعی هذا تسلیم نماید و کان ذلك
بتاریخ کذا اگر سجل ثالث و رابع اولورسه دخی صحیح بو منوال اوزره
در و فیما ذکرنا کفایة لمن له درایة فلا یحتاج الی کثرة العبارة والعاقل
یکفیه الاشارة **خاتمه در کتابت نصب قوام و تقدیر نفقات و غیر ذلك**

در بیان خاتمه

وتقليد وصايه در وقت چنان استماع افتاد كه فلان ابن فلانى وفات
يافته واز وى وارث دو پسر صغير فلان وفلان ويك دختر صغيره
فلانه مانده وپس واز وى متروكات از عقار وعروض وكذا وكذا مانده
واين صغار را اب وجد ووصى نيست كه تسويه امور وحفظ اموال
ايشان كند وجمعى از ثقات عدول اخبار نمودند كه فلان ابن فلانى مرد
ديندار از اهل صلاح وامانت واز اصحاب ورع وديانت وبكفايت
وهدايت مشهور ومعروف وبراستى وعفت مذكور وموصوف است
بنابران مقتضى شد كه اين فلان مذكور وصى عام شرعى باشد در جميع
امور اين صغار وقيام نمايد بقضاى ديون اين ميت وتنفيذ وصاياى
وى وتعاهد وصيانت اين متروكه از ضياع ومحافظت واستغلال
آن از اسباب ضياع وقبض محصولات وغلات آن وصرف آن بمصالح
شرعيه ايشان وانفاق بر اين صغار بمعروف نه بتقتير واسراف وتصرف در آن
ببيع وشرى وساير عقودى كه صاحب شرع تجويز آن كرده ووصيت كرده
شد بوى كه رعايت تقوى واداى امانت نموده بنوعى معاش نمايد كه يوم
يقوم الحساب از عهده جواب بردن تواند آمد ووى قبول نمود آنرا
وكان ذلك بتاريخ كذا واگر خواهد كه او را قيم سازد در بعضى اين امور
همان بعض را مخصوص سازد واز باقى منع كند كتاب نصب مشرف
بر وصى غرض محرر بودر كه فلان كه قيم عام شرعيدر فلانك تركه سنده
وصغارنك امورى تسويه سنده وهم فلان وفلان وفلانه بونلك اوزرنه

مشرف نصبنه احتياج اولدى كه احوالندن خبردار اولا پس جمع عدول
وثقات اخبار يله مقرر اولدى كه بو وصى اوزرنه بو تركه اولانلر
قيم اوزرنه فلان مشرف اولا وبو وصى وهر قيم منع اولنديكه بونلك
وقوفى واستطلاع راى اولمايجه بطريق الاستقلال تصرف ايليه لر
وبونلر اوزرنه قرار اولدى كه هر نسنه نك حل وعقدى اموردن بونلك
حضورنسز ومشاوره سلنسز نسنه ايليميه اكا كتاب اقامه قيم براى
معتوه صوره كتابت ارباب معرفت وثقاتدن شويله معلوم اولدى كه
فلان معتوه اولوب نفعنى ضررندن خيرنى شرندن بلميه . وامورى مختل
اولوب احوالى عرصه ضياعه كلمكله اسباب واموال محتاج اولا بر كسيه كه
بونك اموالنه تعهد واملاكنه تحفظ كوسترهب امورنه اصلاح ايده
بناء على ذلك اهل صلاح وسداد واصحاب عدالت ورشاددن
اولان فلان بوكه قيم عام اولوب بونك محافظت وتعهد املاكنه
وتنميه واستغلال اموالنه سعى جميل ميده ولايدب معروفله
بونك اوزرنه وبو صحيح اولدقده اوزرنه نفقه سى لازم اولنلره
انفاق ايده بونك ديوننى تقاضا ايدب واملاكنه هر تصرف كه
صاحب شرع قيم معتوهه تجويز ايتمشدر تصرف ايده كتاب اقامه قيم
در مال مفقود چنان بسمع شريف قاضى اسلام دار السلطنه هراة
رسيد كه فلان ابن فلانى چند سالست كه مفقود گشته وحيوة ووفات
واثر ومكان او معلوم نيست واسباب وعقار وضياع او در عرصه

ضیاع است واولاد او محتاج بنفقه بنا بران فلان را که بزیور صلاح
وسداد متحلی است قیّم عام شرعی کرده شد تا محافظت وتعهد اموال
واملاك اوكند وارتفاع وغلّه اسباب او ونفقه کند بمعروف بر اولاد
تا وقتی که حال او ظاهر شود **فرض نامۀ نفقۀ زن بر شوهر حاضر**
قاضی سلام فلان فرض وتقدیر ایلدی فلانه بنت فلان ایله مسمات
اولانك زوجی حاضری فلان بن فلان اوزرنه که بر موجب اودر که
ادا ایده هر ای مطعومی ایچون شوقدر مبلغ هیر لتی آیده بر دست
کندویه مناسب نامه ایچون شوقدر مبلغ ومسماة مذکوره یه امر ایلدی
که استدانه ایده وکتب هذا فی التاریخ **اکر** اولادی صغاری اولوب
بونلره نفقه تقدیر ایده سه اسلوب سابق اوزره یازه اما جامه
صغاری ددتا یده مقرّر ایده **فرض نامۀ نفقۀ زن بر شوهر غایب**
فلانه بنت فلانه رفع ایدب ایله خبر ویردیکه زوجی فلان بن فلان
بوندن غایب اولمشدر ویونی نفقه وکسوه قومشدر وحالیا
بینلرنده نکاح قایم در وكسلرندن جماعت عدول که وهم فلان
وفلان وفلان حاضر ایلیوب صدق قولی اوزرنه خبر ویردکلرندن
مسماة مذکوره نك التماسیله بونك نفقه سی وکسوه سی ایچون شوقدر
مبلغ غایب اولان زوجی اوزرنه فرض ایدلدی دیوکه استدانیه امر
اولندی وکان بتاریخ کذا **اکر** اولاد صغاری وارسه انلره دخی
یازه بطریق سابق **تقدیر نفقۀ یتیم بر مال وی** فلان یتیمه که ولد

فلان یتیمه که ولد فلاندر احتیاج اولدی که نفقه تقدیر اولنه کندو
مالندن مطعومی وملبوسی ومشروبی ایچون ومالا بدی ویونك مالندن
نفقه سی واجب اولنلرك نفقاتی ایچون جماعت امنا واهل وقوف
بوباده سوال اولوندقده معروفله بونك نفقه سی ایچون هر آیی شوقدر
مبلغ اولماغه اتفاق ایلدیلر قیّم اولانه امر اولندی که هر آیی اموالندن مبلغ
مذکوری بوصغیره وبوصغیرك مالندن نفقه سی واجب اولنلرك نفقات
معروفه صرف ایده الخ شروط ده بویله مذکوردر اما صغیرك مالندن نفقه
واجب اولنلری بیان ایلسه احسن واحوط اولور **تقدیر نفقۀ ودیعه**
فلان بن فلان مجلس قضاده فلان ابن حاضر اولوب فلان غایبك قاتمنی
امانت یراق ویا بر توب قویوب نفقه قومامشدر التماس ایلدی که
آنوك مالندن نفقه تقدیر ایدیلوب بوكند ومالندن صرف ایده
وفلان غایب حاضر اولدقده رجوع ایده دعواسنك صحتنه اقامه
بینۀ عادله ایلدی فلانی وفلانی شاهد کتوردی پس مقرّر اولدی
که بو فلان هر آیده شوقدر مبلغ کندو مالندن صرف ایده بوانده
ویابو او غلانه فلان غایب حاضر اولدقده مبلغ مذکورك مثلنه
که رجوع ایده تقدیر نفقه لقطه دخی بو اسلوب اوزره یازه **تقدیر نفقه**
لقیط درین وقت فلان بن قاضی دار الخلافه هراة عرض کرد که لقیطی
دارنع کرده وبرداشته وصغیری محمد نام را حاضر ساخته وی است
ودرین معنی اقامت بینه کرد ونمود که با وی مال نبوده وکسی که بروی

ایجاب نفقهٔ این لقیط تواند بود نیست والتماس فرض نفقه وی نمود
بنابر آن مقرر شد این ملتقط هر ماه مبلغ کذا از مال خود صرف مطعوم این
لقیط و هر چهار ماه مبلغ کذا صرف یکدست جامهٔ مناسب و نماید تا دین باشد
بروی و هرگاه پدر این صغیر پیدا شود یا این صغیر کبیر شود آن مبلغ مذکور
مؤدی شود بوی تحریراً فی کذا صورت کتابت توقیعات بر وقفیه چنین
نویسد الحمد لله والصلوة علی نبیه وبعد فقد اعترف الواقف المذکور
بمحاوی مطاوی هذه السطور بمشهدی واقر هذه المسطور بمحضری
وحکمت بصحة هذا الوقف ولزومه بعد علمی بمدلوله ومفهومه فی ضمن
المرافعة الشرعیة بشرایطها المعتبرة المرعیة عالما بالخلاف متحرزا عن المیل
والاعتساف حکما صحیحا شرعیا عن المفاسد والقداح عریا وانا الفقیر
الی الله اخری حکمت بصحة هذا الوقف اولا ولزومه ثانیا فی ضمن المرافعة
الشرعیة بعد علمی بمواضع الخلاف مستخیرا من الله ذی الالطاف وانا الفقیر
المعتصم بالله العلی اخری وضح وصح مضمون هذه التذکرة الصحیحة الشرعیة
عندی وصدر الحکم المذکور فیه بالوقف واللزوم عنی حکما محکما علی
قانون الشرع الشریف والدین الحنیف وانا العبد اخری احاط
علمی بمضمون هذه السطور وصح عندی ما هو المذکور فی هذا المزبور
وحکمت بصحة ما اختلف فی صحته من الاوقاف عالما بمواضع الخلاف
ومحل الاختلاف ثم بلزوم الکل فی ضمن المرافعة والتداعی وانا الفقیر
در قبالهٔ بیع ما اعتراف بایع چنین نویسد اعترف البایع المذکور

بما اسند الیه فیه عندی وصح مضمون هذه القبالة الشرعیة لدی وانا
الفقیر اگر متعاقدین معاً اعتراف ایلسه لر اعترف المتبایعان المذکوران
بما اضیف الیهما فی هذه التذکرة عندی وقد احاط بمضمونها علمی
وانا الفقیر اگر عقد وکالة باشد چنین نویسد اعترف البایع
المذکور بما اسند الیه فیه بعد ثبوت الوکالة المذکورة فیه عندی اخری
اعترف البایع المذکور فیه بمضمون هذه الحجة الشرعیة لدی وصدر
الحکم المذکور فیه بثبوت الوکالة المذکورة عنی بعد المرافعة الشرعیة
والتداعی والتناکر متوکلا علی الله الذی ینهی ویامر وانا الفقیر وبعبارة
اخری اقر البایع الموکل بمضمون هذه السطور عندی وحکمت بثبوت
الوکالة المذکورة حکما شرعیا عن الخلل والنقصان عریا وانا العبد
اگر بیع وصایتله اولورسه اعترف البایع المذکور بعد ثبوت الوصایة
المذکورة علی الطریقة المسطورة وحکمت بصحته حکما شرعیا وانا العبد
اگر بیع قوامتله قاضی کاتب جهتندن اولاجق اولورسه بو یازه که البیع
المذکور وقع باطلاقی ونصب القیم المذکور من قبلی وانا العبد اخری
ثبت عندی مضمون هذه التذکرة الشرعیة واعترف البایع المذکور
بما اسند الیه بمشهدی بعدما جعلته قیما فی امور الصغیر المذکور
معتصما بالله وانا الفقیر صورة کتابت حکم بر سجلکه مشتمل بر اثبات وکالت
باشد صدر الحکم المذکور فیه عنی وثبت الوکالة المذکورة عندی حکما
صحیحا وثبوتا صریحا وانا الفقیر اخری الحکم المذکور فیه بعد ثبوت

الوكالة المذكورة صدر عن العبد الفقير اكر مشتمل بر قوائم باشد
الحكم المذكور فيه صدر عني ونصبا للقيم المذكور من قبلي وانا العبد
بر فرمن نامه تعقات كتب هذا التذكر باذني وصدر الفرض والتقدير
عني وانا الفقير الداعي

المقطع في مناقب الامام الاع
ظم واصحابه الائمة المجتهدين
رضوان الله عليهم اجمعين

امام

مطلب مناقب الامام الاعظم ابو حنيفه

امام ابو حنیفه حضرتلرینک مناقبندن کمالاتندن بری بودرکه
عصر صحابه ده رسول الله علیه السلام قرنندن التمش ییل و برقاج ایدن صکره
شولتدا اولمشدر. صحابه دن اون درت نفره یتشمشدر. انلردندر.
انس بن مالک. عبد الله بن انس. عبد الله بن ابی اوفی. عبد الله بن حارث.
جابر بن عبد الله. عبد الله بن حارثدن روایت ایتمشدرکه. من تفقه
فی دین الله کفاه الله همه ورزقه من حیث لا یحتسب. قرن
ثانیده که عصر تابعیندر تابعینه مزاحمه قلمشدر. قال رضی
ما اتانا عن رسول الله فعلی الراس والعین. وما اتانا عن الصحابه فناخذ و
نترک وما اتانا عن التابعین فهم رجال ونحن رجال. اول برکمسنه که
علم تدوین ایتمشدر. امام اعظمدر. هیچ کمسنه بو امرده بوکه سبقت اتما
مشدر. سایر ائمه بونک علمندن اقتباس ایدوب اقتدا قلمشلردر.
بو اجلدندرکه. امام همام امام شافعی مطلبی جمیع علما فقهده ابو حنیفه
نک عیالیدر دیمشدر. وقد قال ابن ادریس مقالا صحیح النقل یروی
فی صحیفه بان الناس فی الفقه عیال علی فقه الامام ابی
حنیفه. وهم امام شافعی بیورمشدرکه من لم ینظر فی کتب ابی حنیفه
لم یتبحر فی الفقه. علمادن بعضی دیمشدرکه اوچ ربعی علمک ابو حنیفه یه
مسلم ربع رابع دخی غیرلره تسلیم ایلمز. شویله منقولدرکه فقهده
بش یوز بیک مسئله وضع ایلمشدر. بو مجموع کتاب مناقب شیخ الاسلام
ابی بکر عتیق بن داود الیمانیدن یازلمشدر. صاحب شامل شمس الائمه البیهقی

ایدر ابو حنیفه بیك كره بیك ویوز اللی بیك یدی مسئله استنباط
ایلمشدر. تجنیس ملتقطده ایدر ابن عباس رضی الله عنه ایتمشدر كه رسول
الله دن صكره بر نور اولا كركدر كنیتی ابو حنیفه اولا منقولدر كه پدر ابو حنیفه
ثابت بن زوطی دركابلدن وثابت اسلامده متولد اولمشدر. زوطی تیم
الله بن ثعلبه نك مولیسیدر. بعضلر ایتمشدر ابو حنیفه نك اصلی تر
مذدندر. بعضلر ایتمشدر كه اصلی نسادندر. اسمعیل بن حماددن
منقولدر كه بن اسمعیل بن حماد بن نعمان ابن ثابت بن النعمان بن المرز
بانم كه ابناء فارسدندر. والله هركز بزه رقلك واقع اولمامشدر.
نه جاهلیتده ونه اسلامده. مولانا شیخ قهستانی بیورمشدر كه والد
نعمان كه مرزبانزاده بود. ثابت طاوس عبدالله بود. هرمز او را از بنی شیبان بود
والی بغداد مولای عمر. یعنی اندر ظل عدلش آمد. زابتدا بردست
او مسلم شد. شرح منظومه ده ایدر امام اعظمله امام محمد اور
تاسنده قرابت واردر. زیرا ابو حنیفه نعمان بن ثابت بن طاوس
بن هرمزدر. محمد بن الحسن بن عبدالله بن عبدالله بن طاوس بن
هرمز ملك شیباندر كه عمر رضی الله عنه اسلامه كلمشدر. ولادت و
وفاتی حماد بن ابی حنیفه دن منقولدر كه ابو حنیفه هجرتك سكسان
جی سنه ده متولد اولمشدر. ابو نعیم ایدر كه وفاتی یوز اللنجی ییلده ایدی
هجرتك ماه رجب یا ماه شعبانده. انس ابن مالك حضرتلرینی هجرتدن
طقسان بشنجی ییلده كورمشدر. عبادة و ورعی عبدالله بن مبارك دن منقولدر

كه امام

كه امام ابو حنیفه قرق بش وقت نمازی بر ابدستله قلمشدر.
كیجه نمازنده كاه اولوردی كه ایكی ركعتده قرآن ختم ایلردی. بر كیجه
بودخی منقولدر كه بر كیجه لیله ابو حنیفه و امام مالك بن انس رسول الله
عم مسجدنده یاتسو نمازندن صكره مذاكرهٔ علم ایدرلردی نه تصنیف و
نه تخطئه تا اول وقته دك كه صباح نمازینی همان اول مجلسده قلورلردی.
بعض اقوالده امام مالك كندو قولندن ابو حنیفه قولنه رجوع ایتمشدر
ابو یوسف رض ایدر بر كره امامله كیدر ایكن بر بولوك اوغلنجقلر فریاد ایلدیلر كه
بو ابو حنیفه در كه كیجه ایله اویومز. پس امام ایتدی ای ابو یوسف كوردك
مسن كه بو اوغلنجقلر نه دیرلر. نذر ایتدم كه بلوكی دوشكه قومایم مادام كه حقه
ملاقات ایلیم. علی بن میمون ایدر امام شافعیدن ایشتدم كه ایتدی
بن ابو حنیفه تربه لریله هر كون قبرنه زیارته واروردم هر كاه كه حاجتم
اولسه ایكی ركعت نماز قلوب انك قبرنه كلسم اسنم حاجتمی قبول ایلر.
ابو نعیم روایت ایلر كه منصور خلیفه زماننده كه خلیفه بغداده ایدی
عیسی بن موسی یه كه امیر كوفه ایدی مكتوب یازدی كه ابو حنیفه یی بغداده
كوندره. چون امامی بغداده كتوردیلر منصوره كلدی. او كنه سویق كتوردیلر
بیوردی كه نی متاعی كوستردی یمدی. اكر ایتدیلر بیدی و فی
الحال قالقدی. منصور ایتدی كه قاتنده كرس امام ایتدی اول یره
كه كوندررسن. پس زندانه ایلتدیلر. وفات فی السجن ساجدا. جنازه سن باب
خراساندن طشره چقردیلر. بر كسنه نك بیتمدن باب الجسر قبرستانه اوردیلر

نماز قلدی خیزرانك بر مقامنده دفن ایلدیلر. منصور قبری اوزرنده نماز
قلدی یکرمی کوندن زیاده قبری اوزرنده نماز قلدیلر **ذکر الامام الهمام**
ابو یوسف بو ابو یوسف یعقوب بن ابراهیم بن حبیب بن سعد بن حبتة
البجلی الانصاری الاوسیدر دیو مسطوردرکه. باباسی سعد بن بجیر
بن معاویه در. اناسی سعد بن حبته بنی عمرو بن عوفدن بر ملکات قزی
ایدی سعد بن حبته صحابه دن ایدی بجیر که پدر سعد ایدی کفر اوزره
اولمشدر سعد اول پدرانی یوسفدر اسلامده کوفه ده فوت اولمشدر
زید بن ارقم اوزرنه نماز قلمشدر. بش تکبیر ایلمشدر. ابو یوسف
دیمشدرکه بنم جدم سعدی خندق کونی حضرت رسول عم قاتنه کوردیلر
بوکه دعا قلدی. ومبارك الن باشنه سوردی. اول مسحه بو زمانه دك
زومرا وزتامزده طورر. **ولادتی ووفاتی** ابو جعفر طحاویدن منقولدرکه
مولد ابی یوسف سنه ثلث عشر ومائه ایدی. شباب غضنفری
ایدرکه وفاتی سنه احدی وثمانین ومائه ده ایدی. ابو الخطاب
ایدر وفاتی ربیع الآخرك بشنجی کونی ایدی **سنه** ۱۸۲ بو تجنیس
ملتقطده ایراد اولنانه موافقدر. **مناقبوی** عماد بن ابی مالك
ایدر ابو حنیفه اصحابی ورتاسنده ابو یوسف کبی کمسنه یوغیدی
اکر ابو یوسف اولماسه ایدی ابو حنیفه وابن ابی لیلی مذکور اولمان
لردی بو انلرك علمنی اظهار ایلدی. وعالمه نشر ایتدی هلال بن
یحیی ایدر ابو یوسفك محفوظاتندن ایدی تفسیر ومغازی

ایام

ایام عربه کثرت علومی فقه ایدی. محمد بن سماعه ایدرکه ابو یوسف قاضی
اولدقدنصکره هر کون ایکی یوز رکعت نماز قلوردی. ابو یوسف
ایتمشدرکه اون یدی ییل ابو حنیفه یه مصاحب اولدم آیرلمادم
هیچ فطر واضحی وهرکز نماز قلمدم فرضدن ونفلدن الا ابو حنیفه یه
دعا ایلدم علی بن صالح هرکاه که حدیث روایت ایدیدی ابو یوسف
دن ایدردکه حدیث فقیه الفقها وقاضی القضاة وسید العلما ابو
یوسف رحمة الله علیه حماد بن ابی حنیفه روایت ایلرکه بر کون امام اعظم
اوتورمشدی. ابو یوسف صاغ طرفنده وزفر صول طرفنده بری بری
ایله مسئله مجادله ایدرلردی. هر قول که زفر دیردی ابو یوسف آنی
افساد ایلردی. تا اول زمانه دك که مؤذن ظهر نمازنه اذان اوقدی
پس امام اعظم الن زفرك دزی اوزرنه قودی. وایتدی اول شهرده
ریاسته طلب ایلمه که ابو یوسف انده اوله. ابو یوسف ایچون زفر اوزرنه
حکم ایلدی. اول کمسنه که قاضی القضاة لقبله مخاطب اولدی. ابو یوسف
ایدی بغداده موسی الهادینك وهارون الرشیدك قاضیسی اولدی.
اوغلی یوسفی بغدادك جانب غربیسنه خلیفه قاضی ایلدی. ابو یوسف
فوت اولدقدنصکره اوغلنی هارون الرشید ابو یوسف یرینه قاضی
القضاة ایتدی. تاج التراجمده ایدر خلفادن اوچ کمسنه دن تقلد
مولی اولدی. مهدی هادی رشید وغیره قاضی ایدی. یوزبیك
اقچه اهل مکه یه یوزبیك اقچه اهل مدینه یه یوزبیك اقچه اهل کوفیه.

بوز بیك اهل بغداده وصیت ایتدی • اول قاضی القضاته ملقب اولان
بودر • اول لباس علمایی بو اسلوبه تغییر ایدن بودر کلتی خلافنده رشیده
ایدی کتب وضع ایلیین اصول فننده بودر الامام محمد بن حسن
الشیبانی کمالله موصوف ایدی عظیم منزلسی واردی • روایتده
ودرایتده رایده وتصنیفده فنون علومده هارون الرشید زماننده
کوفه قاضیسی ایدی • بعده بغداده کلدی • هارون الرشید بونی قاضی
القضاة ایلدی وکندویله بیله ری یه الدی کتدی ری ده فوت اولدی
سنه ۱۸۹ ده بو وقت سکسان بش یاشنده ایدی کسایی دخی اول
کون وفات ایلدی • هارون الرشید فقه ونحوی ری ده دفن ایلدك
دیدی ربیع بن سلیمان ایدر • امام شافعی رح امام محمددن کتا
بلرن طلب ایلدی که نقل ایلیه • کوندرمکده امام محمد تأخیر ایلدی
امام شافعی اکا یازدیکه • قل للذی لم تر عین من رآه مثله ومن رآه کأن
قد رای من قبله • العلم ینهی اهله ان یمنعوه اهله • لعله یبذله لاهله
امام شافعی ایدر که هیچ کمسنه کورمدم حلالی وحرامی ناسخ ومنسوخی
اعلم امام محمددن وهم ایدر که اکی کمسنه نك بنم اوزرمده استادلق
حقی واردر بری مالك دیری محمد بن الحسن وهم ایدر که الحمد لله الذی
اعاننی فی الفقه بمحمد بن الحسن • وهم ایدر که هیچ کمسنه محمد بن حسندن
افصح بولمادم • هروقت که سوز سویلیه کان ایدردم که قرآن بونك لغتی
اوزرنه نازل اولا • اولا ابراهیم بن حربی ایدر امام احمد بن حنبله

صوردم که بو مسائل دقیقه نره دن آلدك محمد بن الحسن کتبندن دیدی
امام محمد بیوردکه بابامدن اوتوز بیك درهم قالدی اون بش بیك درهمی
نحوه صرف اون بش بیکنی حدیثه وفقهه صرف ایلدم محمد بن سماعه ایدر •
عیسی بن ابانی امام محمد مجلسنه دلالت ایلدم ایدی بونلر بر قومدر که
حدیثه مخالفت ایلرلر دیدی • عیسی احادیثی کوجك حفظ ایلمشدی
برکون عیسی صباح نمازنده باکه اوغرادی • اول کون امام محمدك
مجلسنه کونیدی آیرلمادم • امام محمدی مجلسنه بیله کوتوردم • چون
امام محمده یاقین ایلندم ایتدم بو سنك قرنداشك ابان بن صدقة الکاتب
اوغلیدر ذکاء طبعی وحدیثه چوق معرفتی واردر • سنك مجلسکه
دلالت ایلدم ایدرکه بونلر که بر قومدرکه حدیثه مخالفت ایدرلر دیر ایدیم
پس امام محمد بوکه اقبال ایلدی • وایتدی ای اوغلوم بزدن نه کوردك که
حدیثه مخالفت ولا بزدن استماد کلك نسبته طانقلق ویرمه دیدی •
عیسی امام محمددن یکرمی بش نوع حدیثدن سؤال ایلدی • امام محمد
دخی بونلردن خبر ویردیکه منسوخدر شواهد ودلایل کوتردی
تمام بونلردن جواب ویردی • طاشره چقدق عیسی ایتدی بنم ایله نور
اوتاسنده بر پرده واردی محمد سرتفع اولدی شبهم قالمادی •
که ملك دنیاده بونك کبی بر مرد دخی اولا اندن صکره صحبتنه ملازم
اولدی تا فقیه اولدی • آخر کتاب وصایای تجنیس ملتقطده
کوردك مسایل امام محمد بن الحسن بیك کوز بیك • ویوز یتمش

بیك دن زیاده مسئله در • تاج التراجمده ایدر امام محمدك
كتبندندر • اصل بونی اصحابنه املا ایلدی • جوزجانی وغیره بوندن
روایت ایلدیلر • جامع الكبیر جامع الصغیر • سیر كبیر سیر صغیر آثار رقیات
هارونیه دقیقه كیسانیه امام محمدن نوادری روایت ایلدی • برجماعت
بونلردندر • ابن سماعه ابن رستم وهشام • الامام زفر بن هذیل العنبری
امام اعظم اصحابندن اهل اصفهاندن ایدی كنیتی ابو الهذیل ایدی •
باباسی اصفهانه والی ایدی • اول اهل حدیثدی • رأی حدیثنه غالب
اولوب صكره رأیه منسوب اولدی • اول اولیلردندر كه كتاب تدوین
ایلدیلر • ابو حنیفه ایله ایدرلر كه زماننك افقهیدر شدید
العبادة والاجتهاد ایدی • حسن بن زیاد ایدر زفر وداود طائی
قرداش اولمشلردی • امام داود طائی فقهی ترك ایدوب عبادته متوجه
اولمشدی زفر فقه وعبادتی جمع ایتمشدی • وهم حسن ایدر كه هیچ
كمسنه زفرله مناظره كورمدم • الا آنكه رحم ایدردم • مغلوب اولدوغی
اجلدن زفر كوفیه قاضی اولمشدی • بصره ده وفات ایلدی • محمدك
اول خلافتنده سنه ۱۵۸ ده • وزفردن منقولدر كه ابو حنیفه انتقالنك
سببی بو اولدی كه بن اصحاب حدیثدم بر كون بكا واصحابمه بر مسئله مشكل
اولدی ابو حنیفه یاننه كتدم بوندن سؤال ایلدم بكا جوابن دیدی •
بن ایتدم بو جوابی نه دن دیرسن ایتدی فلان حدیثدن وفلانه
قیاسندن • امام اعظم بكا ایتدی كه اكر بر مسئله شویله اولایدی •

جواب نه اولوردی • بن كندومی بونك جوابنده اولكی مسئله جوابنده
نابینا بولدم • پس امام ایتدی بونك جوابی فلان جهتدندر بر مسئله
دخی زیاده ایلدی • آنك جوابن ووجهن دخی بیان ایلدی • اندن صكره
اصحابم قاتنه كلدم • انلره بو مسائلدن سؤال ایلدم • جمله سی بندن دخی
اعمی پس جوابلرن بیان ایلدم • وعللن بیان ایلدم • ایتدیلر بونلری
قندن بیلدك • بن ایتدم امام ابو حنیفه دن • پس اوچ مسئله سببیله
سرحلقه اصحاب اولدم • ملازمت مجلسن اختیار ایتدم • ذكر سائر
اصحاب امام اعظم ابو حنیفه رح بر سبیل اختصار • داود طائی بونلر
دندر كه كمال زهد وورع وزهادتده ایدی فقر وفاقه • حالی غایت مضا
یقه ده اولوب امام اعظم حضرتلری اطیب موالندن آكا بعض نسنه
ارسال ایلدی • جواب ویردیكه بن ابو حنیفه دن علم وادب اوكرندم
بو مال حلاللدر • اكر كمسنه دن نسنه قبول ایلسه ایدم بو مالی قبول
ایلردم دیدی ونسنه المادی • حسن بن زیاد اللؤلؤی حسن الخلق
ایدی • محمد بن منصور الاسدی ایدر تمر بن جلاددن صوردم كه
حسن بن زیاد افقه میدر • یا محمد بن الحسن ایتدی والله شویله كوردم كه
حسن محمد بن الحسن دن سؤال ایلدی • تا اول مرتبه یه واردی كه محمد
اغلدی كندوی تخطئه ایتدوكندن وحسن ایتمشدر كه بن ابن جریج
دن اون ایكی بیك حدیث كتابت ایتدم كه فقها آكا محتاج در بو قضا
قبول ایلمشدی • واستعفا قلمشدی • كتاب المقالات حسن بن زیاد

وحسن بن مالك ايكيسيله سنه اربع ومائتينده وفات ايتديلر .
عبدالله بن المبارك سالم بن ابى مطيع ايتمشدركه ابن مبارك
شرقدن كندويه مثل طوتمزدى . بوندن صوردلركه ابو حنيفه مى افقه
در يوخسه مالكمى ايتدى . اكر بيوزى مالك كبيلردن طولوا اولورسه
دخى ابو حنيفه جمله سندن افقه در . احمد بن حنبل ايتمشدركه
ابن مباركك ولادتى سنه ثمان عشر ومايه ده ايدى تواريخه كوره
سنه احدى وثمانين ومايه ده فوت اولدى . اسمعيل بن حماد بن ابى حنيفه
بصره يه وارد قده قاضى اولدى تا علت فالج عارض اولدى استعفا قلدى
فقه ده جامع آدلو كتاب تاليف ايلدى . وكتاب الرد على القدرية .
وكتاب الارجا وتفقه عليه ابو سعيد البردعى كذا تاج التراجم ادب قاضى
خصافده كورركه حماد نا قلدر ابو حنيفه ابو يوسف ايله مختلط ايدى .
بونك قاتنده فقه اوكرندى . آخر بر حاله وارديكه بوكا مزاحم ايلر
اولدى . الا جوان ايكن فوت اولدى . اكر بيراولسه صاغ اولسه
عظيم الشان اولوردى . توفى فى سنه ٢١٢ عيسى بن ابان بن صدقه
الكاتب بونك تفقهنه سيبا امام محمد اخبارندن كچدى
معتصم بالله زماننده بصره ده قاضى ايدى . هلال بن يحيى ايدر .
ظهور اسلامدن بزوم زمانمزه دك بصره يه عيسى بن ابان دن افقه
قاضى كلمدى . سخاوتده كمال مرتبه ده ايدى ايدردى اكر برشخص نم قاتمه
كوز سكوكه مالندن مالمه ايلدكم ايديدى البته محجر قلوردم .

طبقات

طبقات اصحاب ابى حنيفه رح شمديدك ذكر اولنان جماعت جله
اصحاب امام اعظم وكبراء علماء اولانلردندر . امام اعظمك شاكردلرى
وبونك قوليله فتوى ويرن مجتهدين اول عدد ده دكلدركه بو رساله
متحمل اوله غايتى بو جماعت كه ايلرو كچديلر . بو طايفه اوزرنه سبقت
قلديلر . شهرت وكثرت واحترام سلاطين سببيله در بو جماعتدن كه
امام اعظم حضرتلرندن علم اوقشلردر . وقوليله فتوى ويرمشلردر .
وكيع بن الجراح در يحيى بن معين ايتدى وكيعدن افضل كسنه
كورمدم بوكا ديديلركه ابن المبارك دخى بوندن افضل دكلميدى ايتدى
ابن المباركك دخى فضلى واردى . اما بن وكيعدن فاضلرك كورمدم ديدى .
ابن عمرو اسد بن عمرو البجلى رح رشيد ايامنده بغدادده قاضى اولدى .
امام يوسف فوت اولدقدنصكره عافية بن يزيد امام اعظم حضرتلرى
هيچ برمسئله يه ثبت ايتمكه قومازدى . مادام كه عافيه حاضر اولوب
اصحابه موافقت ايتميدى . قاسم بن معن بو عبدالله بن مسعود اولا
دندندى فقه ده تقدمى وتبحرى موجود ايكن عربيتده دخى امامدى .
امام محمد كندو كتابلرنده بوندن روايت ايدر . كاه صريح كوزركاه
كنايت ايدر . شريك بن عبدالله دن صكره كوفه ده قاضى اولدى .
يحيى بن زكريا بن ابى زايده كندو زماننك محدثى ايدى سنى ايدى
على بن مدينى ايدر علم ابن عباس زماننده ابن عباسه منتهى اولدى
شعبى يه منتهى اولدى . كندو زماننده سفيان ثورى يه كندو زماننده

يحيى بن زكريايه منتهى اولدى يوسف بن خالد السمتي بو امامك قديم
الصحبه ايدي وامامدن تكثير الاخذ ايدي آخرده دنيايي ترك ايتدي
ويوز عبادته طوتدي . اونك اوزرنه وفات ايتدي . امام اعظم
اصحابندندر اوغلي حماد بن ابو حنيفه بونك زهد و ورعي غالبدر
فقهدن وحديثدن دخي بانصيب ايدي علي بن مسهر داوست كه سفيان
ابو حنيفه نك علمني بوندن آلدي امام اعظمك كتابلرني بوندن
نسخه ايدردي . امام بوني آندن نهي ايلدي حيان ومندل وحفص
بن غياث هو ابو عمر حفص بن غياث سمع هشام بن عروه وسليمان
الاعمش والثوري وغيرهم روي عنه ابنه عمر واحمد بن حنبل ويحيى
بن معين وغيرهم ولي القضا ببغداد وحدث بها ثم عزل وولي قضا الكوفه
ولد سنه ١١٧ ومات سنه ١٩٥ ابن كرامه ايدر وكيع قاتنده ايدم
بر شخص ايتدي ابو حنيفه فلان مسئله ده خطا قلدي . وكيع ايتدي
نه امكان واردركه ابو حنيفه خطا ايليه . حال بو كه ابو يوسف و زفر كبي
اوله بونلرك قياسده مهارتلريله يحيى وحفص ومندل وحيان كبي
اوله بونلرك حديثي حفظي ايله قاسم بن معن اوله لغته وعربيه معرفتي
ايله داود طائي وفضيل عياض اوله . بونلرك زهد وورعي ايله بر كيشي
كه بو جماعت آنك جلساسي اوله لر نجه خطا قلور . اسمعيل بن حماد
ايدر اشتدم امام ابو حنيفه بيوردي كه بنم اصحابمدن اوتوز التي
كيشي واردركه انلردن يكرمي سكزي قضايه صالحلردر . اكسي فتوايه

صلاحيتلري

صلاحيتلري در . اكسي اول اصحاب قضاي واصحاب فتواي تاديب ايليه لر
ابو يوسف ايله زفره اشارت ايلدي . ابو عاصم الضحاك نبيل ايله ملقبدر
امام اعظمدن صكره زفر مجلسنه ملازمت ايتدي . وفقهي بوندن اوكرندي
وفضيل عياضه اوكرتدي . ذكر اصحاب ابي يوسف وامام محمد رحمهما
الله . بونلرك اكيسندن بيله فقه اوكرتن ابو سليمان جوزجاني ومعلّي
رازي در . بونلرك ورع ودينده وحفظ فقه وحديثده رفيع منزلتلري
واردي مامون بن الرشيد اكيسني بيله كندو مجلسنه طلب ايلدي . كه
بونلره قضا تفويض ايده ابتدا سليماندن ايتدي بونك سني زياده اولوب
ورعله شهرتي اولماغين بوكه قضا عرض ايلدي . ايتدي يا امير المؤمنين
قضاده حقوق الهي صاقلمغه بني بو امانته والي ايلمه كه بن كندو نفسمه
امين دكلم كه الله تعالينك قوللري اوزرنده حكم ايليم . مامون بوكا خير
دعا ايلدي ومعاف ايتدي . اندن صكره يوزن معلايه قلدي .
وبوكه قضا عرض ايلدي . بو دخي ايتدي بنم بو امره صلاحيتم يوقدر .
مامون ايتدي نچون ايتدي بن بر كسنه ام كه قرض ويرودم قرض الودم
پس طالب ومطلوب اولدم بونك كبي كسنه نك قضايه صلاحيتي
اولماز . ايتدي بن سنونك دينوكي ادا ايده لم . وآخرده اولان ديونك
تقضاي ايده لم هر كسنه كه ادا ايده لم الام هر كسنه كه ويرميه .
عوض ويرلم ايتدي بنم احكامده تكلّم واردر . اموال آدميان بو جهتله
معرض تلفه اولور . مامون ايتدي . اهل علم وادبك ديني مجالسكه خاطر

ایرەلم هرسنك كه اولا بونلردن سؤال ایله . هرنسنه كه خاطرك قرار ایده
انكله عمل ایله . ایتدی تر قیل ددكه برادم استرمانی وصی یدینیم بولمایم
اول كشی قندن بولوردم كه بكا معاونت ایده حقوق الله قضاسنده دیدی ا
بس انی شعاف طوتدی محمد بن سماعه صاحبین اصحابندندر ثقاة حفاظ
دندر . مامون زماننده بغدادده قاضی اولمشدی . ایام معتصمده
ضعف بصر عارض اولدی . استعفا ایتدی . هشام ابن رازی بودخی
امامین اصحابندندر . بو روایته لیندر . بونك روایتنده اضطراب
اولمشدر . ابو بكر رازی كندودن روایت هشامدن اصول اوقومغی
مكروه طوتمشدی . اصولی ابن سماعه دن وانی سلیماندن روایتله
اوقومق كرك دیردی . بونلرك روایتی صحیح اولدوغی جهتدن وضبط
لری جهتندن . حسن ابن ابی مالك خاصة ابو یوسف اصحابندندر معتمد
الروایه واسع الدرایة كثیر العلم ابو ندن علم اخذ ایتمشدر . بشر بن
ولید الكندی بودخی خاصة اصحاب ابی یوسفدندر . مدینة
السلامده بغدادده قاضی اولمشدر . مامون زماننده بشر بن غیاث المریسی
اصحاب ابو یوسفدندر ابو یوسفدن چوق روایتی واردر . اهل ورع
واهل زهددر چوق تصانیفی واردر . لكن خلق بوندن متنفر ایدیلر .
علم كلام ایله شهرت اولدوغیچون وعلم كلامه خوض ایچون . ابراهیم بن
الجراح بودخی خاصه ابو یوسف اصحابندندر قاضی مصر ایدی .
اما روایتده لین ایدی . هلال بن یحیی دخی اصحاب ابی یوسفدندر

شروطده مقدمدر كتاب شروط واحكام الوقوف بونكدر . موسی
بن نصر الرازی ومحمد بن مقاتل وعمرو بن ابو عمرو سلیمان بن الكیسانی وعلی بن
سعید بونلر امام محمد بن حسن اصحابندندر محمد بن شجاع
البلخی حسن بن زیاد اصحابندندر . مقدم ایدی فقهده وحدیثده وقرائة
قرانده اهل ورع اهل عبادت ایدی . نجاءة فوت اولدی سنه ست
وخمسین ومائتینده بغدادده دفن ایتدیلر بو طبقه دن متاخر اولان
جماعتندندر ابو بكر عمرو احمد الخصاف بونك تصانیف مرضیه سی واردر
شروطده واحكام وقوفده وآداب قضاتده وغیرده بیر دخی ابو الحسن
عبید الله بن الحسن الكرخی ریاست اصحاب ابی حنیفه بغدادده بوكه
منتهی اولمشدی . قاضی اولانلره شدید المقت ایدی . هر كیمسه كه اصحابندن
قاضی اولایدی . آندن كسیلوردی . كندودن اراغ ایدردی .
بونكله مكاتبه ومكالمه قطع ایدردی . ولادتی سنه ستین ومائتین
ده ایدی . وفاتی واسط شعبانده سنه اربعین وثلثمائه ده ایدی .
بو طبقه دندر بلكه بونلردندر مولدده وسنده . مقدم اولان
دندر ابو جعفر بن احمد بن محمد الطحاوی مصرده مقیم ایدی
ریاست اصحاب ابی حنیفه مصرده بوكه منتهی اولدی . اولا امام شافعی مذهبنده
اوزرینه ایدی بعده امام اعظم ابو حنیفه مذهبینه انتقال قلدی .
بونك تصانیف جلیل القدری واردر اختلاف علماكی كه كیمسه انونك
مثلن ایتمامشدر . كتاب كبیر شروطده وشرح معانی الآثارده وغیرده .

مولفاتی چوقدر . ولادتی سنه ثمانه وثلثین ومائتین ده

ایدی . وفاتی سنه احدی وعشرین وثلثمائه ده در .

ذکر من ذکر فی هذه الرسالة من الصحابة وغیرهم ابوهریره رضی الله عنه

انس بن مالك جامع الاصولده ایدر ابوحمزه انس بن مالك بن النضر در

حضرت رسولك خدمتکاردر . رسول الله حضرتنه کلدکده اون یاشنده

بعضلر طقوز بعضلر سکز یاشنده دیدیلر . رسوله اون ییل خدمت ایلدی

بعض حدیثده غزوه خیبره چقدقده خدمت ایلدی دیر . حضرت عمر

خلافتی

خلافتنده بصره یه انتقال ایتدی ناس بوندن فقه اوکرندیلر صحابه دن بصره ده

آخر فوت اولاندر . هجرتك طوقسان بر سنه سنده بعض اکیده بعض اوچده

دیدیلر . یوز اوچ ییل عمری اولدی . بعض یوز بر بعض یوز اکی . بعض

طوقسان طقوز یاشنده فوت اولدی دیدیلر . ابن عبدالبر بوقول اصحدر

دیر . یوز اولاد اولدی اولدی . بعض سکسن دیدیلر . یتمش سکزی ذکر

اکیسی دشی . بوندن غیری بر انس بن مالك دخی واردر اکا کعبی دیرلر .

ابی بن کعب کاتب وحی در رسول الله زماننده قرآنی حفظ ایلین التی

کسنه نك بریدر . اول زمانده فتوی ویرن فقهانك بریدر . اقراء

صحابه در . رسول الله ابا المنذر دیو کنیتلدی . عمر بن الخطاب ابا

الطفیل دیردی . نبی علیه السلام سید الانصار دیو تسمیه ایتدی عمر سید

المسلمین ایله تسمیه ایلدی . عثمان رضی الله عنه خلافتنده مدینه ده وفات

ایتدی سنه تسع وعشرین وقیل فی عشرین وقیل فی اثنی وعشرین قول

اول اصح واکثردر . بوندن غیری . بر ابی دخی واردر . ابن عماره دیرلر

زید بن ثابت نبی علیه السلام مدینه یه کلدکده اون بر یاشنده ایدی فقهاء صحابه

نك وقرآنی جمع ایدنلرك بریدر ابوبکر خلافتنده یازدی عثمان زماننده

مصحفدن نقل ایتدی . خمس واربعین ده مدینه ده وفات ایلدی

بعضلر سنه اثنی واربعین . بعضلر ثلث واربعین دیدیلر . اللی

التی یاشنده ایدی . بعضلر اللی کی بعضلر اللی بش دیدیلر صاحب خلاصه

طاهر بن محمد بن احمد بن عبد الرشید البخاری کتاب النصاب کتاب خزانه

الفتاوی بونلردر. خلاصه دیباجه سنده ذکر ایدر. کتاب الواقعات
دخی بونلردر دیرلر شمس الائمة الحلوانی هدایه ده باب وطء نفسده حلوانه
منسوبدر. اسم بلده دیر. تاج التراجمده صاحب مبسوطدر بیع حلوا
نسبتدر دیر. و بعض حلوانی اولور قول اول اصحدر. اسمی عبد العزیز بن احمد
بن نصر بن صالحدر. بخاراده امام الحنفیه ایدی. ابو بکر محمد بن احمد ابی سهل
شمس الائمة السرخسینک استاددر. بو دخی کبار علماء ماوراء النهردندر.
صاحب الاصول والفروعدر صاحب مبسوطدر. ابو العلاء الفرضی
ایدر شمس الائمة الحلوانی سنه ٤٥٦ ده وفات ایتدی. هو الاصح تاج التراجم
ده ایدر حلوانینک مبسوط تألیف ایتدوکی شایعدر. اصول فقهده
اکی کبیر مجلد کتاب تألیف ایلمشدر. سیر کبیری قویده محبوسکن املا ایتمش
ایلمشدر. اکی مجلددر باب شروطه وارد قده حبسدن اطلاق اولوندی
آخرینی فرغانه‌ده واردی. طلبه دخی واصل اولوب املاسنی اکمال ایلدی.
امیر حسنک دهلیزنده. مسائلی ایدر مبسوط اون درت مجلددر.
بر کلام سبیله قویی ده محبوسکن خاطرندن مطالعه سز املا ایلودی. بونلر
قیونک بوقاری سنده املا ایتدوکی یازرلردی. صاحب الهدایه علی بن ابی
بکر بن عبد الجلیل الفرغانی برهان الدین المرغینانی بونک مؤلفاتندندر
هدایه و کتاب البدایه و کفایة المنتهی سکز مجلددر. و کتاب التجنیس والمزید
و مناسک الحج. قاضی خان حسن بن منصور بن ابی القاسم محمود بن عبد العزیز
الاوزجندی الفرغانی المعروف بقاضی خان فخر الدین بونک مؤلفاتندندر

فتاوای

فتاوای معروفه درت مجلد. شرح جامع الصغیر شرح الزیادات
شرح ادب القاضی للخصاف سنه اثنی وتسعین وخمسمایه رمضاننده
فوت اولدی. صاحب الکافی عبد الله بن احمد بن محمود حافظ الدین
النسفی ابو البرکات مؤلفاتندندر. مصفی شرح منظومه کتاب المنافع
شرح النافع. کتاب الکافی شرح الوافی. کتاب الوافی کتاب کنز الدقایق
کتاب المنار. فی اصول الفقه. کتاب العمده فی اصول الدین کتاب شرح الهدایه
شایع دکلدر. تاج التراجمده ایدر شمس الائمة الکردریدن تفقه اولدی
زیاداتی عتابیدن روایت ایلدی. سغناقی بوندن سماع ایلدی.
منار شرح ایلدی. کشف آن تسمیه ایتدی. عمده‌یی شرح ایتدی.
اعتماد تسمیه ایتدی. ولا یعرف له شرح الهدایه. انتهی کلامه بغدادده
اولوردی. سنه احدی وسبعمایه وفات ایلدی. السغدی علی بن
حسین بن محمد السغدی شیخ الاسلام بخاراده ساکن ایدی شمس الائمه
السرخسی سیر کبیری بوندن روایت ایلدی. بونک مصنفاتندندر النتف
شرح سیر الکبیر سنه احدی وستین واربعمایه‌ده بخاراده فوت اولدی.
حسام الشهید عمر بن عبد العزیز البخاری برهان الائمة المعروف بحسام الشهید
بونک مصنفاتندندر. فتاوای کبری فتاوای صغری. جامع الصغیر
مبسوط. تاج التراجمده صاحب محیطک استاذیدر دیر. امیر کاتب صاحب محیط
برهانی بونک جدیدر دیدی. صاحب هدایه بوندن اخذ ایلدی. ولادتی
سنه ست وثلثین وخمسمایه صفرنده ایدی. ابو حازم بالحاء المعجمه کذا

في المغرب عبد الحميد بن عبد العزيز القاضي الحنفي اصل بصره دن ايدي.
بغداد ده ساكن اولمشدي. علمي بصري دن اخذ ايتمشدي. بصري هلال
دن هلال ابو يوسف و محمد و زفردن. ابو طاهر الدباسك اوستادي ايدي
شامه كوفيه كرخه قاضي اولدي. خليفه معتضد بالله شرقيه يه قاضي ايلدي.
سنه ثلث وثمانين ومائتين ده. سنه اثني وتسعين ومائتين ده وفات
ايتدي وكان ثقة دينا عارفا بمذهب اهل العراق والفرايض والحساب
والقسمة وحسن العلم بالجبر والمقابلة وحساب الدور. وغامض الوصايا
والمناسخات قدوة في العلم كان احذق الناس بعمل المحاضر والسجلات وكان
احد فقهاء الدنيا من اهل العراق وما كان يعلم ان احدا اعقل منه غاية البيان
كتائب الزهر ده بويله مذكوردر. تاج التراجم ده ابو جعفر الطحاوي بوندن
تفقه ايتمشدر دير. بغداد ده قاضي اولمشدر بو مؤلفاتي واردر.
كتاب المحاضر والسجلات وكتاب ادب القاضي. وكتاب الفرايض انتهى
صاحب النهايه حسين بن علي الحجاج بن علي الصغناقي شارح الهدايه قدم حلب
وصنف بها الكافي شرح البزدوي. قدم دمشق في سنه ٧١٠ و توفي
بحلب في رجب سنه احدى عشر وسبعمايه. علي البزدوي علي بن محمد بن حسين بن
عبد الكريم ابو الحسن فخر الاسلام البزدوي الفقيه لما وراء النهر توفي في يوم
الخميس خامس من رجب سنه ٤٨٢ ودفن بسمرقند بونك مؤلفاتندندر.
مبسوط اون بر مجلد شرح جامع الصغير شرح جامع الكبير اصول فقه ده اولان
كتابي مشهوردر. ذهبي ولادتي تاريخ اربعمايه حدودنده دردير.

خواهر

خواهرزاده ابو بكر محمد بن حسين بن محمد بن حسن البخاري المعروف بخواهرزاده
بودخي مبسوط تاليف ايتمشدر قاضي ابو ثابت محمد بن احمد البخارينك قز
قرنداشي اوغلي در. بو زماننده مقدم در. اولبر خواهرزاده دن كه امام
بدر الدين محمد بن محمود الكردري در ديدر. شيخ شمس الدين شمس الائمه الكردرينك
قزقرنداشي اوغلي در. صاحب هدايه ذكر ايتدوكي خواهرزاده بودر.
جواهر مضيه ده بويله مذكوردر. اول ذكر اولنان خواهرزاده نك
وفاتي سنه ثلث وثمانين واربعمايه جمادى الاولى سنه سنده در.
شمس الائمه الكردري محمد بن عبد الستار بن محمد العمادي المعروف شمس الائمه الكردري
صاحب هدايه شاكرديدر. محمد بن محمود بن الكردرينك اوستاددر.
حسام الدين اخسيكثي نك مختصرني شرح ايتمشدر. ولادتي سنه تسع وخمسين
وخمسمايه ذي القعده سنك اون سكزنده در. وفاتي بخاراده سنه اثنتي
واربعين وستمايه محرمنك طقوزنجي كوني جمعه كوننده. قاضي اسبيجابي
علي بن محمد بن اسمعيل بن شيخ الاسلام السمرقندي مختصر طحاوي شرح ايتمشدر
صاحب هدايه نك اوستاديدر. زماننده مفتي ايدي. سمرقند ده
متوفي اولدي. في يوم الاثنين الثالث والعشرين من ذي القعده
سنه خمس وثلثين وخمسمايه ولادتي جمادى الاولينك بشنجي كوني
يوم الاثنين در. سنه اربع وخمسين واربعمايه. الناطفي احمد بن محمد
بن عمر ابو العباس الناطفي كتاب الاجناس والفروق بونكدر واقعات ناطفي
بونكدر. سنه ست واربعين واربعمايه ده. بلده ري ده فوت اولدي.

عمل ناطقه نسبتيله دغاير المسانند. علماء عراقيتك كبارندندر. شيخ ابو
عبدالله الجرجاني تلميذيدر. بو ابو بكر جصاص الرازي. بو شيخ ابو الحسن
الكرخي بو ابو سعيد البردعي. بو ابو حازم القاضي بو عيسى بن ابان بو محمد
بن حسن بو ابو حنيفه تلميذيدر. نجم الدين النسفي عمر بن محمد بن احمد بن
اسمعيل نجم الدين النسفيدر (ابو حفص) بونك مؤلفاتندندر طلبة الطلبة في اللغة
كتب فقه حنفية الفاظي اوزره در. كتاب تطويل الاسفار لتحصيل الاخبار
يوزدن بش يوز الي شيخدن روايت ايدر. اشعار حسنه سي واردر.
منظومه دخي بونكدر. فرشته شرحنده ايدر منظومه ده بو قدر قيودي
واحترازاتي وار ايكن سكز بيك مسئله مشتملدر. سمعاني ايدر هر نوع
علمده تصنيفي واردر حديث وتفسيرده وشروط وغيرده يوزه قريب
كتاب تصنيف ايلمشدر. ولادتي سنه اثني وستين واربعمائه ده
ايدي. بعض احديده در ديديلر. ابو الليث السمرقندي نصر بن محمد بن احمد بن
ابراهيم ابو الليث السمرقندي مؤلفاتندندر. تفسير قران كتاب نوازل
في الفقه خزانة الاكمل تنبيه الغافلين. بستان العارفين عيون المسائل
تاسيس النظائر مقدمة الصلوة توفي ليلة الثلثاء لاحدى عشرة خلت
من جمادي الاخرة سنه ثلث وتسعين وثلثمايه. ابو جعفر هند
واني شاكرديدر. جواهر مضيئه ده ابو الليث السمرقندي ايكيدر. برينك
اسم نصردر صاحب هدايه غصبده ذكر ايتدوكي بودر. بوكه فقيه ابو الليث ديرلر
بر دخي واردر زماني بوندن متقدمدر. حافظ ملقبدر بينهما فرق

ابو جعفر الهندواني محمد بن عبدالله ابو حنيفه الخوارزمي باب هندوان
بلخده بر محله در. بوكا منسوبدر. هنددن كلن قول وجاريه بوكه كلور.
هندواني ديمكه سبب بودر. جصاص احمد بن علي ابو بكر الرازي المعروف
بالجصاص ولادتي سنه خمس وثلثمايه ده در. بغدادده ساكن اولوب
رياست حنفيه بوكا منتهي اولدي. قاضيلق قبوله استديلر قبول ايلمدي.
زهد وورعي كمالده ايدي. ابو الحسن الكرخي شاكرديدر. كتاب احكام القران
شرح مختصر الكرخي. شرح مختصر الطحاوي شرح الجامع لمحمد بن الحسن.
شرح الاسماء الحسنى. كتاب جوابات المسائل كتاب في اصول الفقه
مؤلفاتندندر. وفاتي سنه سبعين وثلثمايه ذي الحجه سنك يدنجي
كوني يوم الاحد بغدادده واقع اولدي. بعض جصاص ابو بكر الرازينك
غيريدر ديدي. بو غلطدر. صحيح اكيسي بركسنه در. القدوري احمد بن
محمد بن احمد بن جعفر بن حمدان ابو الحسين ابن ابي بكر القدوري البغدادي
صاحب المختصر ولادتي سنه اثني وستين وثلثمايه ده در. ابو عبدالله
محمد بن يحيى الجرجانيدن فقه اوكرنمشدر. حديث روايت ايلدي.
عراقده رياست حنيفه بوكا منتهي اولدي. اهل عراق قتنده عظيم
القدر رفيع الجاه ايدي. حسن العباده جري اللسان تلاوته مداوم
بو مختصردن مقدم مختصر دخي تصنيف ايلمشدي. اون ايكي بيك مسئله
مشتملدي. مختصر كرخي شرح ايلدي. تاج الزاهدين كتاب تجريدي كه
شافعي ايله ابو حنيفه واصحابي بيننده اولان خلافي مشتملدر.

يدي جلدده تصنيف ايلدي . سنه خمس واربعمايه ده كتاب تقريب
كه ابو حنيفه ايله اصحابي مابينده اولان خلافده در . محرداعن الدلائل
تصنيف ايلدي . بعده تقريب ثاني تصنيف ايلدي . مسائلي ادله ايله
ذكر ايلدي . بغدادده متوفي اولدي . منتصف رجبده في يوم الاحد
سنه ثمان وعشرين واربعمايه . خطيب بوندن روايت ايلدي . شيخ ابا حامد
الاسفرايني ايله مناظره ايلردي . مدوره نسبتنك سببني بلمزم ديدي .
عتابي احمد بن محمد بن عمر ابو نصر وقيل ابو القاسم زين الدين العتابي عتابيه يه
منسوبدر . بخاراده بر محله نك اسمدر . كتابلري زياداتي . كتاب جوامع
الفقه درت مجلد شرح جامع الكبير . شرح جامع الصغير بونلردر . قرآن
تفسيري دخي واردر . ذهبي ايتدي جامع الكبير وزيادات تصنيف
ايلدي . شمس الائمه كردري . بوكا ملازمت ايدردي . بوندن اخذ ايلردي
وفاتي يوم الاحدده وقت ظهرده اولدي . بخاراده سنه ده فقهاء
سبعه مقابرنده دفن اولوندي . الاقطع احمد بن محمد بن ابو نصر الاقطع
ابو الحسن القدوريدن تفقه ايلدي . مختصر قدوري شرح ايلدي
بر تازه جوانه ميل ايلدي . اول جوان سرقه ايلدي . بو انوكله شريكدر ديو
تهمت ايلديلر . صول الني قطع ايتديلر . صغدي تاتارلر مسلمين مابينده
اولان جنكده اني قطع اولوندي ديدي . وفاتي سنه اربع وسبعين
واربعمايه ده ايدي . الغزنوي احمد بن محمد بن سعيد الغزنوي الكاساني
بالشين المعجمه كتاب روضه اختلاف العلما غزنويه ايله سمرقندده

مقدمه . روضة المتكلمين في اصول الدين . كتاب المنتقى من كتاب
روضة المتكلمين . كتاب البدايع في الفقه بونلردر . حلبده سنه ثلث و
تسعين وخمسمايه ده متوفي اولدي . تاج الشريعه غزنوي كاساني دكلدر .
كتاب البدايع كاسانينكدر . غزنوينك دكلدر . غزنوي كاسانينك درسي معيد
ي درديدر . صاحب الغايه احمد بن ابراهيم بن داود المقري الحلبي شهاب الدين ابو العباس
السروجي بفتح السين وضم الراء والجيم . نسبة الى سروج مدينة بنواحي
حراسان ديار مصرده قاضي اولدي . كتاب هدايه شرح ايلدي . غايه تسميه
ايتدي كتابي يانه دك التي عظيم مجلددر . قاهرده مدرسه سيوفيده
متوفي اولدي . يوم خميسده في الثاني عشر من رجب سنه عشر وسبعمايه تربه امام شافعي
جوارنده دفن ايدلدي . صاحب غاية البيان امير كاتب امير عمر العميد بن العميد
امير غازي . ابو حنيفه الفاراني الاتقاني خاهر بغدادده مشهد امامده
مدرس اولدي . اكي دفعه شامه كلدي . اولده امير يلبغا نايب السلطنه
ايله جمع اولدي . رفع يدين مسئله سنده تكلم ايتدي . ابطال ايتمك مراد
ايلدي . شيخ تقي الدين السبكي دفع ايلدي . دفعه ثانيه ده دجشك ونده
سنه سبع وسبعمايه ده كلدي . بعده مصره كلدي . سنه احدي وخمسين
وسبعمايه صفرنده . امير صرغتمش ناصري تعظيم ايلدي . جامع ماردانيده مدرس
قلدي . صكره ابن طولون جامعنه مجاور تعيين ايدوكي مدرسه يه مدرس قلدي .
ابن حبيب ايتدي مذهب حنيفه ده رئيس اولدي . كندوده كمال اعجاب
ده ايدي . مخالفه شديد التعصب ايدي . شرح اخسيكثي آخرنده

ذکر ایندوکی دلالت ایدرکه. لوکان الاسلاف بالحیوة لقال ابو حنیفه
اجتهدت. ولقال ابو یوسف نادالبیان وقدت. ولقال محمد احسنت.
ولقال زفر اتقنت. ولقال الحسن امعنت. ولقال ابو جعفر انعمت فیما نظرت.
ولقال ابو منصور حققت. ولقال الطحاوی صدقت. ولقال الکرخی بورکت
فیما نطقت. ولقال الجصاص احکمت. ولقال القاضی ابو زید احسنت.
ولقال شمس الائمة وجدت ما طلبت. وقال فخر الاسلام نبهت. ولقال
نجم الدین النسفی بهرت. ولقال صاحب المحیط فقت فیما سبرت واعلنت.
الی غیر ذلک من کبرائها الذین لا یحصی عددهم. وقال فی بعض مباحثه.
وهذا مما لا یوجد فی کتب المتقدمین ولا المتأخرین صنف شرح الهدایه وسماه غایة
البیان ونادرة الاقران فی آخر الزمان. وشرح الاخسیکتی وسماه التبیین
وله رسالة فی مسألة رفع الیدین واخری فی عدم صحة الجمعة فی موضعین من
البلد ولد باتقان لیلة السبت التاسع عشر من شوال سنه خمس وثمانین
وستمایة هکذا وجد مع خطه وتوفی یوم السبت الحادی عشر من شوال سنه
مرحوم کمال پاشازاده آنون حقنده بو ذیلی یازار نکارستان اولو کتابین
شان بدیع فصلش مختاج نه به تبیین چه حاجت بیانست چون اوج خورعیانست
وز باب وفصل فضلش اطناب را چه حاجت چون علیت البیانش در غایة بیانست
خیر بن یحیی الندوسنی روضة العلما بونکدر فقه نظم ایلمشدر عبد القادر اسم علی در
دیدی غالبا ابو الفضل نامش اوله کندو خطی ایله مفتاح تنه حسین یازلمش بولدق.
صاحب المختار والاختیار عبد الله بن محمود بن مودود بن محمود مجد الدین

ابو الفضل

ابو الفضل الموصلی ولادتی موصلده. سنه تسع وتسعین وخمسمایه شوالی
سلخنده ایدی. جمعه کون ابی طرزددن حدیث روایت ایلدی. کوفه قاضی
اولدی. صکره معزول اولدی. بغداده کلدی. مشهد امام ابی حنیفه ده.
درس ایتدی فتوی ویردی. حتی اول بلده ده وفاتی سنه ثلث وثمانین
وستمایه محرمنک اون طقوزنجی یوم السبت ده اولدی. کتاب مختار واختیار
لتعلیل المختار بونکدر. مسائل مختصر مشتمل بر کتابی دخی واردر.
السرخسی ابو الحسن القدوریدن تفقه ایتدی سنه تسع وثلثین واربعمایه ده
بیکرم اوچنده متوفی اولدی کتاب التحریر بونکدر. کتاب مختصر المحیط
بونکدرکه تکمله تحریر ایله معروفدر. الدبوسی عبد الله بن عمر بن عیسی ابو زید الدبوسی
کتاب الاسرار بونکدر. کتاب تقویم الادله دخی بونکدر. بخاراده متوفی اولدی.
سنه ثلثین واربعمایه جمادی الاخرهسنک نصفنده بعضلر اثنی ثلثین دیدیلر.
التمش اوج یاشنده برکسنه ایله بر دفعه مناظره ایلدی. اول کسنه تبسم
ایلدی. وضحک ایتدی ابو زید نفسی ایچون انشاد ایلدی. مالی اذا الزمته حجة
قابلنی بالضحک والقهقهه. ان کان ضحک المرء عن فقه فالدب فی الصحراء ما افقهه
دبوس فتح دال ضم موحده ایله دبوسه نام قریه نسبتدرکه بخارا ایله سمرقند ما
بینندهدر. الزیلعی عثمان بن علی بن محجن بن موسی فخر الدین الزیلعی الصوفی البارعی سنه
خمس وسبعمایه ده قاهره یه کلدی. فتوی ویردی درس ایتدی کتاب کنز الدقائقی
شرح ایلدی. سنه ثلث واربعین وسبعمایه رمضاننده متوفی اولدی.
الرستغفنی علی بن سعید ابو الحسن الرستغفنی رستغفن سمرقند کویلرندن بر قریه در

ابو منصور ماتریدی اصحابندندر. کتاب ارشاد المهتدی کتاب الزوائد.
والفوائد فی انواع العلوم بونکدر. ابن بلبان علی بن بلبان عبد الله الفارسی
الامیر الفقیه المفتی النحوی ابو الحسن البصری ولادتی سنه خمس وسبعین وستمایه ده
ایدی. سمع الدمیاطی ومحمد بن علی بن ساعد وابن عساکر وغیرهم شرح تلخیص جامع
الکبیر که تحفة الحریص ایله مسمادر بونکدر. صحیح ابن حبانی ابوابا اوزره ترتیب
ایلدی. معجم طبرانی دخی کذلک وفاتی سنه تسع وثلثین وسبعمایه شوالنک
یدنجی سی ایدی. خبازی عمر بن محمد بن عمر الشیخ جلال الدین الخبازی هدایه شارحی
اصول فقهده کتاب المغنی بونکدر. وفاتی سنه احدی وتسعین وستمایه
ذی الحجه سنک یکرمی بشنده ایدی. برهان النسفی محمد بن محمد بن محمد ابو الفضل
المعروف بالبرهان النسفی ولادتی نسفده ستمایه ده در وفاتی سنه سبع وثمانین
وستمایه ذی الحجه سنک یکرمی سکزنده بغدادده امام فخر رازینک تفسیر
کبیرن تلخیص ایلمشدی خلافده مقدمه سی مشهوردر کلامده کتابی واردر.
صاحب المحیط محمد بن محمد رضی الدین برهان الاسلام السرخسی محیط مصنفیدر
درت در بیری کبیردر. قرق مجلد متوسط در. اونی کی مجلد صغیردر.
یدی مجلد مختصردر. اکی مجلد حلبه کلدی. محمود الغزنوی دن بونی غیر مشهوره
نسبت ایلدیلر. محیط بونک تصنیفی دکلدر بیلمزدیر استادلردن
دیدیلر. فقهده قصوری اولدوغیچون نور الدین شهید رقعه یازدیلر.
سندن عزل ایلدی دمشقه کلدی. خاتونیه ده مدرس اولدی خسته
اولدقده التی یوز دینار تصدق ایتدی. اکمل الدین محمد بن محمود علامه

المتأخرین خاتمة المحققین. اکمل الدین افتی ودرس وافاد وصنف
واجاد جمله مصنفاتندندر. شرح مشارق الانوار. شرح الهدایه المسمی
بالعنایه شرح اصول البزدوی. المسمی بالتقریر شرح المنار المسمی بالانوار
شرح الفیه ابن المعطی التلخیص فی المعانی والبیان. شرح مختصر ابن الحاجب
شرح السراجیه مقدمه فی الفرایض. شرح تلخیص الخلاطی للجامع الکبیر.
قطعتین لم یکمل. شرح تجرید النصیر الطوسی لم یکمل حاشیه کشاف الی تمام
الزهراوین وفاتی سنه ست وثمانین وسبعمایه رمضانینک اون طقوزنجی
یوم الجمعه در. محمود بن احمد بن عبد العزیز ابو المعالی که کتاب تتمة الفتاوی
وکتاب نصاب الفقهاء فی الفتاوی. صاحب الوقایه محمود بن عبید الله بن
محمود و تاج الشریعه المحبوبی عالم عامل حبر فاضل له شرح البدایه الموسوم
بالکفایه ومختصر الکفایه الموسوم بالوقایه صاحب القنیه مختار بن
محمود بن محمد الزاهدی الغزمینی نجم الدین ابو الرجا مختصر قدوری شرح
ایلدی کتاب قنیه دخی بونکدر. ناصریه ایله مسمی رساله سی واردر برکتابنی
تصنیف ایلدی. وفاتی سنه ثمان وستمایه ده ایدی. تاج التراجم ده
غزمین خوارزمده بر قصبه در دیر. برهان الائمه فقهادن ایدی. ابو یوسف
سکاکیدن کلام اوقدی. حروف الزوایانی شیخ رشید الدین العمیدیدن
اوقدی ادبا خذ ایلدی. شرف الافاضلدن مذکوردندن غیری ذا دالالة
کتاب المجتبی فی الاصول جامع فی الحیض والفرایض بونک تصانیفندندر.
الجرجانی یوسف بن علی بن محمد بن الجرجانی ابو عبد الله صاحب خزانة الاکمل فی الفقه

نی ست مجلدان تفقه علی ابی الحسن الکرخی خزانته لا کلا اوج کسنه یه نسبت ولوند
ابو اللیث السمرقندی ... وقیل الاخیر صحیح بودرکه بونکر دکدا فی تاج التراجم
صاحب المنیه یوسفدر ابن سعید بن احمد السجستانی ملخص الواقعات المسمی بالمنیه
صاحب البدایع ابو بکر بن مسعود بن احمد الکاسانی علاء الدین ملک العلما
صاحب کتاب بدایع الصنایع علاء الدین محمد بن احمد بن السمرقندی که
صاحب التحفه در متفقه اولدی اونک تحفه آدلو کتابن شرح ایلدی
قزی فاطمه یه مهر قلدی فقهاء عصر شرح تحفته وزوج ابنته دیدیلر صاحب الروم
دن حلبه نور الدین الشهید رسولا کلدی تدریس الحلاویه ویردی دمخی
الدین السرخسیدن عوض وفاتندن صکره فاطمه باباسنک مؤلفی تحفه
حفظ ایلمشدی فتوی ویروردی اولا فتوی باباسی خطیله ویونک خطیله
چقردی کاسانی تزوجدن صکره اوچنک خطیله چقر اولدی ابو جعفر البلخی
قنیه ده بوندن بر مسئله نقل ایدر که سلطان رعیه مصلحتی ایچون رعیه
اوزرینه ضرب ایتدوکی دین واجب وحق مستحق اولور خراج منزلسنده
در زیرا رسول الله اهل مدینه امر ایلدی کفاره مدینه نک ثمارنک
ثلثین ویره لر بعده نصفن امر ایلدی اصحابنه خندق حفرن امر ایلدی
مدینه نک اطرافنه اجرة عملی قاعدین اوزرینه وضع ایتدی نکذلک
السلطان قال مشایخنا کل ما یضربه الامام لمصلحتهم فالجواب هکذا
نصب دروب ابواب سکک بوندندر قال وهذا یعرف ولا یعرف
لخوف الفتنه

كتاب الفرايض من المحيط البرهاني في الفصل

اصناف ورثه اوچدر • اصحاب فرایض عصبات ذووا الارحام •
اصحاب فرایض سهام مقدره سی اولان کمسنه لردر • کتاب ایله وسنت ایله واجماع ایله کرک ذکر
اولسون کرک انثی • عصبات سهام مقدره سی اولمیانلردر • اما اصحاب فرایض
اولمادقده جمیع ترکه یه مستحق اولانلردر • اولدقده اصحاب فرایضدن باقی
قالانه مستحق اولانلردر • ایکی نوعدر • بری عصبه من جهة النسب بری من جهة السبب
ذووا الارحام ورثه دن فرض وتعصیبی اولمیانلردر • منفرد اولدقده جمیع
ترکه یه مستحق اولور • بو برنجی نوعدر • اولی میراث قسمت اولنان کمسنه لردن
اصحاب فرایضدر • اندن صکره عصبات من جهة النسب • بعده مولای عتاقه
در • ثم الرد علی ذوی السهام • ثم ذووا الارحام • ثم مولی الموالات •
ثم المقر له بالنسب من الغیر • مثلا قرنداشمدر وقرنداشه اقرار کبی • ثم الموصی له
بجمیع المال • ثم بیت المال • فصل سهام مقدره دخی التیدر • نصف
وربع وثمن • ثلثان • ثلث • سدس • ورثه دن بونلره مستحق اولانلر اون ایکی
نفردر • سکزی نسادن • بنات صلب • بنات ابن • ام • جده • اخت لاب وام •
اخت لاب • اخت لام • زوجه • دردی رجالدندر • اب • جد که اب
ابیدر • اخ لام • زوج • لکن بو اون ایکینک التیسنک حالی یالکز سهم در •
غیری یوقدر • بونلر زوج • ام • جده • اخ لام • اخت لام • التیسنک
حالی ایکیدر • سهم وتعصیب بونلر اب • جد که ابک ابیدر • بنت • بنت الابن •
اخت لاب وام • اخت لاب در • بنات الصلب ایکی حالی واردر سهم در • بر اولسه

نصف • ایکی یا دخی زیاده اولسه • ثلثان • اکر میتک ابنی اولسه تعصیب در •
للذکر مثل حظ الانثیین • اکر میتک قزی واوغلی اوغلی اولسه • قیزه نصف
الور • باقی ابن ابنک اولور • ایکی قزی ویا دخی زیاده • واوغلی اوغلی اولسه قیزلر ثلثان
الور • باقی ابن ابنک اولور • بنات الابن حالی ابناء صلبیه اولماسه • بنتین
وابن ابن اولماسه سهم در • بر اولسه نصف بر درجه ده • ایکی یا زیاده اولسه
ثلثان • اکر بر بنت صلبیه وبنت ابن اولورسه • بنت نصف الدقدن صکره بنت
ابن سدس الور • بر حالی تعصیب در • اکر درجه سنده ابن اولورسه •
مثلا ایکی صلبیه قیز اولسه ثلثانی الور • بنت ابن وابن ابن اولسه • ثلث باقی
للذکر مثل حظ الانثیین اولور • ام سهم برینک سدس در • اکر میتک ولدی
وولد ابنی واسفل وارسه • واخوه دن واخواتدن ایکی وارسه • عند عامة
الصحابه • وبه اخذ اصحابنا بونلر یوغسه ثلث کلی الور • ثلث ما بقی من فرض
احد الزوجین الور • اکر زوجینک بری ایله ابا اولورسه • مثلا بر کمسنه
اولسه عورتی ابن امی قوسه عورت دردک برین الور • انا باقینک
ثلثین یا بانک ثلثانی الور • یعنی انا برین بابا اکسن الور • اکر اب یرینه
جد اولورسه • ابو یوسف ابو حنیفه دن روایت ایتدوکی اوزره ثلث
ما بقی من احد الزوجین الور • محمد روایتنده ثلث الکل الور • جدات بر طبقه یه
ثابتات دیدیلر • اصحاب فرایضدندر • بر طبقه یه ساقطات دیرلر
ذووا الارحامدر • هر جده که میته نسبتده امینی مابینته اب کیرمیه •
ثابته در • نه جانبدن اولورسه اولسون • ام ام الام • ام ام الاب

اما ابا لاب كبى . مذهب عامة اصحابه بودر . و به اخذ اصحابنا اكر ميتين
ادرتاسنه ابى كورسه ساقطدر . اما ابا لام كبى . اما ثابتات اكى بلوكدر
بيرى متحاذيات . يعنى بر درجه ده اولمق . بيرى غير متحاذيات . يعنى درجات
مختلفه ده اولمق . جداتك كلّيسى امله ساقط اولور . ام جداتك كليسنه
حاجب اولور . كرك كندو قبلندن . كرك اب قبلندن . اب حاجب اولور
جداتك كندو قبلندن اولاننه . ام قبلندن اولانه حاجب اولماز . عند عامة
الصحابة و به اخذ اصحابنا . اما عم ميت اب قبلندن اولان جده يه حاجب اولورمى
اولمازمى . بونده اصحابمزدن روايت يوقدر . شمس الائمة الحلوانى حاجب اولور
دير . غيرى مشايخ حاجب اولماز ديديلر . جداتك برينك فريضه سى سدس
در جوق اولسه لر . متحاذيات اولسه لر . سدس بينهن على التسوية اولور .
هذا قول عامة الصحابة وعامة الفقها **اخت لاب و ام** اكر ميت ايچون ولد و ولد ابن
و ان سفل و اب و جد كه ابا لاب در . و ان علا و اخ لاب و ام اولمايجق
اولورسه برينك سهمى نصف اكينك و دخى زياده نك ثلثان . اكر
ميتك ابن و ابن ابن يا ابا اولورسه . اخت لاب و ام ايچون ميراث يوقدر
اكر اب يرينه جد اولورسه . ابو حنيفه قاتنده ميراث يوق خلافا
لهما . جد ابو حنيفه قاتنده اخواتك كلنه حاجب اولور اب كبى . و عندهما
لا يحجب . اكر ميت ايچون بنت يا بنت ابن اولسه . اخت لاب و ام عصبه
اولور يعنى بنت و بنت ابن فرضن الدقدنصكره باقى اخت لاب و ام الور
اكر بونلر درجه سنده اخ لاب و ام اولورسه بونلرله عصبه اولور .

اخ لاب اولسه . اخت لاب و ام صاحبة السهم در عصبه اولماز .
اخت لاب اكر ميت ايچون ولد و ولد ابن و ان سفل و اب و جد كه ابا لاب
در و ان علا و اخ لاب و ام و اخ لاب و اختان لاب و ام اولماسه .
برينك سهمى نصف و اكينك و زياده نك سهمى ثلثان در . اكر ميت ايچون
ابن يا ابن ابن و ان سفل يا اب يا اخ لاب و ام اولسه اخت لاب اولسه
ميراث يوقدر . كذلك جد اولسه كه ابا لاب ابو حنيفه قاتنده ميراث
يوقدر . كذلك اختان لاب و ام اولسه ميراث يوقدر . الا اكر اخت لاب
درجه سنده ذكر اوله . بونى عصبه قله . اكر ميت ايچون اخت لاب
و ام و اخت لاب اولسه اخت لاب و ام نصف الور . اخت لاب سدس
تكملة للثلثين . اكر ميت ايچون بنت و يا بنت ابن و يا اخ لاب اولسه اخت
لاب عصبه اولور . **اخت لام** صاحبة السهم در . اكر ميت ايچون
ولد و يا ولد ابن و ان سفل و يا اب و يا جد ابا لاب و ان علا يوق عنده
اكر بونلردن برى اولورسه اخت لامه نسنه يوقدر . اخت لامك
بر اولسه فريضه سى سدس در . اكينك و زياده نك فريضه سى ثلث در .
زوجات زوجه صاحبة فرض على كل حال برينك فريضه سى درتده
و ادنجه ربع در . ميت ايچون ولد و ولد ابن و ان سفل اولماسه ثمن در
اكر ولد و يا ولد ابن اولورسه . **اما حكم رجال** اب بونك اوج حالى واردر
ميت ايچون ابن و يا ابن ابن اولورسه بونك سهمى سدس در . اكر ميت ايچون
بنت يا بنت ابن اولورسه اب صاحب سهم در و عصبه در . اولا سدس

اولور بحکم الفرض بنت ویا بنت ابن نصیبلرین نصفیدر • اندن صکره
اب باقی سنی الور بحکم العصوبه • اکر میتك ولدی یا ولد ابنی اولماسه
بو عصبه در • اندن غیری تعصیب حکم ایله الور • اکر میتك ابوان اولسه
مثلا بو جاریه ایکی رجل بیننده مشترك ایکن ولد کتورب هر بری دعوه
ایلسه لر • حتی نسب ایکسندن بیله ثابت اولسه • اندن صکره بو ولد فوت اولسه
رجلیننك ایکسی بیله وارث اولور • بر اب میراثنی الورلر بینهما اولور • جد ایکی نوعدر
بری صحیح بری فاسد • فاسد ذوی الارحامدندر • جد صحیح ایله جد فاسد
اورتاسنده فاصل بودر که هر جدکه میته نسبتنده ام داخل اولا فاسددر
ابو الام کبی • اب ام الاب کبی • ام داخل دکلسه جد صحیحدر • جد صحیحك
اوچ حالی واردر • ابده ذکر اولنان کبی جدك حکمی اب اولمادوغی حالده
سهم استحقاقده و تعصیبده اب حکمی کبیدر • برینك سهمی سدسدر •
زیاده اولسه لر سدس بینهم بالسویه اولور • اخ لام صاحب فرضدر میتك
ولدی ویا ولد ابنی واناث ویا جد یا اب لاب واحد اولماسه برینك
فریضه سی سدسدر • ایکینك ودخی زیاده نك ثلثدر • زوج صاحب فرضدر
علی کل حال اکر میتك ولدی یا ولد ابنی وان سفل اولماسه فریضه سی
نصفدر • اکر بونلردن بری اولورسه فریضه سی ربع اولور • ازواج واحد
وجماعت اربعه وارنجه سهم ازواجه استحقاقده علی السوادر • حتی بر جماعت
اربعه وارنجه بر عورتك بر عورتك نکاحن دعوی ایلسه لر بونلردن برینك
بینه سی اولماسه عورت بونلردن بری داخل اولماسه • و بونلردن برینك

عورت نکاحنه اقرار ایلمسه و بونلردن قانقسی اول دخلیلنمسه بو جماعتدن
هر بری عورتك نکاحنه بینه اقامت ایلسه قاضی بر نسنه ایله قضا ایلمکیزین
عورت فوت اولسه • قاضی بر زوج میراثیله قضا ایدر • میراث زوج واحد
بونلرك مابیننده تقسیم اولنور بالسویه • امام محمد بو مسئله یی کتاب نکاحده ذکر
ایلدی • لکن رجلینده وضع ایلدی بن اربعه ده وضع ایلدم دیو محیط برهانیده
بویله مذکوردر • بونده نظر وار صاحب محیط اربعه وارنجه دینلك فایده سی
منفهم اولماز • بو خصوص اربعه ده و زیاده ده جاری اولور • تخصیص مناسب
دکلدر ملحوظ • مقاسمة الجد جد اب مقامنه قایمدر • اخوه و اخوات لام
حجب بالاجماع کذلك اب مقامنه قایمدر • اخوه لاب وام ولاب و اخوات
لاب وام ولاب حجب ایلمکده عند ابی حنیفه وهذا قول ابی بکر الصدیق
و عبد الله بن عباس و ابی موسی الاشعری و طلحه و ابن الزبیر • رض • اما زید بن
ثابت جد ایله اخوه واخواته مقاسمه ایدردی ما دام که مقاسمه خیر اولا نصیب
جد ثلثدن ناقص اولمایه جدك نصیبی ثلثدن ناقص اولسه نصیب اخ
نصیبی کبی ایدردی ثلث مال ویررردی • بو امامین قولیدر • مثلا
بر کمسنه فوت اولسه • اخت لاب وام یا اخت لاب ترك ایله جد
ترك ایلسه ابو حنیفه قول اوزرینه مالك کلی جدك اولور امامین
قولی اوزرینه مال بینهما اوچ سهم قلنور • ایکی سهم جدك بر سهم اختك جد
بو صورتده اخ کبی قلنور • زیرا مقاسمه جده خیردر • اکر اوچ اخت لاب
وام اولاب و جد ترك ایلسه جدا یچون ثلثدر • باقی اخوات بیننده

بالسویه در. اگر بونلردن بری ذکر اولسه. باقی سهم للذکر مثل حظ
الانثیین. مقدما ذکر ایدلدی که عصبه ایکی صنف در من جهة النسب و
من جهة السبب در. عصبه من جهة النسب دخی اوچ صنف در بری
عصبه بنفسها در. بو هر ذکر در که نسبنده میته منتهی اولوجق ذکوره اوله
بری عصبه مع غیرها در. بو هر انثی در که انثی اخرایله عصبه اوله. اخوات
لاب وام ولاب گبی بنات وبنات ابن ایله عصبه اولور. بری عصبه بغیرها در
هر انثی در که محاذیسی اولان ذکر ایله عصبه اوله. بنت ابن گبی ابن ایله اخت
لاب وام گبی اخ لاب وام ایله اخت لاب گبی اخ لاب ایله عصبات
درت صنفک میراثنده منفرد اولور ذکوری یعنی اخوانی نسنه المز.
عم. ابن عم. ابن الاخ. ابن المعتق. اما کلام عصبه بنفسها ده بودر که میراثه
عصباتک اولیسی ابن در. ثم ابن الابن وان سفل. ثم الاب ثم الجد اب
الاب وان علا ثم الاخ لاب وام ثم الاخ لاب. ثم ابن الاخ لاب وام.
ثم ابن الاخ لاب. ثم بنوهما وان سفلوا علی هذا الترتیب. ثم العم لاب ثم بنوهما
وان سفلوا علی هذا الترتیب. ثم عم الاب لاب وام. ثم عم الاب لاب وام.
ثم ابن عم الاب لاب وام. ثم ابن عم الاب لاب. ثم بنوهما وان سفلوا
علی هذا الترتیب. حاصل کلام ابن میت ابناسی وان سفلوا میراثه اولی در
اب میت ابناسندن که اخوه در. اگر قریب اولورلرسه دخی اب میت ابناسی
بعید اولورلرسه ده. جد میت اوغللرندن که اعمام در. میراثه اولی در.
اب اب یعنی جد میت اوغللری بعید اولورلرسه میراثه اولی در. اب جد میتک

ابناسندن اگر قریب اولسه لرده. اگر نسب جمع اولسه اقرب اولی در. قربده
برابر اولسه لر ذو القرابتین اولی در. مثلا میت اخ لاب وام ترک ایلسه
واخ لاب ترک ایلسه میراث اخ لاب وامک اولور. زیرا ذو القرابتین در
اگر ابن اخ لاب وام ترک ایلسه اخ لاب اولی در. زیرا اقرب در.
اگر ابن اخ لاب وام ترک ایلسه. وابن اخ لاب ترک ایلسه. مال
ابن اخ لاب وامکدر. زیرا اقربدر. اگر ابن اخ لاب وام وعم ترک ایلسه
مال ابن اخکدر. زیرا اب میت ابناسندن. عم جد میت ابناسندندر.
اگر ابن عم لاب وام وابن عم لاب ترک ایلسه میراث ابن عم لاب وامکدر
ثمرات المفتین ده ایدر. بر درجه ده عصبات جمع اولسه مال باعتبار
ابدانهم قسمت اولنور باعتبار اصولهم اولماز. مثلا ابن اخ واخر قرنداشدن
اون ابناء اخ اولسه بر عم اوغلی وعم آخرک اون اوغلی اولسه مال اون بریسنه
قلنوب هر بریسی بر سهم الورلر. اما عصبه بغیرها صورتی ذکر اولندی که
بنت مع الابن بنت ابن مع ابن الابن اخت لاب وام او لاب مع اخیهما
در. بو حکم اخواتک شول اخوه یه مقصوردر که اخوات جمله اصحاب فرایضدن
اوله. حتی اخوات اصحاب فرایضدن اولماسه کندویه موازی اولان ذکور ایله
عصبه اولماز. مثلا میت ابن اخ لاب وام وبنت اخ لاب وام ترک ایلسه
یاخود ابن اخ لاب وبنت اخ لاب ترک ایلسه مالک کلی ابن اخک اولور.
بنت اخ نسنه آلماز. زیرا جمله ذوو الارحامدندر. اصحاب فرایض
دن دکلدر عصبه اولماز. اما اوغل قزلری عصبه اولورلر کندویه موازی

اولور ذكر له على كل حال. اما عصبه من جهة السبب مولى العتاقه. ومولى
الموالاتدر. محيط ده فصل ده ايدر ايدر معتق فوت اولسه بر قزندن
غيري كمسنه سي قالماسه ظاهر روايتده بنته نسنه ويرلمز. معتقك
ميراثي بيت الماله قالور. بعض مشايخمزدن حكايت اولوندي كه بو مسئله ده
بعض مشايخمزدن حكايت اولوندي كه بو مسئله ده مالي بنته دفعه فتوى
ويرديلر. لكن بطريق الارث دكل بلكه بنت بيت المالدن اقرب اولدوغيچون
زيرا اوغلان اولسه ماله مستحق اولوردي. قال في المحيط البرهاني كيف
وانه ليس في زماننا بيت المال وانما كان ذلك في زمن الصحابه والتابعين
ولو دفع ذلك الى سلطان الوقت او القاضي لا يصرفون الى مصارفه وهكذا
كان يفتي الامام القاضي ابو بكر الزرنجري والقاضي الامام صدر الاسلام
زوجه دن
قاضي امام عبد الواحد فرايضنده ذكر ايلديكه سهام زوجيندن فاضل دخي بو زمانده
بيت الماله ويرلميه ذكر ايدلندن اولوردي. انتهى كلام المحيط البرهاني.
عصبه
خلاصه ده معتق من جهة النسب ترك ايلسه ومعتق ترك ايلسه مال عصبه نكدر
اكر صاحب فرض ترك ايلسه باقي معتقكدر اقرب عصبه سنكدر. مثلا معتق
فوت اولا ابن وبنت ترك ايلسه. ولا ابنكدر بنته نسنه يوقدر. في الرحمه
ورثه نك جميعي اصحاب فرايض اولسه يونلره عصبه اولماسه سهاملرندن
فاضل مال قالسه قول على رض بودركه باقي اصحاب فرايضه ويريلور
سهاملري مقداري. الا زوج ايله زوجه يه دكل بونلره رد يوقدر ديو اخذ
ابو حنيفه واصحابه. ذوا الارحام خزانة المفتين ده ايدر رضي الدين نيسابوري

فرايضنده ذكر ايدركه صنف اول واردكن صنف ثانيده كمسنه وارث
اولماز. اكر صنف اولدن اولان ابعد ايسه ده. كذلك ثاني ايله ثالث ثالث ايله
رابع مختار فتوي يه بودر ديدي. مشايخمزدن دخي معمول صنف اوليه
مطلقا تقديمدر. اندن ثانيه اندن ثالثه اندن رابعه بو تقديرجه بنت
ذوي الارحام
بنت وان سفل اولي اولور ابا امدن. بش صنفدر بر صنف ميته منتمي
در بو ساقط اولانلردر. ولد بنت وولد بنت ابن در كرك ذكر كرك انثى
صنف ثاني ميته منتمي اولدوغي كمسنه لردر. جدود فاسد جدات فاسده
جد فاسد ميته انثى متصل اولاندر اب ام كبي جده فاسده ميته اتصالنده انثى
بيننده اب داخل اولاندر ام اب ام كبي بر صنف ابوي ميته منتمي در.
بنات اخوه لاب وام او لاب واولاد اخوه لام واولاد الاخوات
كلها. بر صنف رابع جدي ميته منتمي در. اعمام لام واولادهم عمات
واولادهن اخوال وخالات. واولادهم وبنات اعمام لاب وام
او لاب. بر صنف خامس ابوي جدي ميته منتمي در. اعمام اب لام
وعماته واخواله وخالاته. واعمام الام كلهم وعمات ام واخوالها
وخالاتها واولادهم. ذوي الارحامك ميراثه اوليسي صنف اولدر.
اكر ابعد اولورسه ده. حتى ميت ابا ام وولد بنت البنت ترك ايلسه
ميراث ولد بنت البنت ايچوندر جده نسنه يوقدر. ابو يوسف قاتنده
ابو حنيفه ده بويله روايت ايلدي. وهو قولهما. محمد روايتنده ابو
حنيفه ده جد يعني ابا ام مقدمدر ولد بنتا اوزرنه صنف اولده.

اصل بو در که میته اقرب اولان میراثه اولی در. حتی بنتِ بنتِ بنتِ بنتِ
بنت دن اولی در. اگر قربده مساوی اولسه لر ولد وارث اولی در.
ولد وارثدن مراد ولد صاحب فریضه اولاندر. حتی بنتِ بنتِ بنت
و بنتِ بنتِ ابن ترک ایلسه مال بنتِ بنتِ ابنکدر. اما بنتِ بنتِ بنتِ
بنت و بنتِ بنتِ بنتِ ابن اولسه مال بینهما نصفان. اما ولد وارث صحیح
بودر که اولی دکلدر. کذا فی الخلاصه. احدهما اقرب آخر ولد وارث
اولسه ولد وارث اولی دکلدر. کذا فی المحیط البرهانی ده ایدر. صنف
ثانینک میراثه اولیسی اقرب اولاندر. اگر قربده مساوی اولسه لر
میته وارث ایله ادلاء تقدیم موجب اولماز اصح ده. مثلا ابِ امِ ام ابِ ابِ
ام برابردر. خلاصه ده ابِ امِ الام و ابِ امِ الاب میراث بینهما اثلاثدر
در ثلثان ابِ امِ الاب ایچوندر. ثلث ابِ امِ الام ایچوندر. ابِ امِ الاب
کلی مال ابِ امِ الاب ایچوندر. اقرب اولدوغیچون. امِ ابِ امِ الام
امِ امِ ابِ الام عیسی قاتنده مالک کلیسی امِ امِ ابِ الام ایچوندر. ابِ امِ
ابِ الاب ابِ ابِ امِ الاب. محمد قولنده قیاس مال بینهما اثلاثدر ثلثان
ابِ امِ ابِ الاب ایچوندر. ثلث ابِ ابِ امِ الاب ایچوندر. صنف ثالث
اصل اولاد اخواتدر واحد یا دخی زیاده نک کل مالدر. ذکر وانثی
بونده برابردر. بو صنف فرقه در جمیعسی لاب وام یا لاب یه لام در
یه خود مختلط در. بو جمله دخی بعض عصوبت اقربیه درجه ده برابرلر
در. اگر بعض بعضدن اقرب اولورسه میراث بونکدر. اگر برابر اولسه

لو درجه

لو درجه ده بعض صاحب فریضه ولدی یه عصبه ولدی اولسه
بو اولی در. اگر صاحب فریضه و عصبه ولدی اولمقده برابر اولسه لر
اگر یالکز اولوب لاب وام یه خود لاب اولسه لر. ابو یوسف قولی اوزره
قسمة بینهم علی الابدان اولور. محمد قاتنده علی الآبا اولور. حتی ابن اخت
و بنت اخ ترک ایلسه لاب وام یه لاب اولسه لر. ابو یوسف قاتنده
ثلثان ابن اخت ایچوندر ثلث بنت اخ ایچوندر. محمد قاتنده بونک
عکسیدر. اخ و اخت منزله سنده در مالری ولدلرینک اولور. اگر
جمیعسی لام اولسه ظاهر روایتده بینهما نصفاندر. ابو یوسفدن
روایتده بینهما اثلاثدر. اگر مختلط اولسه لر. مثلا اوچ متفرق اخوه بناتن
ترک ایتمکله ابو یوسف قاتنده مالک کلی اخ لاب وام قزینکدر قول
ابو حنیفه دن دخی ظاهر بودر. محمد قاتنده بنت الاخ لام ایچون سدس
در باقی بنت الاخ لاب ایچوندر. بنت الاخ لاب ایچون نسنه یوقدر
بو ابو حنیفه دن روایتدر. اگر اوچ بنات اخوات متفرقات ترک
ایلسه ابو یوسف قاتنده ابو حنیفه دن ظاهر مذهبدر. مالک
کلی بنت الاخت لاب وام ایچوندر. محمد قاتنده بینهن اخماسدر. کانه
ثلث اخوات متفرقات ترک ایلدی. ثلث بنات اخوة متفرقین ثلث
بنات اخوة متفرقین ثلث بنات اخوات متفرقات ترک ایلسه لر ابو
یوسف قاتنده کل مال بنت اخ لاب وام ایله بنت اخت لاب وام بینده
نصفاندر اعتبارا بالابدان. محمد قاتنده ثلث بنت اخت لام و بنت

اخ لام بينلرنده نصفان در. يا في بنت اخ لاب وام بنت اخت لاب
وام بينلرنده اثلاث در. اعتبارا بالآبا بنت بنت اخت بنت بنت
ابن اخ اولسه مالك كلى بنت بنت اختكدر. زيرا اقرب در. ابن اخت
بنت اخت ابن اخ لاب وام. مالك كلى ابن اخ ايچوندر. زيرا اول
عصبه در. انثى بونك درجه سنده عصبه اولماز. بنت بنت بنت
الاخ لاب وام. بنت ابن ابن الاخ لاب. كلى مال بنت بنت بنت الاخ لاب
وام ايچوندر. بنت ابن ابن الاخ لاب. بنت بنت بنت الاخت لاب وام
ابو يوسف مالك كلى بنت بنت بنت الاخت لاب وام ايچوندر. زيرا
ذو جهتين در. محمد قاتنده كل مال بنت ابن ابن الاخ لاب ايچوندر. زيرا ولد وارث
در. الكمل في نسخة الامام السرخسي وفي المنتقي. بر كمسنه اولسه ابن وبنت
اخت لاب وام وابن وبنت اخت لاب وبنتي اخ لاب ترك ايلسه. امام محمد
ابن وبنت الاخت لاب وام ايچون ثلثان للذكر مثل حظ الانثيين اولور.
ما بقى للذكر مثل ابن وبنت الاخت لاب وبنتي الاخ لاب بينلرنده اثلاث
اولور يعنى ثلثان بنتي الاخ لاب بينلرنده نصفان اولور. ثلث ابن وبنت الاخت
لاب للذكر مثل حظ الانثيين آلورلر ديدي. صنف رابع ده ميراثه اولى
ميتنه اقرب اولانلردر. عمه منزله عم ده خاله منزله ام ده در. عم وعمه ترك
ايلسه اكر بونلر لاب وام يا خود لاب اولورلرسه عم عصبه در عمه ذوي الار
حام در بوك نسنه يوقدر عصبه وار كن. اما اكيسى لام اولسه لر مال
بينهما للذكر مثل حظ الانثيين اولور. ابو يوسفدن روايتده مال بينهما

نصفان

نصفان در. اكر عمات جمع اولسه عم لاب وام عمه لام اولسه
كلى مال عمه لاب وام ايچوندر. اكر خال وخاله ترك ايلسه مال بينهما
اثلاث در. ابو يوسفدن روايتده مال بينهما نصفان در. اكر عمات
خالات واخوال جمع اولسه. عمات ثلثانى الور ثلث اخوال وخا
لات بينلرنده للذكر مثل حظ الانثيين در اعدادده برابر اولسونلر
اولماسونلر بيدر. حتى عمه واحده وعشرة من الاخوال والخالات ترك
ايلسه عمه ايچون ثلثان اخوال وخالات بينلرنده ثلث للذكر مثل حظ
الانثيين در والعكس كذلك. اكر عمه لاب وام خال يا خاله لام ترك
ايلسه ظاهر روايتده جواب بونك كبيدر. ابو يوسف قاتنده مالك
كلى ذوا القرابتين اولانكدر. اما ظاهر روايتده ذو قرابتين قرابة
واحده صاحبنه مترجح اولور. كندو جهتندن اولسه اما جهة اخرى دن
اولسه مترجح اولماز. اما اولاد وعمات واخوال اقرب اولانى بونلردن
ابعد اولان اوزرنه مقدم در. جهة متحد اولسون مختلف اولسون.
مثلا بنت خاله مقدم در. بنت بنت خاله وبنت ابن خاله اوزرنه
ميراث كلى بنت خالهنكدر. بنات عمه اولسه بنت خاله ايله ثلثان
بنات عمه ايچون ثلث بنت خاله ايچوندر. اكر بعض ذوي قرابتين
اولسه بعض ذو قرابة واحده اولسه جهة مختلف اولسه راجح اولماز
جهة متحد اولسه ذو قرابتين اولى اولور. كذلك احدهما لاب اخر
لام اولسه جهة مختلف اولسه ترجيح واقع اولماز. اكر جهة متحد

اولسه لابا ولاب لام اولاسه اولي در ذكرا كان او انثى. مثلا
اوج بنات عمات متفرقات اولسه مالك كلي بنت عمه لاب وام
اولانكدر. بنات خالات دخي بونك كبيدر. بنت خاله لاب وام
اولسه. بنت عمه لاب او لام ايله مال بينهما اثلاث در. بنت عم لاب
وام اولاب. و بنت عمه اولسه كل مال بنت عم لاب وام او لابكدر.
يد لابا ولانكدر. بنت عم و بنت خال. او بنت خاله اولسه جواب بويله
در ظاهر روايتده. نوادرده ايدر بنت خال بنت ابن عم بعضلر ميراث
بنت خالكدر ديدي. فقيه ابو الليث بنت ابن عم اولي در زيرا ولد
عصبه در ديدي. قال رح وما قال البعض موافق للرواية وان كان
قوم هؤلاء من قبل الام من بنات الاخوال والخالات وقوم من قبل
الاب من بنات العمات فالمال مقسوم بين الفريقين اثلاثا سواء
كان من كل جانب ذو قرابتين او من احد الجانبين ذو قرابة واحدة ثم ما
اصاب كل فريق فيما بينهم يترجح فيه ذو قرابتين على ذي قرابة واحدة
وكذا يترجح من كان قرابته لاب وكل واحد منهم اذا انفرد واستحق جميع ذلك
عند الاجماع يراعى قوة السبب منهم في ذلك المقدار فان استووا في القرب
فالقسمة على الابدان عند ابي يوسف وعند محمد على الاصول امراة اينا
خاله لام ابن و بنت عمه اصل مسئله دن تخريج يكرم دن دن ابن
خاله بنت خال. ابو يوسف قاتنده ثلثان ابن خاله و ثلث بنت خاله ايچوندر
محمد قاتنده على عكس هذا. ابن عمه و بنت عمه مال بينهما اثلاثا اولور.

بنت عم لاب وام اولاب ابن عم لام. مالك كلي بنت عمكدر زيرا ولد عصبه دور
بنت عم لام ابن عمه لام ابو يوسف مال بينهما اثلاثا اولور ديدي. ثلثان
ابن عميه ثلث بنت عمه لام ايچوندر اولور. محمد قولنده على العكس ثلث
بنات اخوال متفرقين ثلث بني خالات متفرقات ثلث بني العمات
متفرقات ابن خاله لاب وام ابن خاله لاب ابن خاله لام ابن عمه لاب وام ابن عمه
لاب ابن عمه لام ثلثان بني العماتكدر. ابن العمه لاب وام اخريندن اوزره تر
جح اولور بوآلود ثلث قسمين ما بينده اثلاثا اولور. يعني ثلثان خاله
اوغللرينك ثلث خاله قزلرينكدر. ابو يوسف قاتنده محمد قاتنده على العكس
آندن صكره لاب وام مترجح اولور. يعني خاله اوغللرينه دوشن حصه خاله
لاب وام اوغلي الور. غيرسي آلماز. كذلك بنات خاله يه دوشن حصه كه
ثلث در خاله لاب وام قزي الور. اگر بونلرله ثالث بنات اعمام متفرقين
اولسه مالك كلي بنت عم لاب وام ايچوندر اولور. اگر لاب وام اولابر
اولماسه ثلثان قوم ابك اولور بنت عمه لاب وام مستحق اولور خاصة
بنت عم لام و بنت عمه لام برابردر قسمة كثرة عدد وقلة عدد له متغير
اولماز. اما ميراث اعمام الام وعماتها خالة الام عمة الام. ابو سليمان
اصحابمزدن ذكر ايلدي كه ثلثان عمه نكدر ثلث خاله نكدر. عمة الاب
وخالة الاب دخي بونك كبيدر. اما عمة الاب وخالة الاب عمة الام
وخالة الام جمع اولسه لر مال بينلرنده اثلاثا اولور. ثلثان قرابة اب
ثلث قرابة امكدر اولور. هر فريقك قسمتي جميع مالك منفرد اولسه لر نجه تقسيم

اولنورسه کرو ایله اولور. بونلرك اولادندن کلاجم بابالرندن امهاتندن
اولان کبیدر. لکن واناثلری اولماموکرلت فی المحیط نسخة صدر الشهید
ایدر آلتی کسنه هیچ محجوب اولماز. اوچ رجالدن اب ابن زوج اوچ
نسادن ام بنت زوجه. جداتك کلیسی ساقط اولور. ابویه اکر امیه انالری
اجداد ساقط اولور. بابا ایله ابا طرفندن اولان جداتده دخی ساقط
اولور ایله. اخوه نك اخواتك جمیعسی ساقط اولور. ابنله ابن ابنله
وان سفل ابله بالاتفاق جد ایله ساقط اولور عند ابی حنیفه اولاد اب
یعنی اخوه واخوات لاب مذکورلر ساقط اولدوغی کبی اخ لاب ولد
دخی ساقط اولور اولاد ام ساقط اولور. ولد ایله وولد ابن ایله واب ایله
وجد ایله بالاتفاق. بنات ثلثانی تمام الورسه بنات ابن ساقط اولور.
مکرکه بونلرك اتلرنده یا بونلردن اسفلنده ذکر اوله بونلری عصبه ایلیه
اخوات لاب وام ثلثانی استکمال ایتسه لر اخوات لاب ساقط اولور.
مکرکه بونلرله اخ اوله بونلری عصبه ایلیه. نسخه امام رخسیدن حجب
اکی نوعدر. بری حجب حرمان ذکر ایندکلرمز. بر نوعی حجب نقصان
ام اخوه واخواتله ثلثدن سدسه محجوب اولور. زوج زوجه ولد ایله
نصفدن و ربعدن ربعدن ثمنه حجب حرمان ثابت اولماز. وارث
اولمیان کسنه قتل سببیله یا رق یا اختلاف دین سببیله بالاتفاق
حجب نقصان ثابت اولور. ام اب ایله اخوه ایله ثلثدن سدسه ایندر
اخوین سببیله اکر وارث اولماز لرسه ده بعض صحابه قائلدر. اکثر صحابه

قتلدن که یوم مذهبمزدر. غیر وارثلر ثابت اولماز. حتی ارقا وکفار اولسه لر
حجب ایلمزلر. زیرا غیر مستحقلردر. میراثدن محروم ایدن بش ذر درق
ردت قتل عباشرة بغیرحق. نوازلده مجنون یا باسن قتل ایلسه میراثدن محروم
اولماز. وکذلك الصبی نایم موثنك اوزرینه منقلب اولسه اولمیراثدن محروم
اولور دیه وکفارت واجب اولور. اکر عورتنه حمل اجلیچون دوا ایچورسه عورت
اولسه. اکر دوا قتل ایندوکن بیلمزسه محروم اولماز. اکر بیلورسه میراثدن محروم
اولور. بوکندوالیلر اغزنه دکدوکی وقتده اما عورت الیله الاسه ویلحسه
مطلقا میراثدن محروم اولماز. دارده اختلاف الدینه بتشجی اختلاف
دار ایدر حقیقة احدهما ذمی اولوب اخر حربی اولماغله یا حکماً اکی بیله
حربی اوله وداراخرینك اهلنك قاتلی حلال کوره لر. حجنس حر غرقی حرقی
هدمی بونلر معا اولمش کبی قلنورلر. بر برلرندن میراث المازلر. مفقود لایرث
ولا یورث منه ده. مادام که برهنه حجیه که اول مدتده اقرانی دردی
اولمایه یاخود موتی بینه ایله ثابت اوله. جنین وارث اولور. اکر بطنده
موجود ایسه مورث فوت اولدوغی کوندن التی ای ناقلده کلکله. صدر الشهید
بویله ذکر ایندوکن ایتدی بو التی ای دیمك بکا اشکال اولدی زیرا اب
بعد الموت سنیندن ثابت اولور نسخ تتبع ایلدم امام خواهرزاده نسخه سنده
کوردم دیو خلاصه ده تفصیل ووجهی ذکر ایدر. براد اولوب عورتی حامله
قوسه ترکه تقسیم اولوندقده ابو یوسفدن بر روایتده ایر اوغلان حصه سی
قونلور وعلیه الفتوی. ولدن دا بر چقسه اغلسه اندن باقی جقماذن اولسه

بو که میراث یوقدر اوزره نه نماز دخی قلنماز
مادام که اکثر بدن خارج اولماید